

α ω

NEWMAN BREVARIUM

NEWMAN-BREVIÁRIUM

Newman 1844-ben

C. Richmond rajza

NEWMAN-BREVIÁRIUM

SALACZ GÁBOR

válogatása és fordítása

SZENT ISTVÁN TÁRSULAT
AZ APOSTOLI SZENTSZÉK KÖNYVKIADÓJA

1958

Nihil obstat. Dr. Ladislaus Döry censor dioecesanus
Nr. 151/1958. Imprimatur. Quinque-Ecclesiis, die 20. februarii
a. 1958. Dr. Franciscus Bogács, episcopus coadjutor, vic. gen.

Minden jog fenntartva, beleértve az utánnymás jogát is

Felolós kiadó a Szent István Társulat alelnöke

Pécsi Szikra Nyomda 7203

F. v.: Melles Rezső

NEWMAN

John Henry Newman (1801–1890), az angol katolicizmus büszkesége, a XIX. század egyik legnagyobb vallásos gondolkodója. Atyja anglikán, anyjának ősei francia protestánsok. Oxfordban tanul, anglikán pappá lesz s az egyházatyák tanulmányozására veti magát. Mint az oxfordi St. Mary templom plébánosa egyik szellemi irányítója szóval és írásban az 1833-ban megindult Oxford-mozgalomnak, mely irodalmi hadjáratot indított az anglikán egyház megújulása érdekében, le akarta győzni a high churchben uralkodó liberalizmust és dogmatikailag egyre jobban közeledett a katolikus egyházhoz. Newman az anglikanizmust az ősegyházzal egybekapcsolva középső állást akart teremteni Róma és a protestantizmus közt, azt remélve, hogy az eredeti anglikanizmus egységesítő pólusa lehet talán később az egymástól elválasztott keresztény egyházaknak. Már ekkor érdeklődéssel és kíváncsisággal tekintenek

rá, mint tüneményyszerű lángelmére. Magához láncolja a lelkeket. Ő írja az Oxford-mozgalom röpiratszerű traktátusainak jelentékeny részét, s az 1841-ben megjelent utolsóban megkísérli bebizonyítani az anglikán és a római egyház tanainak megegyezését, illetőleg az angol egyház tanainak keretében akarja a katolikus egyházat föltalálni. Az anglikán püspökök azonban szembefordulnak ezzel a kísérletével, ő viszont fájdalmasan látja mint hívő anglikán, Rómától elszakadt egyháza fokozatos elvilágiasodását és elliberalizálódását. 1843-ban, mivel már nem érezte magát az anglikán egyház elég jó fiának, lemond plébániájáról, otthagyja ragyogó akadémiai pályafutását, lelki gyermekeit, hozzátartozóit és legjobb barátait, magányba vonul s az egyházatyák újabb tanulmányozása után egyre fokozódó bizonyossággal jön rá az ősegyház és a mai katolikus egyház azonosságára, hogy az ősegyház nem az anglikán, hanem a római katolikus egyházzá fejlődött organikusan. Újabb nagy lelki küzdelmek s alázatossága okozta sok kétely után nem marad a lelkiismerete részére más választás, mint a katolikus anyaszentegyházba való hazatérés, amelyet pedig korábban az Antikrisztus alapításának tekintett. Lead kindly light... Vezess, szelíd

fény, a rámboruló sötétségben, vezess előre – írta harminckét éves korában Szicíliából hazautaztában egyik legszebb versében s a szelíd fény tizenkét évvel utóbb az anglikán egyházból Rómába vezette. Katolikussá lett, mert úgy érezte, „megsértené az Istent, ha nem lenne azzá”, s 1845 októberében letette a katolikus hitvallást. Ugyanazon a napon történt ez, amikor a fiatal Renan kételyektől űzve elhagyta a Saint-Sulpice szemináriumot, hogy a másik végletben kössön ki. Wiseman bíboros, akinek a legtöbb érdeme volt az angol katolicizmus újjászervezésében, Newman konverziójakor azt írta, hogy nála nagyobb tudománnyal és nagyobb gyermeki hittel nem tért meg még senki soha az Egyházhoz. A katolicizmushoz vezető útját, később, mikor az anglikán táborból két-színűséggel vádolták, maga feltárta Newman Apológiájában, mely az angol irodalom elismert remekműve. Tárgyilag részletesen a keresztény tan fejlődéséről még konverziója évében írt könyvében okolta meg. Newman át-térése Disraeli, a későbbi lord Beaconsfield szerint súlyos dőfést adott az angol államegyháznak. S ez valóban így van, mert Newman iratai mindaddig megőrzik eredeti alkalmoszerűségüket és térítő erejüket, amíg csak angli-

kánok, vagy bármily néven nevezett angol protestánsok lesznek a világon.

1846 őszén Rómába megy Newman, pár hónappal később pappá szentelik, belép Néri szent Fülöp oratóriumának újoncai közé, s 1847 utolsó napjaiban mint az új angol oratorianus kongregáció tartományfőnöke tér vissza hazájába, s tevékenyen részt vesz a lelkipásztorkodásban. 1851-től hét éven át az új dublini katolikus egyetem rektora, majd visszavonul kolostorába Birminghambe, s innét, edgbastoni magányából haláláig az ő lángelméje irányítja hazája szellemi és vallási mozgalmait. Útja a katolicizmuson belül sem mentes kereszttektől. Áttérését csak kevés szerencsés időszak követte. Az Egyház hivatalos képviselői sokáig nem értik meg, bizalmatlanok vele szemben, „liberális katolikus”-nak tekintik s ő maga úgy érzi, hogy „felhő alatt” van, kihasználatlanul hagyják szellemi képességeit. Ellenfelei közé tartozik az angol katolicizmus másik nagy alakja, Manning bíboros is. Bátor fellépésében, mely méltó alázatossággal és szerénységgel párosult, oly mérész tanoktól sem riadt ugyanis vissza, melyeket csak kétkedő csodálattal tudtak fogadni mindaddig, amíg 1879-ben a bíbort meg nem kapta. Bíborosi kinevezésével maga XIII. Leó oszlatta

el a Newmant takaró felhőt. Évek múltával is „il mio cardinale”-nak nevezte s úgy nyilatkozott róla, hogy az Egyházat akarta megtisztelni kinevezésével s büszke rá, hogy neki adatott meg egy ilyen ember kitüntetése.

Newman, mint az anglikanizmus nagy megújulási mozgalmának szellemi vezetője, rendkívüli hatással volt hazája egyházi és szellemi életének fejlődésére, és utána, – hallatlanul egyedülálló eset a kereszténység történetében, – konverziója ellenére bizonyos vonakodás után majdnem olyan mértékben megőrizte az anglikánok jámbor szeretetét, amint megnyerte, ugyancsak némi vonakodás után, különösen az angol-amerikai, majd egyre jobban az európai térségben is a katolikus világ bámulatát és szeretetét. Anglikán korabeli beszédei kevés kivétellel változtatás nélkül a katolikus irodalomnak is kincseivé váltak, ami arra emlékeztet, hogy a Szentlélek jelen van azokban a hívőkben is, akik az Egyháznak nem a testéhez, hanem csak a lelkéhez tartoznak. A Daily Telegraph már életében, 1888 végén, az isteni dolgok nagy doktorának, a szellemi rend hatalmas és meggyőző erejű tanítójának nevezte, aki mint valami sziklára épített világítótorony félszázad óta ragyog Anglia és Európa szemei előtt. Nagyságát nem

annyira abban látta, amit tett, – habár igen sokat tett –, hanem inkább személyiségében és polgártársai lelkiismeretére gyakorolt vetélytárs nélküli tekintélyében.

Newman minden írásáról el lehet mondani, hogy fennmarad, amíg csak tévely és igazság között fennáll a harc. Írásai biztosították igazi hatalmát, de a szószéken aratta első diadalait. Mint szónok egészen egyedülálló volt. Nem volt népszónok, beszédei mégis, bár majdnem mozdatatlan testtartással olvasta őket, hihetetlen hatásúak voltak. Mindenkit lebilincseltek, fascináló erejük volt. Egy szem- és fültanú szerint úgy hatottak, mint valami másvilágról való üzenet, mintha az első századok valamelyik szentje vagy vértanúja jelent volna meg és szólott volna. Hatásukat olvasva sem veszítik el. Ha olvassuk, úgy halljuk és látjuk őt, amint hallgatói, a szemtanúk leírják. Érezzük, hogy visszafojtott a hangja, hogy gesztusok nélkül beszél. Az egyszerűség és bensőség megtestesülése, de a gondolat és érzelem legfinomabb árnyalatait is ki tudja fejezni. A szellem és érzelem csodálatos tisztaságától izzik s az átérzés melege hatja át dogmatikus és erkölcstani fejtegetéseit.

Művei igazában mégis csak halála után ju-

tottak jelentőségükhöz mért megbecsülésre. Mind anglikán, mind katolikus korában írt főművei egyre újabb és újabb kiadásokat érnek, – az előbbieket már mint katolikus még ő maga újból kiadta, – lefordítják a főbb nyelvekre, s ma, nyolcvan-százharminc esztendővel keletkezésük után, azzal az érzéssel olvassuk, mintha napjainkban nekünk írta volna. Ennek az a magyarázata, hogy Newman, – mint püspökének maga mondta, – a tépelődő lelkek és a jövő nemzedék, a mi nemzedékünk világában élt. Talán mindenkinél mélyebben ismerte és helyesebben ítélte meg saját korát és látta a jövőndőt. Gondolatai minden keresztény lelkiismeretét felrázzák. Az újkori szellemi mozgalom célját nem az egyik vagy másik hittétel tagadásában látta, mint két nagy konvertita kortársa, Manning vagy Ward, hanem általában a valás elleni harcban, a természetfölötti igazságok és a világ fölött álló személyes Egy Isten létének tagadásában. Fiatal korától kezdve élt benne a meggyőződés, hogy olyan idők következnek, amikor a hitetlenség árja, mint vízözön, mindent elönt s oly magasra hág, hogy csak a hegycsúcsok emelkednek ki belőle, mint szigetek az uralkodó árból.

Newman nyelve az angol nyelv fejlődésé-

ben Shakespeare óta a legmagasabb fokot jelentí, művei az angol irodalom remekművei közé tartoznak, s az angol szellemiség által a keresztény nyugatnak adott sok és nagy ember között senki sincs, aki nagyobb lenne nála. XII. Pius az angol nemzet világosságot árasztó fényességének és rendkívüli ékességének (lumen et decus eximium) nevezte. Sok Newman-barát meggyőződését fejezték ki amerikai teológusok azzal a sejtelmükkel, hogy ha kilátása van valakinek „az újkor egyházatyja” cím elnyerésére, akkor Newman lesz az. Ez nem jelentheti természetesen gondolatai nagy tömege minden egyes részletének egyházi jóváhagyását, amint nem jelenti azt a hivatalos egyházdoktoroknál sem. A teológia több volt a számára, mint tudomány, semminek sem tekintette személyes vallásosság, az élet megszentelése nélkül. A lelkiismeret a kinyilatkoztatás Istenével összekapcsoló organum a részére. Ez volt személyes istenhite belső vezérlője, ez kapcsolta őt a kinyilatkoztató Krisztushoz s ez vezette őt, az anglikán papot az általa szeretett közösségből abba az Egyházba, ahová az Isten hívta.

Newman az általános ítélet szerint felülmúlhatatlan mint a kereszténység és a katolikus egyház apologetája. Az ész és hit harmóniájá-

nak eleven megtestesülése volt egy olyan korban, amikor ezek ellenmondása szinte dogmája volt a közvéleménynek. Mint teológus nagyon jelentős indításokat adott dogmatörténeti szemléletével, apologetikus módszerével, a szív szavának, a „*raisons du coeur*”-nek (*theologia cordis*) és az objektív bizonyításnak egybekapcsolása által. *Cor ad cor loquitur*, – szív szívhez szól, – ez volt bíborosi jelmondata s ezzel valóságos és apologetikus alapszemléletére célzott. Az istenhit és a vallás tudományos megalapozásához szükséges bizonyítékok nála inkább csak mint „jelek” bírnak jelentőséggel, mint a lelki diszpozíció szükséges gondolati biztosítékai. Bármily gazdag volt is a tudása, bármily félelmetes is érvelésének ütőereje, apologetikus mestervolta a lélekkel való párbeszédében rejlik. Inkább a vallápszíhológus művészetéről, mint egy fogalmi rendszerező tiszta tudományáról beszélhetünk vele kapcsolatban.

Szent Ágoston tanította, hogy mindenki, bár azt hiszi is, hogy csak az értelmet követi, cleve befolyásolva van már titkos szeretete által. Eckhart mester s a középkor misztikusai szólnak a léleksziklárról (*Seelenfünklein*, *scintilla animae*) a lelki élet minden lelki funkción túleső központjáról. Newmannél hiányzik az

ennek megfelelő szó, de nem maga a dolog. Szól a megindító, iránytadó érzékről, amely minden-
kiben titkosan eldönti, hogy milyen feltételekre
hajlik. Ez a lelkiismeret legbensőbb titka, ami
jelen van jóval az utolsó, kifelé megmutatkozó
elhatározás előtt, dönt a gondolkozás és cselek-
vés következetességéről, és aminek állandó ha-
tása által elnyerhető és fenntartható a vallásos
erkölcsi bizonyosság.

Newman legnagyobb ereje talán a láthatat-
lannak eleven realizálása volt. Ha – az ő fel-
fogását követve – végső okból az nevezhető
„a világ fiának”, akinek a szemében „a látha-
tatlan világ” irreális, s egyedül a látható a reá-
lis: akkor róla valóban elmondható, – bár-
mennyire paradoxonnak hangzik is –, hogy neki
„a láthatatlan világ” volt a látható és „a lát-
ható világ” a láthatatlan. Ő valóban elmond-
hatta volna magáról Szent Pálnak a korinthu-
siakhoz írt szavait: „Nem a látható dolgokra
figyelünk, hanem a láthatatlanokra. Mert ami
látható, az ideigvaló, ami pedig láthatatlan,
örökkévaló”.

Szent Ágoston óta aligha volt még egy New-
manhez hasonló „érdkes” vallásos lángelme,
aki zárt belső egysége, következetessége és nyu-
godt szilárdsága mellett ily feltűnő fejlődésen

ment volna át, aki annyit kutatott és ért volna, akiben a tudás és szellem az igaz emberséggel és szentséggel ily hatásosan kapcsolódott egybe. Boldoggá avatása folyamatban is van már.

Irodalmi munkássága rendkívül nagyméretű volt. Összegyűjtött munkái még életében, 1870–1879 között, harminchét kötetben jelenték meg, amit még hat posthumus kötet követett, köztük a *Mediations and Devotions*, melyek a keresztény áhitat maradandó kincseivé váltak. Különböző irányok akarták őt maguknak lefoglalni: pragmatisták, evolucionisták, modernisták, újskolasztikusok. Mindből van benne valami, az, ami igaz és pozitív erő bennük, de nem kizárólagosan és egyoldalúan, hanem mind együttesen a valóságos ember és az élő vallás átfogó, eredeti felfogásával. Azzal, hogy a dogmák történeti kritikai szemlélete s az Istenhez és az Egyházhoz való vallásos odaadás csodálatos összhangba olvadt nála, Newman megadta már tulajdonképpen az előzetes katolikus választ a későbbi modernistáknak, kiknél e kettő ellentétbe került. Volt benne valami hajlam a misztika felé is, amikor a megismeréssel szemben való szkeptikus alapmagatartását az átélés erejében való erős bizalommal és az ezen alapuló meggyőződéssel kapcsolta egybe,

Valami egészen megható az Egyházban való gyermeki hite, hűséges szeretete és ragaszkodása hozzá. Konverziója idejében állandóan így imádkozott: „Ne engedd soha, még egy pillanatra sem elfelejtenem, hogy külön birodalmat alapítottál a földön, hogy az Egyház a Te műved, a Te intézményed, a Te eszközöd, hogy ezáltal a Te uralmad, a Te törvényeid alatt. a Te szemed előtt élünk, – s Te szólsz, ha az Egyház szól. Ne engedd, hogy ezzel a csodálatos igazsággal való meghittség érzéketlenné tegyen vele szemben, – ne engedd, hogy emberi helyetteseid gyengcsége valamikor is elfelejtessé velem, hogy Te vagy az, aki szólsz és cselekszel általuk!”

Newman imáját meghallgatta az Isten. Hetvennégy esztendőskorában, 1875-ben, a következő vallomást tehetette: „Attól a naptól kezdve, hogy katolikus lettem, tehát majdnem harminc éven át, egy pillanatra sem volt aggályom afelől, hogy nem a római egyház lenne az az egyház, mely az apostolokkal az első pünkösdkor megjelent és hogy nem ő lenne az egyedüli birtokosa az ígéreteknek. Mint katolikus több megpróbáltatáson és szenvedésen mentem át, mint anglikán, mégsem kíváncsoztam egy pillanatra sem vissza. Soha sem szüntem meg megköszönni

Newman bíboros 1889-ben

E. Deane festménye

Teremtőmnek kegyelmét, hogy képessé tett a nagy lépés megtételére és sohasem éreztetett velem elhagyatottságot Tőle, szomorúságot, vagy valami belső vallási megzavarodást”. És élete végén, 1887-ben, így írt egyik anglikán barátjának: „Nem akarom levelezésünket anélkül lezárni, hogy meg ne valljam föltétlen, tiszta szeretetemet és ragaszkodásomat a római katolikus egyházhoz. Mindezeket a nagy, tündöklő igazságokat, amelyeket mint gyermek tanultam, egyre elevenebb és egyre növekvőbb erővel véste a szívembe a római anyaszentegyház. Hatalmat, erőforrást, felüdülést, vigaszt találtam Urunk istenségében és engesztelő halálában, valóságos jelenlétében a szentáldozásban, isteni és emberi hatalmában, melyekben minden jó katolikus részesül és amikről más keresztényeknek alig van sejtelmük”.

Szemelvényeink kiválogatásánál Przywara nyolckötetes rendszerezése (Newman: Christentum. Ein Aufbau) és Karrer válogatása (Newman: Die Kirche, I–II.) volt segítségünkre, de minden darabot az eredeti angolból fordítottunk. Az egyes szemelvények forrását mindenhol jeleztük s feltüntettük mindig a beszéd elmondásának idejét, illetőleg a munka első megjelenésének évét is. A fordításról csak annyit,

hogy Newman szelleme iránti tiszteletből a legteljesebb hűségre törekedtünk. Az egyes fejezetek címeit részben mi adtuk, s jeleztük ott is, ahol Newman nem tette meg, a szentírási idézetek lelőhelyeit. Kötetünk természeténél fogva csak egészen csekély töredékét nyújtja annak, amit Newman az Istenben való hitről, Egyházáról: az Ószövetségről és újszövetségi beteljesüléséről s a keresztény lelkületről írt. Célja az, hogy felrázza a tépelődő lelkeket, megindítsa őket, nyissa meg a szívüket az isteni szó meghallására, hogy hagyják magukat vezettetni a szelíd fény, lelkiismeretük szava által az Isten színe elé, hogy felkeltse és erősítse szeretetünket anyaszentegyházunk iránt, gyermeki ragaszkodásunkat hozzá, hogy elősegítse kereszténységünk öntudatosodását és mélyítését, a gyakorlati keresztény élet, a keresztény lelkület kialakítását. Az lesz a fordító legnagyobb jutalma, ha Newman szellemével sikerül ezt lelkileg megszaggatott magyar testvérei soraiban elősegítenie s erre hagyatkozva remélhetne majd a Mindenható Trónja előtt irgalmat, amikor lelke „ex umbris et imaginibus in veritatem”*, az árnyékok és képek közül elszáll az igazsághoz.

* Newman saját kívánságára sírkövére véssett szavai,

ISTENTŐL – ISTENIG

A HIT VILÁGA

ISTEN LÉTE

Isten létét nem hagyományozta-e ránk bizonyágtétel, nem tárja-e fel a történelem, nem vezet-e rá bizonyítékok tömege, nem világosítja-e meg metafizikai kényszer, nem erőszkolja-e ránk lelkiismeretünk benső sugallata? A természetes rendnek éppúgy igazsága, mint a természetfölöttinek... És ha rájöttünk, mi az értéke? Nagy jelentőségű igazság-e, vagy jelentéktelen? Átfogó igazság-e? Feltéve; hogy ezen kívül semmiféle más vallási eszme nem adatott neked: mégis eleget tudsz már, hogy lelkedet megtelítsed. Egy csapásra a tantételek egész rendszerének a birtokában vagy. E szó „Isten”, teológia önmagában, oszthatatlanul egy, tárgyának mélysége és egyszerűsége által többféleképpen kimeríthetetlen. Amikor elismered Isten létét, tudásod tartalmában átfogó tény

foglal helyet, mely magába zár és olvaszt minden más megfogható tényt. Hogyan tudhatnók a tudomány valamely területének egy részét kikutatni és kutatásunkban megállani az előtt, ami minden rendhez hozzátartozik? Az összes igaz alapelvek belőle erednek, minden jelenség beléje torkollik: valóban „az Első és Utolsó”...

Az Isten individuum, csak önmagától függ, végtelenül tökéletes és változatlan; szellemi, élő, személyes és jelenlévő; mindenható, mindenlátó, mindentudó; közte és teremtményei között végtelen az űr. Ő az, akinek nincs eredete, aki teljességgel elegendő Önmagának, aki teremtette és fenntartja a világmindenséget, aki előbb vagy utóbb mindnyájunkat megítél, az igazság és igazságtalanság ama törvénye szerint, melyet Ő maga írt a szívünkbe. Ő az Egyetlen, aki független a törvényektől, amelyeket Ő maga adott, bennük tevékenykedve föltöttük áll. Neki kezében van minden, célja van minden eseménnyel, mértéket szab minden tettek és így az ismeret feltárt könyvében minden tudomány tárgyával megvan a maga saját kapcsolata; imádásra méltó, soha ki nem merülő erővel elegyíti bele magát a teremtés minden eseményébe, a természet felépítésébe, a világ folyásába, a társadalom eredésébe, a nemzetek

sorsába, az emberi szellem tevékenységébe – és ezért szükségszerűen tárgya a tudománynak, sokkal nagyobb mértékben és különösebben, mint bármi azok közül, amik a világi oktatás körébe tartoznak.

Theology a branch of knowledge 3, 7. 1852; Univ. teaching: II.

Az ész mondja, hogy kell Istennek lennie. Miként keletkezett volna egyébként e csodákkal csordultig telt világmindenség? Önmagát nem teremthette. Nem teremthette az ember, mert csak része neki. Minden embernek van kezdete – kellett egy első embernek lennie, – ki teremthette őt? Az Isten gondolatára a dolgok természeténél kényszerít rá minket. El kell ismernünk egy mindenható Teremtő eszméjét, akinek mint teremthetőnek öröktől fogva lennie kell. Nem lehetett kezdete, különben miként jött volna létre? Különben a kezdeti nehézségekkel találnánk magunkat szembe és újból kellene kezdenünk gondolatmenetünket. A Teremtőnek tehát nincs kezdete. Mert, ha valami más előtte való által jött létre: miként jött akkor ez a más létre? És így a teremthetők eredményre nem vezető sorát vagy rendjét állapítanók meg, amit éppoly ne-

héz megérteni, mint az emberek végtelen sorát. Továbbá, ha nem maga a Teremtő volt az, ki öröktől fogva van, akkor lenne egy lény, ki öröktől fogva volt és egy másik, aki teremtő volt, – ami épp annyit jelentene, mintha két isten lenne.

Ezek szerint a legcsekélyebb nehézség nélkül, mint szerfölött egyszerű és természetes dolgot ismeri el elménk, hogy a világ Teremtőjének nincs kezdete. És ha így van, akkor önmagától való; és ha önmagától való, akkor nincs alávetve változásnak. Ami önmagától van és örökkévaló, az sem nem növekszik, sem nem fogyatkozik. Az, ami mindig volt és mindig ugyanaz lesz. Miként semmi másban nincs az eredete, ugyanúgy semmi más nem zavarhatja és nem érintheti. Minden, ami van, Tőle ered. Minden dolog függ Tőle és Ő maga független mindentől.

The mystery of divine condescension, 1849; Discourses to Mixed Congregations: 14.

ISTEN ESZMÉJE ÉS A LELKIISMERET

A külvilágról való első ismereteinket érzékeinkkel szerezzük, az Úristenről a lelkiismeret által tanulunk először. *Ott* a mi fejlődő, kifelé irányuló erős vágyódásunk az, amely a recehártyán érzékelt puszta képek révén, – melyek ugyan már önmagukban is egy külső világot tükröznek, – arra az általános meggyőződésre vezet, hogy valóban létezik egy széles, külső világ. *Itt* a lelkiismeret mindig ismétlődő tapasztalatai azok, melyek minden erőszakolás nélkül egy hatalmasabb lény akarátát sejtetik meg velünk és egyre világosabban meggyőznek egy legfőbb törvényszerző létezéséről, kitől az egyes intelmek és parancsok erednek. . . . Határozottan éppoly jogosult tehát a lelkiismeret egyes tapasztalataiból egy legfőbb úr mindenkor jelenlétére következtetnünk, mint amily jogos az érzékek egyes észrevételeiből egy sokoldalú, külső anyagi és szellemi világról megbizonyosodnunk. . . .

*

A lelkiismeret nem önmagából veszi erejét, hanem önmagán túlra nyúl valami után és homályosan felismeri döntéseiben, hogy egy ma-

gasabb hatalom megköti. Bizonyítja ezt a kötelezettségnek és felelősségnek az az erős érzete, amely döntéseit áthatja. Innét ered az is, hogy mint „hang”-ról beszélünk a lelkiismeretről..., mint szóról, vagy helyesebben mondva: mint egy szónak a visszhangjáról, mely jobban parancsol és köt, mint bármi parancs tapasztalataink birodalmában. . . .

Megvan a felelősség és bűn eleven érzése, ha a tett nem is irányult az emberi társadalom ellen, a megdöbbenés és csüggedettség, ha a tett pillanatnyilag hasznot hajtott is, a bánat és sajnálkozás, ha a tett a legnagyobb mértékben gyönyörködtetett is, az arciprító szégyen, ha tanúja nem volt is. . . .

Ha azonban lelkiismeretünk szavát megtagadva felelősséget érzünk, szégyenkezünk, félünk, akkor ezzel elismerjük, hogy van valaki, akinek felelősek vagyunk, aki előtt szégyenkezünk, akinek ítéletétől félnünk kell. Ha jogtalanságot elkövetve bánatos szívvel és könnyekkel szemünkben éppoly levertséget érzünk, mint amikor édesanyánknak fájdalmat okoztunk, ha valami jótett után ugyanazt a verőfényes derűtséget, ugyanazt a belső megelégedettséget érezzük, mintha atyánk dicséretét és elismerését vívtuk volna ki: akkor cz nyilvánvalóan annak

a jele, hogy olyan személyiség képét hordozzuk a lelkünkben, akire szeretetünk és tiszteletünk feltekint, kinek mosolya boldogít, akihez a szívünk húz, aki előtt mentegetőznünk szükséglet a számunkra, kinek haragja zavar és sorvaszt bennünket. Ezek a tapasztalatok olyneműek bennünk, hogy megindítójukul szellemi lényt rételeznek föl: kő nem kelt bennünk érzelmet, nincs szégyenérzetünk ló vagy kutya előtt, nem érzünk lelkiismeretfurdalást és nem vagyunk megtörtek, ha pusztán emberi törvényt hágtunk át.

A lelkiismeret tehát ténylegesen felkelti a lélek e kétfajta rezdülését: egyrészt szégyenkezést, sejtelmes félelmet, önvádat; másrészt azt a mély békességet, a biztonságnak azt a nyugodt érzését és azt a boldogító reménységét, amit érzékelhető tárgy, földi lény sohasem kelt-het fel bennünk. A gonosz menekül, ha senki sem üldözi is. Miért menekül tehát? Honnét az ijedelmé? Ki az, akit magányában, a sötétben, szíve legtitkosabb rejtekében lát?

Ha ez érzelmek oka nem e látható világba tartozik, akkor természetfölöttinek és isteninek kell lennie. A lelkiismeret ténye tehát, amennyiben „parancs”, arra szolgál, hogy egy legfőbb Úrnak és Bírónak, egy szent, igaz, hatal-

mas, mindentudó Megtorlónak és Jutalmazónak a képét oltsa lelkünkbe, és így létoka a vallási életnek. . . .

*

Az Istenről való eszménk, ha kellő szerc-tettel ápoljuk, nőhet a terjedelmében, mélyülhet és tökéletesedhetik az élet folyamán a képességek növekedésével a különböző belső és külső tanulságok által, amelyek a nevelés, a társadalmi érintkezés, a tapasztalat és a tudomány segítségével megéreztetik az Egy és Sze-mélyes ugyanazon Istent.

A természetes lelkiismerete alapján ily módon gondosan kiművelt léleknek csak vissz sugározza mind a természet, mind az ember világa az Egyetlen Élő Istenről azokat az igazságokat, amelyek már gyermekkor óta meghitten az övéi. Napról-napra találkozunk, amíg élünk, a jóval és gonosszal, és vannak, akik bölcsességnek gondolják, ha mindkettő megnyilvánulásaival szemben bizonyos fajta pártatlansággal viselkednek, mintha a rossznak éppannyi jogosultsága lenne, mint a jónak, sőt talán több, mert feltűnőbbek a győzelmei és kiterjedtebb a hatókör. És mivel határozott törvények döntenek el a dolgok folyását, úgy gondolják, hogy ezek a törvények kizárják a Teremtő jelen tevé-

kenységét különleges célok megvalósításában. A vallásos gondolkodásmód teológiája más. Ennek eleven támaszai azok az igazságok, amelyeknek a léte, bár nincsenek a felszínen, megtalálható a világban. Előérzetével ki tudja mondani azt, ami hosszadalmas bizonyításra szorul, – hogy a jó a szabály, a rossz a kivétel. El tudja fogadni, hogy az egyetemes természeti törvények nem zárják ki a külön Gondviselést. Ezzel a megelőző belső oktatással, mint a mérhetetlenül bonyolult összevisszaság útvesztőjének igazi nyitjával értelmezi azt, amit maga körül lát; és így a legkevesebbet sejtető anyagból is egyre összefüggőbb és világosabb látomása lesz az Istenről. Eképpen a lelkiismeret az az adomány, amely összeköti a teremtményt Teremtőjével; és a teológiai igazságok legszilárdabb megértését a személyes vallásos életmód nyújtja. Ha az emberek minden munkájukat Istenre gondolva kezdik, Érte dolgoznak és az Ő akaratát teljesítik, ha az Ő áldását kérik magukra és életükre, imádkoznak Hozzá azokért, amikre vágnak és Őt látják a bekövetkezett dologban, akár meghallgatásra talált imájuk, akár nem, akkor érezni fogják, hogy minden dolog, ami történik, hozzájárul, hogy megerősítse őket a gondolataikban Róla élő igazságokban, bár-

mennyire különfélék és földöntúliak is legyenek ezek az igazságok. Ezután már úgy élvezik az Isten jelenlétét, mint Élő Személyét, tudnak Vele bizalmasan társalogni, oly közvetlenül és egyszerűséggel, oly bizalommal és meghittséggel, mutatis mutandis, mintha földi feljebbvaló lenne; úgy hogy kétséges, nagyobb valósággal érezzük-e barátaink társaságát, mint ahogyan ezek a kegyelt lelkek tudják szemlélni és imádni a Láthatatlan, Megfoghatatlan Teremtőt.

An Essay in aid of a Grammar of Assent, 1870;
Ch. IV. §. 1:4; V. §. 2, 1.

ISTEN VÉGTELENSÉGE

Istenről és tulajdonságairól tehető élményi tapasztalatainkat alapelvyszerűen jellemzi, hogy legfeljebb árnyképekben tudjuk Őt meglátni, de az egyes árnyképeket már összekapcsolni nem tudjuk, mert szemünk előtt folyton ide-oda suhannak és sohasem látjuk egyidejűleg őket. Értelmi ténykedéssel egybefoghatjuk és teológiaiilag rendezhetjük ugyan Istenről való

elképzelésünk különböző elemeit, az ilyen teológiai rend azonban nem ad szemléletünknek olyan képet, mely fogva tarthatná. Róla való képzetünk sohasem egyetlen kép, hanem mindig számtalan egyes képből áll, melyek mindegyike független a másiktól. A csillagos eget sem tudjuk szemünkkel egyszerre átfogni, hanem keletről nyugatra, majd nyugatról keletre kell fordulnunk, az egyik csillagképet a másik után kell szemügyre vennünk, az egyik nézését abba kell hagynunk, hogy a másikat láthassuk.

Még sokkal nagyobb fokban áll ez azokról az élményi ismeretekről, amelyeket Isten lényegéről nyerünk. Megismerjük ezt és azt, nem tudjuk azonban a kettőt képzeletünkben egyesíteni; az egyikre gondolva a másikat eltűnni hagyjuk; a kettő közül egyik sincs teljesen tudatunk központjában és nem éljük át teljesen, ha erőltetni akarjuk egyszerre látásukat. . . .

Törd a fénysugarat színeire: mindegyik szép, mindegyik gyönyörködtethet. Kísérel meg újra egyesíteni a színeket: talán már csak valami nyomorúságos fehéres-szürkét tudsz kihozni! A tiszta osztatlan fényt csak az ég boldog lakói látják. Idelent mi pótlékul, a fény törése következtében csak halvány visszfényt látunk, – elegendőt természetesen ahhoz, hogy

higgyünk és belemerüljünk. Kísérelj meg a megtört sugarakat újra egybefogni: nem látsz egyebet, mint titkot! Fogalmak módjára széttagolhatod, de sohasem nézheted úgy, mint valami képet. . . .

Meg kell tehát elégednünk azzal, hogy tudatunk Istenét mint élő lényt, mint egy és ugyanazon valóságot, ennek vagy annak az isteni tulajdonságának a nézőpontjából lássuk. Inkább kell türelemmel megmaradnunk az Örökkévalóra, Mindenhatóra, Mindentudóra való gondolásnál, mint kutatnunk, milyen az örökkévalóság, mindenütt jelenvalóság, mindentudóság. Nem szabad sürgetnünk, nem szabad a következtetések sorát erőltetnünk, mert mindezek, amennyiben netalán helytállók, mégis mint a harmat csak cseppenként szivároghatnak lelkünkbe és csak a nyugodt szemlélődés útján, az előzmények lassan haladó megértése által nyernek bennünk maguktól alakot.

Gram. of Ass. 1870; Ch. VIII. §. 1:2.

Mindnyájan valljuk, hogy Ő végtelen, tökéletessége végtelen sok és Ő végtelen mindegyikben. . . .

A végtelenségnek a megjelenése titok. A

természet és kegyelem titkai nem egyebek, mint a mód, amely szerint végtelenségre megmutatkozik és szellemünkbe behatol. Sokan vannak, akik elismerik ugyan az Ő végtelenségét, de meghökkennek és nehézségeket támasztanak, ha végtelenségre képzelőerejükkel összezsap és értelmüket szorongatja. Nem tudják elviselni a teljességet és a túláradást, a roppant zajlást és heves bűgást, az isteni tulajdonságok köröskörül hullámozó áradatát. Így azután a végtelennek határt szabnak, a végtelent saját korlátozottságuk szerint korlátozzák, a maguk szempontja szerint mérik és a maguk formái szerint alakítják; és ha ez valamiben különbözik az isteni természet valamely magában álló tökéletességének vagy kiváló tulajdonságának, szeretetének, igazságosságának vagy hatalmának kifürkészhetetlen mélységétől és mérhetetlenségétől, akkor egyszerre megzavarodnak, elfordulnak és nem akarnak hinni. . . .

Milyen meghitten és kellemesen és menyenyire mélységesen a miénk a láthatatlan levegő körülöttünk! Egyre és egyre belélegezzük s nem tudunk élni nélküle. Körüllegyezgeti arcunkat, játszik és enyeleg velünk, fáradság nélkül haladunk át rajta, mert engedelmesen kitér lépteink előtt s készségesen követi nyomdokainkat. De

ha hatalmával tör ránk, ugyanaz a hangtalan fuvallat, kényünknek és kedvünknek imént még oly engedelmes szolgája, láthatatlan cherubszárnyakkal a messzi térbe emel s a következő pillanatban szédítő mélységekbe sodor. Vagy menj a forráshoz, meríts belőle szíved vágya szerint kelyhedbe vagy korsódba, hogy szomjadat csillapítsd. Merő szolgálatkészségre találsz, mindig készséges rabszolgára, akár sokat kívánsz, akár keveset, szomjadat csillapítani, vagy a világ porától és szennyétől megtisztulni. De vándorolj tovább a tengerpartra s ott azt fogod látni, hogy a senkit nem bántó nedű egyszerre más jelleget öltött. Megbirtál vele, míg egyszerű alázatosságában meghajolt előtted, – de ki látja a tenger öblében borzadás nélkül hatalmas kiterjedését? Ki hallgatja rettegés nélkül a hatalmas hullámzuhatok reccsenését a parton? Ki érzi rémület nélkül, amint a víz alatta emelkedik és dagad, magasodik és hatalmasan inog, maga pedig játékszer gyanánt ide-oda vetődik, teljesen kiszolgáltatva ama hatalom önkényének, mely idáig társa, sőt rabszolgája volt? Vagy közeledj a lánghoz: melegít és világít. De ne lépj nagyon közel hozzá! Ne légy nagyon merész, mert megváltoztatja jellegét. Ez az elem, melyet oly szép nézni, melynek oly ragyogó a

valója, mely oly ingerlő alakulásaiban, oly lágy és hízeglő mozgásában: a maga legmélyebb és kiszámíthatatlan lényegében hevesnek és ellenállhatatlanul szenvedélyesnek mutatkozik. Megkínozza, megemészt, hamuvá változtatja azt, akinek még kevéssel előbb fényt és életet jelentett.

Így van ez Isten tulajdonságaival. Amit tudunk róla, mindennapi javunkra szolgál, fényt és meleget ad, táplál, vezet, segít. De credj fel Mózesnek a hegyre és vonuljon el melletted az Isten, vagy állj Illéssel a pusztában vihar, földrengés és tűz közepette: akkor minden titokká és homállyá válik, örvénylő szélle az értelem, őrlő zűrzavarrá a képzelet, dúló viharra és mindent elborító áradássá az érzélem számára! Ekkor jutunk mi emberek ismét tudatára, hogy *mi* emberek vagyunk, és Ő Isten, és hogy az árnykép, melyben őt a természet mutatja, nem az ő igazi képe.

Így leszünk fogékonyak további fények és további mélységek iránt, amiket a kinyilatkoztatás tár fel nekünk.

The infinitude of divine attributes, 1849; Disc. to Mix. Congr.: 15.

Oh, én Uram! ... Imádlak Téged, mert oly titokzatos, oly megfoghatatlan vagy. Ha nem lennél megfoghatatlan, nem lennél Isten. Mert a végtelen mi lehet más nekem, mint megfoghatatlan.

Meditations and Devotions.

ISTEN MEGTESTESÜLÉSÉNEK TITKA

Az Isten fölöttünk van, érezzük, hogy van, de mily kevésbé tudjuk Őt megérteni! ... Még barátainkat sem tudjuk megérteni, idegeneknek, megfoghatatlanoknak mondjuk őket. De mi ez az Örökkévaló Isten teljes megfoghatatlanságához hasonlítva? Csak Ő voltaképp megfoghatatlan, aki kezdet nélkül nemcsak öröktől fogva él, hanem egy egész örökkévalóságon át is önmagával egyedül élt és nem tikkadt el magányosságában. ... Öröktől fogva mindig működésben és mégis örökös nyugalomban volt; mindig zavartalan nyugalomban, mély, kimondhatatlan békességben és mégis eleven, éber öntudattal, Önmaga birtokában és mindennek tudatában, Önmagát tartalmazva és megmaradva tartalmánál. Nyugodott mindig, de Önmagában nyugodott, mint Önmaga forrása; Önmaga célja, Önmaga szemlélete, Önmaga boldogsága.

Így volt. És ha megfoghatatlan, hogy magányosságban volt egy egész örökkévalóságon át, nem még megfoghatatlanabb-e, hogy lemondott magányosságáról és eltökélt magában, hogy teremtményekkel veszi magát körül? Miért nem elégedett meg, miként volt? Miért hívta létre azokat, akik boldogságát semmivel sem növelhették és még a magukéről sem lettek biztosak? Miért adta meg nekik a képességet, amit látunk bennük, hogy saját választásuk szerint jót vagy rosszat tegyenek, hogy károkozatra vagy üdvösségükre cselekedjenek? Miért teremtette olyannak a világot, amilyennek látjuk, amely a legkedvezőbben nézve csak halványan tükrözi vissza dicsőségét, a legkedvezőtlenebbül tekintve pedig bűn és bú színhelye? Sokkal jobb világot teremthetett volna, mint ez; kirekeszthette volna belőle a bűnt; de ó, borzalmas titok, bukott lelkek jajkiáltásai-val vette magát körül, megteremtette és kitárta a hatalmas poklot. Az Ő akarata volt, hogy a béke örökkévalósága után megtűrje a rendbomlás, dölyf, istenkáromlás, a bűn és az Ő gyűlölete öröklétét, és a lelkiismeret még nem szűnő mardosását. . . .

. . . Mindenhol ott van a földön és lát minden bűnt, amit a nap fényében vagy az éjjel

homályában elkövetnek. Sőt, Ő a fenntartó ereje azoknak, akik vétkeznek. A legszorosabb közelében van mindennek, még a beszennyezett léleknek is. Ott van az örökös fogságban. De semmi sem ér fel Hozzá, jóllehet Ő minden dolgot érint. A nap sugarai behatolnak a legszennyesebb zugba is, de megőrzik ragyogásukat és tisztaságukat. Így látja és tűri a Mindenható a rosszat és mégsem érinti vagy kísérti meg a teremtmény daca, dölyfe, tisztátalansága vagy hitetlensége. A földi kéj és a pokol káromlásai sem tisztaságát nem szennyezik be, sem fölségét nem csökkentik. ...

Ilyen a hatalmas Isten, a legkielégültebb, a legboldogabb, elkülönült a teremtménytől, kikutathatatlan, megközelíthetetlen. Ki láthatja Őt? Ki tud mélyére hatolni? Ki mozdíthatja ki? Ki változtathatja meg? Még csak beszélni is ki tud róla? ...

... Azt mondod: az Isten és az ember semmiképp nem egyesülhetnek tehát, nem veheti fel sem az ember Teremtője tekintetét és tulajdonságait, sem a Teremtő nem szállhat le a teremtmény gyarlóságához. De szégyenüljetek és zavarodjatok meg, ó, ti elkedvetlenedett, nyugtalan szívűek, mikor halljátok, hogy lezállt magasságbeli trónjáról és teremtménnyé

alázta Önmagát, hogy a teremtmény megvilágosodva és megerősödve fölemelkedhessék Hozzá! ... Illett Hozzá, aki nagyobb a legnagyobbnál, hogy Ádám természetét magára véve és kinyilvánítva benne magát az embereknek és angyaloknak, úgy cselekedjék. mintha még az alázatosság is, ha szabad ezt mondanunk, tulajdonságainak sorába tartoznék. Illett Hozzá, akihez minden dolog tartozik és aki mindenben jelen van, hogy ne teremtsen korábban nem létezett új természeteket, állhatatlan szellemet és romlandó anyagot, anélkül, hogy azokat magára ne öltse és föl ne eméssze Istennel való személyes egységbe. ...

... Mióta a Legfelségesebb Fia megszületett az asszonytól, mióta feltárultak már a szemed előtt az anyag útján és az emberi lélek működése által a Végtelen sokféle tulajdonai, mivel hogy ő, akinek szemlélete a természet számkivetésében megzavart, maga jött el, hogy foglyul ejtsen kinyilatkoztatás által, ami világosság egyúttal a számodra és záloga annak, hogy személyesen szeret téged és mindenkit külön-külön, fokozd magasra várakozásaidat, bizonyos, hogy nem csalatkozhat sz bennük. ...

Tévedve, mikor gondolatban odáig merészkedett, hogy az Isten fenségét felfogja, és az-

után ismét tévedve, mikor megkísérli, hogy a mélységet kikutassa, azt gondolja az ember, hogy az Ő földi jelenlétének királyi dicsőség a jele. . . . Ő, megfoghatatlan az örökkévalóságban és az időben, egyedüli az égben és egyedüli a földön! . . . Leszállt az ember Teremtője, az Isten Bölcsessége, nem erőben, hanem erőtlenségben. Jött, nem hogy követelést érvényesítsen, hanem, hogy adósságot fizessen. Jött gazdagság helyett szegénységben, megbecsültetés helyett gyalázatban, boldogság helyett szenvedésre. . . .

Ó, te szeszélyes ember! Elégedetlenkedel először, mert nagyon távol van az Isten tőled, és elégedetlenkedel azután, hogy közeledbe jött, – panaszkodol először a fensége, panaszkodol azután az alázatossága miatt! Te hajthatatlan! Mikor szünsz meg magadat tenni saját központoddá és mikor kezded megtanulni, hogy az Isten végtelen mindenben, amit tesz. Végtelen, amikor uralkodik a mennyben, végtelen, amikor szolgál a földön! Hódolatunkat követeli, amikor angyalai körében országol, hódolatunkat váltja ki, amikor a bűnösök körében időzik! Imáadásraméltó örökös nyugalmaiban, imáadásraméltó udvarának dicsőségében, imáadásraméltó művei szépségében, de legimá-

dásraméltóbb, legkirályibb, legmeggyőzőbb megalázottságában. . . .

. . . Jobb a számomra, hogy ily alacsony sorban és dísz nélkül jöttél, mintha Ádám általad sugárzónak alkotott testét öltötted volna magadra. . . . Tekinteted szeretetreméltó, gyöngéd kifejezése nem új szépség vagy teremtettség, csak öröktől fogva megvolt tulajdonaidnak emberi alakban történt kinyilatkoztatása. Te nem változhatsz, ó Jézus, és amint most még titok vagy, úgy voltál mindig szeretet. Nem tudlak most jobban megérteni, mint azelőtt, hogy a kereszten láttalak, de gazdagodtam oktatásomban. . . . Szeretni tudlak most teljességgel, jóllehet nem tudlak teljességgel megérteni. Ó, lelkek Szerelmese, amiként imádlak megalázottságodban, úgy akarlak csodálni és átölelni végtelen, örök hatalmadban.

The mystery of divine condescension, 1849; Disc. to Mix. Congr.: 14.

Mindenható Isten! Te vagy az egy, a végtelen teljesség. Öröktől fogva Te vagy az egyetlen egy, a határtalan, mindent kielégítő tűzhelye és gyújtópontja minden elgondolható, – és mi több, – tőlünk elgondolhatatlan tökéletességnek. Igaznak vallom ezt, mert az értelmem mondja, – bár a képzelőerőm megborzádva bénul meg előtte. Igaznak vallom, szilárdan meg vagyok róla győ-

zódte, – bár minden titkok legnehezebbje. Igaznak vallom, mert meggyőződtem róla áldásod és kegyelmed állandó tapasztalata, – tiszteletet parancsoló lényed és csodálatos tulajdonaid bizonyosságai, melyek jelenvalóságát értelmem, kétség és vita lehetőségét kizárva, állandóan érzí. Igaznak vallom a vele való hosszas és megbírt foglalkozás következtében, miáltal eszes természetem alkotórészévé lett. Mert úgy vagyok teremtvé és elfogadását annyira igénylem, hogy zárókö ez, amely nélkül darabokra szakad a lelkem. Igaznak vallom, mert lelkiismeretem benső tapasztalatának mindig jelenvaló ténye. Oly bizonyos vagyok benne, hogy nem lenne nehezebb számomra saját személyiségetem tagadni, mint a Tiédet és eltűnni érezném saját létem alapját, ha tagadni akarnám a Tiédet. Igaznak vallom, mert nem tudnám elviselni, ó én Uram és Életem, hogy nélküled legyek, mert szomjúhozom a minden fogalmat meghaladó nagy áldások után egyesülésben Veled. Igaznak vallom, borzadva attól, hogy elhagyatva legyek e sivár világban, támasz és védelem nélkül! Igaznak vallom irántad érzett alázatos szeretetből, fenséged és dicsőséged iránti elragadtatásból, a benső vágytól indítva, hogy nagy légy. – Te egyedüli nagy! Igaznak vallom a Te kedvedért és mert szeretek Rád gondolni, – Te oly felsőges, tökéletes és szép! „Egy az Isten és nincs rajta kívül más!”

Med. and Dev.

ISTEN A VILÁGBAN

Kétségtelen, hogy ha van Teremtő, e világ elrendezésének legalább nagy körvonalaiban és legszembeötlőbb megnyilvánulásaiban meg kell szólaltatnia akarátát. Ha azonban most az alap-
elvet, bizonyosnak tekintve, a valóságra alkalmazzuk, s azt kutatjuk, hogy abban miként érvényesül: első érzésünk nagy meglepetés, mondhatnám megdöbbenés, amiért a Teremtő örökdése ez élő világ felett annyira közvetett, uralma annyira rejtett. Ez az első, amit az emberi dolgok folyásából következtetünk. Ami a lelket annyira sebzi és kínozza az, ha szabad így mondanom: az Isten távolléte saját világától.

Olyan hallgatás ez, amely beszél. Mintha mások vették volna birtokukba művét. Miért nem ad a mi Teremtőnk és Urunk ő maga valamilyen közvetlen felvilágosítást önmagáról? Miért nem tükrözteti vissza nagy vonásokban erkölcsi lényét a történelem arculatán? Miért nem fűzi egybe az eseményeknek ezt a vak, zavaros, összekuszált iramlását égi, hierarchikus rendbe? Miért nem nyilatkoztat ki a társadalom szervezetében önmagából legalább annyit,

mint amennyit a pogány vallások nyújtani igyekeztek? Miért nem az idők kezdetétől fogva világosított fel egyenletes, állandó világossággal minden családot a földön és minden egyes embert arról, hogy miként tetszhetik neki? Miért lehetséges kiáltó ellenmondás nélkül akaratát, tulajdonságait, létét tagadni? Miért nem jár-kelel velünk meghitten beszélgetve, ahogyan, – mint mondják –, járt-kelt kiválasztottaival a régi időkben? Mi emberek látjuk egymást és tudunk egymásról: hát miért nincs akkor, – ha látunk Őt már nem lehet osztályrészünk, – legalább tudomásunk Róla? Épp ellenkezőleg, egyenesen „elrejtőzött Isten” ő, és legnagyobb erőfeszítésünkkel is csak kevés, halvány és foszlányos képet tudunk róla a világ arculatából elkapni!

Csak két lehetőséget látok ez annyira meg-hökkentő tényállás magyarázatára: vagy nincs Teremtő, – vagy eltaszította magától teremtményeit. Mit mondjunk? Képzeli-ödünk, mikor jelenlétének halvány árnyékait véljük felismerni az emberi eseményekben? Vagy elfedte arcát és vonásainak ragyogását, mert különös módon megszégyenítettük? Csalhatatlan sugalmazóm, bűnnel terhelt lelkiismeretem ez egymásnak ellentmondó mindkét kérdésre egyszerre meg-

adja az igaz választ: minden vonakodás nélkül mondja, hogy van Isten, és éppily bizonyossággal mondja, hogy eltántorodtam Tőle, hogy „keze nem rövidült meg, de vétkeink gátat vetettek közénk és Istenünk közé”.

Így oldja meg ez a világ titkát és leli meg a titokban saját ősi tanításának bizonyosságát.

Gram. of Ass. 1870; Ch. X. §. 1.

Kérdezhetné valaki, hogy ugyan miként viselheti ez a világ magán az Isten jelenlétének a nyomait, vagy miként közelíthet bennünket Hozzá? És mégis, e világ minden gonoszsága ellenére is bizonyos, hogy Ő benne van, beszél általa, ha nem is feltűnést keltően. Amikor testben jelent meg „a világban vala, és a világ Ő általa lett, és a világ Őt meg nem ismeré”. Nem ütött lármát és zajt, sem hangját nem hallatta az úton. Így van ez most is. Itt van Ő mindig, suttog Ő most is nekünk, ad most is nekünk jeleket. Hangja azonban oly halk, s a világ zaja olyan hangos, jeladásai annyira burkoltak és a világ oly nyugtalan, hogy nehéz megállapítani, mikor szól Ő hozzánk és hogy mit mond.

Vallásos emberek különböző módokon meg-

érezhetik, hogy miként vezeti őket a Gondviselés és miként áldja őket személyesen. De csak nagy egészében érzik, és ha megkísérlik bizonyos időpontban vagy helyen kitapintani, eltűnnek jelenlétének nyomai. Ki ne érezte volna már például imájára válaszul a kegyelem áldását oly erősen, hogy ne lett volna abban az órában az az érzése, hogy soha többé nem vezítheti el hitét? Ki nem tapasztalta már életében a körülmények oly különös összetalálkozását, hogy az mindent meggyőző világossággal ne az Isten kezét éreztette volna vele? Kiben nem tolultak már fel valami titokzatos erővel gondolatok, hogy intsek és vezessék? Némelyek talán még nagyobb dolgokat is tapasztalhattak.

Régi időkben álmok útján csodálatos irányításokat adott s alkalmilag más, még szokatlanabb módon is közbelépett a Mindenható Isten. És vannak azután dolgok, amelyek erkölcsi vagy jövődöbeli dolgok jelképeként vagy előjeleként oly erővel tűnnek fel lelkünk előtt, hogy szellemünk kényszerül a távolba tekinteni és oly dolgokat sejt meg, melyek már nemcsak a láthatók körébe tartóznak. És gyakran egészen feltűnő módon igazaknak bizonyultak az ilyen megsejtések. És az emberi sorsok továbbá oly sajátosan különbözök, mintha a siker és

szerencse törvényszerűleg kísérné az egyiket, és az ellenkezője a másikat.

Mivel pedig mindez így van és mert a világ mérhetetlensége és titokzatossága szinte kényszerít rá, joggal gondolunk arra, hogy semmi sincs itt e földön önmagáért, hanem minden, ami itt van, valami mással van kapcsolatban. Az egymástól legtávolabb fekvő dolgok egységbe fonódhatnak, a legkisebb és legnagyobb része lehet egy egésznek.

És az Isten a mindennapi élet közönséges dolgai révén igazíthat el bennünket és taníthat meg az útjaira, de csak ha nyitva tartjuk a szemünket. Ez az, amit a gondolkodó embereknek végül is hinniök kell és elkezdenek az élet úgynevezett véletlenségeinek isteni értelmében is valamiképp hinni s fogékonyakká válnak az ilyen benyomások iránt.

Ez könnyen túlzásba csaphat, és akár túlzott, akár nem, a világ széltében, mint babonáságot kétségtelenül kineveti. De ha az Írás azt mondja, hogy az Isten hajunk szálait is számon tartja, hogy minden a miénk és minden a javunkra szolgál, akkor határozottan biztatás ez a számunkra, hogy mindenben, ami történik, legyen az még oly mindennapi is, kutassuk a jelenlétét és megerősödhethünk abban, hogy a

vallásos embert még a gonosz világ is Róla oktatja.

...Az élet eseményeiben nem úgy beszél az Isten hozzánk, hogy másokat is meg tudnánk győzni arról, hogy Ő az, aki szól. Nem működik olyan világos törvények szerint, hogy azokat biztonsággal megállapíthatnánk. Eleendő jelt ad ugyan Önmagáról ahhoz, hogy hódolatot keltsen a lelkünkben Iránta; de oly gyakran látszik úgy, mintha ismét megsemmisítené, amit tett, vagy tűrné jeladásainak utánzását, hogy csodatevő jelenlétéről mindig csak személyesen az egyén győződhet meg. Nem olyan igazság, mely az egész világ okulására és elismerésére számíthatna, nem olyan természetű, hogy a világ, vagy akárcsak a vallásos szellemek is alap-törvény gyanánt kényszerülnének elismerni. Eleget ad az Isten ahhoz, hogy vizsgálódjunk és reméljünk, de nem eleget ahhoz, hogy szilárd alapunk legyen a bizonyításhoz.

Waiting for Christ, 1840 nov. 29 és dec 6; Parochial and plain sermons, VI.: 17.

A Gondviselésnek az a törvénye itt-e földön, hogy leplezetten működik; s ami látható belőle, az a láthatatlant legfeljebb csak jelzi,

némelykor homályba borítva és elrejtve. A világnak, melybe beleszülettünk, megvannak a maga törvényszerűségei és alapelvei, s ezek, amennyiben ismerjük őket, amint egyszer már mozgásban van, elegendők megfejtéséhez: annyira tökéletes és független, mintha nem is volna rajta túl más. Közöséges szemmel nézve nem történik és nem folyik ezen a világon semmi, amit ne tudnánk kielégítő módon valami más folyamatra vagy körülményre visszavezetni, vagy aminek ne tudnánk megmagyarázni ugyane világon belül más folyamatokba vagy körülményekbe való átalakulását, anélkül, hogy kényszerülnénk létezésének megmagyarázása vagy értelmezése érdekében a dolgok magasabb rendjében tovább kutatnunk. Nem akarunk most szólni ez általános megállapítás alóli kivételekről, vagy a dolgokról való korlátozott tudásunkról. Amit nap-nap után mondunk és teszünk, azt bizonyítja, hogy legalább is a legtöbb elmének cz a benyomása a dolgoknak ama rendjéről, melyben élünk. A nap a maga törvénye szerint kel fel és hanyatlik le; megvan a dagály és apály idejének a szabálya. A föld vagy zölden virít, vagy az óccán sírjában rejtetik; állandó törvényszerűséggel clöregszik s azután újból megfiatalodik. Az élet, akár a növényi,

akár állati, hasonló külső és egyetemes törvényeknek van alávetve. Az emberek felnőnek, megöregednek és meghalnak. Ezenkívül rendeződnek társadalmilag, s a társadalomnak megvannak a maga alapfeltételei. Törvényei vannak a nemzetek életének, melyek sorsszerűleg peregnék le fölöttük, s ma is éppoly erősek, mint ezer év előtt. És a társadalmi és politikai világ e törvényei beletorkollanak a természet-törvényekbe, mindent, amit látunk, egyetlen nagy rendszerre téve. Egy ló megbotlik, – és egy elnyomott nép megszabadul zsarnokától. Egy vulkán pusztává tesz népes városokat. Régi időben megnyílik a föld, folyam ered belőle és eldönti egy nagy kereskedelmi gócpont későbbi helyzetét, mely különben soha ki nem alakult volna. Nem tudjuk az okok és következmények e nagykiterjedésű és körülményes elágazású csodálatos szövevényének a határait felmérni, melybe minden beleszövődik, amit látunk. Felnyúlik az égig és behatol gondolataink, szokásaink és törekvéseink mélységébe.

Mindenkinek el kell ismernie, hogy ilyen ez a világ, melybe a mindenható Teremtő bennünket beléhelyezett. Ha tehát mégis cselekvőleg van jelen saját művében, jelen a nemzetekben, jelen az egyesekben: akkor a maga ismert vi-

lágrendjének útján kell hatnia, vagy úgy, hogy erőit felébreszti, illetőleg mintegy ösztönzi, vagy úgy, hogy kikapcsolja, illetőleg megszakítja, más szavakkal: vagy a „természet”, vagy „csoda” útján kell működnie. És mivel a szorosabb értelemben vett csodaszerű beavatkozásnak a dolog természete szerint ritkának kell lennie, minden, amellet szól, hogy az Isten az általunk tapasztalt fizikai, társadalmi és erkölcsi törvények által, között és mögött működik, hacsak egyenesen vissza nem vonult a Teremtő és rá nem hagyta a világot egyszerűen önmagára, – megelégedve a kezdetben előírt általános törvényekkel, amelyeknek maguknak kell nagyobb részt az Általa szándékolt célokat munkálniok. . . .

Így azután nem mondunk sokat, ha azt véljük, hogy ez az egyetlen nagy törvény, melynek értelmében az isteni elhatározások az embereken eleitől fogva beteljesültek: hogy a látható világ eszköze, de egyúttal eltakaró fátyla is a láthatatlannak; fátyol, de részben jelkép és jel is, – úgyhogy minden, ami van vagy látható lesz, személyek, tények, események földöntúli rendszerét rejtí és mégis jelzi, mindenekelőtt azonban neki szolgál.

... Minden, amit látunk, – a világ, a Szentírás, az Egyház, a polgári kormányzás és maga az ember, – mintaképek, s fokozatuknak és helyüknek megfelelően képviselői és eszközei egy, a magukénál igazabb és fensőbb láthatatlan világnak. ...

... Ha az Isteni Gondviselés meg kíván nyilatkozni, akkor nem előlről kezd, hanem a meglévő rendet használja fel; nem küld feltűnő módon angyalt, hanem közülünk bíz meg vagy sugalmaz valakit. Ha áldani akar minket, a papjává tesz egy embert. Ha meg akar szentelni vagy fel akar buzdítani, akkor e világ elemeit használja fel a szellemi befolyásolás láthatatlan, de valóságos eszközeiül. Ha isteni közösséget akar alapítani, akkor már kész vagy alakulóban lévő közösséget használ fel. Be sem avatkozik annak természetes növekedésébe, fejlődésébe, vagy a látható dolgoktól való függésébe. Nem helyezi sivatag közepébe s nem látja ott el olyan intézményekkel, melyek a külső világgal való érintkezés és közlekedés következtében természetesen alakulhatókhoz nem hasonlítanak. Csak módosítja, serkenti vagy irányítja a természet erőit vagy a társadalom törvényeit. Vagy ha csodát művel, még mindig

nem hatálytalanítja vele a dolgok rendes menetét. Megsokasítja Jákob nyáját vagy ivadékat, jelt ad vagy nyilvánvaló csodát tesz a kellő időben Egyiptomból való megszabadításuk érdekében, de mégis valóságként ismerhető fel az ilyen gondoskodásokban a szokásos okok működése, a politikai adottságok hatása és a dolgok úgynevezett rendes menete, és olyan meggyőzően kimutathatók, mintha angyal vagy felhőoszlop nem is lett volna velük.

... A dolgok ugyanannak látszanak, mint korábban, mikor nem nyugodott láthatatlan erő fölöttük. Ez az erő nem levetkőzteti, hanem felruhazza a teremtményt. Az emberek álmodnak mindenhol: ez az erő látomásokat ad. Az emberek utaznak mindenütt: most „összetalálkoznak az Isten angyalaival”. Máshol is lehetnek az emberek testvéreikkel vendégszeretők: most angyalokat vendégelnek. Valami munkához látnak az emberek: de most kezdetétől végezetéig rajtuk lebeg láthatatlanul valamelyik ős áldása. Egy nemzetség vándorol és elfoglal egy országot; de továbbvonulása egész menetében megszentelődik előzetesen jövendölés, ígéret és gondviselés által és szent célokra szolgál azután. Izrael éppúgy volt politikai közös-

ség, amint az ember teremtmény. A népre parancsolt szertartásokat és szereket máshol is megtalálhatjuk, de ennek ellenére sem voltak ezek kevésbé isteniek. Körülmetélést végeztek Egyiptomban is, a gyakori mosdás lehet a Kelet szokása, Mózes leple lehetett (ha ugyan volt) más törvényszerzők szimbóluma is ő előtte, – bár ezt bizonyítani kellene; Szentek Szentje, oltár, áldozat, külön papi osztály, ezekben a dolgokban a mózesi törvény hasonló, mégis *ugyanúgy* különbözik is *általuk* a környező népekétől. Az izraelita politikai közösségnek, mint más idő- és térbeli dolgoknak, volt kezdete, középkora és vége; fogságai természetes következményei, királysága természetes menedéke a politikai gyengeség állapotának. Területe csatátér volt és hadereje váltakozó szövetségese a versengő egyiptomi és asszíriai birodalmaknak. Az átvonuló pogányok, megtekintve a Szentföldet, azt gondolhatták, hogy Szíria egy kis darabkája. . . .

Ami való a zsidóságról, való a kereszténységről is. Krisztus királysága, bár nem e világról való, mégis e világban van és látható, valóságos, társadalmi alakulat. Emberekből áll és az emberi egyesülések fejlődését meghatározó törvények szerint fejlődött. Külső arculata az

egyéb más királyságokéhoz hasonló. Általánosíthatunk és a különböző fajtájú közösségek egyikének tekinthetjük, a földön volt birodalmak egyikének. Az ötödik királyságnak mondják és minthogy a megelőző négy földivel számozzák, ezáltal valóban velük is hasonlítják össze. Megírhatjuk a történetét és miként az ember hasonlít a majomhoz, azokhoz hasonlóként tekinthetjük, amelyek előtte voltak vagy vele egykorúak.

Milman's view of Christianity: 2, 1841 jan.; Essays critical and historical, II.: 11.

ISTEN FELISMERÉSE AZ EMLÉKEZETBEN

Az Isten jelenléte nem vehető észre akkor, amikor fölöttünk van, hanem csak később, amikor visszatekintünk arra, ami bekövetkezett és elmúlt.

Megváltónk története maga szolgáltat példákat e csodálatos törvény meglétének bizonyosságául.

Szent Fülöpnek, például, amikor keveselte a kiváltságot, melyet már oly régóta élvezett s kérte, hogy lássa meg a Mindenható Atyát,

ezt válaszolta Urunk: „Annyi idő óta vagyok veletek, és nem ismertél meg engem, Fülöp?” (Jn. 14:9)

Szent Péternek pedig ezt mondta más alkalommal: „Amit én cselekszem, te most nem érted; de majd megérted azután.” (Jn. 13:7) És újból olvassuk: „Ezeket tanítványai eleinte nem értették, hanem mikor megdicsőült Jézus, akkor jutott eszükbe, hogy ezek meg voltak írva róla, és hogy ezeket cselekedték neki.” (Jn. 12:16)

És hasonlóképpen, míg Emmausba ment a két tanítvánnyal beszélgetett, ezek szemei „akadályozva valának, hogy meg ne ismerjék Őt”. Amikor megismerék, rögtön „eltűnt szemek elől”. Utána „mondták egymásnak: Nemde szívünk gerjedezen vala bennünk, amint szólott az úton?” (Lk. 24:32)

Az Ószövetség is szolgáltat erre példákat. Jákob, amikor elmenekült bátyja elől, „eljutott egy helyre s ott, hogy a nap leszállott, meg akart nyugodni.” Álmában angyalokat látott és fölöttük az Urat. Amikor azután felébredt álmából, ezt mondta: „Valóban az Úr van ezen a helyen és én nem is tudtam. Majd megrémülve mondá: Mily félelmetes ez a hely, – nem más ez, mint az Isten háza és a menny kapuja!” (1. Móz. 28:11–17)

Azután, hogy egész éjjel tusakodott az angyallal, nem tudva, hogy ki volt, és megkérdezte utána a nevét, akkor végül „elnevezé Jákob azt a helyet Fánuelnek, mondván: Színről-színre láttam itt az Istent, mégis megmencedett a lelkem”. (I. Móz. 32:30)

Gedeon pedig, amikor elhagyta őt az angyal, akivel úgy viselkedett, mint valami emberrel, akkor és nem korábban fedezte fel, hogy ki volt vele és mondá: „Jaj nekem, Uram Isten, mert színről-színre láttam az Úr angyalát!” (Bírák, 6:22)

És hasonlóképpen Mánue és felesége, miután az angyal elhagyta őket, akkor és nem korábban ismerték fel őt. Ekkor „arcukkal a földre borulának . . . és Mánue mondá feleségének: Meg kell halnunk, mert láttuk az Istent”. (Bírák, 13:22)

Így szerepel az Isten az Írásban, áldásait hallgatagon és titokban osztja, úgyhogy nem tudjuk észrevenni a maga idejében, hanem csak hittel, csupán utána. . . . Hús és vér nem tudja felismerni az Isten Fiát, mégha látható csodákat is tesz; felismeri mindazonáltal a testi ember egy kissé az Isten Lelkének a dolgait, sőt a másvilágon mindenki elkárhozik, ha nem hiszi itt, amit sohasem adatott meg neki lát-

nia. Hasonlatos az Isten jelenléte így dicsőségéhez, ahogy megjelent Mózesnek és mondá: „Arcomat nem láthatod . . . úgy, hogy életben maradj”; de amikor elvonult előtte és látta Mózes e dicsőséget, melyet nem láthatott meg szemben vagy amikor mellette elhaladt, amint távozott, meglátta és felismerte őt és „sietve leborula a földre, meghajtá magát és imádta”. (II. Móz. 33:20; 34:8)

Gondolkozzunk el most rajta, mennyire hasonlít ez ahhoz, ami a mindennapi gondviselésben történik. Az események kellemesen vagy fájdalmasan érintenek minket, nem ismerjük fel történésük idején az értelmüket, nem látjuk meg az Isten kezét bennük. Ha csakugyan van hitünk, elismerjük, amit nem látunk, és mindent, ami történik, mint az Övét fogadjuk el; de akár elfogadjuk hittel, akár nem, kétségtelen, hogy nincs más módja elfogadásának. Nem látunk semmit. Nem látjuk, miért következnek be dolgok vagy miben működnek közre. Jákob felkiáltott egy alkalommal: „Én rám szakad minden baj!” Bizonyosan így látszott. Az egyik fiú eladta a többi, a másik fogoly volt idegen országban, a harmadikat követelték: „Megfosztottok engem minden gyermekemtől: József nincs többé, Simeon fogságban van, Benjámint is el-

vinnétek! Én ráam szakad mindez a baj!” (I. Móz. 42:36) De mindezek a dolgok a jóra működtek közre. . . . „Az Úr Józseffel volt”; de azt gondolod, hogy látta József akkor valami jelleit az Istennek? . . . Bár az Úr vele volt, lát-szólagosan minden ellene volt. De utóbb megértette, ami oly titokzatos volt a maga idején; – „Előre küldött engem az Isten, – mondta testvéreinek –, hogy megtartassatok. . . . Nem a ti elhatározástok, hanem az Isten akarata küldött engem ide: Ő tett engem a fáraó atyjává s egész házának urává s Egyiptom egész földének fejedelmévé”. (I. Móz. 45:7–8)

Csodálatos gondviselés valóban, mely anynyira hallgatag, mégis oly hatásos, oly állandó, oly tévedhetetlen! Ez az, ami meghiúsítja a Sátán hatalmát. A Sátán nem tudja felismerni, hol működik az eseményekben az Isten keze; s ha áltatja is magát, hogy találkozik vele és rábukkan: az ég elleni örült és istenkáromló lázadásában mégsem tudja őt megtalálni. Bármily ravasz és leselkedő is, ezer szeme és összes különféle eszközei sem segítenek neki semmit az Isten uralmának fenséges derült csendjével és szent, zavartalan nyugalmával szemben. Bár ravasz és sokat tapasztalt, mégis gyermeknek vagy ostobának tűnik fel az isteni aka-

rat mély és rejtett bölcsessége előtt; sikertelenség és gúny a mindennapi kenyere. Itt gyanít valamit, ott egy vakmerő lépést merészel, azonban minden homályban van előtte. Nem tud semmit Gabriel küldetéséről, a Szűz csodálatos fogantatásáról, vagy hogy mi van az Üdvözítővel, aki megszületett és Isten fiának hivatik. Megkísérli, hogy megölje őt, de csak vértanúkat és aprószenteket avat. Megkísérti a Mindenség Urát éhséggel és földi dicsőség csábításával; megrostálja az apostolokat, de csak azt kapja meg, ki már a nevét viselte s kiről lemondtak már, mint ördögről. Fellázadt Istene ellen teljes erővel a sötétség órájában és hatalmával, s győzedelmeskedni látszott, de végső megfeszülésével és legnagyobb sikerével sem ért el többet, mint amiről „Isten keze és akaratja elhatározta, hogy megtörténjék”. (Ap. Csel. 4:28) Ő okozta a világ megváltását, melytől félt és amit gyűlölt. Ő fejezte be a világ engesztelését, amikor a világ nyomorát tervezte.

Ő, csodálatos hallgatása és mégis akadálytalan folyása az Isten előrelátásának! „Valóban elrejtőzött Isten vagy, Izrael Istene, Üdvözítő!” Ha maguk az ördögök, kik természettől fogva szellemek, s tapasztaltak a gonoszságban, minden okosságuk ellenére sem tudják felfedezni

kezét, midőn működik: miként remélhetnénk mi, hogy meglássuk, – ha csak azon az úton nem, mely az ördögök előtt el van zárva: az élő hit útján! Hogyan találhatnánk meg másként, mint *utólagosan*: mint a hit jutalmát, messziről szemlélve fenségének felhőoszlopát, mely jelenléte idején túlságosan idegenszerű és kitapint-hatatlan a halandó érzékeknek!

És így azután számtalan különböző esetben, nem szembeszökően, nem szomorúan, nem vidáman, hanem szokásosan észre tudjuk venni utólagosan, hogy Ő velünk volt, és Mózeshez hasonlóan imádjuk Őt. Tekintsen vissza valaki, aki bízik abban, hogy egészében Istennek tetszően él, elmúlt életére és meg fogja állapítani, hogy mennyire döntőek voltak pillanatok és cselekedetek, amelyek annak idején teljesen közömböseknek látszottak. . . . Az Isten keze mindig övéi fölött van s általuk nem ismert úton vezeti őket előre. A legtöbb, amit tehetnek: a hit, hogy amit nem láthatnak meg most, meglátják azután és hogy híven együttműködjenek Istennel a cél felé.

. . . Érzünk a maga idején, utána tudatosítunk és gondolkodunk. Ez teszi kellemessé és édessé a rég elmúlt napokra való visszaemlékezést és ez érzékenyít el. A leghétköznapiabb

évek, amikor látszólagosan semmiért éltünk, éppen szabályos és nyugodt folyásuk következtében ragyogóvá válnak előttünk. Ami akkor egyhangúság volt, az most rendületlenség; ami akkor unalom, az most enyhítő nyugalom; ami akkor haszontalannak látszott, az most önmagáért nagyrabecsült; ami csak egyhangúság volt, az most békesség. Minden kellemes és vigasztaló és mindenre meghatódottan gondolunk vissza. Sőt, ami az első pillanatra csodálatos, még a szomorú idők is megenyhülnek és megvilágosodnak utólag. Miért ne lenne így azóta, hogy Urunk sokkal inkább jelen van, bár látszólag vigasztalanságban és árvaságban hagyta övéit? Krisztus keresztjének a szívbe ültetése kemény megpróbáltatás, de az erős gyökerű fa felnő a magasba, szép ágakat hajt, bőséges a gyümölcs s öröm ránézni. ...

... Az emberek gyakran visszatekintenek gyermekkorukra, ha valamely esemény élénken emlékezetükbe idézi. E régi idők valamilyen maradványa vagy emléke, valamilyen vidék, könyv, szó, illat vagy hang visszaidézi emlékezetükbe iskolás idejük első éveit és meglátják ekkor, amit nem tudtak felismerni egykor, hogy az Isten jelen volt velük s nyugalommal adott nekik. Sőt talán még ekkor sem tudják por-to-

san megállapítani, mi volt az, ami azt az időt oly ragyogóvá és széppé tette. Elérzékenyülten, meghatódottan gondolnak ezekre az első évekre, de maguk sem tudják, miért. Azt gondolják, hogy maguk ezek az évek azok, ami után sóvárognak, pedig az Isten jelenléte az, ami vonzza őket, mert most látják, hogy akkor fölöttük volt. Azt gondolják, hogy visszasírják a multat, pedig csak a jövő után sóvárognak. Nem gyermekek szeretnének újból lenni, hanem angyalok kívánnak lenni és látni szeretnék az Istent. Halhatatlan lények óhajtanak lenni, szeretnének hervadhatatlan koszorúval, fehérbe öltözötten, pálmával a kezükben trónusa előtt lenni.

... Jákobhoz hasonlóan sötét éjbe kerülünk s kőpárnára fekszünk; de amikor felkelünk s emlékezetünkbe idézzük, ami történt, arra eszmélünk, hogy angyalokat láttunk és az Úr nyilatkoztatta ki magát általuk s kényszerülünk felkiáltani: „Mily félelmetes ez a hely, – nem más ez, mint az Isten háza és a menny kapuja!”

... A világ látszólag a szokott útját járja. Semmi mennyei nincs a társadalom arculatán; semmi sincs a mennyből a napi újdonságokban; semmi sem tükröződik a mennyből a tömeg, a

tekintélyesek, a gazdagok, a foglalatostkodók arculatán; semmi sincs a mennyből az ékesen szólók szavaiban, a hatalmasok tetteiben, a bölcsék tanácsaiban, az uralkodók határozataiban, a gazdagok fényűzésében. És az Isten örökké boldogító Lelke mégis itt van; velünk van jelenlétével Örökéletű Fia, tízszeresen dicsőbben, erőteljesebben, mint amikor testünkben a földet taposta. Emlékezzünk mindenkor ez isteni igazságra, – az Isten keze annál hatalmasabb, mennél titokzatosabb, – annál félelmetesebb, mennél hallgatagabb.

Christ manifested in remembrance, 1837 május 7;
Par. and pl. serm. IV.: 17.

A LÉLEK VÁGYA ISTEN UTÁN

Igazi fáradságba kerül, míg bensőségesen és elevenen tudatossá válik bennünk, hogy van lelkünk; és semmi sem lehet végzetesebb tévedés, mintha abban a balhiedelemben élünk, hogy megértettük, mit jelent e tan, mert használni tudjuk a szót, mellyel kifejezzük. . . .

Születésünktől kezdve függünk a körülöt-

tünk lévő dolgoktól. Látjuk és érezzük, hogy nem élhetünk vagy nem juthatunk előbbre emberek segítsége nélkül. A gyermeknek minden a világ: e világ részének érzi magát, abban az értelemben, miként a gally a fáé, csak kevés fogalma van a saját egyéni és független létéről, vagyis nincs igazi képzelete arról, hogy van lelke. És ha anélkül vándorol át az életen, hogy fogalmai változnának, akkor élete végéig nincs igazi tudomása róla, hogy van lelke. Az ilyen ember csak e világgal összefüggésben látja magát; a világ a mindene. Jóléte érdekében úgy néz erre a világra, mint valami bálványra; és ha egyszer megkísérli, hogy ez életen túl is nézzen, képtelen meglátni a különbséget, mert ezen életen kívül semmiről sincs eszméje és elképzelése. És ha túlvilágként el kellene valamit képzelnie, akkor ezt az életet képzelel el még egyszer, éppenúgy, mint a pogányok: ha elgondolkoztak hagyományaikról, melyek a másvilági életről szóltak s köztük is elevenen megmaradt, a holtak boldogságát csak a korábbi örömek mintájára, nap és kék ég alatt s a földön tudták elképzelni, csak mindent ragyogóbban, mint földi életükben. . . .

Bensőségesen megérteni, hogy lelkünk van, annyit jelent, mint érezni a látható dolgoktól

való különválásunkat, függetlenségünket tőlük, egészen sajátos létezésünket önmagunkban, személyes létünket, hatalmunkat, hogy saját elhatározásunkból így vagy másként cselekedhünk, felelősségünket azért, amit teszünk. ... Mi magunktól kifelé, a körülöttünk lévő dolgokra tekintünk és megfélelkezünk önmagunkról köztük. Ilyen a mi életünk: segítségért kiáltva ingó nádszálba kapaszkodunk és megfélelkezünk igazi hatalmunkról a jelenben, amikor Isten gondviselése nagy tervében helyünk igazi felismerésére szólít bennünket. És ha sújt minket, ha csak rövid ideig is, máris megzavarodunk. Lelkünk kénytelen megíátni a világ dolgainak hívságát és elégtelenségét, azt, hogy csak ígérnek, de szavukat nem tartják és csalódunk bennük. Vagy ha teljesítik, amit ígértek, akkor rendszerint nem elégítenek ki. Vágyódunk valami után és nem tudjuk, mi után, de bizonyosak vagyunk, hogy van valami, amit a világ nem adott meg nekünk. És azután oly gyakoriak a világ változásai, oly hirtelenek, oly alattomosak: oly állandó a változás, sohasem szűnik meg, mindig tovább változik, míg szívünk egészen belefájdul, végül is elvesztjük bizalmunkat a világban. Világos, hogy nem támaszkodhatunk rá tovább, hacsak meg nem

békülünk vele és nem követjük változásait. Ezt azonban nem tudjuk: érezzük, hogy mialatt változik, mi egy és ugyanazok maradunk; és így világlik fel Isten áldásából némiképp a földi dolgoktól való függetlenségünk és halhatatlanságunk tudata: és ha valami baj ér, (amint gyakran történik), akkor még hamarabb és még mélyebben meg fogjuk érteni e világ semmisségét; akkor még inkább kénytelenek leszünk rá, hogy bizalmatlanok legyünk iránta és leszokunk a szeretetéről; és végül már csak úgy lebeg a szemünk előtt, mintegy ködfátyolként, hogy színjátékaival sem tudja már elfedni a másvilági életre vetett tekintetünket. Így kezd bennünk lassanként tudatossá válni, hogy csak két igazi valóság van az egész világmindenségben: a tulajdon lelkünk, és Isten, aki teremtette.

... A végén mindnyájunk számára csak két dolog marad a világon: önmagunk és Isten. Mert ami e külső színpadot illeti, élvezeteit és foglalatosságait, tiszteletadásait és gondjait, intézményeit és személyeit, királyságait és szerény rabszolgáinak tömegét: mi az a számunkra? Semmi – semmi több, mint látszat: „Elmúlik e világ és az ő kívánsága”. (I. Jn. 2:17) És ami azokat a másokat illeti, kik közelebb állnak hozzánk, kiket nem számíthatunk

e hiú világhoz, gondolkodok barátainkra és rokonainkra, kiket joggal szeretünk: végül ők is semmik itt e földön nekünk. Nem tudnak valóban segíteni vagy használni. Csak távolból, az érzékek közvetítésével látjuk őket és így hatnak ránk; nem tudnak lelkünkbe férközni, nem tudnak behatolni gondolatainkba, nem tudnak valóban a társaink lenni. A másvilágon Isten kegyelméből másként lesz. Itt azonban nem élvezzük a jelenlétüket, hanem csak sejtelmét annak, ami egy nap majd beteljesedik; úgyhogy végül eltűnnek a tiszta kép előtt, mely először tulajdon létünkről, azután a nagy Istennek, urunknak és bíránknak bennünk és fölöttünk való jelenlétéről kialakul, bennünk lakozó helyettese, a lelkiismeret által.

... Egyetlen emberben sem válik egészen tudatossá, mit jelent az, hogy lelkünk van. Még a legjobb is csak emelkedőben van ez egyszerű igazság felé vezető úton.

The immortality of the soul, 1833 július 21; Par. and pl. serm. I.: 2.

Ádám bukásakor elvesztette lelke igazi támaszát, eljátszotta az isteni jelenlét meghitt fényét és azzá a szeszélyes, ingerlékeny és bol-

dogtalan lénnyé lett, amilyennek a története azóta mindig mutatja. Erély és gyengeség váltakozása, hol nemes, hol aljas tettek, erőteljes kezdeményezések s a végén kudarccok jellemzik. Ilyen volt a lelke állapota önmagában, nem szólva az Isten ráneheződő haragjáról, melyet nyomon követett vagy maga után vont az Isten visszahúzódása. Elvesztette lelke szellemi életerejét és épségét, ami szükséges volt természete teljességéhez és ahhoz, hogy képessé legyen teljesíteni a célt, melyért teremtetett, – ami szükséges volt mind erkölcsi sértetlensége, mind boldogsága érdekében. Mint a bályadt, az éhez, vagy a beteg, nem tudott többé egyenesen állni és lerogyott a földre. Ilyen állapotban születünk mindnyájan e világra és Krisztus azért jött, hogy megváltoztassa ezt az állapotot és visszaadja azt a nagy adományt, melyet Ádám egykor elvesztett. Ádám kiesett Teremtője kegyéből s rabszolgává lett és Krisztus azért jött, hogy újból szabaddá tegyen minket és meghozza nekünk a gyermekkéfogadás lelkét, ami által Isten gyermekeivé váltunk és ismét mint Atyánkhoz közeledünk Hozzá.

A születéskor tökéletlen és szűkölködő állapotban vagyunk, nincs meg mindenünk, ami természetünk teljességéhez szükséges. Amint a

test nem tökéletes önmagában, hanem szüksége van a lélekre, hogy értelmességet adjon neki, ugyanúgy a léleknek, amíg az Isten jelen van vele és megnyilvánul benne, vannak egy uralkodó vezéreszmén, tárgyon vagy célon túlmenő képességei és hajlamai. Így van ez a születéstől fogva és az Írás többféle alakban jelzi ezt. Az emberi természetet némelykor vaknak, némelykor éhezőnek, némelykor mezítelennek nevezi, a Lélek adományát pedig világosságnak, egészségnek, tápláléknak, tűznek és ruháztatnak mondja. Minduntalan oktat róla, hogy milyen az előbbi állapotunk s hogy mily háladatossággal tartozunk Annak, aki megszerezte nekünk az új állapotot. Példák erre: „Mert azt mondod: Gazdag vagyok és igen sok kincsem van, és semmire sem szorulok; és nem tudod, hogy te vagy a nyomorult és szájalmas, és szegény, és vak, és meztelen: Tanácslom neked, hogy végy tőlem tűzben megpróbált színaranyat, hogy meggazdagodjál; és öltözzél fehér ruhába, ... és szemkenőccsel kend be szemedet, hogy láss”. (Jel. 3:17–18) „Az Isten, aki azt mondotta, hogy a sötétségből világosság ragyogjon, maga támasztott világosságot szívünkben, hogy felragyogjon Isten dicsőségének ismerete Jézus Krisztus arcán”. (II. Kor. 4:6) „Kelj fel

alvó, támadj fel halottaiddból, és Krisztus meg fog világítani". (Ef. 5:14) „Aki pedig abból a vízből iszik, melyet én adok neki, soha többé nem szomjazik mindörökké, hanem a víz, amelyet én adok neki, az örök életre szökellő vízforrás lesz benne". (Jn. 4:14) És a Zsoltárok könyvében ezt olvassuk: „Házad kövérén őket hizlalod, gyönyörűséged patakából itatod. Mivel az élet kútforrása tenálad, világodnál látunk világosságot". (35:9-10) Egy másik zsoltár pedig ezt mondja: „Eltelik lelkem mint a zsír javával és ajkam dicsér ujjongás szavával". (62:6) És ugyanígy Jeremiás próféta: „Akkor majd kövérséggel üditem fel a papokat, és népem eltelik javaimmal. . . . Az eltikkadt lelket felüditem, és minden éhezőt jóllakatok". (31:14-25)

Az ezekben a szakaszokban ismételten állhatatosan kifejezett tanítás az, hogy az ember lelke Teremtője szemlélésére alkottatott és hogy maradéktalan tökéletes szemlélésében áll a boldogsága. Bármilyen egybe lehet, kielégületlen mindaddig, míg az Isten jelenlétét nem élvezzi és fényében nem él. . . .

A lélek boldogsága a szeretetnek a gyakorlása. Nem érzéki örömek, nem tevékenység, nem lelkesedés, nem önmagunk becsülése, nem hatalom tudata, nem a tudás. . . . Valódi és

igazi boldogságunk nem tudni, vágyni vagy törni valamire, hanem szeretni, remélni, örülni, csodálni, tisztelni, imádni. Valódi és igazi boldogságunk abban találjuk, amiben a szívünk kielégülve meg tud nyugodni.

Ha pedig ez így van, joggal mondható egyúttal az is, hogy az Istenen csüngés, és semmi egyéb, az ember boldogsága. Mert ha szolgálhatnak is még némely dolgok tudásod tárgyául, cselekvésed ösztönzéséül, lelkesedésed felgerjesztésére: a szív mégis kíván valamit, ami nagyobb, tartósabb, mint bármi teremtetten. Ami új és szokatlan: ingerel, de nem hat mélyebben: ami kedvtöltő vagy hasznos: nem kelt bámulatot; saját önmagunk nem indít tiszteletre, és pusztán tudás nem gyullaszt szeretetre. Egyedül Ő elegendő a szívnek, ki teremtette. . . . Sokat nyújt nekünk egyidőre egymás barátsága. Felüdülés a számunkra, mint az üdítő fuvallat az eltikkadtnak, étel és ital az éhezőnek vagy könnyáradat a szomorú szívnek. Megnyugtató vigasz, ha vannak, akiket bizalmunkkal megajándékozhatunk; vigasz, ha van kinek hibáinkat megvallanunk; vigasz, ha vannak, akik-től együttérzést várhatunk. Az otthonnak és a családnak ilyen vagy olyan módon való szeretete az átlagembernek elegendő ahhoz, hogy

ez életet elviselhetővé tegye, ami különben nem lenne; azonban a szívünk mindezek után mégis többre vágyódik ezeknél és maradandóbb után vágyakozik. Nem hal-e meg minden ember? Nem veszítjük-e el őket? Nem oly bizonytalan-e a létük, mint a fűszálé a réten? Nem vonzódnak oktan dolgok után, mert nem maradandók önmagukban. Nem csüng a szívünk a napon, holdon és csillagokon, vagy ezen a gazdag és szép földön, mert minden anyagi semmivé foszlik és elmúlik, miként nappal és éj. Az ember is, lakozzék bár benne a legmagasabb értelem, szintén mégis csak halandó. Ha szeretet és vizsontszeretet jelenti a boldogságot, akkor nem lehet „ember, kit anya szült” a boldogságunk, mert miként lehet támasza a másiknak, ki maga „nem maradandó állapotában”?

... Az Ő szemlélete és semmi más, mint csakis ez képcs teljesen megnyitni és megenyhíteni a lelkünket, magához vonzani szeretetünket, kielégíteni és lenyűgözni szívünket. Szerethetünk ugyan teremtetett dolgokat, forró hévvel, de az ily szeretet, ha nincs egybekapcsolva a Teremtő szeretetével, szűk csatornába kényszerített folyamhoz hasonlít, tolakodó, hévcs, viharos. A szív mintegy csak egy kapun

át árad ki; ez nem az ember egészének kibontakozása. Teremtett lények nem tudnak bennünket kibontakoztatni, nem tudják felszabadítani ezernyi szellemi érzékünket, melyek lényünkhöz tartoznak és valódi életünket jelentik. Semmi más, mint csakis Teremtőnk jelenléte tud bennünket teljesen birtokba venni, mert semmi más nem tudja a szívet a maga teljességében minden gondolatával és érzelmével megigézni és lebilincselni. „Íme, – így szól, – az ajtónál állok és kopogok; ha valaki meghallja szavamat és megnyitja nekem az ajtót, bemegyek hozzá és vele étkezem és ő énvelem”. (Jel. 3:20) „És Atyám is szeretni fogja őt, és hozzája megyünk, és lakóhelyet szerzünk nála”. (Jn. 14:23) „Az Isten elküldé Fiának lelkét szívetekbe”. (Gal. 4:6) „Isten nagyobb a szívünk-nél és tud mindent”. (I. Ján. 4:20) ... Ha nem túlságos merészség mondani, Ő, a Végtelen lehet csupán a szív mértéke; egyedül Ő tud válaszolni a benne dülő érzések és gondolatok titokzatos hullámvására. „Semmiféle teremtmény sem láthatatlan az ő színe előtt, sőt minden födetlen és nyílt az ő szeme előtt, aki előtt felczeni fogunk”. (Zsid. 4:13)

... Az élet elmúlik, a gazdagság eltűnik, a nép kegye szeszélyes, az érzékek clöregednek,

a világ változó, a barátok meghalnak. Csupán az Isten állandó, csupán az Isten hű hozzánk, csupán Ő tud hű lenni, csupán Ő lehet a számunkra minden. Csupán Ő tudja csillapítani nyomorúságunkat, csupán Ő tud bennünket teljesen kibontakoztatni, csupán Ő tud természetünk sokrétűségének és bonyolultságának értelmet adni, csupán Ő tudja ezt meghangozni és összhangba hozni, csupán Ő tud bennünket alakítani és birtokba venni. . . . Mondjuk együtt a zsoltárossal: „Mim van nekem kívüled az égben? s ha veled vagyok, nem kell a föld nékem. Testem, szívem bár szétenyésszen: Isten az én szívem sziklája és mindörökre osztályrészem”. (72:25–26)

The thought of God the stay of the soul, 1839 jún. 9;
Uo. V.: 22.

Minden változik az ég alatt: tavasz, nyár, ősz; és mindegyik visszatér. E világ sora változik. Ami egykor fent volt, lent van; ami lent volt, magasba emelkedik. Vagyonok meginognak és eltűnnek és – marad gond és kárvallás. Barátok ellenségekké és ellenségek barátokká válnak. Változnak kívánságaink, céljaink, terveink. Nincs semmi állandó, csak Te, ó én Istenem! Te vagy minden változónak a középpontja és élete, mindennek, mi Benned bizik, mint atyjában, mi Rád tekint és megnyugszik, hogy Tiéd lehet.

Én Istenem, itt vagyok, hogy örökké éljek, ne egy ideig. És nincs hatalmam létezésem fölött. Nem tudom magamat elpusztítani, még ha oly gonosz lennék is, hogy kívánjam. Tovább kell élnem, lélekkel és öntudattal örökké, magam ellenére. Te nélküled az örökkévalóság csak más neve lenne az örök nyomorúságnak. Csak Te vagy, ki támaszom lebet örökre. Csak Te vagy a lelkeim tápláléka. Csak Te vagy kimerithetetlen, és mindig újat adsz megismernem és szeretnem. Milliő évek múltával oly kevésbé foglak Téged ismerni, hogy úgy fogom érezni, mintha még csak kezdenék ismerni. Milliő évek múltával ugyanolyan (vagy helyesebben: nagyobb) édes-séget fogok Benned találni, mint kezdetben és úgy fogom érezni, mintha csak a kezdetén lennék élvezettednek. És így mindörökké kis gyermek maradok, ki végtelenségedről, istent lényedről az első elemeket kezdi tanulni.

*

Mindenható Isten, erősíts erőddel, vigasztalj örök békéddel, boldogíts ábrázatod szépségével, világosíts meg teremtetlen fényességeddel, tisztíts meg teremtetlen szentséged lehelletével, meríts el magadba és adj innom, amennyit csak egy balandó kívánhat, kegyelmed patakjaiból, melyek kiáradnak az Atyából és Fiúból: a Te lényegedhez tartozó örök Szeretet kegyelméből!

Med. and Dev.

HÍV AZ ISTEN!

Egész életünkön át hív bennünket Krisztus. Hív bennünket először a keresztségben, de később is, akár követjük a szavát, akár nem, hív bennünket szeretettel mégis. Ha elbukunk a keresztség után, akkor bűnbánatra hív; – ha törekszünk hívásának eleget tenni, akkor hív bennünket kegyelemtől kegyelemre, szentségtől szentségre, mindaddig, amíg csak élünk. Ábrahámot elhívta az otthonából, Pétert a hálója mellől, Mátét a vámasztaltól, Elizeust a gazdaságából, Nátánaelt rejtekéből. Szünet nélkül hív mindannyiunkat egyformán egyik dologtól a másikhoz, nincs maradandó lakóhelyünk, hanem folyton emelkedünk fel az örök nyugalom felé, mert amint engedelmeskedtünk az egyik parancsnak, mindjárt követi azt a másik. Hív bennünket szakadatlan, hogy mindig újból és újból megigazuljunk, s ismét és egyre jobban megszenteljen és megdicsőítsen.

Milyen jó lenne, ha ezt megértenők; de csak lassan értjük meg a nagy igazságot, hogy Krisztus mintegy köztünk jár s állandóan hív kezével, szemével, hangjával, hogy kövessük. Nem értjük meg, hogy hívása valami jelenvaló, ami

ma történik. Azt gondoljuk, hogy ez csak az apostolok napjaiban történt meg; magunkkal kapcsolatban azonban nem hisszük el és nem figyelünk rá. Nincs rá szemünk, hogy meglássuk az Urat, egészen mások vagyunk, mint a szeretett apostol, aki akkor is felismerte Krisztust, midőn a többi tanítványok nem ismerték fel Őt. Mikor Jézus feltámadása után a par-ton állott és azt kívánta, hogy vessék be a hálót, akkor „az a tanítvány, kit szeret vala Jézus, mondá Péternek: Az Úr az!” (Jn. 21:7)

Úgy gondolom: azokkal, akik vallásosan élnek, időről-időre megtörténik, hogy korábban fel nem ismert, vagy olyan igazságok, amelyeket nem kellett megfontolniok, hirtelen megvilágosodnak előttük; ezek az igazságok kötelességeket foglalnak magukban, melyek számukra a valóságban parancsok és engedelmes-séget kívánnak tőlük. Ilyen és hasonló utakon hív bennünket Krisztus most is. Nem csodálatosak vagy rendkívüliek tehát a közlései. Természetes képességeink és életkörülményeink útján munkálkodik. Ami gondviselésszerűen történik velünk, minden lényeges vonásában ugyanaz, ami az Ő hangja volt azoknak, kikhez egykor a földön szólt: irányíthat bennünket látható jelenlétben, vagy hang vagy lelki-

ismeretünk által: semmi különbséget sem jelent, csak érezzük meg, hogy hívás. Ha hívás, akkor követhető vagy elhanyagolható, elfogadható, miként Sámuel és Pál elfogadták, vagy visszautasítható, miként az ifjú tette, kinek nagy gazdagsága volt.

És ezek az isteni hívások a dolog természeténél fogva rendszeren még most is hirtelen jönnek, határozatlanok és homályosak következményeikben, akárcsak a hajdani időkben. Az Isten, amint ez nyilvánvaló, az élet véletleneinek és eseményeinek sajátos útján hív bennünket; és hívása, miként mindnyájan tudjuk, természeténél fogva és miként már a szó is jelzi, hirtelen és váratlan. Járra valaki a maga útját, miként rendszeren; egy nap hazamegy és levél, hír vagy valaki várja, mi által váratlan megpróbáltatás éri; ha vallásosan viseli el, eszköz lehet rá, hogy a vallási tökéletesség magasabb fokára juttassa, amit most még éppoly kevésbé ért, mint Szent Pál a kimondhatatlan szavakat, melyeket az égben hallott. . . . Sok ember valóban meglepőnek fogja találni, ha elmúlt életére visszatekint, mily különböző volt a véleménye különböző időkben arról, hogy mi az isteni igazság, miként tetszhetünk a legjobban Istennek, mi megengedett, mi nem, mi az

érték és mi a boldogság. Nem átalom azt mondani, hogy ez a különbség gyakran oly nagy lehet, mint amilyent Szent Péternél tételezhünk fel, ki korábban nyugalmasan halászott a tó partján, vagy Elizeus esetében, ki ökreit hajtotta és azután elhivattak: az egyik apostollá, a másik prófétává. . . . Felfedezhetnek ugyan ezek az emberek valamilyen fajta belső összefüggést korábbi és későbbi állapotuk között, miként vezetett át előbbi állapotuk az utóbbiba, bensőjükben mindazonáltal mégis érezni fogják a különbséget, hogy új szellemi világba tértek és a dolgokat és embereket más mértékkel mérik.

. . . Gondoljuk csak meg például, milyen más megvilágításban látják különböző személyek ugyanazt a cselekedetet, amely meglepő; vagy fontoljuk meg a közösség egyik vagy másik osztályának a gazdagságról és a gazdagokról való véleményét; mily különböző érzelmeket vált ki – irigységet, tiszteletet, gúnyt, bosszús ellenkezést, közönyösséget vagy félelmet és szánalmat; ilyen érzelmekkel ítéltethők meg egyes csoportok e földön. A vallást pl. tisztelhetik katonák, tanult emberek, kereskedők, államférfiak és teológusok; de mily nagy különbség van tiszteletük módjában s milyen más az esz-

ményük róla! . . . Ezek az eszmények egészükben jók, egyesek azonban csak részben jók, mások hiányosak, másokba sok rossz keveredett bele és csak egy a legjobb. Az igazság és a tökéletes igazság csak egy . . . Az Isten tudja, hogy mi az és e felé az egy és egyetlen igazsághoz vezet bennünket előre. Vezeti megváltottjait előre, oktatja választottjait, az egyént és mindenkit, Krisztus ugyanazon tökéletes ismertetére és a neki való engedelmességre, azonban nem az együttműködésük nélkül, hanem sugallatokkal, melyeknek engedelmeskedni kell, és ha nem engedelmeskednek neki, eljátszák a hivatásukat és a mennybe vivő útjukon hátramaradnak. . . .

Talán egy kedves barát vagy rokon elvesztése az, ami által az Isten hív bennünket, s ez nyilvánvaló teszi előttünk a földi dolgok hiúságát és arra készítet, hogy egyedül Istenre támaszkodjunk. Így a kegyelem révén oly irányba jutunk, mint soha korábban, és az évek folyamán, ha visszatekintünk életünkre, ráeszmélünk, hogy ama szomorú esemény következtében egészen másképp hiszünk és ítélünk és hogy mintegy más emberek lettünk, mint korábban voltunk. Azt gondoltuk előbb, hogy az Isten szolgálai vagyunk, és azok is voltunk bizonyos fok-

ban, de most úgy találjuk, bármily nagyok is lehetnek még jelenlegi gyengeségeink és bármily távol vagyunk még a belső megvilágosodás legmagasabb fokától, hogy akkor tulajdonképpen még csak a világ szolgái voltunk és csak látszat és hiedelem szerint voltunk az Isten szolgái.

Vagy talán történik velünk valami, ami kényszerít, hogy állást foglaljunk az Isten mellett vagy ellen. A világ oly áldozatot kíván tőlünk, amelyet lelkiismeretünk szerint nem tudunk meghozni. Valami csábító ajánlatot tesz nek, vagy valami szemrehányás vagy szégyen fenyeget, vagy határozott vallomást kell tennünk az igazságról és tévedésről. Megvan a lehetőségünk, hogy úgy cselekedjünk, miként az Isten kívánja tőlünk, és sok félelemmel és remegéssel tesszük meg. Nem látjuk világosan, hogy mi lesz az útunk és cselekedetünk következménye és hatása általános magatartásunkra és gondolkodásunkra: és a döntésnek mégis a legmesszebbmenő jelentősége van talán. Ez a kis tett, amelyet váratlanul kívántak tőlünk s hirtelenül határoztuk el és tettük meg, mégis a második vagy harmadik mennyet nyithatja meg előttünk – a szentség magasabb fokára juttat-

hat és a dolgoknak igazabb meglátását indíthatja meg.

Vagy megismerkedünk valakivel, akit az Isten arra használ, hogy korábban meg nem látott igazságok egész sorát feltárja nekünk; csak félig értjük meg őket és csak félig igazolt-nak látjuk is; és mégis úgy tűnik fel, hogy az Isten szólal meg bennük és az Írás tanúskodik mellettük. Nem nagyon ritka eset ez és hívást foglal magában, hogy „törekedjünk megismerni az Urat”. (Oz. 6:3)

Vagy pedig szokásunk talán, hogy figyelmesen olvassuk az Írást és törekszünk is az Istennek szolgálni. Egy nap azután hirtelen olymódon megvilágosodunk, mint soha korábban. Valami gondolat merül fel bennünk, amely kulcsként megnyitja az Írás fontosabb részeit vagy jobban megértet velünk számos más kérdést. Új fény áradhat Urunk és az apostolok tanítására, képessé leszünk arra, hogy behatoljunk az első keresztyének életmódjába, amelyről az Írás szól, de előttünk rejtve volt idáig, és meglássuk az egyszerű alapelveket, amelyekre az Írás ezt az életmódot felépíti. Ráeszmélhetünk, hogy az teljesen különbözik attól az életmódtól, ahogy az emberek ma élnek. A megismerés azonban már hívás cselekedetre: és a

tökéletesség útjának a meglátása hívás a tökéletességre.

Megtörténhetik továbbá egyszerre, magunk sem tudjuk miként és miért, hogy bizonyos dolgokban sokkal jobban tudunk engedelmeskedni az Istennek, mint korábban tudtunk. Bensőnk oly különös alkatú, hogy lehetetlen megmondanunk, életmódunk gyümölcseként történt-e ez most egyszeriben, vagy szívünkbe határozott különös isteni kegyelem folytán, de így van, megszűnt szokásos kísértésünk a restségre vagy határozatlanságra, földies aggodalmaskodásra, büszkeségre vagy más súlyosabb és megvetendőbb bűnökre, hirtelen olymértékű önuralmat érzünk talán magunkban, mint korábban soha. Vagy erősebb talán az elhatározásunk, hogy gondosabban szolgáljuk az Istent, mind az Ő házában, mind a magunk otthonában. Hívás ez magasabb dolgokra, de vigyázunk, ne hiába kapjuk meg az Isten kegyelmét. Óvakodjunk a visszaeséstől, kerüljük a kísértést! Törekedjünk nyugalommal és elővigyázatosan ápolni a gyenge lángot és védjük meg a világ viharától! Az Isten a vallásos hűség magasabb világába vezethet bennünket, működünk vele közre.

Semmi sem biztosabb a valóságban, mint-hogy némely ember nagy kötelezettségekre és tettekre érzi magát hivatottnak, amelyekre mások nem képesek. Nem tudjuk, miért van ez így? Azért nem hívott-e meg Isten egyeseket, mert korábbi próbatétel alkalmával nem állták meg a helyüket és eljátszották a hivatásukat, – vagy kaptak-e hivatást és nem követték, – vagy mert az Isten mindenkinek egyforma kegyelmet ad ugyan a keresztségben, de egyeseket tetszése szerinti kegyelméből többre hív meg, mint másokat. Akárhogy is, de így van; az ilyen ember meglát dolgokat, melyeket mások nem látnak meg. Nagyobb a hite, izzóbb a szeretete, jobban érti meg a lelkieket. Senki-nek sincs megengedve, hogy más gyengébb mértékét alkalmazza a saját életszentségére. Az semmi a számunkra, hogy mik mások. Ha az Isten a világról való nagyobb lemondásra szólít bennünket és reménységek és félelmek áldozatát kívánja: jutalmunk ez, irántunk való szeretetének a jele, ok az öröme. Ilyen gondolatok, kellőképp megfontolva, bizonyára nem tehetnek bennünket felfuvalkodottakká; mert ha a kilátás fenséges is: a veszély félelmetesebb. Míg a magasabb tökéletességre törekszünk, meredek sziklák között járunk és köny-

nyen lezuhanhatunk. Ezért mondja az Apostol: „Munkáljátok üdvösségeteket félelemmel és rettegéssel, mert az Isten az, aki bennetk működik!” (Fil. 2:12–13)

És azután, mennél jobban törekszik valaki nagyobb dolgokra, annál keservesebben érzi a maga tökéletlenségét, és ez megint alkalmas arra, hogy mélyebben megalázza őt. Nem kell tehát lelki fennhéjázástól félnünk, mikor Krisztus hívását vállaljuk; ha komoly emberek módjára követjük. Komoly embernek nincs rá ideje, hogy más helyzetével hasonlítsa össze a magáét. Komoly embernek nagyon, de nagyon sok eleven tapasztalata van a maga saját gyengeségéről ahhoz, hogy sokra tartsa önmagát. A komolyság egyszerűen az isteni akarat teljesítésére törekszik. Őszintén mondja: „Szólj Uram, mert hallja a te szolgád!” (I. Kir. 3:9) „Uram, mit akarsz, hogy cselekedjem?” (Ap. csel. 9:6) Ó, bárcsak több lenne bennünk e szellemből! Ó, bár tudnánk a dolgokat oly egyszerűen és természetesen tekinteni, hogy érezzük, csak egy dolog a fontos: Istennek tetszeni! Mi hasznunk van abból, ha tetszünk a világnak, tetszünk e világ hatalmasainak, vagy azoknak, akiket szeretünk, de Istennek nem tetszünk? Mi nyereség az: dicséretre, csodá-

latra, bizelgésre és követőkre találni, összehasonlítva ez egy céllal: nem engedetlenkedni mennyei útmutatással szemben? Mi összehasonlíthatót nyújthat a világ a lelki dolgok oly meglátásával, oly eleven hittel, oly földöntúli békével, oly nagy szentséggel, oly örökérvényű igazsággal és a megdicsőülés olyan reményével szemben, mint amik azoknak tartattak fenn, akik őszintén szeretik és követik a mi Urunk Jézus Krisztust?

Divine calls, 1839. okt. 27.; Par. and pl. serm. VIII.: 2.

Kövesd belső világosságodat nehézségek közepett is: és előre fog segíteni, nem tudod, mily messze! Ábrahám követte a szót és útra kelt, nem tudva, hogy hová megyen. Így fogunk, ha követjük az Isten szavát, előrehaladni, lépésről-lépésre egy új világba, melyről korábban fogalmunk sem volt. Úgy vezet bennünket kegyelmesen, hogy nem ad meg mindent egyszerre, hanem módja és ideje szerint, bölcsen. Akinek van, annak több adatik. De az elején kell kezdenünk. Minden igazságnak megvan a maga rendje: nem hajthatunk be az élet útjába minden helyen, ahol éppen tetszik. Nem érthe-

tünk meg további igazságokat, mielőtt az elemi dolgokat meg nem tanultuk.

Truth hidden when not sought after, 1830 okt. 17;
Uo. VIII. 13.

A HITKÉSZSÉG. A LELKIISMERET JELENTŐSÉGE

Az Írás egyes szakaszai nem jelenthetik azt, hogy a hit ellenkezik az ésszel, vagy hogy az értelem nem előzi meg rendesen a hitet. Ez a tanítás teljesen ellenkezne a kinyilatkoztatással. De azt hiszem nem értem helytelenül úgy, hogy jóhajlandósággal könnyű a hit és jóhajlandóság nélkül nem könnyű; és hogy akik megdicsértettek a hitük miatt, már jóhajlandóságúak voltak, azokban pedig, akik hitetlenkedésük miatt feddésben részesültek, hiányzott ez a jóhajlandóság. . . .

Nézzük meg, mi ez a jóakarát vagy jóhajlandóság, miként vezet hitre és figyeljük meg: mi a lélek föltétlen vezérlője, mely Ádám egész nemzetségének, a Krisztus igaz nyáján kívül és belül állóknak az értelem első felébredésétől

kezdvé egyformán megadatott, bukott állapotunk egyik legnagyobb nyomorúságának, a tudatlanságnak fájdalmas büntetése ellenére? A lelkiismeret világossága ez, „az igaz Világosság”, mely miként ugyanaz az evangélista ugyanabban a szakaszban mondja, „megvilágosít minden világra jövő embert”. (Jn. 1:9) Mindegy, hogy valaki a sötét pogányságban született-e vagy a kinyilatkoztatás valamely romlott ágában, – hogy hallotta-e a világ Megváltójának nevét vagy nem, – hogy valami babonáság rabszolgája-e vagy az Írás bizonyos részét elfogadja és a sugalmazott szavakat, valami bölcséleti könyv módjára tárgyalva, saját belátása szerint magyarázza és bizonyos következtetéseket von le belőlük, – mindenféleképpen valami parancsoló sugallatot érez a keblében, nem pusztá érzelmet, nem pusztá véleményt vagy benyomást, nem a dolgokról való véleményt, hanem egy törvényt, irányító hangot, mely bizonyos dolgokat parancsol, másokat pedig tilt. Nem mondom, hogy e parancsok mindig világosak, hogy mindenkinek mindig ugyanazt mondják; de meggyőződéssel vallom, hogy parancsok, – hogy helyeselnek, megfeddnek, köteleznek valamire, fenyegetnek, hogy valami jövődőt zárnak magukba és hogy a

láthatatlanról tesznek tanúságot. Több ez a hang, mint az ember saját énjé. Nincs az embernek magának hatalma fölötte, vagy csakis a legnagyobb nehézséggel; nem ő teremtette, nem tudja semmivé tenni. Bizonyos esetekben vagy irányokban elhallgattathatja, megszólalásait kiforgathatja, de nem tud, vagy ha igen, csak nagyon kivételesen, megszabadulni tőle. Megteheti, hogy nem engedelmeskedik neki, elháríthatja figyelembe vételét: de mégis megmarad.

Ez a lelkiismeret. És a dolog természeténél fogva már maga a létezése egy kívülünk álló Lényre késztet gondolni, mert honnét eredne egyébként? És egy fölöttünk álló Lényre, honnét lenne egyébként különös, ellentmondást nyomasztóan nem tűrő volta? ... Pusztá léte magunkból kifelé és magunk fölé késztet, arra, hogy menjünk és kutassuk a magasságban és mélységben Azt, akié ez a Hang. Miként a nappal világossága arra utal, hogy van nap az égen, ha nem látjuk is, miként éjjel az ajtónkon való kopogtatás azt jelzi, hogy valaki áll kint a sötétben és bebocsátást kér, ugyanígy ez a bennünk megszólaló Hang nemcsak irányít minket egy bizonyos dologban, hanem szükségszerűleg egy Tanítónak, egy láthatatlan Tanító-

nak az eszméjét kelti fel a lelkünkben: és abban a mértékben, ahogy hallgatunk a Szavára és követjük, nemcsak többet fogunk tanulni tőle, nemcsak világosabbak lesznek a parancsai, érthetőbb a tanítása, határozottabbak az indítékai, hanem maga a hangzása is feltűnőbb, parancsolóbb és kényszerítőbb lesz. Így történik azután, hogy azoknak, akik élnek azzal, amijük van, több adatik, mert engedelmeskedéssel kezdve eljutnak az Isten benső megérzéséig és hívéséig. Bennük van a Hangja, mely tanúskodik nekik Róla. Hisznek a létében, nem mert mások mondják, nem pusztán emberi szóra, hanem valóságának személyes megérzésével.

A második észrevételem pedig az, hogy ez a hang, mindannak ellenére, amit nyújt, mégsem nyújt elegendőt az embernek, amint ezt sóvárogva és szomorúan érezzük. Nagyon nehezen tudjuk elválasztani önmagában tekintve azt, amit valóságosan mond, attól, ami a saját szenvedélyünkből vagy büszkeségünkből, önszeretetünkből vagy önfejlésünkből keveredett bele. Sokszor megtörténik, hogy nem tudják az emberek megmondani, mennyi az, amit e hűséges benső Vezető parancsol, és mennyi cred pusztán földi indítóokból. Így tehát a lelkiismeret adománya felkelti a vágyat valami után,

amit maga nem tud teljesen megadni. Egy irányadó vezetés, egy isteni törvény eszméjét oltja az emberbe; és vágyat, hogy a maga teljességében, ne pusztán töredékes részleteiben vagy közvetett sugallattal szerezzon tudomást róla. Nyugtalan vágyakozást olt belé, hogy megismerje azt a Láthatatlan Urat, Kormányzót és Bírót, aki idáig csak titkosan szólt hozzá, aki suttog a szívében a ki mond neki valamit, de közel sem annyit, amennyit kívánna, vagy amennyire szüksége lenne. Ez arra indítja a lelkiismeretes embert, aki a kinyilatkoztatás csálhatatlan tanításának boldogságát nem élvezi, éppen azért, mert lelkiismeretes, hogy kutatasson utána. Van neki valami, de nem minden; és ha nem vágyakozna többre, az azt jelentené, hogy nem él azzal, hogy nem használja fel azt, ami van. Ezért kutat. Minden vallásos embert, aki nem ismeri Krisztust, azt hiszem úgy lehetne meghatározni, hogy kutató úton van. Amint a vallásos zsidók kutattak a Messiás után, akiről tudták, hogy jön, ugyanúgy minden időben, mindenféle viszonyok között és minden felekezetben voltak akik tudták, hogy van valami valóság, amit csak nagyon kis mértékben ismernek, amit kívánnak jobban megismerni, amiről tudják, hogy csak

egyedül Attól tanulhatnak többet róla, aki megtanította őket arra, amit tudnak; remélik, hogy többre is fogja őket tanítani és ezért kutatnak a tanítása után.

Egy másik oka is van, amiért annyira figyelnek és várokoznak rá, hogy valami-többet tudjanak meg az Isten akaratáról, mint amennyit már tudnak. Mennél jobban igyekszik ugyanis valaki a lelkiismeretének engedelmeskedni, annál jobban megriad önmagától, hogy csak oly tökéletlenül engedelmeskedik neki. A kötelességérzete ezért erősebb lesz, a bűnnel szemben való érzékenysége finomabb, és egyre jobban és jobban érzi, mily sok bocsánatra van szüksége. És azután mennél jobban növekszik ilyenképp az önismerete, annál jobban és világosabban érti, hogy a lelkiismeret hangja semmiben sem engedékeny, nem könyörületesen hangzó. Szigorú, sőt irgalmatlan. Nem szól bocsánatról, csak büntetésről. Figyelmezteti őt a jövőendő ítéletre, de azt nem mondja meg, miként tudja elkerülni. Sőt még azt sem mondja meg, hogy miként lehet jobb; zsarnokság rabszolgaságában érzi magát, melyet, jaj, nagyon szeret éppen akkor, amikor gyűlöli. És így nagy gyötrelmében az apostol szavaival kiált fel: „Én sze-

rencsétlen ember! Ki szabadít meg e halálnak testétől?” ...

Ilyen a kevés kiválasztott lelki állapota. De tekintsük meg most a sokaság lelki állapotát, mely keveset vagy semmit sem törődik a vallással, nem engedelmeskedik a lelkiismeretének s oly keveset törődik a parancsaival, amint csak teheti s lerázza magáról, ha tudja. ... A tömeg meg van elégedve önmagával; boldognak érzi magát, amennyire a körülményei között lehetséges; csak egy a kívánsága, hogy békében hagyják; nincs szüksége sem papra, sem prófétára; a maga útján jár és bebújik az odujába, követi a hajlamait, sohasem tekint ki az ajtón; természetes erényei talán vannak, talán nincsenek, hiányzik azonban a határozott és szilárd vallásos érzése. Így él és így hal meg. Ez jellemzi a tömeget az egész földkerekségen; látszik, hogy e világ egy tárgyakként él és sohasem emelkedik a világ fölé, nyilvánvaló tehát, hogy semmi készség sincs benne a hitre.

Tételezzük most fel, hogy mindkét csoportból valóban az a hír ér egy-egy embert, hogy üzenet érkezett a láthatatlan világból: miként fognak vele szemben állást foglalni? Világos: annál, aki kutatott utána és remélte vagy leg-

alábbis sóvárogta, csodálatos lesz a hatása, Mélyen megragadja; megremegetteti; oly nagyon, hogyha az üzenetet vizsgálva valami választ kap a szorongására, erős lesz a kívánsága, hogy kevés vagy minden bizonyíték nélkül is egészében higgyen benne. Mindenesetre kutatni fogja bizonyosságait és mindent meg fog tenni, hogy megtalálja, akár sok, akár kevés. Az az ember viszont, akiben nincs meg a fent leírt kellő vallási készség, egyszerűen mozdulatlan marad. Nem érinti a hír és nem igyekszik tudakozódni utána. Odujában marad; eszébe sem jut, hogy felkeljen és utána nézzon. Oly kevéssé izgatja, mintha azt hallaná, hogy egy nagy ember tűnt fel a föld ellenkező oldalán, vagy hogy forradalom tört ki Japánban. Ez a mélyenszántó különbség a kétfajta ember között. Az egyik aktív, a másik passzív, amikor Krisztusról, mint a világ Üdvözítőjéről szólnak neki. Az egyik keresi az igazságot; a másik azt várja, hogy az Igazság menjen el hozzá. Az egyik vizsgálja Isten megszólalásának bizonyítékait, a másik vár, míg bebizonyítják neki. Nem érez személyes vonzalmat iránta; úgy gondolja, nem ő rá tartozik, hanem (ha szabad így mondanom) a Mindenható Isten ügye. Nem igyekszik mennél többet megtudni róla; nem kapcsolja egybe

a dolgokat; nem gyűjti a tényeit és nem halmozza az érveit; hagyja, hogy mindezt Az tegye meg helyette, aki szól hozzá; és ha valami tárgyi nehézsége akad, akkor elveti az egészet. És azután feltételezve, hogy bizonyítékhoz jut, akkor sem érez semmi hálát vagy gyöngédséget. Azzal szemben, akitől kapta: lelkiismeretfurdalás nélkül mondja, „nem így látom” vagy hogy „ez nem következik belőle”; mert kritikus és bíró, nem kutató és egyezkedik és alku-dozik, amikor világosságért kellene imádkoznia. És így semmit sem tud meg igazában, elveti útjában az isteni üzenetet, mert nem törekszik a bizonyosságra; közben pedig a szomszédja, kit igazán aggaszt a saját üdvössége, megtalálja és hisz.

Visszatérve az elején mondottakra, láthatjuk most már, miért dicsérte meg Urunk a készséges hitet és miért feddette meg a hitetlenkedőt. Készséges hitűnek lenni nem jelent sem többet, sem kevesebbet, mint készségesnek lenni előbb a kutatásra; hitetlenkedni nem jelent mást, mint vonakodónak és ellenszegülőnek lenni a kutatásban. Azoknak, akiknek a hitét megdicsérte, nem voltak erősebb bizonyítékaik, mint azoknak, akiket megfeddett a hitetlenkedésükért; de használták a szemüket,

használták az csüket, erőltették az értelmüket és kitartóan kutattak, míg meg nem találták; azok pedig, akiknek a hitetlenkedését megfeddette, hallottak ugyan, de az isteni magot otthagyták az útszélén, vagy köves talajon, vagy tövisek között, mely elfojtotta. ...

Kedves Testvéreim, napjainkban nagy súlyt fektetnek a természetes, valamint a kinyilatkoztatott vallásban való hit melletti érvekre; és könyveket írnak, hogy bebizonyítsák, hinnünk kell, és miért. ... És gyakran mondják az ellenfeleink, hogy a katolikusok nem tudják, miért hisznek. Nem szándékozom e könyvek érveinek szépségét és hathatóságát bármiképp tagadni, de gyakran kérdem, tettek-e ezek embereket ténylegesen keresztényekké, vagy megőrizték-e őket annak? Nincs ilyen kétségem azokat az érveket illetően, amelyeket most ajánlottam. Legyetek meggyőződve, Testvéreim, hogy a legjobb érv, jobb, mint a világ összes könyvei; jobb mindannál, amit a csillagászat, geológia és élettan és az összes többi tudományok nyújthatnak, – olvasni tudók és nem tudók által egyformán megérthető érv, – az olyan érv, mely „bennünk” van, – értelmileg döntő, gyakorlatilag meggyőző érv akár az Egy Isten létének a bizonyítása, akár a keresz-

ténység megalapozása szempontjából, – az, amely szívünk tanításának gondos megfigyeléséből, valamint lelkiismeretünk követelményeinek és az Evangélium üzenetének az összehasonlításából ered.

Dispositions for faith. 1856. dec. 21.: Sermons on various occasions: 5.

HIT ÉS KÉTSÉG

A hit Isten adománya és nem valami pusztán belőlünk való, mellyel tetszésünk szerint bánhatunk. Teljesen különbözik az ész meggyőződésétől, ámbár nyomon követi. . . . A hit nem pusztán az értelem meggyőződése, hanem szilárd elismerés, világos bizonyosság, nagyobb, mint valami más bizonyosság; a lélekben jött létre Isten kegyelmével és csakis általa. Amint tehát meggyőződhetnek az emberek valamiről és mégsem cselekednek meggyőződésük szerint, ugyanúgy meggyőződhetnek valamiről anélkül, hogy meggyőződésük szerint higgyenek. . . . Értelmük meggyőződött, és kétségeik erkölcsi jellegűek, mert gyökerükben az akarat hibájá-

ból származnak. Egyszóval a vallás melletti érvek senkit sem kényszerítenek hívésre, ugyanúgy, amint a jó magatartás melletti érvek senkit sem kényszerítenek engedelmességre. Engedelmesség az engedelmeskedni akarásból következik, a hit pedig a hinni akarásnak a folyománya; beláthatjuk magunktól hit dolgaiban éppúgy, mint az engedelmesség terén, hogy mi a helyes, – de megtenni azt, ami helyes, ezt nem tudjuk Isten kegyelme nélkül. Ez a különbség az ész egyéb megállapításai és a vallás igazsága melletti érvek között. Nem kell hit-tény hozzá, hogy a $2 \times 2 = 4$ -et igaznak elismerjük; nem tehetünk mást, minthogy elismerjük; és ezért semmi érdemünk sincs benne; azt azonban már érdem hinni, hogy az Egyház Istentől van; mert jóllehet bőségesen bizonyítják érvek, a végkövetkeztetés levonásától mégis esztelenség nélkül húzódozhatunk; panaszkodhatunk talán, hogy nem világos előttünk, halaszthatjuk elismerésünket, kételkedhetünk, ha akarunk. . . .

. . . Az Isten nagyon különbözően bánik velünk; az egyik embernél lassan érlelődik a meggyőződés, a másiknál gyorsan; az egyiknél sok gondolkodás és sok tépelődés, a másiknál felvillanó megvilágosodás credménye. Az egyik

ember egyszerre meggyőződik, úgy miként Szent Pál leírja: „Ha valamennyien prófétálnak, – mondja a tan magyarázásáról szólva, – és belép egy hitetlen vagy avatatlan, azt megcáfolja mindenki, megítéli mindenki. Szívének titkai nyilvánvalóak lesznek; és így arcra borulva imádja az Istent, és megvallja, hogy valóban Isten van bennetek”. (I. Kor. 14:24–25) Megismétlődik ez most is; egyesek megtérnek már egy katolikus templomba való belépés alkalmával; másokat egy könyv olvasása, ismét másokat egy tan térít meg. Érzik bűneik súlyát és belátják, hogy Istentől kell erednie annak a vallásnak, melynek egyedül vannak eszközei megbocsátásukra. Vagy erőt vesz rajtuk a katolikus vallás nyilvánvaló szentsége, szépsége és (úgy mondhatnám) kellemes illata s megilletődnek tőle. Vagy vezető után sóvárognak a vélemények viszálykodásában és éppen az Egyháznak a hitről szóló tana győzi meg őket, ami oly kemény sokak számára. Mások ismét számos kifogást hallanak az Egyház ellen és az egész dolognak mindenben utánajárnak; ezek nehezen, legfeljebb hosszú kutatás végeztével győződnek meg. ... Az Isten különbözően bánik velük; de ha hűek világosságukhoz, végül is a maguk idejében bár talán egymástól

különböző időben, egy és ugyanazon nagyon határozott és kétséget nem hagyó lelki állapotot szerzi meg nekik, mit *meggyőződésnek* nevezünk. Nem lesz kétségük, bármily tárgyi nehézségei is lehetnek még, hogy az Egyház az Istentől van; nem fognak talán erre vagy arra az ellenvetésre válaszolni tudni, de ennek ellenére bizonyosságuk lesz.

Ezt a sajátos helyzetet mindig szem előtt kellene tartani: a meggyőződés lelki állapot, valami fölötte álló és különböző a pusztá érvektől, melyekből következik; nem változik meg azok erejével vagy számával. . . . Korábban vagy későbben elérkezik valamiképp az idő, mikor meg kell az embernek győződve lennie és meg van győződve, és ekkor kötelessége, hogy ne várokozzék még további jelentékenyebb érvekre, bár felhozhatók jelentékenyebb érvek. Oly állapotba kerül, hogy talán egyáltalában nem is kíván további érveket hallani az Egyház mellett; nem kíván többet olvasni vagy töprengeni a dologról; szelleme tökéletesen kiélegült. Ilyenkor kötelessége azonnal csatlakoznia az Egyházhoz; nem szabad késlekednie; elővigyázatosnak kell lennie a meggondolásban, de haladéktalannak a véghezvitelben. . . . Rendkívüli adomány az; katolikusnak lenni; ta-

lán csak egyszer kapunk rá hívást életünkben és soha többé. . . . Mit tudunk mondani a halál elérkezésekor, ha nem tértünk meg és pedig kimondottan és közvetlenül a saját hibánkból?

„A bölcsesség úton-útfélen szónokol, a tereken hallatja hangját: Ti kisdedek, meddig kedvelitek a gyermekességet, s a bolondok meddig kívánják, mi nekik ártalmas, s a balgák meddig gyűlölik a belátást? Térjetek meg feddésemmre; ime, kiöntöm nektek Lelkemet, tudtul adom nektek ígéimet. Mivelhogy szóltam és vonakodtatok, mert kinyújtottam kezemet és nem volt, ki odanézzon, és semmibe sem vettétek minden tanácsomat és nem törődtek feddésemmel: Én is nevetek majd romlástokon, gúnyolódok, ha reátok jó, amitől féltetek, ha hirtelen baj szakad reátok, és romlástok ott terem, mint a fergeg, és eljő reátok a szükség és a szorongás. Akkor hívnak majd Engem, de nem hallom, keresnek hajnalban, de meg nem lelnek. Mivelhogy gyűlölték a tudást, és nem vették be az Úr félelmét, s nem hajlottak tanácsomra, és megvetették minden intelmemet: bizony enni fognak útjuk gyümölcséből, és jóllaknak saját terveiktől”. (Péld. 1:20–31)

Faith and doubt, 1849; Disc. to Mix. Congr.: 11.

HIT ÉS EGYÉNI VÉLEMÉNY

Mi a hit? Az, ha egy tant, melyet sem nem látunk, sem bizonyítani nem tudunk, elismerünk igaznak azért, mert Isten, aki nem ejthet tévedésbe, igaznak mondja. És még ennél is több, mert Isten nem a saját maga szavaival mondja azt igaznak, hanem követei szava által, ember szavának az elismerése tehát a hit, de nem egyszerű ember szavának, hanem olyanénak, akinek megbízatása van, hogy mint Isten hírnöke, prófétája vagy követe szóljon. E világ rendes folyásában vagy azért tartunk igaznak dolgokat, mert látjuk őket, vagy mert tudomásul vesszük, hogy következnek vagy megfejtethetők valami olyanból, amit látunk; vagyis látás és értelem révén jutunk el az igazsághoz, nem hit útján. Azt mondod ugyan erre, hogy egész tömeg dolgot elfogadunk másoknak a szavára, amit nem bizonyíthatunk, illetőleg nem láthatunk; ez kétségtelen, azonban ekkor csakis mint emberi szót fogadjuk el azt, amit mondanak; és rendesen nem azzal a föltétlen és tartózkodás nélküli bizalommal, amit semmi sem ingathatna meg. Tudjuk, hogy az emberek tévedésnek vannak kitéve és mindig örülünk,

amikor fontos dologról van szó, ha valamiképp más oldalról is megerősödünk abban, amit valaki mondott; vagy pedig gondtalanul és közőmbösen fogadjuk a tudósítást, mint olyan dolgot, amitől kevés függ, mint valami vélemény; vagy ha cselekedetünkben hozzá igazodunk, ez az okosság dolga, mert a legjobbnak vagy legbiztosabbnak tartjuk, hogy úgy tegyünk. Értéke szerint fogadjuk el a szavát és szükségünk vagy valószínűsége szerint használjuk fel. A döntést a magunk kezében tartjuk és fenn-tartjuk magunknak a jogot, hogy bármikor visszatérjünk a kérdésre, amikor tetszik. Ez alapvetően különbözik az isteni hittől; aki hiszi, hogy Isten igazmondó és hogy az Ő szava az, amit közölt az emberrel, annak nincs kétsége. Oly bizonyos arról, hogy az előadott tan igaz, mint ahogy Isten igazmondó; és bizonyos benne, *mert* Isten igazmondó, *mert* Isten mon-dotta, nem pedig azért, mert igazságát belátta, vagy igazságát bizonyítani tudja. Vagyis a hit-nek két sajátossága van; – rendkívül biztos, határozott, igenlő, változhatatlan elismerésében, és amit hisz, nem azért ismeri el, mert szemmel vagy értelemmel látja, hanem azért, mert olyan valaki tanúskodik neki róla, aki Istentől jön. ...

Egészen világos ez már a dolog természetéből; de ugyanily világos az Írás szavaiból is. „Hálát adunk az Istennek szüntelenül, – mondja Szent Pál, – hogy ti, akik az Isten ígéjének hirdetését tőlünk hallottátok, azt nem úgy fogadtátok, mint emberek ígétjét, hanem (aminthogy valójában az is), mint az Istennek az ígétjét”. (I. Tessz. 2:13) Látjátok, hogy Szent Pál e helyen azt fejezi ki, amit fentebb mondtam; hogy az Ige Istentől jön, hogy emberek útján mondta, hogy nem mint emberi szót, hanem mint Isten szavát kell elfogadni. . . . Üdvöztőnk hasonló kijelentést tett már: „Aki titeket hallgat, engem hallgat, és aki titeket megvet, engem vet meg; aki pedig engem megvet, azt veti meg, ki engem küldött”. (Lk. 10:16) Ezzel összhangban mondta Szent Péter pünkösdi napján: „Izraelita férfiak, *halljátok* ez igéket, ezt a Jézust az Isten feltámasztotta, aminek *mi tanúi* vagyunk. *Tudja meg* Izrael egész háza *teljes bizonyossággal*, hogy az Isten Úrrá is, Krisztussá is őt tette, azt a Jézust, akit ti keresztre feszítettetek”. (Ap. csel. 2: 22, 32, 36) Más alkalommal ezt mondta: „Inkább kell engedelmeskedni az Istennek, mint az embereknek; ezeknek a dolgoknak *tanúi* vagyunk, mi és a *Szentlélek*, kit az Isten megadott mind-

azoknak, kik neki engedelmeskednek". (Ap. csel. 5: 29, 32) ... Élhettek ugyan az emberek az apostolok igényének utánjárása közben az észükkel; kutathatták, hogy tettek-e csodát vagy nem; kutathatták, hogy az Ószövetségben Isten küldötteinek mondattak-e előre; de ha erről bármi úton őszintén meggyőződtek, akkor bizonyosnak kellett tekinteniök megvizsgálás nélkül mindent, amit az apostolok mondtak. ... Ezért mondja Szent Pál idézett szavaiban a kinyilatkoztatott tanításról jellemző módon, hogy „hallottátok az ígét”; az emberek mentek, hogy hallják, elfogadják, engedelmeskedjenek annak, amit mond, s nem azért, hogy bírálgassák; és ezzel összhangban kérdezi más-hol: „Hogy higgyenek abban, akit nem hallottak? S hogy halljanak, ha nincsenek, akik hirdessenek? A hit hallásból van, a hallás pedig Krisztus szava által”. (Róm: 10:14, 17)

Fontoljátok meg most, drága testvéreim, nem két, egymástól teljesen különböző lelki állapot vagy tevékenység-e: – egyszerűen hinni, amire egy élő tekintély oktat titeket, vagy elővenni egy könyvet, már mint az Írást, és tetszésetek szerint használni, fölötte állni, vagyis önmagadat tenni az urává, a magad javára magyarázni és éppen csak azt elfogadnod belőle,

amit látni kívánsz benne és semmi többet. Nem különbözik-e e két eljárás abban, hogy az előbbiben aláveted magad, az utóbbiban pedig ítélsz? Nem kérdezem pillanatnyilag, hogy mi a helyesebb, nem kérdezem, hogy ez vagy az teherő-e most, de egy vagy két módja-e ez egy tanítás elfogadásának? A meghódolás nem teljesen ellenkezője-e az ítékezésnek? És nem kétségtelen-e, hogy az apostolok idejében a hit meghódolásból állott? És nem bizonyos-e, hogy

nem egyéni ítékezést jelentett? Hiábavalóság azt mondani, hogy az, aki az apostolok írásai-ból ítélt, alá veti már magát első fokon ez írásoknak, és ezért hisz bennük; különben miként hivatkozhatnék egyáltalában rájuk? Ismétlem, hogy lényeges különbség van az élő tekintélynek és e tekintély írott szavának való meghódolás ténye között. Az előző esetben kizárt a fellebbezés, az utóbbi esetben a végső döntés az olvasóé marad. . . . El tudom képzelni, hogy valaki mesterien értelmezi Szent Pálnak a galatákhoz vagy az efezusiakhoz írt levelét és mégis előnyösebbnek tekinti, hogy írója távol van, mintha hirtelen újra megjelenne köztünk; mert az apostol megmondhatná a maga véleményét értelmezője jártasságáról és maga magyarázhatná önmagát. Egyszóval, bár mondja, hogy

hisz Szent Pál írásaiban, nyilvánvalóan nem hisz Szent Pálban. ...

... Senki sem kételkedhetik benne, hogy az Isten által mondott szót hinni kell; természetes ez; de bárkinek, aki szerény és alázatos, könnyen kételye támadhat a saját következtetéseiben és magyarázataiban. Napjainkban az Írásból következtetnek, ahelyett, hogy a tanítónak hinnének, természetes tehát, hogy ide-oda ingadozni látod őket; sokkal szilárdabbnak érzik saját következtetéseik erejét egyszer, mint máskor, megváltoztatják a véleményüket róla, vagy talán meg is tagadják egészen; de nem történhetne ez meg, ha hite lenne az embernek, vagyis hinné, hogy Istentől ered, amit a hit-szónok mond neki. Ez az, amihez Szent Pál különösen ragaszkodik, oktatta minket, hogy apostolok, próféták, evangélisták, pásztorok és tanítók adattak nekünk, „hogy *ne* legyünk már ingatag gyermekek, és ne vessen minket ide-oda a tanítás bármely szélfúvása”. (Ef. 4:13-14).

Csakis ilyféleképpen magyarázható ésszerűen, következetesen a hit; a protestánsok azonban oly távol vannak ennek az elismerésétől, hogy már a fogalmán nevetnek. Nevetnek már magán a hajlandóságon, hogy emberek a hitüket (amint magukat kifejezik), papával

vagy zsinattal kötik össze; egyenesen babonáságnak és korlátoltságnak gondolják hittel megvallani éppen azt, amit az Egyház hisz, és bármit elfogadni, amit a jövőben a tan dolgában mond. Vagyis nevetnek a pusztá fogalmán annak, amit a keresztények az apostolok idejében kétségtelenül vallottak. . . . Semmi kétség benne, (ki tagadhatná?) hogy azok, akik kérkednek azzal, hogy nem hajolnak meg vakon, hogy függetlenül ítélkeznek, hogy csak éppen annyit, illetőleg oly keveset hisznek, amennyi nekik tetszik, hogy gyűlölik az előírást, és így tovább, rendkívül nehéznek találták volna az apostolok szavára való támaszkodást, ha az ő napjaikban éltek volna, sőt egyenesen megtagadták volna saját gondolatszabadságuk feláldozását. . . .

. . . Ha nem akarsz élő tekintély után igazodni, ha ragaszkodni kívánsz egyéni véleményedhez, akkor valld meg egyúttal azt is, hogy nincs apostoli hited. . . . Miért nem látják vakok a napot? mert nincs szemük; éppen így hiábavaló a katolikus tan és istentisztelet szépségéről, szentségéről, magasztosságáról beszélni olyan embereknek, akik nem hiszik isteni eredetét. Elismerhetik szépségét, magasztosságát, szentségét anélkül, hogy hinnének benne; elis-

merhetik, hogy a katolikus-vallás nemes és fenséges; megdöbbenhetnek bölcsességétől, csodálhatják az emberi természethez való alkalmazkodását, meghatódhatnak finom és megnyerő magatartása láttára, nagyon tisztelhetik következetességét. De hogy átadják magukat neki, az már valami más dolog; hogy őt válasszák osztályrészükül s a kegyelemmel áldott moabitanóval mondják: „Bárhová mégy, megyek s ahol megtelepszel, én is megtelepszem; néped az én népem, Istened az én Istenem” (Rúth, 1:16), ez már a hit szava. Az ember tisztelhet, az ember magasztalhat valamit, és mégsem hajlandó hallgatni rá, mégsem gondol arra, hogy vallja is. És ez gyakran előfordul az életben: telve vannak az emberek mély tisztelettel a katolikus egyház iránt; elismerik az emberiségért tett szolgálatait, bátorítják őt és híveit; tetszelegnek abban, hogy ismerik, érdeklődéssel hallanak mozgalmairól, maguk azonban nem katolikusok és nem is lesznek soha. Meghalnak, amint éltek, az Egyházon kívül, mert hiányzik belőlük az a tulajdonság, amely által közeledünk az Egyházhoz.

Faith and private judgment, 1849; Disc. to Mix. Congr.: 10.

HIT ÉS RACIONALIZMUS

A hit, a maga igazi lényege szerint, egyszerűen és feltétlenül, tanúskodás alapján való elfogadása valaminek. . . .

Természetesen nagyon sok esetben megengedett módon és joggal fogadunk el állításokat részben az értelemre, részben tanúskodásra támaszkodva, igazaknak. Kiegészítjük mások tudósítását a saját tudásunkkal, valószínűsítjük a saját ítéletünkkel; és ha ez a tudósítás nagyon szokatlan és túlzó, függőben tartjuk elfogadását. Ez tagadhatatlan; mindazonáltal mégis vannak igazságok, melyek tanúskodás nélkül tudomásunkra sem jutnának, és ebben az esetben a tanúskodás önmaga által és önmagában kényszerítő igényt tart rá, hogy elfogadjuk.

A kinyilatkoztatott igazságot tekintve nem racionalizmus, ha az elme tevékenységével igyekezünk kikutatni, mely dolgok érthetők meg ésszel és melyek nem; kifejezett kinyilatkoztatás hiányában az sem az, ha a vallási igazságokat úgy kutatjuk, mint természetes dolgokat; az sem az, hogy meghatározzuk, milyen bizonyítékok szükségesek elfogadásához, ha kinyilatkoztatás adatik; az sem az, hogy ha nincs

elegendő bizonyíték rá, elvetünk egy kinyilatkoztatást; az sem az, hogy miután isteninek ismertük el, kinyilatkoztatásának az értelmét kutatjuk és kifejezésmódját magyarázzuk; az sem az, ha a benne foglalt tanokat használjuk, amennyiben illően használhatjuk, isteni eredetének kikutatására; az sem az, ha ezeket korábbi ismeretünkkel egyeztetjük és hozzákapcsoljuk azzal a szándékkal, hogy egy egész részeivé tegyük; az sem az, ha e tanokat egymással függésbe hozzuk, kölcsönös vonatkozásait kinyomozzuk és végső értelmüket keressük. Ez nem racionalizmus; de racionalizmus elfogadni a kinyilatkoztatást és azután értelmét elvenni; mint az Isten szaváról beszélni róla és azután emberi szóként bánni vele; visszautasítani, ha önmagáért akar beszélni; azt kívánni, hogy Isten végzéseinek *miértjét* és *mikéntjét* közölje velünk, mintegy kijelölve Neki a mi saját célunkat és szándékunkat; megütközni azon, hogy csak részleges ismeretet ad róluk; mellőzni, ami homályos, mintha egyáltalán nem is mondatott volna; elfogadni annak, amit kinyilvánított nekünk, az egyik felét és a másik felét nem; a kinyilatkoztatás tartalmát egyúttal annak bizonyosságául elfogadni; kieszelni valami önkényes feltevést róla, és azután alárendelve az

eszmének, tartalmát meghamisítani, értelmezni, átszínezni, hozzácsiszolni, megcsonkítani, kisebbiteni és elferdíteni, elrendezni az eszménkhez képest: ez racionalizmus.

... A racionalista önmagát teszi a maga központjává, nem Teremtőjét; nem megy az Istenhez, hanem úgy viselkedik, mintha az Istennek kellene hozzájönnie.

On the introduction of rationalistic principles into revealed religion, §. 1: 1-2. 1836; Essays critical and historical, I.: 2.

VALLÁSOS ÉS VALLÁSTALAN LELKÜLET

„Dicsérlek, hogy oly csodálatosan alkottál meg engem, hogy oly csodás vagy minden művedben”. (Zsolt. 138:14)

Abban a nagyon hatásos zsoltárban, melyből e szavak valók, egyebek között az a figyelemreméltó érték, hogy a sugalmazott író a rajta kívül és benne levő titkokban a csodálat és dicséret forrását látja: ... Nikodémus, mikor Isten csodálatos működéséről hallott, így szólt: „Miképpen lehetséges mindez?” (Jn. 3:9) Szent

Dávid azonban örvendezik azon, amin a természetes ember megütközik.

... A mi kötelességünk nyilvánvalóan az, hogy úgy kezeljük a vallás titkait, mint Dávid tette, egyszerűen eszközként a Mindenható Isten kikutathatatlan voltának lelkünkbe vésésére. A dölyfös a maga saját felfogó képességéhez méri a vallás titkait, az alázatos pedig az Isten hatalmához; az alázatos dicsőíti értük Istent, a dölyfös önmagát magasztalja vele szemben.

... A vallásos érzület mindig ámulatban van; a vallástalan emberek kacagnak és gúnyolódhatnak azon, ami csodálatos. A vallásos érzület mindig résen van, mindig mérlegeli Isten szavát, mindig figyel rá az angyalokkal, mindig élénken érzi magában Azt, akitől függ és aki minden jónak és igaznak forrása. Testics és büszke szellemek mindig önelégültek; szívesen maradnak a maguk hajlékában; ha titokzatoságról hallanak, semmi szent ösztönzést sem éreznek, hogy elhagyják hajlékukat és nézzék a nagy jelet, bármily kevésbé esik is távol útvonaluktól; és ha éppen az útjukba esik, akkor megbotlanak benne. Amilyen nagy tehát a különbség a gondolat Istenbe merülése és az önmagunkban való veszteglés között, a szív Istenhez emelése s minden égi és földi dolgoknak

a magunk szintjére való leszállítása között, az Isten magasztalása és az ész felmagasztalása között, a mindent Isten hatalmához való mérés és a magunk tudatlanságához való mérés között, éppoly nagy a különbség a között, aki a kereszténység titkait hiszi és a között, aki nem hiszi. És ha nem lenne semmi más bizonyosága kinyilatkoztatásuknak, mint csak a kegyelemmel telt érv, hogy felemel, megnemesít és hódolatossá tesz minket, hogy várakozással telít és áhitatra készítet, ez is bizonyára több lenne az elegendőnél.

The mysteriousness of our present being, 1836. máj. 29; Par. and plain serm., IV.: 19.

SZENT KIVÁLTSÁGAINK MEGÉRTÉSÉNEK NEHÉZSÉGE

Ha egy barátunk meghal, eleinte egyáltalában nem tudjuk hinni, hogy elvesztettük. Nem tudjuk hinni, hogy új helyen vagyunk, amikor éppen csak odaértünk. Ha mondanak valamit: helybenhagyjuk és nem kételkedünk benne, de nem érezzük, hogy igaz, nem fogjuk fel olyan

valóságként, aminek határozott helye van gondolkodásunkban, ami elindítja és kíséri cselekedeteinket, amivel mint valami adottsággal számolni kell, – más szavakkal: nem vált életté a számunkra. . . .

Beleszülettünk mintegy a keresztény áldások bőségébe is, sokkal korábban, hogy az eszünket bírtuk. Nem tudtuk egyszerre mind megérteni, és nem hibánkból, mert gyermekek voltunk, amikor megkereszteltek. És amint az értelmünk megjön, de csak fokozatosan, úgy jutunk a tudatára annak is, hogy mik vagyunk, de ugyancsak fokozatosan; és amint nem hiba bennünk, hanem áldás reánk, hogy oly korán megkereszteltek, ugyanúgy a dolog természetében rejlik és nem hibánk, hogy csak lassan értjük meg keresztségünkben nyert kiváltságainkat. . . . A gyermekek kezdetben nem tudják, hogy felelősek; de azután fokozatosan nemcsak érzik, hogy azok, hanem gondolkoznak is ez egész igazságról, és arról, amit magában foglal. Sokan emlékeznek még gyermekkorukból arra az időre, amikor eszükbe ötlött gondolkodni róla, mik is tulajdonképpen, honnét jönnek, hová mennek, miért élnek, mit kell tenniök. Sokkal később gondoltak ezekre, mint ahogy hallottak és beszéltek az Istenről, de végül is bizonyos

idő elteltével életté kezdett bennük válni, amit hallottak, és elkezdtek önmagukról eszmélni. . . . Ahogyan az eszünk nyílik, fokozatosan megértjük, hogy hová tartozunk az emberi társadalomban. Fogalmunk lesz a társadalmi rangokról és osztályokról, a nemzetekről és országokról. Látni kezdjük másokhoz való viszonyunkat. Így különbözik a férfi a gyermektől; áttekintése van a dolgokról, látja őket kölcsönös viszonyukban, látja a saját helyzetét, látja, mivé készül lenni, mit várnak tőle, mi a kötelessége a közösségben és mik a jogai. Meglátja a helyét a világban, vagyis egyszerűen: ott-hon van benne.

Sajnos, hogy míg növekszik így a tudásunk a viszonyok és megértés dolgában, gyermekek maradunk mégis mennyei kiváltságaink ismeretében! Szent Pál mondja, hogy miután Krisztus feltámadt, az Isten „vele együtt életrekel-tett és Krisztus Jézussal együtt az égiek közé helyezett el” (Ef. 2:6) minket. Ez az, amit meg kell még tanulnunk, hogy megismerjük helyünket, állapotunkat, viszonyunkat, mint „az Isten gyermekei, Krisztus tagjai, a mennyek országának örökösei”. Életre keltünk újból és nem tudjuk. A katekizmust azzal a vallomással kezdjük, hogy az üdvösségre vagyunk hivatottak,

de hosszú életre van szükség, amíg megértjük, amit vallunk. Hasonlítunk ahhoz, aki álomból ébredve nem tudja egyszerre összeszedni gondolatait, vagy nem tudja, hogy hol van. Darabonként nyílik meg előttünk az igazság. Így vagyunk a jelen világban: a világosság gyermekei, lassanként ébredve a magunk ismeretére . . . , élményszerű megértésére annak, amik vagyunk. És amint az idő halad, először az egyik dolgot, azután a másikat értjük meg. Lépcsőről-lépcsőre tova engedjük az árnyakat és rátalálunk a lényegre. Várva az Istent napról-napra, előbbre haladunk napról-napra, és közeledünk az igazi és tiszta látáshoz: amire Ő hívott meg bennünket Krisztusban.

Difficulty of realizing sacred privileges, 1839. márc. 31; Par. and pl. serm. VI.: 8.

HIT ÉS SZERETET

„Legyen bár oly teljes hitem, hogy a hegyeket áthelyezzem: ha szeretetem nincsen, semmi sem vagyok”. (I. Kor. 13:2)

... Mi a szeretet? Szent Pál csupa külön-

böző és sajátos tulajdonságai nagy számának a felsorolásával válaszol. ... Ha mindezt jelenti egyszerre, kétségtelen, hogy az összes erények neve egyben.

És ez a következtetés annál inkább meggyőző, hogy Szent Pál máshol ténylegesen „a törvény beteljesítésének” (Róm. 13:10) mondja a szeretetet. És Üdvözítőnk hasonlóképpen azt mondja, hogy az Isten szeretetén és felebarátaink szeretetén függ az egész törvény. (Mt. 22:40) Szent Jakab „királyi törvénynek” (2:8) nevezi és Szent János ezt mondja: „Mi tudjuk, hogy a halálból átvitettünk az életre, mivel szeretjük testvéreinket”. (I. 3:14) ...

... A szeretet bizonyos értelemben minden erény egyben. ... Más szavakkal: az összes jámbor hajlamok gyökere, fejlődik és virágzik bennük, részei ezek neki. És ezért, ha szeretetről szólunk, szükségszerűleg említést kell tennünk róluk. A szeretet mintegy az az anyag, amelyből az összes kegyelmi adományok kialakulnak; a léleknek az a sajátosága, mely az újjászületés gyümölcse és amiben a Szentlélek lakozik. Szent János szavai szerint: „Mindaz, aki szeret, Istentől született, ... aki a szeretetben marad, Istenben marad és az Isten őbenne”. (I. 4:7, 16) ... Szeretünk anélkül, hogy okunk

lenne rá: szeretünk, mert a természetünkhöz tartozik, hogy szeressünk; és a természetünk, mert a Szentlélek Isten tette a természetünké.

... A szeretet mindig az újjászületés jele.

A szeretet a szentség magva, beléfonódik minden kiválóságba, nem fojtja el őket, hanem lényeket ad nekik. ... A léleknek, melyet a szeretet szelleme éltet, hite és reménye van s magáénak vallhatja a tehetségek és képességek egész sorát, melyek közül talán az egyik vagy másik szeretet nélkül is lehetséges lenne, a többi azonban nem. De bármiként legyen is, az ilyen lélekben minden erény a szeretetben székel, ha különbözik is tőle, – amint a szár, levél és virág különbözők és mégis egy egészet alkotnak az egyik növényen éppúgy, mint a másikon és emellett mégis minden növényen mindegyik sajátosságának megfelelően különbözőképp.

... Szent Pál ezt mondja: „A parancsolat végcélja a tiszta szívből, a jó lelkiismeretből és a *tettetés nélküli hitből* származó *szeretet*”. (I. Tim. 1:5) Itt a hitről úgy szól, mintha az lenne a szeretet eredete. ...

A hit a *vallás*, a szeretet pedig a *szentség* első eleme; és amint szentség és vallás különbözők és mégis egybeolvadók, így van a szeretettel és hittel is. ... Az ígélet ez volt: „Elmé-

jükbe adom törvényeimet, és szívükbe írom azokat". (Zsid. 8:10) És ezért mondja Szent János: „Az az Istennek szeretete, hogy *parancsait* megtartjuk". (I. 5:3) Hozzánk mint törvény jön az Isten, azelőtt mint törvényhozó jött. . . .

A szeretet tehát az új szellemnek, a szent és megújult szívnek gerjedése bennünk, mi a Szentlélek Isten adománya. És mert az, megértjük, miért lehet meg a gyermekekben is, akik anélkül, hogy tudnák, követik a bennük lakozó törvényt, mintegy természetes ösztönből, amint a növények és fák a maguk saját természetének megfelelően teljesítik életfunkcióikat. Olyan engedelmesség ez, ami az Istennek különösen tetszik, mert erkölcsi és szellemi lényünkhöz illő, ha nem tudatos megfontolásból ered is.

... Szeretet így azok élete, kik semmit sem tudnak a külső világról, hanem a bennük nyilvánuló Istent imádják. . . .

... A hit legfeljebb hősöket teremt, a szeretet azonban szenteket szül. Hittel csak a világ fölé tudunk emelkedni, szeretettel azonban az Isten trónja elé. . . . Ez óva int minket, hogy megértheti valaki az égi valóságokat a legvilágosabban, a legmegnyugtatóbban, a legszaba-

tosabban, teljes készséggel valóságosan felfoghatja az Evangélium igazságait és igazodhatik hozzájuk, megértheti, miként minden körülte csak látszat s nem lényeg, oly tökéletes bizalommal lehet az Isten ígéje iránt, hogy még csodát is tudna művelni, oly tiszta és föltétlen hite lehet, hogy minden birtokát és javát a szegényeknek adja, megvetheti a világot méganyyra, királyi szívvel lábával taposhat rajta, sőt dicsőséges vértanúhalálban a tűznek is átadhatja testét, – és mégis, nem mondom, Isten őrizzen tőle, szeretet nélkül van. . . . Jellemezhetnek valakit az összes elmondottak, ha nincs még azonfelül is valamije, ha nincs szeretete, akkor mindezek semmit sem használnak neki. Rettenetes intés ez mindenkinek, ki nagyra van fáradaalmaival, szenvedéseivel, áldozataival vagy tetteivel! Nem egyedül a hit révén vagyunk Krisztuséi, nem egyedül tettek révén, hanem a szeretet által; nem a világ megvetése, a bűngyűlölete, a földieknek az égiekért való feláldozása, nem lelki békesség és nemesszívűség által, – ámbár mindezt meg kell tennünk és ilyeneknek kell lennünk, és ha tökéletes a szeretetünk, így is lesz, – de a szeretet építi a hitet és nem a hit a szeretetet. Nem e dolgok egyike révén üdvözülünk, hanem a bennünk égő

égi láng által, mely midőn elemésztí, mi látható, a láthatatlan felé tör. A szeretet a lélek nemes, nyugodt, kielégült megnyugvása és odaadása Isten szemléletében; nemcsak mindenek fölött való értékelése Istennek, hanem gyönyörködés Benne, mert Ő Isten és parancsai jók; nem valami heves felgerjedés vagy elragadtatás, hanem amint Szent Pál írja, a szeretet türelmes, nyájas, szerény, igénytelen, mesterkélten, egyszerű, békés, önzetlen, szelíd, tisztaszívű, megnyerő, állhatatos, kitartó. A hit szeretet nélkül száraz, zord, erőtlen; hiányzik belőle az édesség, nem megkapó, nem megnyerő, nem kellemes. Az volt szeretet, ami Krisztust a földre hozta. A szeretet csak másik neve a Vigasztalónak. Az örök szeretet az, ami az összes dolgok köteléke égen és földön. A szeretet az, amiben az Atya és a Fiú egy a Lélek egységében, ami által az ég angyalai egyek, ami által az összes szentek egyek Istennel, ami által az Egyház egy a földön.

Faith and love, 1838. febr. 25; Par. and pl. serm. IV.: 21.

A MEGIGAZULÁS

Az a „megigazulásunk”, hogy az isteni jelenléter magunkba fogadjuk és a Szentlélek templomává válunk. Az Isten mindenhol oly feltétlenül és egészen van jelen, mintha máshol seholsem lenne. És minden egyes teremtmény léte szempontjából lényegbevágónak látszik, – ha eszes, ha esztelen, ha jó, ha rossz, ha a mennyben, ha a pokolban van –: hogy valamilyen értelemben mindnek jelenlevő és az élete. Így nekünk, mint embereknek kifejezetten megmondatott, hogy „Benne élünk, mozgunk és vagyunk”. Az Isten, ki minden teremtményben él annak halandó életéért, Krisztus tagjaiban magasabbrendű, isteni módon él halhatatlan mivoltukért; és amiként nem tudjuk, miként van a teremtmény benne és miként él benne, mint Teremtőjében, és mégis beszélünk róla megértésünkön túlmenően: így méginkább és minden összehasonlítást kizáró módon tudatlanok vagyunk az Isten ez életének a módjáról vagy a mivoltáról a lélekben, mely a forrása a keresztény életszentségnek és magva az örök boldogságnak. ...

Bűnbocsánatot jelent a megigazulás? Ezt a Szentlélek adományából kapjuk, mert világos az Írás tanítása a keresztségről: „Keresztelkedetek meg bűneitek bocsánatára”. Isten gyermekévé fogadás a megigazulás? A Lélek ugyancsak a „gyermekkéfogadás lelkének” is mondatik, „amelyben azt kiáltjuk: Abba! (Atyánk!)” Istennel való megbékélés a megigazulás? Szent Pál ezt mondja: „Krisztus Jézus bennetek van, hacsak nem vagytok méltatlanok”. Élet a megigazulás? Az apostol így szól: „Krisztus él bennem”. A hit jutalma a megigazulás? Az az apostol imája, hogy „lakozzék Krisztus a szívekben a hit által”. A szent életre vezető út a megigazulás? – Urunk biztosít bennünket, hogy „aki Ő benne marad és akiben Ő, az sok gyümölcsöt terem”. Megigazulás által történik, hogy „Isten dicsőségének a reményében örvendünk”? Egyiránt mondatik, hogy „Krisztus bennünk a dicsőségnek a reménye”. Krisztus tehát a mi megigazulásunk, midőn bennünk lakik a Szentlélek által. Ő tesz megigazulttá bennünket, mikor betér hozzánk; Ő tökéletesíti megigazulásunkat, midőn bennünk marad. Ez valójában és igazán a mi megigazulásunk, – nem hit, nem szent élet, még sokkal kevésbé

puszta beszámítás, – hanem Isten kegyessége által: Krisztus valóságos jelenléte.

A hit természetes és megfelelő útja a lelki dolgoknak. Amíg Krisztus testben járt, szemmel lehetett őt látni. Tökéletesebb és erőteljesebb jelenlétét azonban, melynek most örvendünk, – mivel láthatatlan, – csak a hit által érzékelhetjük és élvezhetjük. És így a hit titokzatos eszköz adományok elnyerésére Istentől, amelyeket az Írás szava szerint más módon nem nyerhetünk el: Csak higgy, – „minden lehetséges a hívőnek”. (Mk. 9:22) Ha megigazulásunk érdekében szükséges volt, hogy Krisztus éltető szellemmé (és ezzel láthatatlanná) váljék, akkor az Isten terve szerint hasonlóképpen szükséges e cél érdekében, hogy higgyük – Szent Pál tanítása szerint ugyanúgy szükséges feltétel „a szív hite a megigazulásra” (Róm. 10:10), amint általában szükséges feltétele lehet valami egy másiknak, amint étel és ital szükségesek e világon a testi élet számára, a nap a gyümölcs megérlelésére vagy a levegő a hang továbbítására. . . .

Amint csak Isten lelke tesz megigazulttá, úgy csak a hit nyeri el a megigazulást. A szem azt látja, ami anyagi; csak a lélek fogja fel azt, ami szellemi. . . .

Urunk így szólt Szent Mária Magdolnához: „Ne illess engem, mert még nem mentem föl Atyámhoz!” (Jn. 20:17) ... Mintha ezt akarta volna mondani: Mostanáig csak test szerint ismertél; közöttetek éltem, mint más ember; meg volt engedve, hogy érzékelhetően közeledj felém, hogy csókold és átöleld lábaimat, hogy kenetet önts a fejemre. De most mindezeknek vége, most, hogy meghaltam és a lélek erejében újból feltámadtam. Megdicsőülésem megkezdődött és némsokára teljessé válik. Éppen most, midőn egy pillanatra hívtalak, hogy mint húsból és vérből való embert megérints; eltűnök szellemként hamarosan. És ha az egyik tanítványal át is öleltetem lábamat és biztatom: „Ne félj!” – a másikkal szemben viszont védekezem a szavakkal: „Ne illess engem!” Ne illess, mert átmenőben vagyok már a ti javatokért a földről a mennybe, húst és vért elhagyva a megdicsőülésbe, a természet testét leverve szellemi testet öltök. Amikor fölmentem, akkor fog bevégeződni a változás. Átmenetelem az Atyához testi jelenlétem szerint, lejövetelem jelenti az Atyától lélekben hozzátok. Amikor így átváltoztam, ha úgy vagyok majd nektek jelenlevő, – jobban jelenlevő, mint ez órában, ha láthatatlanul is: akkor majd illethetsz Engem. Sokkal

valóságosabban illethetsz, ha láthatatlanul is: hit által, hódolattal, a közelség azon külső eszközei által, melyeket jelezni fogok. Most csak időről-időre látsz. Mikor a legjobban látsz, még akkor is csak jövőben és menőben vagyok közöttetek. Te láttál engem Mária, de nem tudtál megtartani. Közeledtél hozzám, de csak hogy átöleld lábamat, vagy hogy kezem érintését érezzed, és így beszéltél: „Ó, bár tudnám, hol találhatnám meg Őt, bárcsak rábukkannék, hol nyugszik! Ó, ha tartóztathatnám és nem kellene Őt újból menni hagynom!” De mostantól kezdve legyen így. Ha felmentem, nem fogsz már semmit látni, mégis minden a tiéd lesz. Nagy boldogsággal fogsz nyugodni árnyékomban és „gyümölcsöm édes lesz ínyednek”. Egészen és osztatlanul a tiéd leszek. Közeledben leszek, benned leszek; a szívedbe térek mint teljes Üdvözítő, mint teljes Krisztus, a magam egész teljességében, mint Isten és ember, csodatevő erejével ennek a testnek és vérnek, mely felvétetett az Ige isteni személyébe; elválaszthatatlanul tőle, és engesztelés volt a világ vétkeiért, – jönni fogok nem külső illetéssel, nem részleges birtoklásban, nem pillanatnyi közelség által, nem puszta megjelenéssel, hanem bensőséges jelenlétben, bensőséges át-

élésre, mint a halhatatlanság létalapja és magva, azért, hogy gyümölcsöt teremj Istenben.

Ez a gondolat egy másik szöveg értelmére való utalásra indít . . . , Szent Pálnak a kolosszeiekhez írt szavaira gondolok: „Életünk el van rejtve Krisztussal az Istenben”. (3:3) Igen, szellemi létünk alapja valóban az Istenben van, az Isten kifejezhetetlen jelenléte az alapja. Krisztus, ki megígérte, hogy összes tanítványait egybeolvasztja magával Istenben és megígérte, hogy Istenben leszünk és Isten bennünk: megtette ezt nekünk; ezt a nagy művet, ezt a bámulatos feltűnő kegyelmet titkoszatos módon beteljesítette rajtunk. És az az érzésünk, hogy ezt az Atyához való felmenetele által tette. Felmenetele test szerint a lejövetele lélekben; természetünkben való felvétele Istenhez az Isten leszállása belénk. Felemelt bennünket az Istenhez, illetőleg lehozta az Istent hozzánk valóságosan, ha rejtett értelemben is értjük. Ezért, ha Szent Pál azt mondja, hogy életünk „el van rejtve vele Istenben”, úgy gondoljuk, azt akarta ezzel nekünk mondani, hogy létünk alapja nem halandó földi ok többé, mint Ádámé bukása után, hanem megkereszteltettünk és újból az Isten dicsőségébe rejtettünk, a fény és tisztaság isteni jelenlétének abba a „felhőjébe”, melyet

Ádám bukásával elvesztettünk. Újjáteremtettünk az isteni természetben, átalakultunk, átszellemítettünk, a dicsőség kegyelmét nyertük; a Krisztusban való részesülés útján, mint valami csatornán át az Isten valóságos jelenlétét fogadjuk magunkba és magunk körül, ami szentséggel és halhatatlansággal itat át minket.

Ez, ismétlem, a mi megigazulásunk, felemelkedésünk Krisztus által Istenhez, illetőleg az Isten leszállása Krisztus által hozzánk, – e két mód közül az egyikkel fejezhetjük ki. Mi felemelkedünk Krisztusba, Ő letér belénk. Mi Őbenne vagyunk, Ő mibennünk. Mert Krisztus „az egyetlen Közvetítő”, „az út, az igazság és az élet”, aki egyesíti az eget és a földet. (I. Tim. 2:5; Jn. 14:6) . . .

És ez a mi valódi megigazulásunk: nem pusztán névleges megigazulás, nemcsak megbocsátás vagy kegy, mint az isteni akarat megnyilvánulása irántunk, nemcsak az ezáltal értendő megszentülés. . . . A mi megdicsőült Urunk bennünk lakása a megigazulás. Ez az Isten nagy kegyelmi adománya, amire a megváltás céloz és ez a fény a sötétség és halál árnyéka helyén, az erő a gyengeség, szolgaság és szenvedés helyén, a szellem a testi hajlandóság helyén: az elfogadottságunk jele Istennél, a megengesztelés

vétkeinkért a színe előtt, megújhodásunk magva és csírája.

Righteousness the fruit of our Lord's resurrection, 1837/38; Doctrine of Justification: 9.

A KERESZT OKTALANSÁGA

Hogyha az Isten valóságosan testet öltött azokért, akiket enélkül is megmenthetett volna, bár a megtestesülés jobban megfelelt ragyogó felségének, és ezenfelül kiontotta engesztelésül minden vérét, ámbár egy cseppje elegendő lett volna, tartsuk-e mi különösnek és keménynek ezt a tant, és nem sokkal inkább megfelelőnek és tökéletesen megegyezőnek tekintsük-e azzal a nagy igazsággal, melynek belátásával mindig újból kezdjük, hogy Ő végtelen? ...

... Tudjuk az Írásból, hogy „a kereszti ígéje” a világ számára kezdettől fogva „oktalanság” (I. Kor. 1:18) volt; komoly, gondolkodó emberek gúnyolódtak rajta, mert lehetetlennek tartották, hogy az Isten, ki oly hatalmas, ilyen mélyen megalázza magát, és hogy valakit, aki egy gonosztevő halálával halt meg, imádni kellene büntetése tulajdonképpen eszközén. Nem értették meg az önkéntes megalázkodást ezek az

emberek abban az időben, nem értik meg ma sem. Csak nem fejezik most ki oly nyíltan az ellenkezésüket a tannal szemben, mert az ún. közvélemény nem követné őket; de hogy a valóságban mit gondolnak Krisztusról, megérezhető a hangon, amit Jézus gyarlóbb vagy tökéletesebb követőivel szemben használnak.

De azok, akik részesülnek az Ő teljességéből, hivatva érzik magukat a kapott kegyelem mértéke szerint, hogy akár rendes útmutatása, akár különös sugalmazás útján utánozzák példaképüket. Ezek áldozatul adják magukat és így összeütközésbe kerülnek a világ életelveivel. A valamilyen irányú szándékos vagy önkéntes sanyargatás, az önkéntes tisztaság, szándékos szegénység, önkéntes engedelmesség, tökéletességi fogadalmak, – ezek a tulajdonképpeni összeütközési pontok a világ és az Egyház között. A világ gyűlöli, az Egyház tanácsolja őket. . . .

. . . Az idő és tér, az anyag és az értelmes dolgok Örök Teremtője . . . nagyságának végtelenségéből eltorzította saját dicsőségét, megsebezte és eléktelenítette szépségét, – nem ugyan miként önmagában van, mert Ő örökké ugyanaz, felülmúlhatatlanul tökéletes és változhatatlan, hanem teremtményei szemében, –

megtestesülésének kimondhatatlan leereszkedése által.

Semetipsum exinanivit, – kiüresítette magát (Fil. 2:7), miként „puszta és üres” volt kezdetben a föld. ... Oblatus est, quia voluit, – feláldoztatott, mert ő maga akarta. (Iz. 53:7) ... És így fenségének végtelenségénél fogva sokkal szebb gyengeségében, mint erejében. Sebei fénylenek, mint a ragyogó csillagok. Még keresztje is tisztelet tárgya lesz. Szenvedésének eszközei, a szegek s a töviskorona csodás hatalommal teltek. És erősen megparancsolta Véres Áldozata emlékezetének megismétlését napról-napra az egész földkerekségen, s Ő maga ott van személyesen, hogy megelevenítse és megszentelje a világot. Felállítja keserves, de megváltó keresztjét minden templomban és minden oltáron. Megkínzottan és vérezve mutatja Önmagát a keresztfán minden útkeresztződésnél és minden falu terén. Vallása jelképévé tette a keresztet. A győzelem e jelével jelöli meg homlokunkat, ajkunkat és keblünket. Ezzel kezdi és végzi napunkat és vele szentel meg sírunkon. És amikor újból eljön, az Ember Fiának e Jele lesz látható az égen.

The infinitude of divine attributes, 1849; Disc. to Mix. Cong.: 15.

Krisztus halála nem pusztán vértanúság volt. . . . Krisztus ugyan az Evangélium hirdetéséért szenvedett halált, de mégsem vértanú volt, hanem sokkal több, mint vértanú. Ha csupán ember lett volna, joggal lenne vértanúnak nevezhető, de mivel nem csupán ember volt, ezért nem pusztán vértanú volt. Ember vértanúként hal meg, de az Isten Fia mint Engesztelő Áldozat. . . .

. . . A Megtestesült Ige szenvedése és halála nem múlhatott el, mint álom, nem lehetett pusztán vértanúság vagy valami másnak pusztán megjelenítése vagy jelképe, hatóerővel kellett bírnia. Erről bizonyosak lehetnénk, még ha semmi sem mondatott volna is a hatásáról. De a hatása is kinyilatkoztattatott: ami a kiengesztelődésünk az Istennel, engesztelés bűneinkért és újjáteremtésünk szentségben.

The incarnate Son, a sufferer and sacrifice, 1836.
ápr. 1; Par. and pl. serm. VI.: 6.

A KERESZT TANÍTÁSA

Ezer és ezer egymást követő dologgal találjuk magunkat szembe az élet folyamán. Mit gondoljunk róluk? Milyen színben lássuk őket? Vidáman és jókedvűen nézzünk-e mindent? Vagy búskomoran? Kétségbeesetten vagy reményteljesen? Fényesnek lássuk-e minden tekintetben az életet vagy tárgyaljuk komolyan az egész kérdést? Kis következtetéseket vonjunk-e le a nagy dolgokból vagy nagy következményeket a kis dolgokból? Azt őrizzük-e emlékezetünkben, ami elmúlt s eltűnt, a jövőbe tekintsünk-e, vagy olvadjunk fel a jelenben? *Hogyan* tekintsük a dolgokat? Ez az a kérdés, amit minden figyelő ember felvet magának és mindenki a maga módján válaszol rá. Szeretnénk valami irányító eszme szerint gondolkodni, valami szerint, ami bennünk van, ami összhangba hozhatná és összeegyeztethetné azt, ami kívülünk van. Szükségét érzi ennek a gondolkodó elme. Mi a valóságos nyitja a világnak, kérdezitek most már, hogyan értelmezi a keresztény? Mit adott nekünk a kinyilatkoztatás e világ felbecsülésére és megmérésére? ... Az Isten Fiának a keresztfeszítését.

Az Isten megtestesült Örök Igéjének a halála nagy oktatásunk arra, hogy miként gondolkozzunk és hogyan beszéljünk e világról. Keresztje ráütötte minden dologra, mit látunk, a maga kellő értékét, minden szerencsére, minden előhaladásra, minden előkelőségre, minden méltóságra, minden gyönyörre; a test kívánságára, a szem kívánságára és az élet kevélységére. Ráírta az értéket a halandó ember hevüléseire, vetélkedéseire, reménykedéseire, félelmeire, vágyakozásaira, erőfeszítéseire, diadalaira. Értelmet adott e földi lét különböző, változó folyásának, megpróbáltatásainak, kísértéseinek, szenvedéseinek. Összefüggésbe és egységbe hozta mindazt, ami látszólag ellentétes és céltalan. A kereszt az a hangnem, amelybe e világ zenéjének összes dallamai végül feloldódnak.

... A kereszt tanítása csak arra oktat, bár mérhetetlenül hathatósabban, mégis mindazonáltal csak ugyanarra a tanulásra oktat, amire a világ tanítja meg azokat, akik már régen élnek e világban, akik sokat tapasztaltak benne, akik ismerik. ... Ha valaki az évek bizonyos számát már megjárta benne, a Prédikátorral kiált fel: „Csupa hiúság, minden csak hiúság!” ... Ezért Krisztus keresztjének a tanítása csak

megláttatja velünk előre a világról való tapasztalatunkat. Az igaz, hogy bűneink fölötti bánkódásra késztet minden körülöttünk lévő mosolygás és csillogás közepett. És ha nem méltatjuk figyelemre, végül mégis kényszerülni fogunk rettenetes büntetésük súlya alatt bánkódni miattuk. Ha nem akarjuk elismerni az Ő látára, ki bűneinket magára vette, hogy ezt a világot a bűn tette nyomorúságossá, meg fogjuk tapasztalni nyomorúságos voltát önmagunkon e bűnök visszahullása által.

... Csak azok képesek igazában örülni e világnak, akik a láthatatlan világgal kelnek. Csak azok élvezik, akik tartózkodnak előbb tőle. Csak azok lakomázhatnak igazán, akik böjtöltek előbb. Csak azok képesek élni e világgal, akik megtanultak vissza nem élni vele. Csak azok öröklík, akik a jövő világ árnyékának tekintik és akik lemondanak róla a jövő világért.

'The cross of Christ the measure of the world, 1841. apr. 9; Par. and pl. serm. VI.: 7.

A ROSSZ NEM TUDÁSA

„És mondá az Úr Isten: Íme, Ádám olyanná lett, mint egy miközülünk: tud jót és gonoszt.”
(I. Móz. 3:22)

Nyilvánvaló, hogy az embert a paradicsomban törbeejtő kísértés az ismeretek utáni tiltott nagyravágyó kíváncsiság volt, mit a szem és a test kívánsága követett, de a tiltott fát *tudás* fájának nevezték. A Kísértő tudást *ígért*. És a bukás után a Mindenható Isten kijelentette az Írás szerint, hogy elnyerte az ember ezt. „Íme, az ember olyanná lett, mint egy miközülünk: tud jót és gonoszt”.

Figyeljük meg, mit mondott: „az ember olyanná lett, mint *egy miközülünk*, tud jót és gonoszt”, az Isten ugyanis ismeri a rosszat, éppúgy, mint a jót. Ez csodálatos átruházhatatlan tulajdonsága. És az ember részesedni törekedett abban, ami Istené volt, de nem tudott anélkül, hogy meg ne szűnt volna az lenni, ami Isten szintén volt: szent és tökéletes. Az Istennek átruházhatatlan tulajdonsága, hogy a rosszat megpróbálása nélkül ismeri. De az ember, mikor olyanná akart lenni, mint az Isten, meg-lévő természete elvesztése által csak az árnyé-

kát tudta elérni annak a hasonlóságnak, aminek még híjával volt. Istennek képmását elvesztve részesült a tudásában. Az Isten ismeri a rosszat és mentes tőle, – az ember belemerül a gonoszságba és így ismeri meg.

Átruházhatatlan tulajdonsága az Istennek, hogy amint nem teremtette, meg sem kíséri a bűnt, – és csak annyiban ismeri, amennyiben megengedi; megengedi teremtése nélkül, ismeri megtapasztalása nélkül, – valóban csodálatos és megfoghatatlan tulajdonság, de talán abból következik, hogy megengedi. Mert Ő mindenhol és mindenben jelen van, és semmi sem létezik, hacsak nem benne és általa. Bármily titokzatos: az Isten tartja létben magát a poklot a föld mélyében, láncait, lángját és töredelem nélküli lakóit, magát a gonoszságnak a szerzőjét, és Isten nélkül mind a semmibe hullának. Csaknem megzavarja a lelket a gondolat, hogy az Isten éppúgy van a pokolban, mint a mennyben. Rettenetes az Isten! „Te lelked elől hová volna mennem? színed elől hová rejtkez-nem? Egekbe hogyha hágok: ott jelen vagy, holtak közt vessem ágyam: odalenn vagy”. (Zsolt. 138:7-2) Ahol élet van, Ő ott van; és legyen bár a halál élete – az örök gyötrellem élő halála – Ő az ősoka. És így, mert közvet-

lenül jelen van a gondolat ösztönző okai és minden lét őselemei között, a fenntartó oka minden szellemnek, akár jó, akár gonosz: mentes tőle, de közvetlenül jelen van a gonoszsággal, – és ismeri, hogy mi, mert ott van a nyomorult parányokban és között, mik a rosszat létrehozzák.

Ha tehát így módon függ össze Isten tudása és a rossz eltűrése, láthatjuk, hogy mily nagy-ravágyás volt öszzüleinktől, hogy megismerjék megtapasztalása nélkül. Istenek kívántak lenni, ismerni a pokol titkait, látni „a férget, mely meg nem hal” (Mk. 9:43) és mégis ártatlanok és boldogok kívántak maradni.

... Nem látták, hogy tudás és megtapasztalás együttjár az emberi természetben; és a Sátán nem nyitotta fel a szemüket. Ettek a fa gyümölcséből, hogy bölcsek legyenek és jaj, megtapasztalták teljességgel, hogy mi a bűn, mi a szégyen, mi a halál, mi a pokol, mi a kétségbeesés. Elvesztették Isten jelenlétét és megismerték a rosszat. Elvesztették Édent s lett lelkiismeretük.

Ez valójában a jó és gonosz tudása. Az el-kárhozott szellemek nem ismerik a jót. Az angyalok nem ismerik a gonoszságot. Az olyan bukott lények, mint mi, kik buktak, de még

nem taszítottak el, ismerik a jót és gonoszt; a gonoszság nem kívülálló tőlük, de mégsem valami közös velük; csak bennük van, de mégsem egyszerűen belőlük való. Ez volt a tiltott fa gyümölcse, így maradt hátra bennünk a mai napig. .

Nem tudjuk, mi a kötelessége más lényeknek, de úgy látszik mégis: az ember boldogsága a paradicsomban abból állott, hogy nem tűnődött önmagáról és önfeledt volt. Nagyon hasonlónak látszik . . . a gyermekek állapota. Nem gondolkodnak önmagukról. Ilyennek látszik azoknak az angyali karoknak is az állapota, kiknek élete a szemlélődés, – mert mi egyéb a szemlélődés, mint az önfeledésig való megnyugvás az Istenre gondolásban? Ezért ír a Jelenések könyve a szentekről, mint „szüzekről, kik követik a bárányt, amerre csak megyen”. (14:4) De Ádám elégedetlenkedve azzal, ami volt, tudás után sóvárgott, mit nem szerezhett meg másképp, mint csakis erkölcsi megzavarodásának vigasztalan megtapasztalása és a megzavarodás következtében szellemének önmagáról való kényszerű szemlélődése által. Megkapta a kívánt tudást s első feljegyzett cselekedete önmaga szemlélése volt és elrejtőzött a kert fái között. Nem volt képes többé a rajta

kívüli fenségességek szemlélésére, figyelmét a rájött szegycénrzt kötötte le.

... Az angyalokról két dolgot tudunk, hogy „szent, szent, szent” kiáltják és teljesítik Isten parancsát. Imádás és szolgálat a boldogságuk; és így a mi boldogságunk is annál nagyobb, mennél jobban hasonlítunk hozzájuk. De az értelem minden próbálkozása, mi a helyzetünkön való töprengésre irányul és annak kiderítésére, hogy megtudjuk: mi az imádás és miért imádkozunk, mi a szolgálat és miért szolgálunk, mit foglalnak magukba érzelmeink és mit jelentenek szavaink: hozzájárul szellemünknek az egyedül szükséges dologtól való eltérítésére, hacsak nem vagyunk gyakorlottak és jártasak bennük. A vallás minden bizonyítéka, tanúsága, az egyes tanok megokolása, az Írás bizonyosságai és hasonlók, – kétségtelenül működési térül szolgálnak a szellem nagy és csodálatos erejének kipróbálására és vakbuzgóság lenne lebecsülni vagy megtagadni őket, de szeretetben gyökerezett és alapozott lélekre van hozzájuk szükség, hogy szét ne szóródjunk általuk. Ha igazán vallásos lelkek bocsátkoznak bele, bizonyos, hogy a vizsgálódás pusztá megvitatás helyett elmélkedéssé, a buzdítás imádássá, az érv tanítássá válik.

... Krisztus visszaszerezte a számunkra, amit elvesztettünk Ádámban: ártatlanságunk öltözetét. Lelkünkre kötötte és képessé tett rá, hogy olyanok legyünk, min a gyermekek. Megszerezte nekünk az *egyszerűség* kegyelmét, melyre, bár egyike a legfőbbeknek, nagyon kevésbé gondolunk, nagyon kevésbé törekszünk. Van ugyan általános, bár gyenge fogalmunk arról, hogy mi a hit, a remény, a szeretet, az igazság és tisztaság, de csaknem vakok vagyunk aziránt, ami a keresztény tökéletesség egyik legfőbb alkotó eleme: az az egyszerűség, mi a szívnek Istennel való *teljes* osztatlan folytonos egyesüléséből ered. És azok, akik azt gondolják, hogy van valami fogalmuk róla, rendszeren nem emelkednek magasabbra, minthogy össze tévesztik a pusztá lelki gyengeséggel és együgyűséggel, ami csak hamis utánzása. Egyszerűnek lenni annyit tesz, mint az apostolokhoz és az első keresztényekhez hasonlónak lenni. Üdvöztönk mondja: „Legyetek szelídek” vagyis egyszerűek, „mint a galambok”. (Mt. 10:16) És Szent Pál ezt mondja: „Akarom, hogy bölcssek legyetek a jóra és *együgyűek a rosszra*.” (Róm. 16:19) „*Kifogástalanok és tiszták*, az Istennek egyeneslelkű fiai legyetek a gonosz és romlott nemzedék közepette.” (Fil. 2:15) És szól a saját

„lelkiismerete bizonyságáról”, hogy „szíve egyszerűségében és istenes őszinteséggel, nem testi bölcsességben, hanem Isten kegyelmével járt czen a világon” és tanítványainál. (II. Kor. 1:12) Kérjük Istent, adja meg ezt a nagy és értékes adományt, hogy kiirtsunk emlékezetünkől mindent, ami sérti Őt, hogy elfelejtsük mind azt az ismeretet, mi bűnre vitt, hogy elnvomjuk magunkban az önző indítékokat, az önhittséget, hiúságot, szűkkeblűséget, irigységet, gyűlöletet, aljasságot, hogy elforduljunk minden gyáva, tisztességtelen, megvetendő szándéktól és megszabaduljunk a szolgálai félelemtől, az emberekkel való félelemtől, a lelkiismeret tévetei aggodalmaitól és az aprólékoskodástól. Hogy így olv bátrakká és nyiltakká legyünk, mint azok, akik úgy élnek, mintha bűnük sem lett volna, mert megtisztultak tőle, oly mocsoktalan szívűek, nyílt arokifejezésűek és zavartalan tekintetűek, mint azok, akik nem gyanakodók, nem titkolódnak, sem a dolgok elöl nem térnek ki, sem nem féltékenyek, egyszóval, hogy tudjunk bízni Benne, Reá támaszkodni és Róla elmélkedve megnyugodni, ahelyett, hogy elmcülnénk a világ nyomasztó légkörében, hogy el tudjuk viselni tekintetét és hangját, hogy ne legyen tudomásunk másról, csak Róla és a meg-

feszített Jézus Krisztusról, és ne kívánjunk semmit, csak amit Ő megáldott és ajánlott, hogy kövessünk.

Ignorance of evil, 1831. márc. 13; Par. and pl. serm. VIII.: 18.

A GYERMEKDED LELKÜLET

Ne feledkezzünk meg róla soha, hogy a gyermekben, keresztségben való újjászületés ellenére, ha csak csírájában is, van valami rossz-ság, megvan azonban az a nagy adománya, hogy látszik rajta: nemrégén került ki az Isten színe elől és nem érti e látható világ nyelvét, vagy nem tudja, hogy milyen kísértést jelent, hogy mennyire a lélek és Isten közé vetett fátyol. A gyermek szándékainak és értelmének egyszerűsége, készséges hite mindenben, amit mondanak neki, ártatlan szeretete, korlátlan bizalma, gyámoltalanságának bevallása, a rossz nem ismerése, képtelensége gondolatai eltitkolására, megelégedettsége, bajának gyors feledése, vágyódás nélküli csodálkozása és mindezekelőtt áhítatos lelkülete, mely mindent va-

lami csodálatosnak, mintegy az Egyetlen Lát-hatatlanra emlékeztető jelnek lát maga körül: mindez bizonyosság rá, hogy még nemrégén a dolgok magasabb rendjében volt mintegy látogatóban. Gondoljunk csak arra a komolyságra és bámulatra, amellyel a gyermek valamilyen elbeszélést vagy mesét hallgat, illetőleg az idő múltával a lélekben később kiütköző, önhitt függetlenségtől mentes lelkületére.

Gondoljunk arra a határozottságra is, amellyel a gyermek lelkiismerete a jó és rossz között különbséget tesz. Amint az ember éveinek a száma növekszik és enged az őt érő kísértéseknek: elveszíti ezt a veleszületett tehetséget és a pusztán ésszel kényszerül körültagatódzni. Ha habozik, hogy ilyen vagy olyan módon cselekedjék-e s a kötelesség és érdek különféle szempontjai beleszólnak elhatározásába, egészen megzavarodottnak érzi magát. Valóban és igazán nem önámításból, hanem valóságosan nem tudja, hogyan kellene cselekednie, érveket kényszerül előrángatni és nagyon sok kínnal jut elhatározásra. . . .

Milyen hatásos példaképe a gyermek lelkülete a most mondottakkal szemben annak, amit egyházas érzésnek nevezhetünk. Krisztus azt akarta, hogy az igazsághoz ne szellemes okos-

kodások, fontolgatások, vagy a magunk módján való kutatások által, hanem oktatás útján jussunk el. Az Anyaszentegyház kezdettől fogva mint komoly szent valóság áll előttünk, szinte mint valami kép, a másvilág kinyilatkoztatása, mint maga a keresztény üdvrend, és így bizonyos értelemben a saját isteni eredetének a tanúbizonysága, mint ahogy az a természet világa is. Azoknak a lelkiülete tehát, akik eleve elfogadják az Egyház igéit, olyan, mint a gyermekeké, akik nem okoskodnak, hanem engedelmeskednek anyjuknak; azokban pedig, akik kezdettől fogva visszautasítják igéit, nyilvánvalóan hiányzik a gyermeki lelkiület, mert bíznak benne, hogy saját erejükből eljutnak az igazsághoz, ahelyett, hogy rajtuk kívül álló tudósításokban bíznának.

De gondoljunk egyúttal arra a különbségre is, ami másrészt a gyermek és az érett keresztény állapota között van, bár ez a különbség szinte túlságosan szembetűnő ahhoz, hogy szólnunk kellene róla. Szent János mondja: „Aki igazságot cselekszik, az igaz, amint ő is igaz.” (I. 3:7) És megismétli: „Mindaz, aki igazságot cselekszik, őtöle született.” (I. 2:29) Nos, nyilvánvaló, hogy a gyermek ártatlansága nem részese a magasabbrendű szentségnek. Csak min-

takepe annak, aminek he kell végül teljesülnie benne. . . . Gyermekkori állapotunk vigasztalásunkra történő boldogító tudtuladása annak, hogy mivé akar tenni bennünket az Isten, ha szívünket alárendeljük Szentlelke vezetésének. A jövőendő jó megjövendőlése – előzetes megízlelése cz annak, ami a mennyben fog beteljesülni. És így a gyermekség a halhatatlanság ígérete, mert képletesen magában hordja azokat a magasztos és örök kiválóságokat, melyekből a mennyei boldogság áll s nem mutatta volna meg a Legkegyelmesebb Teremtő azokat árnyképben, ha nem követné egy nap megvalósulásuk.

The mind of little children, 1833 dec. 28; Par. and pl. serm. II.: 6.

. . . A Mindenható Isten bár nem hozza vissza a múltat, rendelkezései mégis egyenletes egyöntetűséggel előre visznek, hasonlóan az egy középpont körül terjeszkedő körökhöz; – nagyobb jó van jövőendőben, nem ugyanolyan, mint az elmúlt jó, de hasonló hozzá, miként a lényeg hasonlít visszképéhez. Látjuk a múltban mintegy kicsiben és vázlatosan a jövőendőt. Miként is lehetne másként, mikor min-

den jó csak visszképe és árnyéka az adományozó Istennek és hasonlítanak egymáshoz, mert hasonlók Hozzá. Ezért Éden kertje, bár a régmúlté, újból és újból értésünkre jut az Isten velünk való bánásának folyamán, nemcsak abból a célból, hogy felvilágítson a múltról, de elkerülhetetlenül, ha szabad így mondanom, a hasonlatosság miatt, melyet az isteni kegy egyik rendje a másikhöz mutat. . . .

Éden kertjére ezért úgy tekinthetünk vissza, amint a saját gyermekkorunkra szeretünk. A gyermekkor a tökéletes keresztény állapot példaképe. Üdvözítőnk tette azzá, amikor azt mondta, kis gyermekké kell válnunk, hogy bemehessünk az országába. De a gyermekség valami elmúlt dolog is és vége lett. Nem vagyunk, nem tudunk lenni gyermekek. Felnőtteknek képességeik, szenvedélyeik, céljaik, elveik, nézeteik, kötelességeik vannak, mik a gyermekeknek nincsenek. És valamiképp mégis olyanokká kell válnunk, mint a kis gyermekek. Kötelezve vagyunk ebben látni a keresztény tökéletességet és szemünk előtt tartva, törekednünk kell rá. Valójában igazán sokkal szorosabb a kapcsolat Ádám paradicsomi állapota és gyermekkorunk állapota között, mint először gondolhatnók, úgyhogy Édenre gondolva bizonyos módon a

magunk gyermekkorára tekintünk vissza és arra törekedve, hogy gyermekekké legyünk: arra törekszünk, hogy olyanokká legyünk, mint Ádám volt teremtésekor. . . .

The state of innocence, 1838 febr. 11; Uo. V.: 8.

ISMERETLENSÉGBEN

Nem okvetlenül azok nemzedékük leghasznosabb emberei, sem az Isten legkegyeltebbjei, akik a legnagyobb zajt ütik a világban és akik a történelemben feljegyzett nagy változásokban és cseményekben látszólagosan vezetőszeret vittek. Ellenkezőleg, mégha rá is tudunk mutatni bizonyos számú emberre, mint az emberiségnek megadott egyes nagy áldások tényleges eszközlőire, az egyiket a másikhoz viszonyító értékelésünk gyakran nagyon téves róluk.

Ki termelt például először gabonát? Ki szelídítette meg és ki fogta házi szolgálatra először az állatokat, melyeknek erejét felhasználjuk és tápláljuk magunkat velük? Vagy ki fedezte fel először a gyógynövényeket, melyek az ősidőktől kezdve írjaink betegséggel szemben? Ha ha-

landó ember volt, kinek ily ismerete volt a növényi és állati világban és így tudott különböztetni a hasznos és haszontalan között, ismeretlen a neve a milliók előtt, kiknek jótevőjük volt. Általánosan elismert, hogy a legszerencsésebb felfedezések megindítóit és a természet rejtett kincsei feltárásának úttörőit, – azokat, akik felörlődnek az igazság kutatásában, akik tetteink számára a legjelentősebb irányelveket kijelölik, akik sok fáradsággal üdvös intézkedéseket fogadtatnak el kortársaikkal, vagy akiket a főérdem illet nemzeti történetük eseményeinél is, ami a hírnevet és hálát illeti: az alárendelt nagyságok rendesen háttérbe szorítják. Alkotásaikat nem róluk nevezik el; a művet sem, a rendszert sem, amellyel a világot megajándékozták. Iskoláikat idegenek foglalják el; életbölcsségük alapelvei népi kinccsé válnak s talán a nemzet jellemét alakítják, de a nélkül, hogy halhatatlan alkotásaik tulajdonképpeni szerzőik neveit megörökítenék.

Ilyen a társadalmi és politikai világ története; és még világosabban megfigyelhető e szabály az erkölcs és vallás területén. Ki oktatta az Egyház szentjeit és doktorait, akik a maguk idejében és későbbi korok számára az igazság és tévedés szabályainak legkiválóbb értelmezői

s szóval és tettel életmódunk útmutatói voltak? A Mindenható Bölcsesség a sajátmaguk szellemi működése által szólt-e hozzájuk, vagy inkább náluknál talán még bölcsőbb hírnév nélküli tanítók oktatásába adta őket? . . . Szent Pált csodálatos megtérés tüntette ki és az Evangéliumnak a pogányok közti terjesztésére vezetői hivatást kapott, mégis Ananiásra, egy Damaszkuszban lakozó egyébként ismeretlen szentre bízott a nagy tisztség, hogy a nemzetek apostolának a bocsánat kegyelmét és a Szentlelket közvetítse.

A Gondviselés így cselekszik napról-napra. A korai élete minden embernek rejtett, általánosságban mégis a gyermekkor az, amikor jelleme jónak vagy gonosznak alakul; és tulajdonképpen és legfőbb jótevői, azok, akik jónak művelik ki, ismeretlenek a világ előtt. Megfigyelték, hogy a legkimagaslóbb keresztyének közül némelyek vallásos anyával voltak megáldva és későbbi életükben a maguk saját jellességeit az ő nevelésük támogatásának tulajdonították. Ágoston megmentette az Egyháznak anyja. Monika történetét, de mások esetében még a neve sem maradt ránk a nagy jótevőknek, . . .

Ha a sugalmazás történetét tekintjük, ugyanez a szabály ott is. Figyeld meg az Őszö-vetséget, mely „bölcsé tesz minket az üdvös-ségre”. Mily nagy részét írták ismeretlen szer-zők! . . . És így van a szertartásokkal, melyek kezdettől fogva a keresztény egyház kincseit al-kotják; kik voltak azok az érett és felmagasz-tosult szentek, akik ránk hagyományozták azo-kat? És azután egész istentiszteleti rendünkben kik voltak az egyes illő intézkedések és kegye-letes érzést keltő szokások bevezetői? Ki jött rá a zenei dallamokra, melyekkel dicséretünket Is-tennek bemutatjuk és amelyek oly csodálatosan ösztönöznek arra, hogy „boruljunk le, essünk térdre és imádjuk Teremtő Urunkat”? Kik vol-tak azok a jámbor emberek, szellemi őseink „a katolikus hitben”, kik régi időkben a fenséges épületeket, melyekben imádkozunk, szerte az or-szágbán felépítették . . . ? E legnagyobb embe-reknek „nem maradt emléke” minden korban; „kimúltak, mintha nem is lettek volna, szület-tek, mintha nem is születtek volna”. (Sir. 44:9)

Jól tudom, hogy az ilyen észlelések megszo-moríthatnak és megzavarhatnak; és különösen a hevülő, nagyratörő szellemeket, akiket nagy-lelkű szeretet tölt el minden nagy és jó iránt és nemes gyűlölet az igazságtalansággal szem-

ben. Az ilyenek nehezen tudnak kiengesztelődni a gondolattal, hogy az igazság teljes egészében csak a másvilágon diadalmaskodjék. Örömet megelőznék az igaz Biró jövetelét: sőt az ilyen ember túlságosan kedvezően vélekedik talán a jelen világról ahhoz, hogy vonakodás nélkül megnyugodjék a világ ítéletének romlottságáról és tiszteletének értéktelenségéről vallott tanításban. De hogy ez igazság, csaknem valóságként látta már meg, valahányszor az Írás tanúságát fontolóra vette; és ha már egyszer így van, akkor csak okos dolog és még kiváltságunknak tekinthető, hozzászoktatnunk elménket e gondolathoz és elfogadunk, nemcsak szóval, de komolysággal.

Miért kellene visszariadnunk az Isten jelen gondviselésének e kegyes törvénye előtt önmagunk és szeretteink esetében, amikor elfogadása nemünk legjobbjaival és legnemesebbjeivel kapcsol közösségbe, kik minket természetben és méltóságban nemde felülmúlnak? Andrást névén kívül alig ismerjük, míg Péteré mindig a díszhely az egész egyházban; mégis András vitte Pétert Krisztushoz. És nem ismeretlenek-e a szent angyalok a világ előtt? És nincs-e maga az Isten, minden jó Szerzője, sokkal nagyobb mértékben rejtve az emberiség előtt, nem rész-

letekben nyilvánul-e ki csak és nem szegényesen dicsőített-e egy-két szétszórt szolgájában itt-ott? És a Lelke, tudjuk-e, hogy „honnét jön, vagy hová megyen”? (Jn. 3:8) És bár ő tanította az embereket kezdettől fogva minden bölcsességükre, mégis amikor látható alakban jött a földre, éppen akkor mondatott róla, hogy „a világ őt meg nem ismeré”. (Jn. 1:10) Csodálatos gondviselése leplezve működik s ezért csak tökéletlenül fejthetjük meg; és hogy Őt lássuk, ki az Igazság és az Élet, bennünket is el kell rejtenie e lepelnek s így tetteinkben rejtve kell lennünk a világ előtt. Akiket a király udvarába hívatnak, azok bejutnak a belső termekbe, hová nem férkőzhet be a durva tömeg kíváncsisága; és ha mi a Királyok Királyát a maga fenségében akarjuk látni, akkor meg kell nyugodnunk abban, hogy a látható dolgok részére eltűnjünk. Az Isten szentjei rejtve vannak; ha ismerik őket az emberek, csak véletlenül történik, ismerik őket világi állásukban, mint valami magas földi hivatal betöltőit vagy mint valami merőben a polgári élethez tartozó dolog végrehajtóit, nem mint szenteket. Szent Péter sokkal inkább az emberi történelem egy rendkívül gyökeres változásának a főszközeként szerepel a történe-

lemben, mint a maga igazi minőségében, mint Urának önzetlen követője.

Mennyire szánalomraméltó lelkűek vagyunk és mennyire meggyalázzuk természetünk képességeit és valódi nagyságát, ha alárendeljük minden hitvány ember ítéletének és vezetésének, világias és bűnös ember egyszerű és ostoba dicséretének s hitvány jutalmának! Legyen egyáltalában a test a lélek bírója, vagy a bűnös az Isten választottjává? Lefelé nézzünk és nem fölfelé? . . . És nem veszi észre a hit szeme magatartásunk tanúit, kik mindig jelen vannak és sokkal méltóbbak tiszteletünkre, mint az istentelenek egész serege? . . . Bizonyos, hogy „látnak az angyalok” minket, éppúgy, mint Istent Urunkat. . . . Szent Pál világosan tudtunkra adja, hogy az az Isten szándéka, hogy „sokszoros bölcsessége kinyilváníttassék a mennyei fejedelemségeknek és hatalmasságoknak az egyház útján.” (Ef. 3:10) . . .

Több az elegendőnél egy bűnös halandónak, hogy a boldog lelkeknek munkában és imában társává és a Legfölségesebb Isten szolgájává és gyermekévé teremtetett. Kísérjük meg valamennyire valóra váltani kiváltságunkat és alázzuk meg egyúttal magunkat gyengéhitűségünk miatt. Az Isten választottjai vagyunk és beme-

netelünk van „a kapukon át” a mennyei „városba”. (Jel. 22:14)

The world's benefactors, 1830 nov. 30. (később újjáírva); Par. and pl. serm. II.: 1.

ISTENFÉLELEM

Mózesnek bár nem engedtetett meg, hogy az ígért földjére lépjen, az megadatott neki, hogy a távolból lássa. Nekünk is, bár nem engedtetünk be a mennyei dicsőségbe, mégis sok adatott látni, előkészületül a több látására. Krisztus, bár láthatatlanul, valóságosan közöttünk lakozik egyházában és rendelkezései által valódi és megfelelő értelmükben teljesíti az Írás ígéreteit. Már most megengedetett, hogy „lássa szemünk díszében a királyt, tágas földet lásson”. (Iz. 33:17) A próféta szavai mind a mi jelenlegi, mind a szentek másvilági állapotára is vonatkoznak. A jövődő dicsőségről ezt mondja Szent János: „Látni fogják az ő arcát és homlokukon lesz az ő neve.” (Jel. 22:4) És a jelenről Izaiás maga szól a szöveg magyarázatának tekinthető szakaszban: „És megnyilvánul

majd az Úr dicsősége, és meglátja azt minden test egyaránt.” (40:5) És ezt is mondja: „Meglátják ők az Úr dicsőségét, Istenünknek fenségét.” (35:2) Nem látjuk az Istent az evangéliumi időkben sem szemtől szembe, de mindazonáltal valóság mégis, hogy „rész szerint megismerjük” s látjuk, bár „tükör által homályban” (I. Kor. 13:12), mi sokkal több mindennél. Csak a keresztyének képessége ez. A keresztség, amely által keresztyénekké válunk, megvilágosodás, és imádásunk tárgya: Krisztus, Fény is egyúttal, mely az imádásra képesít.

Ez a látás a legtöbb embernek valami idegen dolog. Nem érzik át Krisztus jelenlétét, kötelességüknek sem tekintik, hogy átérezzék. . . .

Két fajta emberben hiányzik [az Isten iránti] tisztelet és félelem. . . . Először azokban, akik azt gondolják, hogy sohasem vonták magukra az Isten haragját, azután azokban, akik úgy gondolják, hogy bár egykor magukra vonták, az már egyáltalában nem számít, mert minden bűnük megbocsáttattak; – az egyik azt gondolja, hogy a bűn nem nagy rossz önmagában, a másik viszont azt, hogy nincs nagy rossz bennük, mert személyük elfogadtatott Krisztusban hitükért.

Meg kell ezzel kapcsolatban jegyeznünk,

hogy a vallásos félelem megléte nem függ össze azzal, hogy bűnösök vagyunk-e. Lennénk bár szeplőtelenek, mint az angyalok, az Ő színe előtt, kinek „szentjei között sincsen változhatatlan, még az egek sem tiszták az ő szemében” (Jób 15:15), azt kellene az embernek mégis gondolnia, hogy nem tehet egyebet, csak félhet. Maguk a szeráfok lefátyolozzák arcukat, miközben kiáltják: Dicsőség! ... Még ha igaz is lenne, hogy a bűn nem volt nagy rossz, vagy nem volt nagy rossz bennünk, már maga a pusztító körülmény, hogy az Isten végtelen és mindenekfelett tökéletes, lenyűgöző gondolat teremtmények és halandó emberek részére és áhítatos félelem érzésére kellene készítenie mindenkit, aki vallja a hitét, bármennyire természetes is vallástalan emberek számára ez érzés elutasítása. ...

Az emberek egy része túlszigorúnak gondolja a katolikus Credot, azt tartja, hogy nem szükséges bizonyos tanokat üdvözülése érdekében hinnie, ... az összes vallásos szertartásokat és szokásokat csupán formaságnak mondja és semmiségnek tekinti, s azt gondolja, hogy egyformán tetszik az ember az Istennek, akár megtartja őket, akár nem. ...

Az emberek másik csoportja lényegesen kü-

lönbözik tanai tartalma által az előbbiektől. Ezek azt gondolják, hogy bár természettől fogva a bűn gyermekei, mégis irgalomból annyira Isten kegyében vannak, hogyha hirtelen meghal-nának, bizonyosan a mennybe jutnának, – azt gondolják, hogy az Isten annyira tökéletesen megbocsátja napról-napra vétkeiket, hogy sem-miről sem kell számot adniok, semmiért sem kell szoronganiok az utolsó napon. . . .

. . . Ezek az ellentétes csoportba tartozó emberek megegyeznek egymással abban, hogy az Istent egyszerűen a szeretet Istenének tekintik, nem olyannak, akit hódolattal félni is kell. Az egyik jóindulatot, a másik könyörületet ért szereteten, és ennek következtében sem az egyik, sem a másik nem tekint rá félelemmel. . . .

. . . A félelem és a hódolatos tisztelet azok közé az érzések közé tartozik, amik *meglenné-nek* bennünk, – még pedig nagy mértékben, – ha közvetlenül látnánk a Mindenható Istent. Meglesznek ezért ezek az érzések bennünk, *ha* valónak érezzük a jelenlétét. Meglesz bennünk abban a mértékben, ahogyan hiszünk a jelen-létében. És hiánya azt jelenti, hogy nem érez-zük, nem nem hisszük a jelenlétét. . . .

. . . Ha hisz valaki az Ő jelenlétében, akkor visszariad attól, hogy bizalmaskodva forduljon

Hozzá, hogy valótlan szavakat használjon. Előtte, hogy önkényesen, a maga saját ítélete szerint döntsön róla, hogy mi az Isten akarata, hogy bizalmára hivatkozzék, vagy hogy közönséges legyen a testtartása, amikor szól Hozzá.

...

... Gondoljuk meg, mily másképpen beszélünk egy még oly meghitt barátunkról is a jelen- vagy távollétében; fontoljuk meg, mit érünk, ha történetesen úgy kezdünk beszélni róla, mintha nem lenne jelen és hirtelen rájövünk, hogy ott van, és akkor is, ha tudjuk, hogy nem másként, mint csakis szeretettel és őszintén szóltunk róla. Van valami a távollevő személyekről beszédmodorban és hangszínezetben, amit udvariatiannak vagy legalább is figyelmenlennnek tartanánk, ha jelen lennének. Ha jelen vannak, akkor akaratlanul is, többé-kevésbé mindig gondolunk rá, hogy miként fogadják szavainkat, hogyan érintik őket, mit fognak mondani nekünk vagy gondolni rólunk annak során. Távollevő személy esetében kísértésünk van talán rá, hogy bátorsággal szóljunk róla, mi bizonyos pontokban a véleménye; – de ha jelen van, mérsékeljük a szavainkat, egyáltalában nem szívesen szólunk róla annak eleven tudatában, hogy hibázhatunk és hogy jelen lévén,

figyelmeztethet rá. Nagyon óvatosak vagyunk ilyenkor annak kinyilvánításában, hogy miként érez valamely dologban eleve, vagy milyen hajlandóságú irányunkban, és minden tekintetben tiszteletteljes és tapintatos a magatartásunk irányában. Ha tehát így érzünk társaink irányában, mit éreznénk egy angyal jelenlétében és különösen mit az emberek Mindentudó és Mindenkifürkésző Bírájának jelenlétében? Ami becslés és tekintetbevétel társaink esetében: áhítatos félelemmé válik a Mindenható Istennel szemben. És azok, akik nem félik Őt, egyszerűen nem hiszik, hogy Ő látja és hallja őket. Ha félnék Őt, akkor megszűnnének oly bizakodva kérkedni az Ő kedvező ítéletével róluk, nem jeleznék előre a magatartását, nem tennének kijelentéseket kinyilatkoztatásairól, nem élnének vissza a Nevével, nem szólítanák Őt bizalmaskodva.

... Az Üdvözítőnkről való eltűnődés, ki távol és mégis közel van, hasonlít a tőlünk elvett, de álomban mintegy hozzánk visszatérő barátunkról való eltűnődéshez, csak hogy ez esetben nem álomról, hanem valóságról és igazságról van szó. Amikor elment ezt mondotta tanítványainak: „Majd ismét meglátlak titeket, és örvendeni fog szívetek.” (Jn. 16:22) Máskor

mégis ezt mondotta: „Eljönnek a napok, mikor elvételük tőlük a vőlegény; akkor majd bőjtölnek fognak.” (Mt. 9:15) Mily feltűnő ellenmondás! Olyan, mint amikor valami magasztos érzést emberi nyelven kell kifejeznünk. Örvendeni fognak, mert Krisztus eljött, és mégis sírálni, mert eltávozott. Vagyis oly finom, oly különös és új érzésről van szó, hogy semmi más nem mondható róla, mint csak az, hogy egyesíti magában mindazt, ami az általános tapasztalat szerint az ellentétes emberi érzésekben kellemes és megnyugtató. Amint a föld bizonyos értékes gyümölcszeinek az ízéről mondják, hogy olyan, mint az összes többié egyben, nem azért, mintha nem különböznének a valóságban az összes többitől, de mert így tudjuk az igazság lehető megközelítése érdekében a legjobban jellemezni. Ilyen azok lelkiállapota, akik hiszik, hogy az Istenfia itt van, bár elment, – az Isten jobbán van és mégis húsával és vérével valóságosan köztünk van, – jelen van, bár láthatatlan. – Öröm és fájdalom egyben, amit érzünk, vagy inkább sokkal többet, mint e kettőt, hódolatot, csodálkozást, hálaadást, mit nem lehet megfelelőbben kifejezni, mint a Szentírás *félelem* szavával, vagy a jámbor Jób szavaival, bár ő nem úgy mondta, mint akin áldás van,

hanem búbanatában: „Ha keletnek megyek, nincs ott, ha nyugatnak tartok, nem veszem Őt észre; ha balra keresem, nem érem el, ha jobbra fordulok, nem látom! Ezért rettegek színetől; ha reá gondolok, elfog a félelem.” (23: 8–9, 15)

Befejezem. Elegendőt mondtunk már annak bizonyítására, hogy kötelességünknek kell lennie az áhítatos félelemnek, ha kötelességünk az Isten színe előtt élni, – az Evangélium kiváltságának kell lennie, ha kiváltságai közé tartozik „a királyt díszében” szellemileg látni. A félelem szükségszerűleg következik a hitből, mégha nem is mondaná meg a Szentírás. De aligha kell mondanunk, hogy az Írás valójában bővelkedik az Isten félelmének parancsaival. Így a Példabeszédek könyvének szavai: „A bölcsesség kezdete az Úr félelme.” (1:7) Ugyanezt jelenti a második parancsolat, mely komolyan kötelez rá, hogy Isten nevét hiába ne vegyük. Hasonlóképpen a Habakuk prófétának adott kijelentésközlés annak kijelentésével kezdődik, hogy „az igaz hit által életben marad” s a következő szavakkal végződik: „Az Úr azonban szent templomában van, az egész föld nemuljon el előtte!” (2:4, 20) Hasonlók Szent Pál szavai, ki szintén tüzetesen tárgyalva a hitet,

mint ami „a remélt dolgok valósága, meggyőződés a nem szemléltekről”, ezzel fejezi be: „Tartsuk meg a kegyelmet, hogy általa Istennek tetsző módon szolgáljunk, félelemmel és tisztelettel.” (Zsid. 11:1; 12:28) Hasonló Szent Lukács jellemzése a földön küzdő Egyházzal, mely „gyarapodott az Úr félelmében járva s a Szentlélek vigasztalásával eltelve.” (Ap. csel. 9:31) Így ír Szent János a mennybéli győzelmes Egyházzal: „Ki ne félne téged, – mondja, – ó Uram, és ki ne magasztalná nevedet? mert te vagy egyedül szent.” (Jel. 15:4) Hasonló érzés fogta el a három apostolt, mikor a Színeváltás Hegyén meghallották az Úr szavát: „arcukra borultak, és igen megfélemlének.” (Mt. 17:6) És ezek ismeretében lehet-e valami nyilvánvalóbb, minthogy a félelem *biánya* nem egyéb, mint a hit *biánya*. . . . Csodálkozhatunk-e azon, hogy nem árulnak el szavaink és magatartásunk félelmet, ha nem gyakoroljuk a hit *tetteit*? Mik a hit *tettei*? – veted fel most a kérdést. A hitnek a tette: gyakran menni ajtatósságra, a hit tette: ha térdepelünk, a helyett, hogy ülnénk, a hit tette: küzdeni érte, hogy figyelmesen imádkozz, a hit tette: másképp viselkedni az Isten házában, mint közönséges helyen, a hit tette: hétköznapi, mint vasárnap

menni az Isten házába, a hit tette: gyakran járulni a legfőbb szentséghez, és a hit tette: komolyan és tisztelettudóan viselkedni a szent szolgálat közben. Ezek mind a hit tettei, mert ezeket a tetteket mind úgy cselekedjük, mintha látnók és hallanók Őt, aki jelen *van*, ha testi szemeinkkel *nem* is látjuk és *nem* halljuk. De „boldogok, akik nem látnak és mégis hisznek”; ezért, ha így cselekszünk, bizonyosak lehetünk, hogy Isten kegyelméből fokozatosan eltelünk az Ő szent félelmének a lelkével. Beszéd- és cselekvésmódunkban, vallásos gyakorlatainkban és mindennapi magatartásunkban mindenkor, nem kényszeredetten és erőlködve, hanem önkéntelenül és természetesen ki kell nyilvánítanunk, hogy félünk Tőle, miközben szeretjük Őt.

Reverence, a belief in God's presence, 1838 nov. 4; Par. and pl. serm. V.: 2.

A KÖZÖSSÉG TÖRVÉNYE

Egész emberi nemünknek adott törvény vagy kiváltság, hogy az apostol szavai szerint „az egyik a másik terhét viselje”. És ez teljesen

összegyeztethető az ellentétellel, hogy „mindenkinek saját terhét kell viselnie.” A felelősség utolsó terhe, amikor majd megítéltetünk, egyedül a mi vállunkon marad; de az odavezető úton, míg ez ítéletre előkészülünk, gyötrelmeket és fáradsalmakat viselnek el értünk mások is. A helyettesítésnek ezen az elvén, hogy javunkra válik, amit mások tesznek értünk, alapszik a közösség: Szülők dolgoznak és vesződnek gyermekeik javáért, gyermekek szenvednek a szülők bűneiért, akik meghaltak, mielőtt a bűn vetése kikelt volna. „Delirant reges, plectuntur Achi-vi.” – „Mit a királyok dörén vétenek, az achajok szenvednek mindazért.” (Horatius) Néha kikényszerített, néha önkéntes ez a szerep. A férjet ért büntetés átháramlik az asszonyra. A társadalom összes osztályai által élvezett jótéteményeket kevesek egészségtelen és veszedelmes fáradsága szerzi meg. Katonák megsebesülnek és meghalnak az otthoniakért s államférfiak áldozatul esnek honfitársaikért való fáradozásaiknak, kik alig tesznek egyebet, minthogy bírálgatják őket. Így nyúl bele a közösség törvénye ilyen vagy olyan módon életünkbe. Szenvédünk mindnyájan és nyerünk a kölcsönös szenvedés által, mert soha nincs az ember egyedül a földön, – ha egyedül fog is állni egy nap

azután. Itt társaslény és mint egy a sok útitárs között halad távoli hazája felé.

Gram. of Ass. 1870; Ch. X. §. 1.

TITKOK VILÁGA

Fontoljuk meg Üdvözítőnk szavait: „Jobb nektek, hogy én elmenjek, mert ha el nem megyek, a Vigasztaló nem jövend hozzátok.” Nem mondja meg, hogy távolléte miért feltétele a Szentlélek jelenlétének. „Ha elmegyek, – folytatja, – el fogom őt küldeni hozzátok.” (Jn. 16:7) „És kérni fogom az Atyát, és más Vigasztalót ad nektek, hogy veletek legyen mindörökké.” (Jn. 14:16) Ugyanezt a szándékot fejezik ki a következő szövegek: „Amely tetteket én cselekszem, ő is cselekedni fogja azokat; sőt nagyobbakat is fog tenni azoknál; mert én az Atyához megyek. Ha szeretnétek engem, csak örülnétek annak, hogy az Atyához megyek; mert az Atya nagyobb nálamnál.” (Jn. 14:12, 28) „Ne illess engem, mert még nem mentem föl Atyámhoz; hanem eredj atyámfiainhoz és monddad nekik: Fölmegyek az én Atyámhoz, és a ti Atyá-

tokhoz, az én Istenemhez és a ti Istenetekhez.” (Jn. 20:17) Nos, az önhitt és kíváncsi értelem vágyódhatik tudni, miért nem „kérhette az Atyát” a nélkül, hogy Hozzá ment volna; miért kellett eltávoznia a végett, hogy a Lelket elküldje. A hit azonban, a nélkül, hogy az adott világosságnál nagyobb fénysugarat keresne, eltűnődik a Gondviselésnek e világban meglátott csodálatos rendszerén, mely egybekapcsol mindig eseményeket, amik között az ember nem lát szükségképpen köteléket. Maga az egész ok és okozatnak nevezett rendszer misztérium; és cz a példa, ha annak nevezhető, bőséges anyagot szolgáltat az istenfélő léleknek a dicsőre és imádásra. . . .

Krisztus távozása és a Szentlélek eljövetele nagy vigaszt is nyújt a lelkünknek a felettünk való Gondviselés sok mindennapi végzésére gondolva . . . Rendkívül megvigasztal barátok vagy nagytehetségű emberek elvesztésekor, kik éltük folyamán az Egyház földi támaszainak látszottak. Amennyire megítélhetjük, megváltásuk a földtől szükséges volt a szívünkön fekvő nagy dolog fejlődéséhez, miként az volt Megváltónk távozása is.

Kétségtelenül „jobb” hogy elvették, különben nem részesülnénk valami nagy kegye-

lemben. Azért vétethettek el, hogy más legyen az Isten szolgálatában a kötelességük, amivel a kiválasztottak üdvét éppúgy elősegítik, mint földi szolgálatuk által. Krisztus eltávozott, hogy közbenjárjon az Atyánál; nem tudjuk és nem szólhatunk róla bátorsággal, – de lehet, hogy az eltávozott szentek, számunkra ismeretlenül, az Igazságnak a földön való győzelme érdekében közbenjárnak és imáik odaát éppoly valóságos, nélkülözhetetlen feltételei lehetnek az igazság győzelmének idelent, mint a köztünk maradottak fáradozása. Bizonyosan valami cél érdekében vétettek el: adományaik nem veszttek el számunkra; fenkölt lelkük, gondolkodásuk heve, vágyakodásuk szentsége, hitük ereje, érzelmeik gyöngédsége és nemessége nem adattak ok nélkül. ... Nincs-e hatalma Urunknak, bár eltávozott, e világ történéseiben? És bár Ő mindenek élő és felmagasztalt Ura s a fejedelemség az ő vállán nyugszik (Iz. 9:6), ők pedig csak önmagukban erőtlenszolgái ..., a Jelenések könyvének sugalmazott feljegyzései annyit mégis felderítenek, hogy érdekeltek az Egyház sorsában. Ott olvassuk, hogy a vértanúk nagy szóval kiáltanak: „Uram, te szent és igaz, meddig nem mondasz ítéletet és nem állasz bosszút vérünkért a föld lakóin?”

És a vének az Istent imádva így szólnak: „Hát lát adunk neked, mindenható Úr Isten, aki vagy és aki voltál, és aki eljövendő vagy, mert átvetted nagy hatalmadat és urakodol. A nemzetek ugyan haragudtak, de eljött a te haragod.” A szentek pedig ezt mondják: „Nagyok és csodálatosak a te műveid, ó Uram, mindenható Isten, igazságosak és igazak a te utaid, ó századok Királya! Ki ne félne téged, ó Uram, és ki ne magasztalna nevedet? mert te vagy egyedül szent, mert minden nemzet eljő és leborul színed előtt, mert ítéleteid nyilvánvalóak lettek! (6:10, 11:17–18; 15:3–4) Ne felejtjük el, hogy rejtettek lehetnek még előttünk a jövődölései e szent könyvnek, de nem azok a tanításai és parancsai. . . .

. . . Titkok világában élünk, de Fény ragyog előttünk, elegendő ahhoz, hogy minden nehézségen átvezessen minket. Vedd el e Fényt és teljesen nyomorultakká válunk: – nem tudjuk többé, hol vagyunk, mi tart fenn, hogy mi lesz velünk és mindazokkal, kik kedvesek nekünk, hogy mit higgyünk és miért vagyunk. De e fény mindenre világot derít, mégpedig bőségesen. Nem beszélve arról, hogy a feltétlen hit Teremtőnk és Megváltónk irántunk való szeretetében kötelesség és bölcsesség is, mi magasztol-

sabb, mi felemelőbb és elragadtatóbb, mint a bátor szív, mely mindent kockáztat Krisztus szavára, dacol a gonoszság hatalmainak legádázabb törekvéseivel s bízva Annak Igazságában, ki a Fölséges jobbához a magasba szállott, elúzi az érzékek káprázatait és az értelem tortélyait? Mily végtelen irgalom Tőle, hogy oly bűnösöknek, mint amilyenek vagyunk, megadja a kiváltságot, hogy ne bűnösök, hanem hősök szerepét játszuk! Kik vagyunk mi, „hogy neked ajánlhatnók mindezeket?” (I. Krón. 29:14) „Boldogok,” bizonyval háromszorosan boldogok, „akik nem látnak és mégis hisznek!” Nem kívánjuk, hogy lássunk, örülni akarunk a kiváltságunknak; győzedelmeskedni akarunk a nekünk adott szabadságban, hogy előre menjünk, „nem tudva hová megyünk”, tudva, hogy „ez a győzelem, mely meggyőzi a világot, a mi hitünk.” (Jn. I. 5:4) Elegendő tudnunk, hogy Megváltónk élt, itt volt a földön és újból eljön. Reá bízunk mindenünket, háladatosán helyezzük kezébe magunkat, jelen és jövő érdekeinket és összes szeretteink érdekeit. „Krisztus Jézus, aki meghalt, mi több, fel is támadt; az Isten jobbán van s közben is jár érettünk. Ki szakít el minket Krisztus szeretetétől? nyomorúság vagy szorongatás? éhség, mezítelenség,

veszedelem vagy üldözés, vagy kard? De mindezen győzedelmcskedünk azáltal, aki szeret minket.” (Róm. 8:34–35, 37)

Mysteries in religion, 1834 végén; Par. and pl. serm. II.: 18.

ÍTÉLET – MÁSVILÁG

Ha megéreztet velünk a lelkiismeret valamilyen igazságot az az, hogy személyesen felelősek vagyunk azért, amit teszünk, hogy nincs módunk felelősségünk alól kibújni s hogy a kötelesség elhanyagolása büntetést von maga után. Miként tehetné bármilyen fajta tettünk, vetődik fel a kérdés, miként tehetné akár életünk megjavulása is, meg nem történtté a múltat? . . . Kötelességünket teljesítő saját későbbi tetteink sem kecsegtetnek a valamikor elkövetett tettek elenyésztésével. . . . Ez megérezteteti, hogy a javulás nem elégtétel és hogy sem szertartások, sem önsanyargatások nem lehetnek önmagukban helyettesítő érdemek a javunkra, hogyha használnak, csakis a próbatétel közbeni idejében segítenek, hogy valami módon a saját ma-

gunkévá kell tennünk őket, és hogyha elérkezik az idő, amiről most a lelkiismeretünk tanúskodik, hogy ítéletre szólíttatunk, akkor végül is magunkban és csak a magunk erejéből fogunk állni, bármivé is váltunk azideig, és magunknak kell viselnünk saját terhünket. Az azonban világos, hogy ebben a végső leszámolásban köztünk és Urunk között, csak Ő döntheti el, ki Teremtőnk és Bíránk, hogy miként viszonylik a múltunk és jelenünk egymáshoz.

Gram. of Ass. 1870; Ch. X. §. 1.

Túlságosan hajlamosak vagyunk arra, hogy ámitsuk magunkat és az eget olyan helynek tekintsük, mint a földet; vagyis olyan helynek, ahol mindenki azt kívánhat és tehet, ami *neki* tetszik. Hiszen azt látjuk e világban, hogy megvannak a maguk örömeik a tevékeny embereknek és az otthonélőknek is az övéik; az irodalmi, a tudományos, a politikai tehetséggel megáldott embereknek megvannak a maguk céljaik és örömeik. Ezért cselekszünk úgy, mintha ez a másvilágon is így lenne. Az egyedüli különbség, amit e világ és a másik között látunk annyi, hogy *itt* (amint jól tudjuk) *nem mindig biztosak*, míg *odaát*, mint feltételezzük,

mindenkor bizonyosak az emberek abban, hogy elérik, ami után vágyódnak. És ennek megfelelően azt következtethetjük, hogy *mindenki*, bármilyenek legyenek is szokásai, hajlamai, vagy életmódja, ha *egyszer bebocsátást nyert* az égbe, boldog is lesz ott. Nem mintha egészen tagadnánk, hogy bizonyos előkészület szükséges a másvilágra, de nem becsüljük fel annak valódi nagyságát és fontosságát. Azt gondoljuk, bármikor kibékülhetünk az Istennel, amikor akarunk; mintha nem lenne szükséges az embernek egészben véve semmi mást tennie, minthogy ideiglenesen a rendesnél valamivel többet törődjék vallási kötelességeinkkel, – hogy utolsó betegségében, miként az üzletemberek, amikor útra kelnek vagy egy elszámolást lezárnak, rendezik leveleiket és papírjaikat, egy kissé komolyabban vegye az Egyház szertartásait. De az ilyen felfogást, mint ez, bár általánosan így járnak el az emberek, csak ki kell mondanunk, hogy megcáfoljuk. Mert az ég, ezt világosan tanítja az Írás, nem az a hely, hol egyidejűleg különböző, egymásnak ellentmondó célokat lehetne követni, mint e világban. Itt mindenki bódolhat a *saját* gyönyörűségének, de ott az *Isten* gyönyörűségére kell tennie. Merészség lenne, ha meg akarnánk kísérelni ama örök élet tar-

talmának a meghatározását, amit a jámbor lelkek az Isten színe előtt fognak élni, vagy kétségbe vonni, hogy az a mibenlét, mit szem nem látott, fül nem hallott és emberi szívbe föl nem hatolt, a célok és hivatások végtelen sokféleségét magában foglalhatja. Annyi mégis világosan megmondattott, hogy a jövőendő élet az Isten színe előtt fog folyni, ... úgyhogy a legjobban az Örök Atya, a Fiú és a Szentlélek végnélküli és szakadatlan imádásaként jellemezhető. „Éjjel-nappal szolgálnak neki templomában, és aki a trónon ül, fölöttük lakozik. ... A királyi széken trónoló Bárány lesz pásztoruk és az élet vizeinek forrásaihoz vezeti őket.” „És a városnak nincs szüksége sem a napra, sem a holdra, hogy abban világítsanak, mert Istennek fényessége világítja meg azt, és szövétneke a Bárány. És a nemzetek annak világosságában járnak, és a föld királyai dicsőségüket és tiszteletüket abba viszik.” (Jel. 7:15–17; 21:23–24) Szent János e szakaszai alkalmasak rá, hogy több mást eszünkbe juttassanak.

A menny tehát nem hasonlít e világhoz; megmondom, mi hasonlít leginkább hozzá: – a templom. Mert a nyilvános istentisztelet helyén nem e világ nyelvét halljuk. ... Itt egyedül és teljességgel az *Istenről* hallunk. Dicsér-

jük Őt, imádjuk Őt, énekelünk Neki, hálálkodunk Neki, átadjuk magunkat Neki és kérjük áldását. És ezért hasonló a templom a mennyhez. . . .

. . . Ha tehát egy vallástalan ember (feltéve, hogy lehetséges) bebocsátást nyerne a mennybe, kétségtelenül nagy csalódásban lenne része. Előzőleg azt képzelte, hogy boldog lehet ott, de odaérve nem jutna szóhoz, csak olyat hallana, ami elől a földön kitért, csak olyan feladatra találna, melyet nem kedvelt, vagy amit megvetett, semmit nem találna, mi őt a mindenségben *valamivel* egybekötné és otthonosan éreztetné, semmit, hová betérhetne és megnyugodhatna. Elszigetelt lénynek érezné magát, kit a Legfelsőbb Hatalom mindentől elválasztott, amivel a szíve még össze volt fonódva. Sőt még annak a Legfőbb Hatalomnak a színe előtt lenne, akinek sohasem tudta magát a földön gondolatban rendületlenül átadni, és akire ekkor csak úgy nézhetne, mint aki szétrombolja mindazt, ami értékes és drága neki. Nem tudná *elviselni* az Élő Isten arcát. Nem tudná örömet lelni a Szentséges Istenben. „Hagyj magunkra! Mi közünk hozzád?” – ez a tisztátalan lelkek egyedüli gondolata és kívánsága még akkor is, miközben dicsőségét felismerik. Senki

más, csak a szentéletű tud rátekinteni az Egyedülszentre. Szentség nélkül nem viselheti el ember az Isten látását . . .

De még többet is merek mondani ennél. Rettenetes, de jogosan mondom: – ha egy istentelen, elvetemült lélek számára büntetést kellene kigondolnunk, nem tudnánk talán nagyobbat kitalálni, minthogy *az égbe idéznénk*. Az ég pokol lenne a vallástalan embernek. Tapasztalatból tudjuk, hogy mily szerencsétlennek érezzük magunkat itt a földön, mikor egyedül vagyunk tőlünk idegen vagy más hajlamú és életmódú emberek között. Mily siralmas lenne például idegen országban élni, korábban soha nem látott arcok közepett, oly nép között, melynek nyelvét nem tudjuk megtanulni. És ez csak gyengén példázza az angyalok és szentek társágába vetődött földies gondolkozású és földies érzésű ember elhagyatottságát. Mily elhagyatottan bolyongana a mennyei udvarokban! Nem találna senki hasonlót magához; látná mindenfelé az Isten szentségének a jeleit, mik irtózattal töltenék el. Érezné mindig az Isten jelenlétét. Nem tudná gondolatait tartósabban másfelé terelni, akárcsak most, mikor a lelkiismerete gyötri. Tudná, hogy az Örökkévaló Szeme mindig rajta van; és ez a szentséges Szem, mi

istenes lelkeknek öröm és élet, neki csak a harag és megtorlás Szemének tűnnék fel. Az Isten nem változtathatja meg lényegét. Szentnek kell mindig lennie. És mert Ő szent, nem lehet egy szentségtelen lélek sem boldog a mennyben. A tűz nem gyullasztja meg a vasat, de meggyújtja a szalmát. Megszűnnék tűz lenni, ha nem gyújtaná meg. És tűzzé válnék így maga az ég azok számára, kik a pokol kínjaiból a nagy mélységen át örömet kiszabadulnának. Maga „az ég, mely fölöttük vagyon”, „érccé” válnék nekik. (V. Móz. 28:23)

Holiness necessary for future blessedness, 1826 aug.; Par. and pl. serm. I.: 1.

A LÁTHATATLAN VILÁG

Két világ van, „a látható és a láthatatlan”, amint a Credo mondja, – az a világ, amit látunk, és az a világ, amit nem látunk. És az a világ, amelyet nem látunk, éppoly valóságosan létezik, mint az a világ, amelyet látunk. Valóságosan megvan, bár nem látjuk. Arról a világról, amelyet látunk, tudjuk, hogy van, mert

látjuk. Csak ki kell nyitnunk a szemünket és körül kell néznünk, és már bizonyítva látjuk: a szemünk oktat. Látjuk a napot, holdat és csillagokat, a földet és eget, a dombokat és völgyeket, az erdőségeket és síkságokat, a tavakat és folyókat. És látjuk azután az embereket és az emberek alkotásait. Látunk városokat, díszes épületeket és lakóikat; ide-oda sűrű emberek, amint önmagukról és családjukról gondoskodnak vagy nagy terveket hajtanak végre s üzleteket kötnek. Mindez, amit a szemünk lát, egyetlen világot alkot. Végtelen ez a világ; elnyúlik a csillagokig. Ezer és ezer éven át szeretnénk a mennybolt felé, és gyorsabbak lehetnénk, mint maga a fény, mégsem érnők el a csillagokat. Nagyobb távolságra vannak tőlünk, mintsem megmondhatnók, hogy mikor érnők el. Ilyen magas, széles és mély a világ; és mégis a közelünkig ér és szorosan mellettünk van. Mindenhol körülvesz; és úgy tűnik, mintha nem hagyna helyet valami más világ számára.

És az universum e világa mellett, amelyet látunk, van mégis egy más világ is, mely éppoly nagyon kiterjedt, éppoly nagyon hozzánk tartozó és még csodálatosabb; van egy másik világ közvetlenül körülöttünk, bár nem látjuk, és ez még csodálatosabb, mint az a világ, ame-

lyet látunk, ha másért nem, márcsak azért is, mert nem látjuk. Számptalan lény van mindenfelé körülöttünk, jönnek és mennek, örködnek, munkálkodnak vagy kísérnek s mi nem látjuk őket. Ez az a másik világ, melyet a szem nem ér el, hanem csak a hit.

... A Mindenható Isten, mint tudjuk, sokkal valóságosabban és abszolútábban létezik, mint bárki embertársaink közül, kinek létéről érzékeink közvetítésével tudunk; de nem látjuk, nem halljuk, csak „megérezzük” Őt, de a nélkül, hogy megtalálnók. Az nyilvánvaló, hogy amit látunk csak egy része és csak másodrangú része a körülöttünk lévő lényeknek, márcsak azért is, mert a Mindenható Isten, a Lények Lénye nem hozzájuk számít, hanem a láthatatlan dolgok közé. Egyszer, csak egy ízben vált Ő, az örökké áldott Háromság Második Személye, harminchárom évre leereszkedve, látható lényvé, mikor kimondhatatlan kegyelemből Szűz Máriától e látható világra született. ... Ezt a rövid időt kivéve sohasem volt jelenléte észlelhető; létét sohasem tette az érzékeink által tudatossá bennünk. Eljött és visszahúzódott a fátyol mögé. S ez a részünkre egyénileg annyi, mintha sohasem mutatta volna meg magát; éppoly kevés érzékelhető tapasztat-

latunk van a jelenlétéről. Mégis „mindenkor él”. (Zsid. 7:25)

És ebben a másik világban vannak az elhunytak lelkei. . . .

Az angyalok is a láthatatlan világ lakói. . . . „Ők szolgáló lelkek, szolgálatra küldve azoknak, kik hivatottak az üdvösséget örökölni”. (Zsid. 1:14) . . . Tudjuk, hogy Jákob patriarcha, amikor fivére, Ézsua elől menekült, „eljutott egy helyre, s ott, hogy a nap leszállott, meg akart nyugodni, vőn egy ott heverő követ s feje alá tévé s azon a helyen aluvék.” (I. Móz. 28:11) Mennyire nem gondolt rá, hogy valami nagyon csodálatos történik e helyen! Olyannak látszott, mint más táj. Elhagyatott, kellemetlen hely volt, ház nélkül. Eljött az éj és csupasz kövön kellett aludnia. De milyen más volt a valóság! Csak a látható világot látta, nem látta a láthatatlant. A láthatatlan világ mégis ott volt. Míg aludt, látta. „Álmában aztán azt látá, hogy egy létra áll a földön, teteje az eget éri s az Isten angyalai fel és alá járnak rajta s az Úr a létrára támaszkodik.” Ez a másik világ volt. Jegyezzünk meg most valamit. Az emberek általánosságban úgy beszélnek, mintha a másik világ nem létezne most, hanem csak a halál után. Nem, most is itt van, bár nem lát-

jük. Közöttünk és körülünk van. Jákob látta az álmában. ... És amit Jákob látott, míg aludt, ... a pásztorok Urunk születésekor nemcsak látták, de hallották is. Ők hallották a boldog lelkek hangját, kik éjjel-nappal dicsérik az Istent, s akiket mi létünk alacsonyabb fokán utánozhatunk s a dicséretben hozzájuk társulhatunk.

A szellemek világában vagyunk tehát, miként az érzékelhető világban, és kapcsolatban vagyunk vele, részünk van benne, bár nem vagyunk a tudatában. Ha ez valakinek különösnek látszik, gondolkodjék el rajta, hogy tagadhatatlanul részünk van egy harmadik világban, amelyet ugyan látunk, de amelyről nem tudunk többet, mint az angyalok seregéről, – s ez az állatvilág. Lehetne-e valami csodálatosabb vagy megdöbbentőbb, ha nem szoktunk volna hozzá, mint az, hogy egy fajta lények vannak körülöttünk, amelyeket ugyan látunk, de éppoly keveset tudunk az állapotukról, éppoly keveset tudunk mondani az osztályrészükről vagy rendeltetésükről, mint a nap és a hold lakóiról? Mindenesetre valóban elkápráztató gondolat, ha mélyebben belemerülünk, hogy meghitten együttélünk, azt lehet mondani társalgunk teremtményekkel, amelyek éppoly idegenek, épp-

oly titokzatosak a részünkre, mintha mesebeli, nem földi lények lennének. . . . Nehéz-e hinnünk az Írás szavát egy fölöttünk álló világgal való egybefüggésünkről? . . .

A szellemek világa tehát jelenlévő, ha láthatatlan is. Itt van, nem jövődöbeli, nem távoli. Nem a mennybolt fölött van, nem a síron túl van; most és itt van; az Isten országa közöttünk van. Erről beszél Szent Pál: „Nem a látható dolgokra figyelünk, hanem a láthatatlankra. Mert ami látható, az ideigvaló; ami pedig láthatatlan, örökkévaló.” (II. Kor. 4:18) . . .

Ez az Isten rejtett országa; és amint most rejtett, úgy lesz a maga idejében feltárult. Az emberek azt hiszik, hogy ők a világ urai és tehetnek, amit akarnak. . . . Ez idő szerint az a látszat, hogy „minden úgy marad, mint volt a teremtés kezdetétől” és a gúnyolódók kérdezik: „Hol van az ígélet vagy eljövetele?” (II. Pét. 3:4) De a meghatározott időben meg fog történni „az Isten fiainak kinyilvánítása” (Róm. 8:19) és a rejtett szentek „fényleni fognak, mint a nap Atyjuk országában.” (Mt. 13:43) Amikor az angyalok a pásztoroknak megjelentek, hirtelenül jelentek meg, – „és *azonnal* menyei sereg sokasága vette körül az angyalt.” (Lk. 2:13) Mily csodálatos látvány! Olyannak látszott

az éjszaka előbb, mint bármely más éjszaka; miként az este, mikor Jákob látomása volt, olyannak látszott, mint bármelyik más este. Nyájuk mellett örködtek, virrasztottak az éjben, ahogy múlt. A csillagok járták pályájukat, – éjfél volt. Semmi sejtelmük nem volt valami dologról, amikor az angyalok megjelentek. Ilyen a látható dolgokba rejtett hatalom és erő, és amikor az Isten akarja, kinyilvánítja. . . .

Gondolatok ezekre, testvéreim, különösen tavasz idején, amikor a természet egész arculata oly gazdag és szépséges. Csak egyszer egy évben, de egyszer mégis megmutatja a világ a rejtett hatalmát kifelé és kinyilvánítja valamiképp magát. Ekkor kifejlenek a levelek s a gyümölcsfák és virágok bimbói; és a fű és a gabona kisarjad. Hirtelen tombolása és kitörése ez annak a rejtett életnek, amit az Isten helyezett az anyagi világba. Igen, példaként mutatja ezt meg nektek, mi történhetik az Isten parancsára, ha szava elhangzik. Ez a most levelekbe és virágokba kifakadó föld egy nap a fény és dicsőség világába fog fejlődni, melyben ott látjuk majd a szenteket és angyalokat. Ki gondolhatná, ha nem tapasztalta volna egész életén át a korábbi tavaszok során, ki képzelhetné két vagy három hónappal korábban, hogy ennek a

látszólag oly élettelen természetnek az arculata oly pazarrá és tarkává válhat? ... Így van ez annak az Örök Tavasznak az eljövetelével, amelyre a keresztények mind várnak. Jönni fog, bár késlekedik. És bár várat magára, várunk rá, mert biztosan „el fog jönni és nem fog késni”. (Zsid. 10:37) Ezért mondjuk napról-napra: „Jöjjön el a te országod”, amivel azt akarjuk mondani: – Ó, Urunk, mutasd meg Magadat, nyilvánítsd ki Magadat, Te, „ki a kerubok felett trónolsz, ragyogj fel, ébreszd föl hatalmas erőd, jöjj és segíts nekünk!” (Zsolt. 79:2–3)

A föld, amit látunk, nem elégít ki bennünket, mert csak a kezdet, ígérete valaminek, ami túl van rajta. Még akkor sem elégít ki, amikor éppen a legvidámabb s a legszebb virágdíszben pompázik, amikor a legvonzóbban tárja fel titkai háját. Tudjuk, hogy sokkal több van benne elrejtve, mint amit látunk. Szentek és angyalok világa, dicsőséges világ, az Isten palotája, a Seregek Urának a hegye, az égi Jeruzsálem, Isten és Krisztus trónja: mindezek a csodák benne rejtőznek örökösen, gyönyörűségeken, titokzatosan, megfoghatatlanul abban, amit mi látunk. Amit látunk: burkolata az örök királyságnak

és erre a királyságra merednek rá hitünk szemei.

Világítsd át Uram e burkolatot, mint születéskor, mikor angyalaid megmutatták magukat a pásztoroknak! Pompáztasd dicsőségedet, mint a fák virágjait és leveleit! Változtasd át a Te hatalmad erejével ezt a látható világot azzá az isteni világgá, melyet mi emberek nem látunk! Rombold le, amit látunk, hogy elmúljék és átalakuljon azzá, amit hiszünk! Bármennyire tündöklők a nap, az ég kupolája és a felhők, bármennyire zöldek a levelek és a mező, bármily kedves a madarak éneke, – tudjuk, hogy ez nem minden és nem akarunk megelégedni a résszel az egész helyett. Mindez a szeretet és jószág középpontjából árad, ami maga az Isten; de mindez nem az Ő teljessége. Beszél az égről, de nem az ég. Csak asztali morzsa; csak eltévedt sugarai és halvány visszfénye képenek.

Várjuk az Isten napjának elérkeztét, amikor ez az egész külső világ, bármily szép legyen is, elpusztul, amikor az ég ellobban és a föld eltűnik. El tudjuk a veszteséget szenvedni, mert tudjuk, hogy az csak a lepel szétszakadása. Tudjuk, hogy e látható világ elpusztulása csak a láthatatlan világ felkelte. Tudjuk, hogy amit

látunk, csak mintegy válaszfal, mely Istent, Krisztust és szentjeit és angyalait rejti el előlünk. És mély komolysággal imádkozunk mindannak eloszlásáért, amit látunk, mert vágyódunk az után, amit nem látunk. . . .

„Minden test olyan, mint a fű, és egész dicsősége olyan, mint a mező virága. Kiszárad a fű, lehull a virág, ha reá fú az Úr szele. Valóban olyan a nép, mint a fű. Kiszárad a fű, lehull a virág, de a mi Urunk szava mindörökké megmarad.” (Iz. 40:6-8)

The invisible world, 1837. júl. 16; Par. and pl. serm. IV.: 13.

Micsoda nap lesz az, midőn minden tisztátalanságtól és büntől teljesen megtisztulva, közelébe kerülhetek emberré lett Istenemnek odafele az ő merő fénnel telt palotájában! Micsoda reggel lesz az, amikor vétkeim büntetését levezekelve, először nézlek szememmel, nézem remegés nélkül vonásaidat, nézem szemedet és ajkad kegyességét, és letérdelve ujjongva, hogy csókoljam lábadat és szívesen látott vagyok karodban! Ó, én egyetlen hűséges szerelmem, lelkem egyetlen szerelme: szeretni akarlak Téged most, hogy majd akkor szerethesselek! Micsoda nap lesz az, hosszú végnélküli nap, az örökkévalóság napja, amikor annyira egészen más leszek, mint most, mikor még érzem magamon a halál testét és zavar és szétszór tizezernyi gondolat, melyek mindegyike elzárhatja előlem az eget! Ó, én Uram, milyen nap lesz az,

midőn egyszersmindenkorra megszabadultam minden bűnőmtől, bocsánatostól és halálostól, midőn tökéletessé válva gyönyörűségedre állok a szemed előtt, el tudom viselni jelenlétedet, nem borzadva össze tekinteted előtt, nem rémülve meg az angyalok és arkangyalok vizsgálódó tisztaságától, mikor közöttük állok és körülvesznek engem!

Med. and Dev.

KERESZTÉNYSÉG — EGYHÁZ

KINYILATKOZTATÁS – AZ ÓSZÖVETSÉG BETELJESÜLÉSE

Ha a hit valamiképpen minden vallás igazi lényege, ha a tépelődő értelem fő nehézsége az élő Isten elfogadása, aki az Őt körülvevő homály ellenére Teremtője, Tanúja és Birája minden embernek: akkor az értelemnek kell először bensőleg meghajolnia egy fölöttünk álló hatalomban való hitben és meg kell értenie, hogy nem önmaga minden égi és földi dolgok mértéke, és ezután már csak csekély nehézségei lesznek a továbbhaladásban. Nem akarom azt mondani, hogy az értelem meggyőződés nélkül jut vagy juthat el további igazságokhoz, nem akarom azt mondani, hogy okok és érvek nélkül kell hinnie a katolikus tant; mondom azonban, ha valaki már hisz Istenben, akkor elhárult a hit legnagyobb akadály: az értelem gőgös

önelégtelensége. Ha az ember az isteni kegyelem révén kinyitotta lelke szemét és elismeri Teremtőjét, akkor már túl van az árkon. Olyasmi történt benne, aminek másodszor már nem kell megtörténnie. Meghajlította konok nyakát és győzedelmeskedett önmaga fölött. Ha egyszer hiszi, hogy Isten credet nélkül való, miért ne hihetné háromságát? Ha Istent a világtér teremtőjeként elismeri, miért ne hihetné, hogy a tértől független személyt is létrehozhat? Ha kényszerül elismerni, hogy az Isten mindent semmiből teremtett, miként kételkedhetnék hatalmában, hogy a kenyeret Fiának testévé változtassa? Az éppoly különös, hogy az Isten a nyugalom örökléte után teremteni kezdett, mint az, hogy a teremtés után teremtett természetet öltött magára. Az éppoly különös, hogy az Isten az embert oly mélyre engedheti bukni, amint ezt némely elrettentő esetben magunk láthatjuk, mint az, hogy a szenteket és angyalokat vallásos tisztelet tárgyává magasztalhatjuk fel. Az éppoly különös, hogy a számtalan fajú állatvilágot lélek nélkül s halandóságra teremtette, mint az, hogy egy teremtmény, a mi Urunk Boldogságos Anyja mindenki másnál nagyobb kegyelmet nyert. ... És ha a vallásos lelkület visszaretten attól, hogy kételkedjék a természet

titkai láttára a mindentudó és jóságos Isten létezésében, miért ne riadna vissza attól is, hogy a kinyilatkoztatott titkokat a kinyilatkoztatás ellen érvül használja fel?

... A természet tagadhatatlan nehézségei valószínűvé teszik, hogy kellett kinyilatkoztatásnak lennie. ... Nem tehetsz másként, bármily méltatlannak is érezheted magad rá, mint hogy reményled a Legkönyörületesebb kezéből. Nem mintha igényelhetnéd, de Ő sugallja neked, hogy reméld. Nem mintha méltó lennél ilyen adományra, de méltó ez adomány Teremtődhöz. Annyira nyomatékosan valószínű, hogy ha csak kevés bizonyítéka volna, még kevés bizonyíték is elég lenne. ... Maga a tény tehát, hogy Teremtő van és elrejtőzött, hatalmasan felemel és egyenesen a kinyilatkoztatás küszöbére helyez, s komolyan késztet az isteni jel kutatására, hogy adatott kinyilatkoztatás.

Mysteries of nature and of grace, 1849; Disc. to Mix. Congr.: 13.

Csak egy vallás van a világon, mely a természetes hit és áhítat vágyakozásai, szükségletei és megsejtési kielégítésére törekszik. ... A kereszténységnek van egyedül határozott kül-

dietése az egész emberiséghez. Mohamed val-
lása, amennyire tudom, semmi új tant sem adott
a világnak, kivéve természetesen a maga isteni
eredetéről szólót; tanításának jellege túlságo-
san keletkezésének, a fajnak, időnek, helynek
és éghajlatnak a visszaverődése ahhoz, hogy
cgyetemesen elfogadják. Ez a külső viszonyok-
tól való függőség jellemzi tudomásom szerint
a távoli kelet vallásait is; nem tudok arról sem,
bár lehetnek szent könyveik, hogy valami hatá-
rozott isteni üzenetet hoztak volna vagy őriz-
nének az emberiség számára. A kereszténység
ezzel szemben a lényege szerint üzenet, igehir-
detés; az emberi kutatáson túleső igazságok le-
téteményese, messzeható, gyakorlatias, egy és
ugyanazt vallja lényegében minden korban kez-
dettől fogva, s az egész emberiségnek szól. És
valóban el is fogadták és megtalálható a világ
minden részében, minden égaljon, az összes nép-
fajok között minden társadalmi rendben, a bar-
bárságtól a legfinomabb szellemű műveltségig
a civilizáció minden fokán. Jött, hogy rendet
hozzon a világba és kormányozza, mindig harc-
ban kellett állnia a nagy emberi tömegekkel, az
állami hatalommal, fizikai erőszakkal, ellensé-
ges bölcseletekkel; voltak sikerei, kapott csapá-
sokat; de nagy a története és nagy dolgokat vitt

végbe, és éppoly erőteljes öregségében, mint ifjúságában. Mindezekben egyedülálló a világon és kimagaslók a tulajdonai; már első tekintetre az isteni jelét viseli magán; nem tudom, mit lehetne a vetélkedő vallásokban felhozni az ilyen különleges kiváltságokkal való összehasonlításra; úgy érzem, jogosultan mondom ezért, hogy vagy a kereszténység van Istentől, vagy nem adatott még nekünk kinyilatkoztatás.

... A kereszténység csak folytatása és befejezése a magát ősibbnek valló kinyilatkoztatásnak, melyet követni lehet a történelem előtti időig, hol a ráereszkedő homályban vész el a nyoma. ...

A zsidóság egyike volt a történelemben haladó népként ismert kevés keleti nemzetnek, s haladását a vallási igazság kifejtése jellemzi. E sajátossága egyedülálló nemcsak az összes keleti, de a nyugati népek körében is. Országuk a vallásos gondolat honának mondható ugyanúgy, miként Görögország a szellemi tehetőség és Róma a politikai és gyakorlati bölcsesség hona volt. Az Egy Istenben való hit az élete; szembeötlően ez a természetes vallása, mert sohasem volt nélküle és ez tette néppé. Egyedül és magában álló jelenség ez a történelemben és értelmének kell lennie. Ha van Isten és

Gondviselés, közvetlenül vagy közvetve tőle kell erednie; maga a nép is mindig erősítette, hogy az Ő közvetlen alkotása és Ő is elismeri a magáénak. Hajlamosak vagyunk rá, hogy az isteni küldetésre vagy természetfölötti hatalomra való hivatkozást gyakran előforduló dolognak tekintsük s ne törődjünk ezért vele; nem tehetjük azonban ezt meg a zsidósággal szemben. Lebecsülhető jelentőségű dolog-e, hogy amikor az emberiség az első lelkiismereti próbatételkor kudarcot vallott és sokistenhitűségbe merült, volt mégis kivétel a szabály alól s akadt mégis egy nép, mely kezdetben vezetői és papjai által, azután pedig egyértelmű buzgalommal az Isten egyetlenségét és világalalmát őt minden más néptől elválasztó tanként vallotta, s ezt továbbá nemcsak természetes igazságnak tekintette, hanem kinyilatkoztatásnak, ugyanattól az Istentől, akiről szólt s aki annyira megtestesült nemzeti közösségében, hogy theocratia az egyedül megfelelő név rá? Egészen istenhitre alapult és helyezkedett nép volt, az egyistenhit tartotta egybe és tartotta fenn kezdetől végig kétezer éven át politikai hatalmának megszűnéséig; és megőrizte száműzetése és vándorlása idején további kétezer éven át. Ott látjuk őket a történelem kezdetén és velük indul meg

e magasztos tantétel hirdetése. Emellett tanúskodnak és ezt vallják a gyöttelemeig és haláláig; hozzá és kinyilatkoztatott jellegéhez alkalmazkodnak törvényeik és kormányformájuk; ezen alapul politikájuk, bölcséletük és irodalmuk; ez az igazság hangzik költészetükből, ez árad ki azokból az áhitatos szerzeményekből, amelyeket a kereszténység egy országban és egy korban sem tudott felülmúlni; erre az ősi igazságra építi, amint az idő előrehalad, s próféta prófétát követ, a maga további megnyilatkozásait, folyvást arra az időre gondolva, mely Isteni Indítóoka és Szerzője titkosatos végzése szerint meghozza a beteljesülést és befejeződést, – míg végül is az idő beteljesedett.

Történelmük utolsó korszaka éppoly különös, mint az első. Amikor megérkezett az előre meghatározott áldott kor, melyet ők maguk oly pontosan megjelöltek és oly aggodalmas áhítással vártak, – a kor, amelyben buzgóságuk a törvényért és a bennefoglalt tanért valóban sokkal izzóbb volt, mint bármikor korábban, – akkor nem valami végső kegyelem jött számukra az égből, hanem ellenségeik hatalmába kerültek, legyőzték őket, szent városukat a föld színével egyenlővé tették, alkotmányukat elpusztították és népük maradványait elűzték, hogy min-

dig tovább és tovább vándoroljanak, át minden országon, ... mint látjuk, máig; tovább élve századról századra, más népek által föl nem szíva, el nem pusztítva. ...

Ők voltak Isten kitüntetett szolgálói és mégis sajátságos szégyen tapad a nevükhöz és megbélyegzetek. Az volt a hitük, hogy az Ő oltalma változhatatlan és törvényük örökké tart; – az volt szakadatlan hagyományként tanított vigaszuk, hogy csak azért halnak meg, hogy a korábbinál fölségesebb új életet kezdjenek; – az volt hívő bizodalmuk, hogy jönni fog a megígért király, a Messiás, ki Izrael uralmát minden népre kiterjeszti; – az volt szövetségük feltétele, hogy – ősatyjuknak, Ábrahámnak adott jutalmul, – felvirrad végül is a nap, mikor kis országuk kapui megnyílnak és ők kivonulnak az egész föld meghódítására és birtokba vételére; – és ismétlem, mikor a nap elérkezett, kivonultak és szétszóródtak minden országra, de mint reménytelen száműzöttek, mint örök vándorok.

Mondjuk azt most már, e balsorsuk a bizonyosság rá, hogy semmi gondviselészerű sem volt végtére a történetükben? ... Saját tanúságuk és saját szent könyveik vezetnek a nehézség helyes megoldására. Mondtam, hogy az Istennel való szövetség védelme alatt állottak, – talán nem

teljesítették a szövetség feltételeit. Valóban úgy látszik, hogy ez a saját magyarázatuk a dologról . . . , s megerősíti ezt Mózes V. könyvének ismert fejezete, mely oly meglepően előre látta büntetésük lényegét. Ez a jövődőlés, melyet nem kevesebb, mint 350 esztendővel azelőtt fordítottak görögre, hogy Titus Jeruzsálemet megostromolta, csodálatos jellegű; de most nem ezért hivatkozom rá, hanem csupán annak bizonyításául, hogy a csalódás, mely a kereszténykorban őket ténylegesen utolérte, nem volt szükségszerűleg összeegyeztethetetlen az eredeti isteni szándékkal, illetőleg a nekik tett régi ígéretekkel és ezek beteljesülésére váró bizakodó reménykedésükkel. A felemelkedés helyett jött nemzeti romlásukat ez a könyv az összes ígéretek ellenére oly nyomatékosan és aprólékosan írja le, hogy ez azt bizonyítja, jóval előbb számba volt véve, legalábbis mint a lehetséges alakulása Izrael sorsának. A vétkező népet érő egyéb büntetések között az is megmondatott, hogy ellenségeik el fogják tiporni őket s szétszóródnak a föld minden országára; hogy a nemzetek között sem fognak megpihenni s ott sem lesz nyugodalma lábuk talpának; hogy rettegni fog a szívük, elápad a szemük s bánkódás töri a lelküket; hogy minden időben sanyargatni fog-

ják és elnyomják őket s megriadnak végzetük rémétől; hogy fiaik és leányaik más nép hatalmába adatnak, szemük látni fogja és epekedni fognak utánuk nappal és éjjel; hogy közmondás és csúfság tárgyává süllyednek mindazon népek között, melyek közé kerülnek; és hogy átkok jönnek rájuk és mint jelek és csodák rajtuk és ivadékaikon lesznek mindörökké. Ez néhány részlete, s nem a legrettenetesebb, e hatalmas átoknak; és részbeni beteljesedés történelmük egy korábbi szakaszában intő jel volt a számukra a meghatározott idő közeledtével, hogy bármily nagyok legyenek is a nekik tett ígéretek, ezek az ígéretek függvényei a köztük és Teremtőjük közt fennállott szövetség feltételeinek, és hogy amint abban a korábbi időben átkokká fordulhattak, ugyanúgy újból átokká változhatnak.

Ez a nagy dráma, mely annyira telített természetfölötti tevékenység jeleivel, most csak a kereszténység isteni eredetének a bizonyítása szempontjából érdekel bennünket; mert ez az az időpont, amikor a kereszténység a történelem színpadára lép. Közismert tény, hogy a kereszténység a zsidó földről és néptől származik; és ha nem lenne más, mint csakis ez a történelmi kapcsolata a zsidósággal, így is részesülne

valamennyire ősi hazája tekintélyében. De sokkal nagyobb ennél az igénye; azt hirdeti, hogy a Mózesi Törvény tényleges beteljesítője, a megváltás és győzelem megígért eszköze a nemzet részére, ... hirdeti, hogy a Mózesi Szövetségnek nem véletlen, hanem törvényszabta sarjaddé, örököse és utódja, vagy helyesebben maga a kibontakozott és átalakult igazhitűség. Ezt az igényét, ha hivatkozik rá, természetesen bizonyítania is kell; ha azonban ez sikerül, akkor a zsidó történetet kitüntető Isteni Jelenlét összes jelei a tulajdonává lesznek és a saját hitelességének a részévé válnak.

És a zsidósághoz való viszonyának vizsgálata legalább is első tekintetre a kereszténység ez igényének a javára szól. Történelmi tény, hogy ugyanabban az időben, mikor a zsidók megbocsáthatatlan vétküket, bármi volt is, elkövették és országukból kiűzték őket, hogy szerte a világban bolyongjanak, ugyanabból a törzsből származó keresztény testvéreik, kikugvancsak Jeruzsálem polgárai voltak, ugyanabból a honból szintén kivonultak, de azért, hogy maguk alá vessék és tulajdonukba vegyék ugyanazt a világot, vagyis ők vállalkoztak ténylegesen a munkára, melyre az ígélet szerint népük valóban hivatva volt; s ezt ugyan a maguk

sajátos módján és új célkitűzésekkel tették, csak lassan és gyötrelmesen, de mégis valóságosan és tökéletesen végrehajtották. És ettől az időtől kezdve mindenkor egymás mellett látjuk az ígéret mindkét gyermekét, – az eljátszott és beteljesült ígéret gyermekét; és míg a keresztény előkelő helyre került, a zsidó megalázott és megvetett, – az egyik „a fő”, a másik „a farok”; álljunk meg itt: a tény, hogy a kereszténység valóságosan megtette azt, amit a zsidóságnak kellett volna tennie, a tények logikája, a kereszténység javára dönti el a vitát.

A jövődölések hirdették, hogy a Messiás meghatározott időben és helyen eljön; a keresztények rámutatnak, hogy a jövődölt időben és helyen eljött; a zsidók nem szállnak szembe ezzel valami ellenigénnyel, nem hivatkoznak vetélytársra, csak azt állítják, hogy a Messiás egyáltalában nem jött el, bár mindaddig mondták, hogy akkor és ott eljön. A kereszténység továbbá megvilágítja a zsidóságra nehezedő titkot, tökéletesen megokolja a nép büntetését, amennyiben pontosan megmondja a vétkét, irtóztos vétkét. Ha ahelyett, hogy üdvözölték volna saját Messiásukat, keresztre feszítették Őt, akkor bűnösségük valóban rendkívüli volta megfejtí a tettet követő rendkívüli csapásokat és

az azt megelőző átok crelyes fogalmazását; – vagy helyesebben, a vétkük a büntetésük; amikor Isteni Királyukat elvetették, ipso facto elvesztették nemzetiségük éltető elvét és kötelekét. Lájuk továbbá, hogy mi ejette őket tévedésbe; az gondolták, hogy a győzelem és a birodalom egyszerre adatik meg nekik, amik végül csakugyan megadattak, de sok százados lassú és fokozatos fejlődés és hosszas hadakozás útján.

Egészében véve így vélekedem: mivel a zsidóság őskora homályáig visszanyúló vallásos hagyományok hordozója volt, természetesen nagy jelentőségű egyrészt a kereszténység számára, hogy magát az előbbeni vallás jogos örökösének bizonyíthatja. Másrészt nem kevésbé fontos ennek a régi hagyománynak a jelentősége szempontjából, hogy bizonyíthatja, nem veszett el eredeti őrzőjével, hanem a zsidóság bukásakor átment a keresztény egyház őrizetébe. Kettőjük e látható kapcsolata önmagában feltételezi tényleges összetartozásukat. Az a véleményem továbbá: ha a zsidó nép története oly csodálatos, hogy fordulataiban és véletleneiben valami különös isteni tevékenység jelenlétét sejteti, akkor a kereszténység története még csodálatosabb és istenibb; és ezután a leginkább

bámulatot keltő az, hogy két ilyen csodálatos alkotás majdnem az idő egész folyamát felöleli, és mialatt népek és országok jönnek és mennek, vallják, hogy ég és föld között szakadatlan érintkezésben álló rendszert alkotnak, kezdet-től végig, emberi végzetek minden válságain át. Ez a jelenség azok részére, akik hisznek Istenben, újólag szembeszökően arra utal, hogy valóban olyan isteni eredetű, amilyennek vallja magát; – ez a jelenség, mondom, a zsidóságnak és kereszténységnek e halmozódó csodái vallásos lelkek szemében a valószínűséget csaknem bizonyossággá fokozzák.

Ha a kereszténység a zsidósággal ily szorosan egybekapcsolódott, akkor kettőjük segítségével ősrégi idő óta máig közvetlen kapcsolata volt az embernek Teremtőjével, – ami oly nagy kiváltság, hogy még igényt sem tartottak rá máshol. Kettőjükön kívül egy más vallás sem vallja magát formális kinyilatkoztatás, és határozottan nem az egész emberiség javát célzó kinyilatkoztatás közvetítőjének. ...

Az, hogy a Zsidó Írások régen a keresztény kor előtt megvoltak, tagadhatatlan; amit tehát az Írásaik világosan mondanak a kereszténységről; ha nem tulajdonítható véletlennek vagy szerencsés megsejtésnek, jövődőlés jellegű. Ta-

gadhatatlan az is, hogy a zsidók e könyvekből azt következtették, hogy egy nagy Személyiség születik a törzsükből, legyőzi az egész világot és rendkívüli áldás közvetítője lesz részükre; ezenfelül, hogy egy meghatározott időben jelenik meg és mint kiderült, éppen abban az időben, amikor Urunk valóságosan eljött. Ez nagy körvonalban a jövőndőlés, és ha nem lehetne róla semmi többet mondani, egyáltalában nem lenne jelentőség nélküli ennek a csodálatos dolognak a bizonyítása. És tagadhatatlan, mondom, mind az, hogy a Zsidó Írások szólnak e csodálatos dologról, mind az, hogy a zsidók is úgy magyarázták, hogy szólnak róla.

Nézzük először, mit mond az Írás. Mózes I. könyvéből tudjuk, hogy a választott nép abban az eszmében látta rendeltetését, hogy áldásává váljék az egész földnek, és pedig a saját fajából való által, aki nagyobb lesz, mint atyjuk, Ábrahám. Ez volt kiválasztásának értelme és célja. Itt nem lehet szó tévedésről; az isteni szándék kezdettől fogva a legnagyobb szabatsággal nyilatkoztattatott ki. Ábrahámnak ezt mondta az Úr hivatásakor: „Nagy nemzetté teszlek s benned nyer áldást a föld minden nemzetsége”. Háromszor teszi és adja tudtul ez ígertet és szándékot Ábrahám történetében; és

Ábrahám ideje után megismétli Izsáknak: „És ivadékokban nyer áldást a föld minden nemzete”; és Izsák után Jákobnak, mikor elmencült hazulról: „Benned és ivadékokban nyer áldást a föld minden nemzetsége”. És Jákobról átszáll az ígélet fiára, Judára és pedig azzal a hozzáadással, hogy utalás történik egy nagy Személyiségre, ki az egész világ áldása lesz és meghatározza jövőtele idejét is. Juda volt Jákob legbecsültebb fia és botjának, másként fejedelmi pálcájának, vagyis törzsatyai hatalmának meg kellett maradni mindaddig, míg valaki Judánál nagyobb nem jön, úgyhogy a fejedelmi pálcá elvesztésének megtörténte az Ő közeli jövőtelét jelzi. „El nem vétetik a fejedelmi pálcá Judától, – mondja Jákob a halálos ágyon, – míg el nem jő az Elküldendő” vagy „az, akinek szánva van”, „az, akire a népek várakoznak”.

Ez volt szószerint és egyértelmű fogalmazással, közvetlen és világos szándékkal a határozott jövendőlés. Egy, a kiválasztott törzsből született férfi eleve elrendelve áldást fog hozni a világra; a törzs által képviselt nemzetség azonban el fogja veszíteni régi mivoltát, hogy újat nyerjen Benne. Rendeltetése kezdettől fogva meg van pecsételve. E várakozás életének a mérővesszője. Nagy célra teremtetett és

c cél jelenti a végét. Ezek voltak a választott népnek tett első közlések és nem is volt több, – mintegy, hogy az ígéret körvonalai éles metszésükkel hatásosabban vésődjenek a lelkükbe, mielőtt több adatna a tudomásukra; mintegy azért, hogy az elmúló hosszú időközben, mielőtt a legkülönbébb-jellegű és alakú keleties módorú jövődölések hozzáadattak volna, az ősi tudósítások, mint ősi eredetű igazságok és vezérfonalak mindannak értelmezésére, mi fogalmazásában homályos vagy irányulásában zavaros volt, mindnyájuk lelkébe mélyebben berögződjenek a maguk komoly határozottságukkal.

És egészen bizonyos továbbá, hogy így értették a zsidók is jövődöléseiket és hogy nagy Uralkodójukat ugyanarra az időre várták, amikor a mi Urunk eljött, és amikor viszont ők maguk szétszórattak, elveszítették régi mivoltukat anélkül, hogy újat nyertek volna. A pogány történetírók elbeszélik a körülményeket. „Az a meggyőződés élt a legtöbbjünkben, – mondja Tacitus a rómaiakkal szemben való ellenállásukról szólva –, hogy régi papi könyveikben benne van, hogy ez időben a Keletnek kell győzedelmeskednie és Judeából származó embereknek kell uralkodniuk a birodalomban. Az egyszerű népet, miután egykor a maga javára

magyarázta e nagy hivatást, az emberi váagnak megfelelően a kudarcok sem térítették észre”.¹ És Suetonius elterjedtebbnek mondja e meggyőződést: „Az egész Keleten általános volt a régi és makacs hit; hogy ez időben Judeából származó személyeknek kell a birodalom uraivá lenniök”.² Az esemény után a zsidók természetesen visszakoztak és tagadták várakozásuk helyességét, de mégsem tudták letagadni a várakozás meglétét. Így a római párthoz tartozó zsidó Josephus azt mondja, hogy a rómaiakkal való szembeszállásra „az a szent írásaikban található határozatlan jóslat tüzelte őket, hogy ez időben az ő országukból fogja valaki a világuralmat elnyerni”.³ Csak azt mondja, hogy a jóslat bizonytalan volt, de azt nem tudja állítani, hogy ők ilyennek gondolták.

Fontoljuk meg tehát, hogy Urunk pontosan ugyanebben az időben lépett fel tanításával és hogy nemcsak vallást alanított, hanem (ami teljesen új gondolat volt akkor a világban) hitbeli hadviselési rendszert, agresszív és küzdő testületet, uralkodó Egyetemes Egyházat, mely

¹ *Historiae Liber V. cap. 13.* (A fordító)

² *Vitae imp.: Vespasianus, cap. 4.* (A fordító)

³ *A zsidó háború története, VII. könyv, 12 fejezet*
(A fordító)

mindenki lelki meghódításával az összes népek javát kívánta; és hogy ez a hadviselés velük akkor megkezdődve szakadatlanul tart napjainkig és most éppoly eleven és valóságos, mint akkor volt; hogy ez a harcoló testület kezdetől fogva szétáradt a világra, hogy csodálatos sikerei voltak, hogy e sikerek az emberi nemre egészében rendkívüli áldással jártak, hogy az emberek millióinak, akik különben vallás nélkül éltek és haltak volna, a Legfőbb Istenről értelmes fogalmat közvetített; hogy növelte, bárhová is került, az erkölcsi életfelfogást, megszüntette a nagy társadalmi visszasságokat és nyomorúságot, saját méltóságába juttatta a női nemet, védelmezte az alsóbb társadalmi osztályokat, aláasta a rabszolgaságot, serkentette az irodalmat és bölcséletet és így fő része van az emberi nem civilizációjában, ami némely baj mellett egészében véve mégis sokkal több jót eredményezett, – fontoljuk meg, mondom, hogy mindez abban a meghatározott, várt, elismert időben kezdődött meg, amikor az ősi jövendölések szerint egy Juda törzséből származó férfi által áldásnak kellett szállnia a föld összes népeire, – jogosultnak érzem ezért magam, hogy azt mondjam, legalább is nagyon figyelemreméltó megegyezés ez a dolgoknak; egyike azok-

nak a megegyezéseknek, melyek halmozódva szinte csodává válnak, mert lehetetlenek volnának az Isten nyílt és közvetlen beavatkozása nélkül.

Gram. of Ass. 1870; Ch. X. §. 2.: 5–7.

ÚJSZÖVETSÉG

A kereszténység kezdettől fogva tisztában volt a maga várható jövőjével, amely annyira más, mint a próféták által felkeltett reménykedések. Az ebből eredő nehézségekkel eleve szembeszállt, mikor maga megjövendölte saját történelmének alakulását. E jövendölések megfejtik a zsidó Írásokat és közvetlenül bizonyítják egyúttal a saját jövőbe látását is.

Figyelemreméltó, hogy Urunkban, bár Messiásnak vallotta magát, oly kevés a tudatos függőség a régi Írásokkal szemben vagy az aggodalmasság teljesítésükre, mint akinek joga van a Próféták Uraként a maga útját járni és hagyja, hogy vonatkoztassák Rá, amennyire tudják, a próféták kifejezéseit, de Ő maga nem gondol rá, hogy alkalmazkodjék hozzájuk. Az

evangélistákban azonban már van valami ilyen természetes buzgóság az érdekében s czálta rávilágítanak arra, hogy Ő nem tette ezt meg. Elárulják komoly igyekezetüket, hogy feltárják a jövendöléseknek személyével és történetével kapcsolatos beteljesülését, így rámutatnak erre Egyiptomból való visszatérésével, názareti életével, tanítási módjának nemességével és gyöngédségével, valamint szenvedésének különböző kis körülményeivel kapcsolatban. Ő maga azonban egyenesen megy a maga útján, természetesen megkívánja, hogy elismerjék a Próféta Messiásának,¹ de nem annyira a régi jövendölésekre utal, hanem inkább újakat mond, ellentétet használ, hasonlóan ahhoz, mely a hegyi beszédben oly hatásos, mikor ezt mondja előbb: „Hallottátok, hogy mondatott a régieknek” és azután hozzáteszi: „Én pedig mondom nektek”...

Gyakran hangsúlyozták először is azt a tényt, mint merész, korábban hallatlan és mál-

¹ Hivatkozik isteni küldetésének bizonyítása céljából a jövendölésekre a názáretiekkal (Lk. 4:18), Kereszt. János tanítványaiival (Mt. 11:5) és a farizeusokkal (Mt. 21:42) szemben, de csak általánosságban. A részletekre való hivatkozást ráhagyta tanítványaira. Lásd Mt. 11:10, 26:24, 31, 54; Lk. 22:37; 24:27, 46.

rán isteni eredetű eszmét, hogy Krisztusnak ki-mondottan egyetemes vallás volt a szándéka és ezt propagandisztikusnak mondható mozgalom útján egy központból kívánta megvalósítani. Mindazidre az volt a világ elfogadott véleménye, hogy minden népnek külön istenei vannak. A rómaiak ezen az alapon törvénykeztek és a zsidók is kezdettől fogva ezt vallották, természetesen azt is mondva, hogy a maguk Istennél kívül minden más isten bálvány és démon.

Amíg azonban a zsidók Írásaikban bízva, látszat szerint nagyon jogosultan, karddal hódító megváltóra vártak, azt látjuk, hogy a kereszténység nem utólagosan a szenvedések és tapasztalatok következtében, hanem kezdettől fogva alapigazsággként hivatalosan helyesbítette ezt a tévedést, midőn a régi jövendöléseket átszellemesítette és világosságot derített rá, úgy-hogy Szent Pál így szólhatott: „a titok, mely századok és nemzedékek óta el volt rejtve, most azonban kinyilatkoztatott szentjeinek, ez a titok a dicsőség gazdagságát adja a pogányoknak és nem más, mint az, hogy Krisztus bennetek van”, nem egyszerűen fölöttetek, hanem bennetek, hit és szeretet által „a dicsőségnek a reménye”. (Kol. 1:26–27)

Megelőztem részben a következő megjegy-

zésem az útra és módra vonatkozóan, mellyel a keresztény vállalkozás megvalósulásra tört. Hogy a szentbeszédnek szerephez kell jutnia a Messiás győzelmeiben, világosan kitűnt a prótéból és a zsoltárokból; azonban prédikált Nagy Károly és prédikált Mohamed is, fegyveres erővel maga mögött. Ugyanaz a zsoltár, mely azokról szól, „akik az örömhírt hirdetik”, szól a királyukról is, kinek „lába ellenségei vérében gázol”; de ami oly fenségesen újszerű a kereszténységben az az, hogy hirdetőinek szerte a nagy küzdőtereken teljesen fegyverteleneknek kellett lenniök, és szenvedniök, de győzniök. Ha nem ismernénk annyira Urunk szavait, azt hiszem megdöbbenénk ettől. „Íme, úgy küldelek titeket, mint juhokat a farkasok közé”. Ez volt szánva természetszerű sorsuknak és ez is lett; a nekik adott összes ígéreték és utasítások is ezt foglalják magukban. „Boldogok, akik üldözést szenvednek”; „boldogok vagytok, mielőn szidalmaznak titeket”; „a szelídek lesznek hirtokosai a földnek”; „ne álljatok ellen a gonoszoknak”; „gyűlöletesek lesztek mindenki előtt az én nevemért”; „ellenségei az embernek az ő házanépe”; „aki pedig állhatatos marad mindvégig, az üdvözl”. (Mt. 5:39; 10:22, 36) Mifajta bátorítás volt ez azoknak, akiknek óriási mun-

kára kellett vállalkozniok? Ilyen módon küldik az emberek katonáikat a harcba ...? Izrael királya gyűlölte Mikeást, mert „csak mindig rosszat jövendölt neki”. (III. Kir. 22:18) „Hiszen üldözték a prófétákat is, kik elöttetek voltak”, – mondja Urunk. Igen, és a próféták kudarcot vallottak, üldözték őket és elvesztették a csatát. „Vegyétek, testvérek, – mondja Szent Jakab – példaképül a szenvedésben és béketűrésben a prófétákat, kik az Úr nevében szóltak”. (5:10) „Kínpadra vonattak, gúnyt szenvedtek, megköveztettek, kardélre hányatva megölettek, szerte bújdostak, – kikre nem volt méltó a világ”, – mondja Szent Pál (Zsid. 11:35–38). Miféle érv ez, hogy arra bátorítsa őket, szenvedés által törekedjenek a győzelemre, azoknak a példáját állítva eléjük, akik szenvedtek és kudarcot vallottak!

Az első hithirdetők, Urunk közvetlen tanítványai, mégsem láttak nehézséget ez emberi szemeknek annyira csüggesztő, annyira reménytelen kilátásban. Gondoljuk meg, hogy a jövendölések ... látszatra nagy részben az ellenkezőt tanították és hogy ama napok zsidói a jövendöléseket ebben az ellenkező értelemben értették. Ezt tudva nem tagadhatjuk, hogy a kereszténység jövendő győzelme módjának a kijelö-

lésében sajátos független útra tért és már kezdetben meghatározta terjeszkedésének szabályát és történetét, mely szabály és történet még napjainkban is megvalósul. De azáltal, hogy maga öltött sajátos prófétai jelleget, mentesítette magát a kereszténység a váddal szemben, hogy csak részben teljesítette a zsidó jövődöléseket.

Áttérünk most arra a harmadik körülményre, hogy az Isteni Mester pontosabb értelmezésével maga megvilágítja és helyesbíti bizonyos értelemben az Ószövetség jövődöléseit. El kell ismernünk, a jövődölések látszat szerint azt mondják, hogy jövetele a béke és jámborság korszakát hozza meg. „Íme, – így szól a próféta, – igazságosan uralkodik majd egy király, s az igazság szerint kormányoznak majd a fejedelmek. Nem hívják majd többé fejedelmnek a balgát és nem nevezik többé előkelőnek a csalót. Együtt lakik majd a farkas a báránnal s a párduc együtt tanyázik a gödölyével. Nem ártanak és nem ölnek sehol szent hegyemen, mert eltölti a földet az Úr ismerete, mint ahogy a vizek betöltik a tengert”. (Iz. 32:1, 5; 11:6, 9)

Ezek a szavak, úgy látszik, hogy a bünbeesés következményeinek a megszűnését jósolják, és

a valóság az, hogy e következmények megszűnésében még nem részesültünk; fontoljuk meg azonban, mily határozottan óv bennünket a kereszténység minden ilyen várakozástól. Amilyen nyomatékosan benne van az Evangéliumban, hogy a mennyek országának története szentvedéssel és megszentelődéssel kezdődik, ugyanolyan világosan mondja, hogy hitetlenséggel és bűnnel végződik; ez azt jelenti, hogy bár minden időben sok szentje, sok jámbor embere van és bár a szentség, miként a kezdetén, ugyanúgy mindig az élete, lényege és termő magva az Isten országának, mégis mindig sokan és mindig többen lesznek, akik az életük által szegyenére és kárára, nem az igazolására vannak. Ez ismét megdöbbentő híradás és még inkább az, ha Urunk hegyibeszédének a parancsaival, valamint az apostoloknak fegyvereikről és hadakozásukról adott leírásával állítjuk szembe. E tény, mikor nem sokkal utóbb nagy méretekben bekövetkezett, annyira megzavarta a keresztényeket, hogy három korai eretnekség többé-kevésbé abból a makacs, nem keresztényi vonakodásból eredt, hogy nem akarták a bűnbeesetteket az Evangélium kiváltságaiban újból részesíteni. De Urunk szavai határozottak, mikor azt mondja, hogy „sokan vannak a hivatalosak, de

kevesen a választottak" (Mt. 22:14); a menyegzőről szóló hasonlatban kiküldik a szolgákat, gyűjtsék össze „mind, akiket találunk, jókat és rosszakat”; az esztelen szűzek nem vitték olajat magukkal; a jó vetés közé az ellenség kártékony és haszontalan konkolyt vet; és „hasonló a mennyek országa a tengerbe vetett hálóhoz, mely mindenféle halat összefog” (Mt. 13:47); és a világvégkor eljönnek majd az angyalok és elválasztják a gonoszokat az igazaktól.

Ezenfelül Krisztus nemcsak úgy beszél valásáról, mint amelynek széleskörű földi hatalom rendeltetett, olyan, hogy a babyloni példára „az égi madarak eljönnek és ágai közt laknak” (Dán. 4:9, Mt. 13:32), hanem előre föltárja előttünk vezető tagjainak nagyravágyását és vetelkedését is, mikor óvja tanítványait attól, hogy országában az első helyekre törekedjenek; sőt még nagyobb bűnöket sejtet a gonosz szolga rajzával, ki „verni kezdi szolgatársait, és a részegesekkel eszik és iszik” (Mt. 24:49) – rettetes értelműek e szakaszok, ha meggondoljuk, mily emberek voltak már kiválasztott helyetesei és ültek apostolainak székében.

Ha tehát azt vetik ellen, hogy nem tudja a keresztyénség, miként a régi próféták látszólag ígérték, a maga kebelében a bűnt és istentelen-

séget kiirtani, azzal válaszolhatunk, nemcsak hogy nem kötelezte magát erre, hanem a valóságban prófétai lélekkel óvta követőit a reménykedéstől, hogy megteszi.

Gram. of Ass. 1870; Ch. X. §. 2:8.

AZ Ó- ÉS ÚJSZÖVETSÉGI HIT ÉS A POGÁNY VALLÁSOK

Akár Noétól, a vízözön utáni időből származik, akár nem, mégis tény, hogy az összes vallások, a különböző pogány vallások és a mózsi hit egyaránt, számtalan dologban sok azonosságot mutatnak. Láthatólag közös az eredetük, s így az igazság nyomait rejtik magukban. Elágazásai, ha megromolva és elfajulva is, annak a patriárkális vallásnak, mely az Istentől eredt. És a zsidó vallás természetesen egészében és közvetlenül Istentől származott. Az Isten művei hasonlóak egymáshoz, nem pedig különbözők. Ha tehát az Evangélium Istentől van, és Istentől volt a zsidó vallás is, és Isten a kútfeje a különböző pogány vallásoknak is, akkor nem rendkívüli, hanem egyenesen természetes,

hogy számos tekintetben hasonlítanak egymáshoz. Ennek következtében az a tény, hogy az Evangélium némely pontban hasonlít a korábbi vallásokhoz, csak azt bizonyítja, hogy „egy az Isten” és „rajta kívül nincs más”. (V. Móz. 6:4; 4:35) A különbség az közöttük, hogy a pogány vallások megromlott igaz vallások, a zsidó vallás halott igaz vallás, a kereszténység pedig az élő és tökéletes, igaz vallás.

The new works of the Gospel, 1840. jan. 26; Par. and pl. scrm. V.: 12.

Mondják, hogy a szentségek misztikus erejéről való tanítás a plátonikus filozófusoktól való átvétel, s a szertartások a pogányoktól, az Egyház alkotmánya pedig a zsidóktól erednek. Így van, és pedig annyira, hogy még sokkal több is származik ezekből a forrásokból. A Szentháromság, a megtestesülés és engesztelés tanának nyomai a pogányok, a zsidók és a filozófusok között is felfedezhetők. A Mindenható ugyanis még Fia jövétele előtt szétszórta szerte a világban igaz vallása nyomait és csillámainkat és mind egybegyűjtötte a különvált sugarakat, mikor szent hegyére odahelyezte Őt, hogy uralkodjék nappal, és az Egyházat, hogy uralkodjék, mi-

ként a Hold, az éjszakán. Abban az értelemben, ahogy a Szentháromság tana platonikus, általánosságban kétségtelenül a misztériumok tana is platonikus. De ezt csak mellékesen. Meg akarom azonban említeni, hogy ugyanezt a feltételes ellenvetést lehet tenni és tették a Szentírás könyveivel szemben is, ti. hogy idegen forrásokból vett át. Hitetlenek azzal vádolták Mózeszt, hogy törvényét az egyiptomiaktól és más pogányoktól vette át; és gondos összehasonlításokat végeztek hívők is, hogy ezt bebizonyítsák, jóllehet mégha be is bizonyul és amennyiben bebizonyul, semmi többet nem mutat, mint csak azt, hogy az Isten, aki feltétlenül és nyilvánvaló módon adta törvényét a zsidóknak, adott már egyes részeket belőle a pogányoknak.

Egy hitetlen történész azzal vádolja továbbá Szent Jánost, hogy az Örök Igéről vagy Logos-ról szóló tanítást az alexandriai platonikusoktól vette át.

Egy elmélet segítségével . . . be akarják azután bizonyítani, hogy a bukott angyalokról, a Sátánról és seregeiről való tanítás babilóniai felfogás volt, ami a zsidóknak fogságukból való visszatérése után került be az Ószövetségbe.

Hát megengedem, egyáltalában nem igyekszem tagadni, hogy a hűtlen angyalról és sere-

géről szóló tanítás Babilonból terjedt el. Mindemellett még isteni lehet. Az Isten, aki megszólaltatta a próféta szamarát, és általa oktatta a prófétát, oktathatta Egyházát babiloniai pogányok által.

... Ezért semmi nehézséget sem látok benne, sőt még valószínűtlenséget sem, hogy Izrael prófétái új igazságokat nyertek az Isten gondviselése során a pogányoktól, akik között ezek az igazságok megromlottan megvoltak. Az Isten Egyháza minden korban mintegy szemlét tartott a földön, megtekintett, megítélt, megvizsgált, kiválasztott és megtisztított a gondolkodás és gyakorlat körébe tartozó minden dolgot, felfedte az értéket a rom és selejt között és ellátta pecsétjével.

Holy Scripture in its relation to the catholic creed, VI: 3; 1838. szept.; Discussions and arguments: 3.

AZ APOSTOLOK HIRDETIK KRISZTUST

Az, hogy Megváltója származik az emberi nemnek a zsidó népből, emlékezet előtti idők óta ígéret volt. Elérkezett a nap, mikor meg

kellett jelennie s epedve várták Őt; és Egy valaki valóban fellépett ebben az időben Palesztinában és igényt emelt rá, hogy Ő az. S elhagyta a földet, anélkül, hogy látszólagosan sokat tett volna jövetele céljából. Mégis, amikor elment, tanítványai arra vállalkoztak, hogy útra kelnek és a föld minden országában hirdetik Őt, és megtérőket gyűjtenek *az Ő nevében*. Egy kis idő múltával bámulatos sikereket aratnak. Nagy testületeket látunk a különböző tájakon, melyek magukat az Ő tanítványainak vallják, Királyuknak ismerik el Őt, állandóan növekednek számban, beférkőznek a római birodalom lakossága közé, és végül magát a birodalmat is megtérítik. Mindez történelmi tény. Mi volt az oka megtérésüknek, más szavakkal, mi volt ebben a hirdetésben, hogy annyira hódított? Ha elhisszük, amit hirdetői és követői elbeszélnek, világos a válasz. „Hírdették Krisztust”, buzdították az embereket, hogy higgyenek, reméljenek Benne és szeressék ezt a Megváltót, aki jött – és távozott. És a mód, amivel erre rábeszéltek őket, e Megváltó életének, személyiségének, küldetésének és hatalmának az elbeszélése volt, láthatatlan jelenlétének és segítségének ígérete itt a földön és boldogító látásának reménye a másvilágon. Kezdetől vé-

gig, keresztényeknek úgy, mint Ábrahámnak, Ő maga az üdvösség középpontja és teljessége. „Látták a napját és örvendeztek”, miként Ábrahám.

Földi uralkodó alárendelt hivatalnokai útján érvényesül, általuk érezteti hatalmát és akaratát az egyes alattvalókkal szemben, kik személyesen nem ismerik. A világ Megváltója, akit oly régen vártak, jött és ahelyett, hogy látható kegy és méltóság révén alattvalókat szerezne és biztosítana magának, ismét eltűnik; – mégis azt látjuk, hogy Őnmaga Képmását, illetőleg Eszméjét hírnökei révén egyénileg alattvalói szívébe véste, és ez az egyes lelkekben megragadt és imádott Képmás közösségalkító lesz, egymásközi eleven kapcsa azoknak, akik egy testté egyesültek, mert egyesültek e Képmásban; és ez a Képmás, mely most megtérésük után erkölcsi éltetőjük, ezenfelül még megtérésüknek is tulajdonképpen eszközlője. Annak a Képe ez, ki az emberi természet nagy hiányérzetét kielégíti, sebeit gyógyítja, lelkét orvosolja. Ez a Képmás az, mely hitet teremt, s azután jutalmaz egyúttal.

... Isten Keze nélkül miként tudhatta volna egy és ugyanaz az új eszme minden rend, különösen az alsóbb társadalmi osztályok férfiainak,

asszonyainak és gyermekeinek roppant tömegeit egyidejűleg magával ragadni, miként lehetett volna hatalma gyengeségeik és vétkeik leszoktatására, miként tudhatott volna nekik a legkegyetlenebb kínzások elviselésére erőt adni, és hét vagy nyolc emberöltőn át egyformán élet-erősen hatva fennmaradni, míg széleskörű hatalmi helyzetbe nem jutva meg nem törte az ellenállását a legerősebb, legokosabb állami hatalomnak, mit a világ valaha látott és utat nem tört fölfelé a kezdetbeli barlangokból és katakombákból a császári hatalom teljességéhez?

Gram. of Ass. 1870; Ch. X. §. 2:9.

Az apostolok az emberek szíveihez fordultak és olyan választ kaptak, amilyenek a szívek voltak. Hivatkoztak titkos bizodalmaikra a minden fölött uralkodó gondviselésben és ebből eredő reményeikre és aggodalmaikra. Azzal az igénnyel léptek föl, hogy fölvilágosítják őket. Annak mivolta, személyisége, tulajdonságai, akarata és művei felől, kit hallgatóik „nem ismertek s mégis tiszteltek”. Mint az Ő küldöttei jöttek és magyarázták, hogy az emberiség vétkes, elfajult nemzetség, a bűn nyomor, a világ tör és les, az élet árnyék; az Isten örök, tör-

vénye szent és igaz, megtorlása biztos és rettenetes, – de mindenekfelett könyörületes is és Közvetítőt rendelt maga és az emberek közé, ki minden akadályt elhárított és arra vágyakozik, hogy meggyógyítsa őket; és az Ő küldetésében jönnek most megmagyarázni, hogy miként. Mondták, hogy ez a Közvetítő megjött és ismét eltávozott, de hátrahagyott valamit, ami az idők végezetéig helyettesítse: misztikus testét, az Egyházat; és a hozzá való csatlakozás a világ mentsege.

Ezt hirdették és így hódítottak; bizonyára felhasználták a meggyőzés mindenfajta rendelkezésükre álló eszközét, de legmélyebb valójában magasabb elvre hivatkoztak, mint amilyenek ész és értelem. Alkalmaztak sokféle bizonyítékot, de mégis csak mintegy a külszíne gyanánt valaminek, ami fölötte áll a bizonyítékoknak. Így hivatkoztak a csodákra, melyeket tettek, mint hatalmuk elegendő jeleire – és valóban isteni jelekre ellentétben azokkal, amilyeneket más vallások tudtak felmutatni vagy a maguk számára igénybe venni.

Komolyan a lelkükre beszéltek a jobb embereknek, hivatkoztak ösztönös vágyódásukra és e világnál valami magasabbrendűről való homályos képzeleikre. Borzongást és rettegést

hoztak a szenvedélyesekre, midőn azt érintették, ami az égből lelkükben még megmaradt, és önkéntelen tiszteletet keltettek fel bennük, melyet még az ilyen emberek is éreznek azokkal szemben, akikben az ég világosan érezhető jelekkel nyilatkozik meg. Kérdezték a legnemesebb szellemeket, hogy nem érdemli-e meg a fáradságot, merni valamit azért, hogy a jónak szívükben szunnyadó értékes csíráit növeljék és kifejlesszék. És a maguk részéről nem tudták elrejteni, amivel nem mertek „dicsekedni”, személyes, önzetlen áldozatosságukat, nemes tetteiket, életszentségüket. Meggyőztek fogékony és jóindulatú lelkeket a szent élet szépsége által és Krisztus külsőt öltött kegyelmi adományai-val, miként azok Egyházának szent szolgálatában és istentiszteletében láthatókká váltak. Így vetették ki hálóiakat új tanítványok után és ezreket fogtak egyszerre. Így gerjesztették és gyújtották hallgatóikat lelkesedésre, míg „a mennyek országa erőszakot szenvedett és az erőszakosak elragadták azt” ...

És azok, kik Isten magvát magukban hordták, ... amily mértékben szeretetük növekedett, napról-napra növekvő tapasztalatra is tettek szert: amit bátor szívvel mertek ellenfények kö-

zепette, – szemléletet szemlélet ellenében, szokásokat szokások ellenében, minek ellene szólt néhány dolog és néhány mellette –: úgy érezték, hogy jól tették! A szelídség, jóság, megelégedettség, néma türelem, személyes önmegtagadás, bátorság, testvéri szeretet, az állandó jöttek példái, miket az új országban újból és újból láttak, az egyházi tan magasztossága és összhangja, istentiszteleteiknek és intézményeiknek elragadó és lenyűgöző szépsége, istenadta hatalmuk tudata testvéreik nevelésére, tisztulttá tevésére, átalakítására, alamizsnáik emberbaráti könyörületessége; hatalmuk, bármily gyenge és megvetett volt is, a világ erősei és bölcsei felett; szakadatlan kitartó harcuk a világ ellen, feltartóztathatatlan előnyomulásuk minden irányban egyszerre, – hasonlóan az Isten szekerének kerekeihez a próféta látomásában, – ellentétesen az eretnecség elmúló és megint fellángoló kitöréseivel, – egymástól távol élő elágazásaik lelki közössége és szívélyessége, a kölcsönös részvétel és érintkezés ellenséges nemzetiségű és idegen nyelvű emberek között; vezeklők jámborsága, püspökeik méltósága, a vértanúikat körülsugárzó borzongató dicsőség, csodálatos erők titokzatos ismétlődő felvillanása itt és ott, most és újból, ahogy a lélek ki-

vánja –: ezek és hasonló bizonyságok napról-napra hatottak rájuk és szívük suttogását egyre jobban és jobban állandó meggyőződéssé változtatták.

The nature of justifying faith, 1838; Doctrine of Justification: 11.

A FELTÁMADÁS TANÜI

A feltámadt Krisztus nem mutatta meg magát nyilvánosan az egész népnek, hanem csak az Istentől már kiválasztott tanúknak. Gondviselése útját valósággal általánosan jellemzi, hogy keveseket tesz a sokaság számára áldása átmeneti eszközeivé. . . . Ezeknek a keveseknek nem pusztán csak ismerniök kellett Őt, hanem Reá gondolásuknak egész további életük ösztönzőjeként belé kellett itatódniok a lelkükbe. De az emberek nem válnak könnyen egy dolog hűséges pártfogóivá. Nemcsak a tömeg állhatatlan, hanem még a legjobb emberek is meghátrálnak, hacsak nem készítetik, nevelik, fegyelmezik őket feladatukra. . . .

Úgy látszik tehát, hogy Urunk azért terjesz-

tette ki kevesekre a figyelmét, mert ha megnyerte a keveseket, követni fogja a sokaság. Ennek a kevésnek újból és újból megmutatta magát. Megtérítette őket, vigasztalta, intette, lelkesítette. Magához alakította őket, hogy hirdethessék dicséretét. ...

Minden nagy változást nyilvánvalóan a kevesek hajtottak végre, nem a tömeg; az elszánt, rettenthetetlen, lelkes kevesek. A tömeg kétségtelenül tud sokat *pusztítani*, de *tenni* semmit sem tudnak mások, mint csakis a cselekvésre különösen edzett emberek. Jákob fiainak éhínsége közben az egyik a másikat nézve állt, de semmit sem tett. Egy vagy két ember, akinek kevés a külső igénye, de szívvel van a munkájában, ezek hajtanak végre nagy dolgokat. Ezek nem hirtelen felhevülés vagy az ügyük igazságában való bizonytalan általános hit által nyerték el a készséget erre, hanem mélyen bevérsődött, gyakran ismétlődött oktatás által. És mivel magától értetődik, hogy könnyebb keveseket oktatni, mint sokat, nyilvánvaló, hogy az ilyen emberek mindig kevesen lesznek. ...

Emlékezzünk meg a további okáról is annak, hogy miért voltak kisszámúak a feltámadás tanúi. Azért voltak tudniillik kevesen, mert az *Igazság* oldalán álltak. *Nem lehettek* sokan

akkor a kiválasztottak, ha az igazságot valóban szerető és annak engedelmeskedő tanúságtevőknek kellett lenniök. Krisztus ügye a világosság és vallás ügye volt, ezért szükségszerűen kevesen képviselték és szolgálták. Régi közmondás, (amit már a pogányok is vallottak,) hogy „a tömeg rossz”. Krisztus nem bízta Evangéliumát a tömegre, ha rábízta volna, azt mondhatnánk, hogy ez az első pillantásra Istentől való jövetele ellen szólna. Mi egyéb volt egész működésének a legfontosabb tette, mint az, hogy kiválasztotta és elkülönítette a tömegből azokat, akik az Igazság elfogadására alkalmasak voltak? . . . Ezek voltak az Ő tanúságtevői, mert megvolt a szívükben az Igazság szeretete. „Én választottalak titeket, s én rendeltelek, hogy elmenvén gyümölcsöt teremjete, és a ti gyümölcsötök megmaradjon”. (Jn. 15:16)

. . . Mindenki, aki az Igazságnak engedelmeskedik, az Igazság oldalán van, és az Igazság győzedelmeskedni fog. Számban kevesen, de megerősítve a Szentlélekben, a világ által megvetve, de szenvedései közben is tovább haladva, legyőzte a tizenkét apostol a sötétség hatalmát és megalapította a Keresztény Egyházat. És azok, „akik őszintén szeretik az Úr Jézus Krisztust”, bár gyengéknek látszanak és magányo-

saknak, teljesen biztosak lehetnek, „mert az Isten oktalansága bölcsebb az embereknél és az Isten gyöngesége erősebb az embereknél”. (I. Kor. 1:25) . . .

Mi is, bár nem vagyunk Krisztus feltámadásának közvetlen tanúi, azok vagyunk hasonló módon szellemileg. A halálból életre kelt szív által és a mennyen csüngő szeretet révén éppoly igazán és valóban tanúi lehetünk annak, hogy Krisztus élt, mint ők. Aki hisz az Isten Fiában, önmagában hordja a tanúbizonyságát. Az igazság önmaga tanúskodik Isteni Szerzőjéről. Aki lelkiismeretesen engedelmeskedik az Istennek és szentül él, kényszerít a maga környezetében mindenkit arra, hogy higgyen Krisztus láthatatlan hatalmában és remegjen tőle. Nem tanúskodik ugyan az egész világnak, mert kevesen látják őt elég közel ahhoz, hogy élete módjával magával ragadja őket. De környezete számára, abban az arányban, ahogyan ismerik őt, kinyilvánítja az igazságot. És egyesek közülük tüzet fognak az Isten kegyelme által a szent lángnál, ápolják azt és maguk is tovább adják. És így a sötétség ellenére mégis tovább halad az Igazság kézről-kézre adva a sötét világban. És megőrzi így kimagasló helyzetét, elismerik credojukként a nemzetek, melyeknek nagy tö-

megei nem tudják eközben, hogy min nyugszik, honnét került ide; miként tartja fenn magát; és megvetve azt gondolják, hogy könnyen felszármolhatják. De „az Úr uralkodik”. Feltámadt halottaiból, „erős trónszéke kezdet óta, él örök óta. Folyók emelik szavukat, folyók emelik habzúgásukat. Hatalmasabb, mint sok vizek zúgása, hatalmasabb, mint tenger harsogása, hatalmas a magasságban az Úr. Bizonyosságaid erős-igazak; szentség illeti, Uram, házadat idők végezetéig”. (Zsolt. 92)

Witnesses of the resurrection, 1831. ápr. 24; Par. and pl. serm. I.: 22.

AZ APOSTOLI KERESZTÉNY

„Nem tudjátok-e, hogy akik a verseny-pályán futnak, mindnyájan futnak ugyan, de egy nyeri el a jutalmat? Úgy fussatok, hogy elnyerjétek!” (I. Kor. 9:24)

1. A bibliai kereszténynek, ha szabad ez elnevezést, mellyel nagyon visszaélnek, használnom, első nagy és szembetűnő jellegzetessége

az, hogy nincsenek világias kötelékei és indítókai, e világban él, de nem e világnak. Szent Pál ezt mondja: „A mi hazánk a mennyekben van”. (Fil. 3:20) ... Tudjuk, hogy mit jelent e világ polgárának lenni. Azt jelenti, hogy érdekeink, jogaink, kiváltságaink, kötelességeink, kapcsolataink vannak valamely városban vagy államban. Függsünk tőle, kötelesek vagyunk a védelmére, hozzá tartozunk. Nos, mindez áll a kereszténységről a mennyre vonatkozva. A menny a városa, nem a föld. Vagy ez volt legalább is a Szentírás keresztényeinek. „Nincsen itt, – mint ugyancsak Szent Pál mondja más helyen, – maradó városunk, hanem a jövődöt várjuk”. (Zsid. 13:14) És ezért teszi hozzá az előbbi szöveghez is: „ahonnan várjuk Üdvözítőnket is, az Úr Jézus Krisztust”. Helyes meghatározás szerint az a keresztény, aki Krisztusra ügyel, aki nem jutalom vagy kitüntetés, nem hatalom, élvezet vagy kényelem után, hanem Megváltónk, a mi Urunk Jézus Krisztus után vágyódik. Ez az Írás szerint a keresztény lényegének az ismérve; ez az alap, amiből minden más következik. Hogy valaki gazdag-e vagy szegény, magas vagy alacsony társadalmi állású-e, más lapra tartozó kérdés. De bizonyos, hogy az és csakis az az öskeresztény, akinek nincsenek

földi céljai, aki Őérette lemond földi vágyakról, akinek gondolatai és törekvései a láthatatlan, eljövendő világra irányulnak, aki csaknem érzékét vesztette e világ iránt, – mely édes és keserű egyben neki, aki követi ugyancsak Szent Pál egy másik levélben adott buzdítását: „Az odafent való dolgokat keressétek, ne a földieket, hiszen meghaltatok, és életetek el van rejtve Krisztussal az Istenben. Amikor Krisztus, a ti életetek megjelenik, akkor majd ti is megjelentek vele együtt a dicsőségben”. (Kol. 3:2–4)

Ebből következik, hogy a virrasztás különös ismertető jele az Írás keresztényének, amit Urunk is oly nyomatékosan a lelkünkre köt: „Ébren legyetek tehát, mert nem tudjátok, mely órában jön el a ti Uratok. . . . Azért ti is legyetek készen, mert amely órában nem gondoljátok, eljön az Emberfia”. (Mt. 24:42, 44) „Éjfélkor azután kiáltás hallatszók: Ime jön a vőlegény, jertek ki elébe. . . . Ébren legyetek tehát, mert nem tudjátok sem a napot, sem az órát”, (Mt. 25:6, 13) mikor az Emberfia jön. „Résen legyetek tehát, mert nem tudjátok, mikor jön meg a ház ura, este-e vagy éjfélkor, vagy kakasszóra vagy reggel, hogy mikor hirtelen eljövendő, alva ne találjon benneteket. Amit pedig nektek

mondok, mindenkinek mondom: Ébren legyetek!" (Mk. 13:35–37) És Szent Péter, ki elmulasztott egyszer virrasztani, megismétli az oktatást: „Közel van pedig mindennek a vége. Legyetek tehát okosak és virrasszatok imádságokban”. (I. 4:7)

És így az ima, amint Szent Péter lelkünkre köti ez utóbbi szövegben, a másik jellemző vonása az Írás keresztényeinek. Nem tudták, hogy mely órában jön el Urunk s ezért virrasztottak és imádkoztak minden órában, hogy kísértésbe ne essenek. „Mindenkor a templomban valának, dicsérvén és áldván az Istent”. (Lk. 24:53) „Ezek mindnyájan állhatatosak valának egy szívvel-lélekkel az imádkozásban az asszonyokkal”. (Ap. csel. 1:14) „Naponként egy szívvel-lélekkel időztek a templomban, házankint végeztek a kenyérszegést, vigadozással és a szív egyszerűségével vették magukhoz az eledelt”. (Uo. 2:46) „Mindannyian együtt valának ugyanazon a helyen” (uo. 2:1) a nap harmadik órájában. Majd a következőket olvassuk: „Péter és János pedig felmenének a templomba a kilenc-órás imádság idején”. (Uo. 3:1) „Kornélius, . . . egy istenfélő férfiú, . . . sok alamizsnát osztott ki a nép között s folyvást imádkozott az Istenhez. Ez látomásban tisztán látta a nappalnak

kilencedik órája táján az Isten angyalát”, és ő maga mondja: „Ez órában éppen ... kilenc órakor imádkoztam a házamban”. (Uo. 10:1–3, 30) „Péter hat óra tájban fölméne a háztetőre imádkozni”. (Uo. 10:9) „Éjfél tájban Pál és Szilás imádkozván dicsérik vala az Istent”. (Uo. 16:25) „Mindannyian elkísértek minket feleségükkel és gyermekeikkel ki a városon és letérdelve a parton imádkoztunk”. (Uo. 21:5) Tehát ez az imádságos életmód, az ismétlődő ima: reggel, délben és éjjel, az egyik megkülönböztető jele az Írásban a keresztényeknek, mintegy következik az elsőként idézett szakaszból: „A mi hazánk a mennyekben van”.

Egyszóval: semmi korlát, semmi felhő, semmi földi dolog nem ékelődött az őskeresztény lelke és Üdvözítője, Megváltója közé. Krisztus volt a szívében, és ezért Krisztust sugározta minden, ami a szívéből jött: gondolatai, szavai, tettei. Az Úr volt világossága: ezért tündökölt ragyogásban, mert „a test világa a szem: ha szemed jó, egész tested világos lesz; ha pedig szemed rossz, egész tested sötét lesz.” (Mt. 6:22–23) És „a szív bőségéből szól a száj. A jó ember a jó kincsből jókat hoz elő, és a gonosz ember a gonosz kincsből gonoszakat hoz elő.” (Mt. 12:34–35) Vagy amint Krisz-

tus mondja máshol: „Tisztítsd meg előbb a pohár és tál belsejét, hogy külseje is tiszta legyen.” (Mt. 23:26) Jól figyeljétek ezt meg testvéreim. A vallásosság, mint látjátok, a szívvel kezdődik, de nem végződik a szívvel. A szívnek a földtől az ég felé fordulásával, minden világias szándék levetkezésével és elvetésével kezdődik, de nem itt végződik. Nem itt végződött az Írásban jellemzett keresztényekben, akiket a mi Urunk parancsai alakítottak: melyek a lélek összes képességeit, a test összes tagjait Hozzá vonzották, ki a szívükben volt. . . .

2. A keresztények tehát, amint az Újszövetség minden lapja tanúsítja, egyszerű, ártatlan, komoly, szerény, türelmes, igénytelen és szeretetteljes test voltak, földi előnyök vagy világi tekintély nélkül. Leírást kapunk róluk az Apostolok cselekedeteinek elején: „A hívők sokaságának pedig szíve-lelke egy volt s egyikük sem mond vala semmit sem a magáénak a birtokából, hanem mindenük közös vala. . . . Nem is volt senki sem szűkölködő közöttük, mert mindazok, akiknek föld- vagy házbirtokuk volt, eladták, s az eladottaknak árát elhozták és az apostolok lábához tették. Minden egyesnek pedig annyit osztottak ki, amennyire kinek-kinek szüksége volt.” (4:32, 34-35)

Ez érthető természetes következménye volt a világ hiúságáról és a másik világ fontosságáról való mély meggyőződésnek. Azoknak, akik megértették, hogy „a szentek polgártársai és az Isten házanépe (Ef. 2:19), meg kellett mutatniuk ezt tetteikben. ... Gondoljunk rá, mily komolyan intette Urunk őket:

„Amint pedig Noé napjaiban volt, úgy lesz az Emberfiának eljövetelekor is. Mert valamint a vízözön előtti napokban ettek és ittak, házasodtak és férjhez mentek, mindaddig a napig, melyen Noé bement a bárkába; és nem vették észre, míg el nem jött a vízözön és elragadta mindnyájukat: úgy lesz az Emberfiának eljövetele is.” (Mt. 24:37–39) „Ettek, ittak, házasodtak, férjhez mentek, mindaddig a napig, melyen Noé bement a bárkába; és jött a vízözön és elpusztított mindeneket. Hasonlóképpen, amint történt Lót napjaiban: Ettek, ittak, adtak, vettek, ültettek, építettek, amely napon pedig kiment Lót Sodomából, tűz és kénkö esett az égből és elveszített mindenkit.” (Lk. 17:27–29) „És kezdék magukat mindnyájan sorra mentegetni. Az első mondá neki: Földet vettem és ki kell mennem megnézni azt; kérlek téged, ments ki engem. Másik megmondá: Őt iga ökröt vettem, és megyek meg-

próbálni azokat; kérlek, ments ki engem. Más ismét mondá: Feleséget vettem, azért nem mehetek.” (Lk. 14:18–20) Újból: „Vala egyszer egy gazdag ember, bíborba és patyolatba öltözködő, és mindennap dúsan lakmározó.” (Lk. 16:19) Ismét: „Vigyázzatok és őrizkedjete minden kapzsiságtól, . . . Egy gazdag embernek földje bőséges termést hozza . . . és szóla . . . : Azután mondom lelkemnek: Én lelkem! van sok javad, sok esztendőre eltéve; nyugodjál, egyél, igyál, élvezd az életet. Az Isten pedig mondá neki: Esztelen! az éjjel számon kéri tőled lelkedet.” Utóbb: „Adjátok el, amitek van, és adjátok oda alamizsna gyanánt; készítsetek magatoknak meg nem avuló erszényeket, kifogyhatatlan kincset mennyekben, hol a tolvaj hozzá nem fér, és a moly meg nem rontja. Mert ahol kincsetek vagyon, ott leszén a szívetek is. Legyenek felővezve csípőitek, és égő gyertyák kezeitekben.” (Lk. 12:15–20, 33–35) Máskor ezt mondja: „Mily nehezen jutnak Isten országába, akiknek sok birtokuk vagyon.” (Mk. 10:23) Majd ezt: „Ne aggódjatok tehát mondván: Mit eszünk vagy mit iszunk vagy mivel ruházkodunk?” (Mt. 6:31) És ezért Szent Pál Ura és Üdvözítője példájára aggodalmasan emlékeztet, hogy „az idő rövid” – a nap utolsó perceiben munkálkodunk.

„Az idő rövid; most már az van hátra, hogy azok is, akiknek feleségük van, olyanok legyenek, mintha nem volna, és akik sírnak, mintha nem sírnának, és akik örvendeznek, mintha nem örvendeznének, és akik vesznek, mintha nem volna birtokuk, és akik élnek ezzel a világgal, mintha nem élnének; mert elmúlik ennek a világnak alakja.” (I. Kor. 7:29–31) „Aki Istenért harcol, nem bocsátkozik világi dolgokba, hogy annak tessen, akihez szegődött.” (II. Tim. 2:4)

Ez az elkülönülés a világtól, mely a Krisztus és apostolai által megfogalmazott keresztény lelkületet jellemzi, a Szentírásban mindenfelé szétszórta a részletek változatosságával tárul fel. „Ne szeressétek a világot, sem azokat, mik e világban vannak”, – mondja Szent János (I. 2:15). „Ne szabjátok magatokat e világhoz, hanem alakuljatok át értelmeknek megújításával”, – mondja Szent Pál (Róm. 12:2). Magáról pedig így szól: „Krisztusnak keresztjében . . . a világ megfeszítettett nekem és én a világnak.” (Gal. 6:14) Az első keresztények elkülönültek földi rokonságuktól és barátaiktól: „Tehát mostantól fogva – mondja Szent Pál – senkit sem ismerünk test szerint. És ha Krisztust test szerint ismertük is, most már nem ismerjük így. Tehát mindaz, aki Krisztusban van,

új teremtmény; a régiek elmúltak, íme minden újjá lett.” (II. Kor. 5:16–17) Vagy Urunk szavaival mondvá: „Aki atyját vagy anyját jobban szereti, mint engem, nem méltó énhozzám.” (Mt. 10:37) Lemondtak a vagyonról: „Mindaz, aki elhagyta házáat, . . . vagy földjeit az én nevéért, százannyit kap és az örök életet fogja örökölni.” (Mt. 19:29) Túladtak személyes dolgaikon: „Ne legyen aranyotok, se ezüstötök, se pénzetek övtekben, se táskátok az útra, se két köntöstök, se sarutok, se bototok; mert méltó a munkás az ő élelmére.” (Mt. 10:9–10) Feláldozták Krisztusnak legkedvesebb vágyaikat és tárgyaikat, a rajtuk lévő ruhánál jobban és bensőbben hozzájuk tartozó dolgokat. „Ha kezéd vagy lábad megbotránkoztat téged, – mondja Urunk képes nyelven, – vágd le azt és vedd el magadtól; jobb neked az életre bemenned bénán vagy sántán, mint két kézzel vagy két lábbal az örök tűzre vettetni. És ha szemed megbotránkoztat téged, vágd ki azt és vedd el magadtól; jobb neked egy szemmel az életre bemenned, mint két szemmel a gehenna tűzére vettetni.” (Mt. 18: 8–9) Elveszítették az emberiség általános rokonszenvét s kegyetlenül hántak velük, sőt mint az embernél valami alantasabb fajú különleges lényeket, kifejezetten üldözték őket. „Gyűlöle-

tesek lesztek mindenki előtt az én nevemért. . . . Nem különb a tanítvány mesterénél, sem a szolga uránál. . . . Ha a családtyát Belzebubnak nevezték, mennyivel inkább házanépét?” (Mt. 10:22, 24, 25)

Ez . . . a keresztény portréja, ilyennek festi az Újszövetség. . . . Szerették az Istent és lemondtak a világról.

És ezzel elérkeztünk az Újszövetség kereszténységének harmadik és legjellemzőbb vonásához, mi szükségszerűleg következik a másik kettőből. . . . Az őskereszténység harmadik kiváló kegyelme: a vidámság, ennek minden alakjában. Nem csupán a tiszta szív, nem csupán a mocsoktalan kéz, de a vidám tekintet is. Ismétlem, a vidámság minden alakjában, mert az igazi vidámság sok kiválóságot rejt magában. A vidám emberek ragaszkodók, a vidám emberek megbocsátók, a vidám emberek bőkezűek. Az öröm, ha keresztény öröm, az önmagukat sanyargatók és üldözöttek megtisztult öröme, mely békét és derűt áraszt, hálássá, gyöngéddé, finomérzésűvé, szelíddé, vidámmá és reménykedővé tesz; kedvességgel és gyöngédséggel telt, megnyerő és lebilincselő. Ilyenek voltak az Evangélium keresztényei. Mert elnyerték, amit óhajtván kívántak. Fel kívánták áldozni a világ

uraságát és minden pompáját Krisztus szerelméért, akit néztek, akit szerettek, akiben hittek, akiben örvendeztek. És amikor kívánságuk beteljesült, nem tehettek mást, mint hogy „örültek azon a napon és vigadtak, mert íme jutalmuk nagy volt a mennyekben.” (Lk. 6:23) Boldogok voltak, háromszorosan boldogok, mert éltük napjai bajjal teltek, de vigasztalódtak azután.

Ilyen volt az öröme, mondom, Krisztus első tanítványainak, kiknek megengedtetett, hogy gyalázatot szenvedjenek és bajt tűrjenek az Ő nevéért; és ilyen szent, nemes kiválóságok voltak ennek az örömnök a gyümölcsei, amint az evangéliumok és az apostoli levelek minden lapja tanúsítja. „Dicsekszünk a szorongatásokban, – mondja Szent Pál, – tudván, hogy a szorongatás türelmet eredményez, a türelem kipróbáltságot, a kipróbáltság meg reményt, a reménység pedig nem engedi, hogy megszégycnjünk; mert az Isten szeretete kiáradt szívünkbe a Szentlélek által, aki nekünk adatott.” (Róm. 5:3-5) Majd így ír: „Mind cz óráig éhezünk és szomjazunk, és nincs ruhánk, és arcul veretünk, és nincs otthonunk, és fáradunk, saját kezünkkel dolgozván;átkoznak minket és mi áldást mondunk; üldözést szenvedünk és mi eltűrjük,

gyaláznak minket és mi imádkozunk; szinte sálakja lettünk ennek a világnak, mindenk sörredékévé mindez ideig.” (I. Kor. 4:11–13) Mily áhítatosan, gyöngéden, fenségesen, szeretetre méltóan hangsúlyozza teljességgel ugyanezeket a jellemzetességeket a nyolc boldogság! „Boldogok a lelki szegények, mert övék a mennyek országa, boldogok, akik sírnak, mert ők majd vigasztalást találnak, boldogok a szelídek, akik cözik és szomjúhozzák az igazságot, az irgalmasok, a tisztaszívűek, a békességesek, akik üldözést szenvednek az igazságért.” (Mt. 5:3–10) És később: „Legyen a ti beszédetek: igen, igen, nem, nem; ami ezeken túl van, a gonosztól nagyon.” „Én pedig mondom nektek, ne álljatok ellen a gonosznak; hanem aki megüti jobb orcádat, fordítsd oda neki a másikat is.” (Mt. 5:37, 39) „Szeressétek ellenségeiteket, áldjátok átkozóitokat, jót tegyetek azokkal, akik titeket gyűlölnék, imádkozzatok üldözőitekért és rágalmazóitekért, hogy fiaí legyetek Atyátoknak, ki mennyekben nagyon.” (Mt. 5:44–45, Lk. 6:28) „Ne ítéljetek, hogy ne ítéltessetek; . . . Mit látod meg a szálkát atyádfia szemében, magad szemében pedig a gerendát nem veszed észre?” (Mt. 7:1, 3) „Állhatatossággal fogjátok megnyerni lelkeiteket.” (Lk. 21:19) „Ha tehát én, az

úr és mester megmostam a ti lábaitokat, nektek is mosnotok kell egymás lábait." (Jn. 13:14) „Arról fogja mindenki megismerni, hogy az én tanítványaim vagytok, ha szeretettel vagytok egymáshoz." (Jn. 13:35) „Békességet hagyok nektek, az én békességemet adom nektek; nem miként a világ adja, adom én nektek. Ne riadjon meg szívetek és ne féljen." (Jn. 14:27) És gondolkodjunk el továbbá mint minden ima mintaképeről, arról a sajátyszerű imáról, melyre maga Urunk tanított meg minket és nézzük meg, miként felel meg a keresztényről most festett eszményképnek. Hét kérdésből áll; három a Mindenható Istenre, négy a könyörgőre vonatkozik. Állíthatnánk-e szavakból egybe más imát, mit ennyire a Zarándok Imájának nevezhetnénk? Mily gyakran halljuk mondani, mintha a vallás pusztán cselekvést kívánna a részünkről az életben s nem közvetlen hitet, engedelmességet és imádást, hogy az Isten szolgálatának igazi útja az ember szolgálata. Mily más szellemet sugároz cz az ima! Baj vette őket köröskörül, ellenség és üldözők voltak a nyomukban, megpróbáltatás előttük, de segédclmük épp arra a napra, hogy megengeszteljék bűneiket, Isten akaratával szívükben, Isten nevével ajkukon, Istèn országával reményükben:

így jellemzi a keresztényt ez az ima. Mily egyszerűség! Mily magasztosság és mily határozottság! Mennyire egy és ugyanaz, mennyire meg-egyezik azzal, amit máshol olvasunk róla az Írásban!

The apostolic christian, 1843 febr. 5 v. 12; Sermons on Subjects of the Day: 19.

SZENTEK ORSZÁGA

„A kő pedig, mely összetörte a szobrot, nagy beggyé lett, és betöltötte az egész földet.” (Dán. 2:35)

... Krisztus jövedele előtt és után sok kardal alapított és gyarapított ország volt. A kard ugyanis a földi hatalom növelésének egyedüli módja. Az okosság és ügyesség irányítja megmozdulásait, de az erőszak karja eszközli nagyobbodását. És aggálytalan lelkiismeret, köszív és gonosz tettek kísérik rendszerint növekedését, mi nem egyéb, mint valamilyen formájú bitorlás, megrohanás, hódítás és zsarnok-

ság. Rátámad a szomszédjára és külső összeüt-
közések s látható terjeszkedés útján növekszik.
Az Evangélium terjeszkedése egy és ugyanazon
elv belső kifejlődése volt a különböző országok-
ban egyszerre és ezért helyesen mondjuk látha-
tatlannak és nem e világról valónak. Nem a
zsidó nemzet „nyomult nyugatnak, északnak és
délnek”, hanem egyházából áradt ki egy lélek
minden országba és ahová eljutott: a dolgok
új rendje született meg az idegenek keblében
azonnal. . . . Tudjuk ugyan, hogy az apostolok
voltak az eszközök, e munka titkos küldöttjei,
(ha szabad azoknak neveznünk), de most arról
szólok, amint egy pogány láthatta a dolgokat
külsőleg. . . . E világ bölcsessége szemében épp-
oly képtelenségnek kellett látszania annak, hogy
nagy változásokat tulajdonítsanak ily erőtlén
teremtéseknek, mint annak, hogy valamilyen
képzeletbeli láthatatlan erővel felruházott meny-
nyei seregnek tekintsek, aminek a létezését nem
is hitték. . . . Saját maguk tanúskodása az első
időkben a bizonyosság ma erre.

Mellőzve tehát ez erőtlén és megvetett, ide-
oda bolyongó hit hirdetőikkel való további fog-
lalkozást, nézzük meg, mi történt a valóságban.
A világ által még soha nem látott nagy birodal-
om közepett, mely hatalmasabb és erősebb, ki-

terjedtebb és jobban szervezett volt minden korábbi birodalomnál, hirtelen egy új királyság támadt. E nagyon szilárd birodalom minden részében, keleten és nyugaton, északon és délen, hirtelen, valami kellőképp kiépített összeköttetés vagy irányító központ nélkül, mégis mintegy általános egyetértéssel ugyanazon egy tanítást valló és ugyanazon egy fegyelem alatt álló tízezernyi engedelmes közösség nőtt ki szinte a földből. Mintegy a nagy mélység vizei látszottak feltörni, a teremtés új alakulatai, valami „nagy hegy” különféle vonulatai alulról felvetődni, mik a dolgok meglévő rendjét keresztezik, szétrepesztik, összezavarják, a hegyeket lehordják, a földeket feltöltik, – ellenállhatatlan hirtelenséggel, váratlanul és előkészületlenül, – míg „az egész föld be nem telik”. (Iz. 41:15–16) Ez valóban „új dolog” volt s függetlenül a jövőndülésekre való minden kapcsolattól példátlan a világ korábbi vagy későbbi történetében és méltó rá, hogy minden igazán gondolkozó elmében a legmélyebb érdeklődést és meglepődést keltse. Miközben Róma királyságaiban és tartományaiban szélteben látszólagosan minden a megszokott módon folyt, a nap felkelt és lenyugodott, az évszakok váltakoztak, az emberek szenvedélyei úgy lángoltak, mint

korábban, gondolataik világi ügyeiken, nyereségeiken vagy gyönyörceiken, nagyratörő reménységeiken és perpatvaraikon jártak, a harcosok összemérték erejüket harcosokkal, a politikusok fondorkodtak és a királyok lakomáztak: ez a jelenség törbe ejtette mintegy hirtelen az egész földet. Az emberek, mint éjjel meglepett tábor egyszerre ellenfelekkel találták magukat körülvéve. És ennek az ellenséges áradatnak a természetete még sokkal különösebb volt, (ha lehetséges,) mint a jövedele. . . .

Amikor azután kérdéseket kezdtek intézni a római nagyság ez ellenfeleihez, nem határozatlan vallomást hallottak tőlük, nem nyilatkoztak magukról óvatosan, nem volt a cselekvésük vagy magatartásuk rendszertelen és bizonytalan. Mindannyian szigorúan és egymáshoz hasonlóan szervezett közösségek tagjai voltak. A maga saját vidékén minden egyes egy új állam alattvalója volt, melynek látható feje és alárendelt tisztjei voltak. Határtalanul sok ilyen apró királyság volt, s mindegyik szövetségese volt a másiknak. Bárhová utazott a római császár, ott találta hatalma e látszólagos vetélytársait, az Egyház püspökeit. Mindegyikük megtagadta továbbá Róma rendeleteinek és szokáson alapuló törvényeinek az engedelmességet,

amennyiben a vallást érintették. ... Egyidejűleg rendkívüli türelmet és engedelmességet nyilvánítottak és tanúsítottak a polgári hatalommal szemben. Egy lépést sem tettek önvédelmükre, készek voltak a halálra, sőt a halált tekintették az őket érhető legnagyobb kiváltságnak. És továbbá világosan és bátran vallották egy és ugyanazon tanítást és egy és ugyanazon forrásból nyertnek mondták. Püspökeik szakadatlan során át bizonyos tizenkét vagy tizennégy zsidótól vették át, akik viszont a mennyből nyertnek mondták. És továbbá a testvériség legszorosabb kötelékei fűzték őket egymáshoz, bensőséges szövetség minden helység közösségét előljárójához és előljáróikat egymáshoz szerte az egész földön. És végül is a külső üldözés és az időnkénti belső egyenetlenségek ellenére annyira fejlődtek, hogy a birodalomban való első felbukkanásuktól számított három évszázadon belül rákényszerítették annak uralkodóját, hogy szövetségük tagjává váljék. De még ezzel sincs vége, hanem amint a polgári hatalom creje hanyatlott, a birodalom áldozataiból annak védelmezőivé váltak, közvetítettek közte és barbár ellenségei közt, és azután, mikor a birodalom végórája érkezett, békében eltemették, helyébe ültek, megnyerték a támadókat,

hatalmuk alá hajtották királyaikat és végül, mint legfőbbek, kormányozták. Egy fő egyesítette és vezette őket korábbi szenvedéseik tulajdon színhelyén, a birodalom területén, és maga Róma, a császári kormányzat székhelye lett központjuk. ... És az apostolokkal kezdődve a mai napig fennáll ez a sajátságos dinasztia. Az előljárók egymásutánja a polgári ügyek, a faj, a nyelv, a nézetek minden változásain keresztül fennmaradt és minden országban még mindig az ősi alapítókat képviselik. ... Ha van a világ fölött Erkölcsi Kormányzó, nincs-e valami nem földi mindebben, valami, amit csodálatos volta következtében kényszerülve vagyunk Neki tulajdonítani, valami, ami méltóságával és nagyságával az Ő kezét árulja el?

The kingdom of the saints, 1835 jan. v. febr; Par. and pl. serm. II.: 20.

„Én kérni fogom az Atyát és más Vigasztalót ad nektek, hogy veletek legyen *mindörökké*” (Jn. 14:16) – mindörökké: nem úgy, mint az Emberfia, ki kegyelemteljes művét befejezve eltávozott. ... Krisztus testben való jövelete által egy külső és látható egységet szer-

zett, ... apostolaiból látható társaságot alakított. De amikor Lelke személyében újból jött, mindannyiukat nemcsak névlegesen, hanem valódi értelemben egyesítette. Mert mostmár nemcsak külső egységbe voltak fogva, ... hanem egy láthatatlan hatalom részeivé és szerveivé lettek, valóságosan függvényei és sarjadékai lettek neki. ...

Így tehát különleges dicsősége a Keresztény Egyháznak, hogy tagjai nem csupán valami láthatótól függenek, nem csupán egy épület egymásra rakott és külsőlegesen egymáshoz kötött kövei, de egyenként és mindnyájan egy és ugyanazon láthatatlan lelki indítéknak és erőnek szülöttei és kinyilvánulásai, „élő kövek” (I. Pét. 2:5), bensőleg összekapcsolódva, mint a fának ágai s nem mint egy tömeg darabjai. Krisztus testének a tagjai. Ez az isteni és imádatos Lény, akit az apostolok láttak és akivel együtt voltak, a mennybemenetel után éltető elvvé, a lét titokzatos forrásává vált mindazoknak, akik a Szentlélek kegyelemteljes működése révén hisznek. Ő a termékeny szőlőtő és a dús olajfa, amelyen és amelyből, bár természettől vad és terméketlen hajtások, az összes szentek kisarjadnak, hogy gyümölcsöt teremjenek az Istennek. Így való értelmében

mondható, hogy Pünkösd napjától a mai napig csak egyetlen egy szent van az Egyházban, maga a Királyok Királya és az Urak Ura, ki bentlakozik minden hívőben és akik általa azok, amik. . . .

A keresztény egyház *élő* test és *egy*: nem pusztán keret, mesterségesen rendezve, hogy egynek lássék. Élő volta teszi eggyé. . . .

. . . A Szentek Közössége a Credo egyik ágazata s így nem másodrangú fontosságú dolog, amelyben kételkedni, vagy amclyről okoskodni lehetne.

. . . Nemzedék nemzedék után születik, próbára vettetik, rostára kerül, erőt és tökéletesülést nyer. Az apostolok élnek újból és újra utódaikban, és utódaik sorban összegyűjtetnek az apostolokhoz. Ez a kimeríthetetlen kegyelem hatása, melyet Krisztus mint az élet és növekedés forrását Egyházába rejtett, míg újból eljön. . . .

The communion of saints, 1837 máj. 14; Uo. IV.: 11.

AZ „ÉLŐ KÖVEK” TEMPLOMA

Van egy templom a földön, szellemi, „élő kövekből” épült templom, valamiképp a lelkekből épült templom; templom, melynek Isten a világossága, Krisztus a főpapja, angyszárnyak a boltívei, szentek és oktatók az oszlopai és imádkozók a padozata. Volt ilyen templom a földön mindig az Evangélium hirdetésének megkezdése óta. Ez a láthatatlan, rejtett, titokzatos, szellemi templom mindenhol ott van, kiterjed Krisztus egész birodalmában minden helyre és mégis oly tökéletesen van egy helyen, mintha máshol seholsém lenne. Ott van e templom bárhol, ahol hit és szeretet van. A Krisztus nevében való hit és szeretet mintegy mennyei varázseszközök, hogy ez isteni templomot Krisztus birodalmának bármely helyén jelenvalóvá tegyünk. . . .

Ilyenféle volt az Egyház kezdeteiben, „az apostolok és próféták alapjára rakott épület, melynek szegletköve maga Krisztus Jézus”; a hívők „egybeépültek benne az Isten lakóhelyévé a Lélekben.” (Ef. 2:20, 22) Az apostolok idejében szegény és üldözött volt és a szent templom szinte láthatatlan volt. Nem voltak

kegyeletes érzést keltő szertartások, nem voltak különféle ünnepélyességek, hiányzott a zene gazdagsága, nem voltak magas dómok, nem voltak szimbolikus ruhiák, nem voltak díszes oltárok, kövek, márványok, fémek, drágaságok, értékes fák és finom vásznak, hogy a mennyei templomot, melyben benne vagyunk és szolgálunk, kifelé megmutassák és megfelelően tiszteljék. A hely, ahol Urunk az első alkalommal az eucharisztia szentségét bemutatta, egy háznak a felső terme volt, melyet e célra béreltek, illetőleg használtak. (Mk. 14:15) Az a hely, ahol az apostolok és a szent asszonyok a megígért Vigasztaló jövetelére vártak, ugyancsak „felsőterem” volt. (Ap. csel. 1:13) És „felsőterem volt, ahol egybegyűltek” (Ap. csel. 20:8) az is, hol Szent Pál Troásban prédikált. Milyen istentiszteleti helyekről hallunk még? A folyó partjáról, künn a szabadban, mint Filippinél: itt Szent Pál és társai „kimentek a kapun kívül a folyóvízhez, ahol úgy látszott, hogy imádsághely volt.” (Ap. csel. 16:13) És a tó partjáról: „Mindnyájan elkísérték minket, – olvassuk, – feleségünkkel és gyermekeikkel ki a városon, és letérdelve a parton imádkoztunk.” (Ap. csel. 21:5) Szent Péter a háztetőn imádkozott, s Szent Pál és Szilás kalodába szorított lábakkal énekelték

a tömlöcben himnuszait és zsoltárait; Szent Fülöp pedig magányos helyen keresztelte meg az ethiops udvari tisztet. De bárhol voltak is a keresztények, akár börtönben, akár háztetőn, a pusztában, folyó vagy tenger partján, vagy magánhelyen: az Isten és Krisztus velük volt. A kegyelem lelke ott volt, az Isten temploma körülöttük volt. . . .

Ez a való és mindig emlékeznünk kellene rá. És mégsem tagadhatja senki másrészt, hogy Krisztus jövetelének egyik főcélja az volt, hogy hatalma alá vesse a világot, igénybe vegye mint a sajátját, érvényesítse mint Úr a jogait, megdöntse a gonosz bitor uralmát, megmutassa magát minden embernek és a magáévá tegye őket. Ő volt a mustármag, azzal a rendeltetéssel, hogy csendben szétterjeszkedjék és beárnyékozzon minden országot. Ő volt a kovász, melynek észrevétlenül át kellett hatnia az emberi nézetek és intézmények egész tömegét, míg mindet át nem járja. Az ég és föld el voltak választva korábban. Az Ő kegyes végcélja az volt, hogy egyesítse őket, és pedig úgy, hogy a földet az éghez hasonlóvá tegye. A világban volt kezdetből fogva, – de az emberiség más isteneket tisztelt. Eljött a világba testben, – és a világ öt nem ismeré meg. Tulajdonába jöve, – és övéi

Őt nem fogadák be. De jött, hogy rávegye a világot, hogy elfogadja, megismerje és imádja Őt. Eljött, hogy magába olvassza e világot, hogy miként Ő a világosság, e világ is világosság legyen. Amikor jött nem talált helyet, „hová fejét lehajtsa” (Mt. 8:20), de jött, hogy helyet készítsen magának, otthont teremtsen, házakat építsen és ragyogó hajlékot alakítson magának ez egész világból, melyet odáig a gonosz hatalmai tartottak fogságban. Homályban jött, sötét éjjel született egy barlangban, – barlangban, mely barmok szállása volt. . . . De azért jött e barlangba, hogy újból elhagyja. . . . Át akarta a földet alakítani . . . Mindennek általa kellett megújulnia és semmit sem vett segítségül abból, ami volt, hogy a semmiből tegyen mindent. Nem a jeruzsálemi templomban jött a világra, megvetette Dávid palotáját: a nyirkos földre fektüdt a hűvös éjszakában, fényként világítva a sötét helyen, míg a belőle kiáradt erő által Nevéhez méltó templomot nem emelt magának.

. . . Így lett a láthatatlan templom láthatóvá. Miként ködös napon a homály lassanként eloszlik és a nap ragyogni kezd, úgy mutatkoznak meg a szellemi világ gyönyörűségei e földi világban; a komor, hideg földet átjárják a sugarai. És köröskörül mindent ama égi dolgok

visszfényének vagy csillámának ismerünk fel, amit Isten kiválasztottai egy nap szemtől-szembe látni fognak. E világ királyságai a mi Urunk és Krisztusa királyságaivá válnak; „a templom megszenteli az aranyat” (Mt. 23:17) és az Egyházra vonatkozó jóvendőlések betűszerint beteljesedtek: „Övé lesz a Libanon dicsősége, a Karmel és a Sáron pompája.” (Iz. 35:2) „Hozzád jó a Libanon dicsősége, jegenye, puszpáng és fenyő egyaránt, hogy ékesítsék szent helyemet, és megdicsőítem lábam helyét. Elborít majd téged a tevék áradata, Mádián és Éfa dromedárja; valamennyien Sábából jönnek, aranyat és tömjént hoznak, s az Úr dicséretét hirdetik.” (Iz. 60:13, 6) „Egyiptom szerzeménye, Etiópia nyeresége és Szába szálás termetű férfiai hozzád kerülnek s a tied lesznek; téged követnek, bilincsbe verve haladnak, hozzád könyörögnek és téged kérlelnek.” (Iz. 45:14)

És templomot készített Neki, nemcsak életelen dolgokból, hanem emberekből is, mint alkotó részeiből. Nem aranyból és ezüstből, drágakövekből, finom szövetekből és műremekkből áll az Isten háza, hanem imádókból, általa megváltott lelkekből és testből való emberekből. Nemcsak lelkekből, Ő az egész embert birtokába vette, lelkét és testét egyaránt. Ezért

mondja Szent Pál: „Kérlek tehát benneteket, testvérek, az Isten irgalmasságára, hogy adjátok testeteket élő, szent és az Istennek tetsző áldozatul – ez legyen a ti ésszerű istentiszteletek.” (Róm. 12:1) És igényt tart ránk, mint tulajdonára, nem egyenként, hanem együttesen, mint nagy társaságra. Ez okból mondja Szent Péter, hogy „mint élő kövek épülünk fel rajta lelki házzá, szent papsággá, lelki áldozatok bemutatására, melyek kedvesek Istennek Jézus Krisztus által.” (I. 2:5) Az összességnek és mindenkinek, és mindenkinek minden alkatrészével az Ő misztikus testévé kell válnia. Ezért mondja a zsoltáros: „Kész az én szívem, Istenem, kész az én szívem, énekelnem és zsoltárt zengenem. Ébredj én lelkem! hárfa, citera, ébredj! a hajnalt pirkadni keltem. A nemzetek közt, Uram, vallak, s a népek közt énekkel magasztallak.” (107:2–4) Nyelvünknek Róla kell beszélnie, hangunknak Róla kell énekelnie, térdre borulva kell Őt imádnunk, kezünket könyörögve feléje kitérnünk, fejünket meg kell előtte hajtánunk, sugároznia kell az arcunknak vele szemben és Őt kell hirdetnünk testtartásunkkal. Ezekből adódnak össze a közös istentisztelet, az imaformák, a jámbor szertartások, a szent cselekmény rendje, az Egyház szolgálóinak

szóló utasítások, a szent ruhák, az ünnepélyes zene és egyéb hasonló dolgok. És mindez bizonyos tekintetben Krisztus láthatatlan birodalmának a bevonulása e világba. . . .

A templom több, mint az arany. Ezért ne aggódjatok, ha hiányzik is az arany! De a templom megszenteli az aranyat. Ezért gondozzátok, ha megvan! Krisztus velünk van minden külső fény nélkül is; meg lehet fosztva istentiszteletünk minden kellemes toldaléktól, mégis ahol ketten vagy hárman összejönnek az Ő nevében, Ő közöttük van. Legyen bár kunyhó, szabad mező, tömlőc vagy földalatti börtön, Krisztus ott lehet és ott van, ha az Ő szolgálai vannak ott. . . . A kőfalak még nem jelentenek templomot. És ha a föld legnagyobb, legkiválóbb, legpompásabb épületei is volnának, Krisztus mégsem lenne azokkal, akik „más evangéliumot hirdetnének” (II. Kor. 11:4), mint amit egyszersmindenkorra Ő hirdetett. . . . Az Isten temploma az, ami az aranyat megszenteli. Semmi más, mint csakis a láthatatlan, égi Jelenlét szentel meg minden helyet és minden dolgot. Díszes vagy szegényes, gyönyörködtető vagy egyszerű, mindegy – csakis a Jelenléte szenteli meg mind az imádkozót, mind a házat. Amint hasztalanok a díszes templomok Krisz-

tus szelleme nélkül, ugyanúgy csak ámitanak a nagy összejövedelek, kiváló szónokok és nagy lelkesedés e kegyelemteljes szellem hiányában. De az a hely, ahol Ő valóban ott lakozik Nevével, szent és dicsőséges, legyen bár palota vagy kunyhó. . . .

„Teljes díszben vonul fel a királylány” (Zsolt. 44:14): Ha elkövetett bűneinket megbánjuk, a test és lélek minden szennytől megtisztítjuk magunkat és az Úr félelmében szentségre törekszünk, akkor és csakis akkor bízást hozzáfoghatunk láthatatlan jelenlétének lakóhelyét ragyogó szépségűre díszíteni és fenségessé tenni.

The visible temple, 1840 szept. 22; Par. and pl. serm. VI.: 20.

A LÁTHATÓ EGYHÁZ BUZDÍTÁS A HITRE

„Azért mi is, kiket a tanúknak ily nagy felbője vesz körül, letéve minden terhet és a minket környező bünt. kilarással fussuk meg az előttünk levő küzdőteret.” (Zsid. 12:1)

Nagyon szükséges minden korban a hitetlenség elleni segítségül az, amit Szent Pál tanácsolt a zsidóknak az üldözésben, hogy tekintsünk fel az Isten szentjeire és a mennyek országára. Nagyon szükséges ez minden korban azoknak, akik szívüket az Isten szolgálatára adták, mert kevesen vannak és elenyésznek a társadalomban. Kifejezetten megmondattott: „Széles az út, mely a pusztulásba viszen, és sokan vannak, kik azon bemennek.” És viszont „szűk a kapu és keskeny az út, mely az életre viszen, és kevesen vannak, kik azt megtalálják.” (Mt. 7: 13–14) Ah, nem eléggé elbátortalanító az önmegtagadás ösvényén járni, küzdeni természetes vágyainkkal és csapongó képzeletünkkel, hadakozni a testtel, még a világgal való harcnak is hozzá kell járulnia? Nem elegendő zarándoknak és közkatonának lenni éltünk napjain, de hall-

gatnunk is kell még kölcsönös köszöntéseit és rivalgásait azoknak, kik a halál útját választották és nemcsak gyötrelemben, de még magányosságban is kell élnünk? Hol van az igazra mondott áldás, hol a hit öröme, a szeretet vígasza, az önuralom diadala ebben a szomorúságban és elhagyatottságban? Kik azok, akik résztvesznek örömeinkben és bánatainkban, kik lelkesítsenek a maguk boldogulásának példájával? Szent Pál megmondja: – a korábbi idők tanúinak felhője. . . .

1. Kétségtelenül tagadhatatlan, ha átadjuk a szívünket Krisztusnak és engedelmeskedünk Istennek: a kevesek között leszünk. Így volt ez minden korban, így lesz az idők végezetéig. Igazán bajos oly embert találni, aki illőképpen adja át magát Üdvözítőjének. Minden reánk szállott kegyelem ellenére ki vagyunk téve ilyen vagy olyan módon annak a veszélynek, hogy megtévesszen a saját szívünk és a lényeg helyett a vallás külszíne kössön le. Ennélfogva egy ún. keresztény országban is a többség a világ számára él. Sőt mintha úgy látszana, hogy a kereszténység gyümölcsei terjeszkedésével megfogynak, vagy növekedésével legalább is nem szaporodnak. Úgy látszik, (mondta valaki) mintha bizonyos mennyiségű igazlelkűség lenne

a világban, bizonyos számú választott az Egyházban, és amint megnöveked területét, szétszórod ide-oda a töredéket, kevesebbnek látszik és elhagyatottabbakká teszed őket.

„Íme úgy küldelek titeket, mint juhokat a farkasok közé” (Mt. 10:16) – amit Urunk az apostoloknak mondott beteljesedik napjainkig mindazokkal, akik követik Őt. Szét vannak szórva ide-oda a világban, el vannak egymástól választva, kénytelenek egymás meghitt társaságáról lemondani és a távolba, más lelkiületük közé küldetnek. Hívásukat és foglalkozásukat nem maguk választják. Az általuk nem korlátozható külső körülmények határozzák meg életük folyását; a véletlenek erre vagy arra a helyre vetik őket, nem tudják, hová mennek, nem ismerik az embereket, akikhez csatlakoznak, csaknem vakon találhatnak otthonra és társaságra. . . .

Nem ismerik egymást; nem ismerik önmagukat; nem merészkednek az Isten választottjai jövődöbeli méltóságát a magukénak tekinteni, bár ténylegesen nekik tartatott fenn; és mennél közelebb vannak a mennyhez, annál szerényebben gondolkoznak magukról. „Uram! nem vagyok méltó, hogy hajlékomba jöjj” (Mt. 8:8) – így beszélt az, kinek nagyobb volt a hite, mint

bárkinek Izraelben. Kétségtelenül nincsenek szentségük tudatában, meg sem tudják mondani, kik a társaik a szentségben. Csak az Isten lát a szívbe; hébe-korba látnak vándorlásuk folyamán felcsillámlásokat másokban az Isten dolgából; átkarolják őket egy ideig a homályban, de hamar elvesztik őket; hallják a hangjukat, de nem tudják megtalálni őket. Feltáruhnak ugyan előttük kevesek bizonyos mértékben. Azok között, akikkel sorsukban összevetődnek, akiket állandóan látnak, adatik talán egykettő nekik, akikben örvendeznek, de nem sokan. Mert így tetszett a Szőlőskert Vincellérének, akinek látható szándéka, hogy ne nőjjenek az övéi szorosán egybe; és ha ez látszana bekövetkezni, megnyesegeti a szőlőtőkét, hogy látszólag kevesebb, de jobb gyümölcsöt teremjen. Leszakít egyeseket a szüret reménységéből, és akik megmaradnak gyászolják testvéreiket, kiket az Isten magához vett, nem értik meg, hogy nem gondviselésének különössége, hanem valósággal szabálya kormányzásának, hogy szolgálát kevésnek és magányosnak hagyja.

És mégha ismerik is egymást, (amennyire ember ismerhet embert,) mégsem alakíthatnak, mint mondtam, zárt közösséget egymással. . . . Az Isten Látható Egyháza csak az egyedüli tár-

saság, amit a keresztények már most ismernek; pünkösdkor alakult az apostolokkal, mint alapítókkal, utódaikkal, mint kormányzókkal és az egész hívő keresztény néppel, mint tagjaival. Ebben a Látható Egyházban fejlődik és érik fokozatosan a Láthatatlan Egyház. Az Isten Szent Lelke lassan és különbözőképpen alakítja az egyetemes testhez hozzátartozó egyes emberek esetében. De az isteni kegyelemnek mindez áldott beteljesedései csak részei mostanáig a Látható Egyháznak; fejlődnek általa, függnék tőle, egymástól nem függnék, nem alkotnak testet együttesen, a Láthatatlan Egyház nem alakult még itt ki, most még csak név, az elrejtetteknek és csak Isten által ismerteknek adott név. ... Szét vannak szórva a látható Misztikus Szöllőtőke levelei között a törzséből és ágaiból táplálkoznak Szentiségei és szolgáltatásai éltetik őket, fényt és üdvöt merítenek szertartásaiból és rendelkezéseiből, közösségbe kerülnek egymással általa; engedelmeskednek előljáróinak, együttélnek tagjaival, nem merészkednek erről vagy arról az emberről ítéletet mondani, jobbjukra vagy baljukra helyezni, hogy föltétlenül az üdvözülendők számába tartozik-e vagy nem; testvérként fogadnak el Krisztusban mindenkit, mint ugyan-

azon egyetemes ígéret részeseit, ki nem taszította nyíltan vissza Krisztust, – a halál elérkezéig éppoly valóságos testvérként, mint azokat, kik a leghűségesebben töltik be hivatásukat.

Mégis ugyanakkor, mikor szeretnek a hitben mindenkit, aki Krisztus nevét viseli és vonakodnak ítélkezni az Isten színe előtti tényleges állapotuk felől, mégis, mivel sokukban olyan dolgokat észlelnek, mi fáj nekik vagy sérti őket, nem tehetnek másként s nem tudják másnak, bármiként is eredjen, mint nagyon kinosnak érezni az őket körülvevő világias légkörnek a jelenlétét. Fullasztónak érzik azt a párat, amelyben a tömeg jól érzi magát; és ha nem is tudják a rossz valóságos szerzőit külön kimutatni, biztosan megérik a kerülendő rosszat, mire rá kell mutatni és amely valahol vagy valamiképp az Egyházban ered. Ezért a maga körében, akár magas, akár alacsonyrendű, tanúságtevő a kevés hívő, tanúságtevői Istennek és Krisztusnak életükkel és tiltakozásuk által a nélkül, hogy megítélnének másokat vagy felmagasztalnák magukat. Tanúságtevők a különböző embereknek különböző fokban, jobban vagy kevésbé, amint szüksége van rá az egyeseknek, – elűtnek a tömegtől különbözőképpen, a szerint, ahogy a sokaságból az egyesek, akiknek tanúságot tesznek,

jobbak vagy rosszabbak és miként ők maguk jobban vagy kevésbé előhaladtak az igazságban. Bármiként legyen is, egészében véve tanúságtevők, amint tanúskodik a fény ellentétével a sötétséggel szemben; – jót adnak és rosszat kapnak vissza, a világ megvetését, gúnyját és ellenkezését vonják magukra, vegyülve ugyan valami dicsérettel és tisztelettel, tisztelettel, mi nem tart soká, hanem hamarosan félelmetessé lesz és gyűlösséggé válik. És ezért van szükségük a vallásos embereknek bátorításul valami vigaszra, amit a Látható Egyház az első pillantásra látszólagosan nem tud megadni, amikor az istentelenség áradata megfélemlíti őket.

2. Mit mondjunk most ezután ily körülmények között? Csak ők az egyedüli tanúságtevők. kiki a maga helyén? Az Egyház, ahogy ténylegesen látják, hacsak nem hittel nézik láthatatlan adományaira tekintve, egyáltalában nem vigasz nekik? Vagy mindennek ellenére nyújt nekik valóságosan valami érezhető támaszt, a béke és tisztaság mennyei látomását, ellenkezőjét a mostani világnak, a rossz ellenére, ami bőven van benne és ránehezedik? Az Isten nagy irgalmából ténylegesen és nem kis mértékben jelenlévő és érezhető vigaszt nyújt nekik az Egyház, amint ezt a továbbiakban kimutatom.

... A Szentlélek kegyes volt lakóhelyét az Egyházban venni és az Egyház örökké homlokán fogja viselni elrejtett kiváltságainak látható jeleit. ...

Az Írás megőrizte az emlékeztét azoknak, akik hitben éltek és haltak a régi időkben és semmi sem tud megfosztani minket tőlük. A Sátán ereje abban a látszatban rejlik, hogy a tömeg az ő oldalán van; de ha olvassuk a Bibliát, ez az érv elveszti velünk szemben a hatalmát. Azt találjuk benne, hogy nem vagyunk egyedül, hogy mások előttünk ugyancsak a mi helyzetünkben voltak, azt érezték, amit mi, kiállták a mi megpróbáltatásainkat és ugyanazért a jutalomért fáradoztak, amire mi vágyódunk. Semmi felemelőbb nem lehet a lélekre, mint annak a tudata, hogy egy nagy és diadalmas társaság tagja. Nem ujjong-e a katona parancsnokának és nem tekinti-e győzelmét a magáénak? Csak egy a sok közül, mégis azonosítja magát a sereggel és az üggyel, melynek szolgál és jobban csüng gondolatban a győzelmeken és azokon, akik megnyerik, mint a véletlen veszteségeken és vereségeken. Nem örül-e egy hatalmas ország szülötte, hogy annak született és nem büszkélkedik-e vele? ... Sokkal teljesebb, sokkal megokoltabb a keresztény dicsekvése,

minden gögös vagy testies érzés nélkül. Tudja Isten szavából, hogy „egy nem közönséges város polgára”. . . . Tagja egy seregnek és mindazok a boldog szentek, kikről olvas, testvérci a hitben. A múlt történetében különleges vigaszt talál, ami ellensúlyozza a látható világ befolyását. Nem tudja megmondani, kik most a szentek a földön, jövődöbeliek még, csak az Isten tud róluk; de a korábbi idők szentjei megjelöltettek az ég számára és feltáruultak a maguk mértékében neki. A tökéletessé vált igazak lelkei bátorítják, hogy kövesse őket. Ezért jellemző vonása a kereszténynak a régi időkre való visszatekintés. E világ embere a jelenben él vagy tervet sző a jövőre; a hit azonban a múlton nyugszik és bizodalommal telt. A múltat a jövő tükrének tekinti. Számba veszi az Isten hívő szolgálóinak jegyzékét, akikhez Szent Pál szövege utasít és nem érzi többé lehangoltan egyedülállónak magát. Ábrahám és a pátriárkák, Mózes, Sámuel és a próféták, Dávid és a nyomában járó királyok, ők a keresztény ősei. Fokozatosan megtanulja meghitt képként szembe előtt tartani őket, egyesíti az ügyét az övékével és mert a történetük vigasztalja őt, védelmezi őt a maga napjaiban. . . .

A vonzalom és vigasztalás mily világa tárul

így fel előttünk a szentek közösségében! Az igazságot a legkomolyabban kereső pogányok elcsüggedtek társak hiányában; mindegyikük magára maradt. Kísértette őket a gondolat, hogy összes legjobb megérzéseik csak üres fogalmak s közömbös, hogy szolgálnak-e az Istennek vagy nem engedelmeskednek neki. De Krisztus „az Isten szétszórt gyermekeit egybegyűjtötte” (Jn. 11:52) és közel hozta őket egymáshoz minden időben és helyen. . . . A fárasztó út rövidebbnek tűnik, ha társaságban megyünk, több vagy kevesebb az utas, mégis mindegyik ugyanazon a földön jár.

Így érez a keresztyén minden szent irányában. . . . Mert mi egyéb az Egyház, mint záloga és bizonyosága nemzedékről nemzedékre Isten soha ki nem haló szeretetének és hatalmának? Az emberiség iránti irgalomból alapította és jelenléte köztünk bizonyoság, hogy vétkeink ellenére sem hagyott el; – „mindezideig az Úr szabadított meg minket.” (v. ö. II. Kor. 1:10) Tizenkét apostolának az alapzatára építette az Egyházat és megígérte, hogy a pokol kapui nem vesznek erőt rajta; és jelenléte köztünk bizonyosága hatalmának. Az addigi négy világbirodalmat követően alapította és Egyháza áll és látja a földi királyságok porrá hullását és megsemmi-

sülését. . . . Az apostolok királyi dinasztíája ré-
gibb a ma még a földön létező összes királyi
családoknál. Az Egyház minden püspöke, bár-
melyikre tekintünk, egyenes leszármazottja lelki
születés útján Szent Péternek és Szent Pálnak;
– fenséges gondolat, ha képesek vagyunk fel-
fogni! Igaz, hogy különböző időkben megfede-
keztek a püspökök magas méltóságukról és ah-
hoz méltatlanul cselekedtek. . . . Ennek a világ-
nak éltek, e világéinak tartották magukat, hi-
vatásukat világinak és polgárinak gondolták,
vagy ha vallásinak, akkor is csak „emberektől
és emberek által”, nem „Jézus Krisztus által”
(Gal. 1:1), sokat adtak a gazdagságra vagy az
előkelőségre, méltóságra vagy tiszteletre, a tu-
dós hírnévre vagy a királyi tanácsosságra és az
udvari életre, – mégis, elismerve a legszélsőbb
lehetőséget, a hívő lélek részére mindezek elle-
nére nem csekély mértékben felemelő látni
mindegyikükben ígérete komolyságát: „Nem
hagylak el, sem el nem távozom tőled.” (Zsid.
13:5; Józs. 1:5) Ő mondomta, hogy Egyházával
lesz: életben tartotta ez ígéretét mind a mai
napig. Fenntartotta apostolai sorának folytonos-
ságát minden korszakon és a világ minden za-
varában és veszélyén keresztül. Ez pedig két-
ségtelenül felbátoríthat némiképp elhagyatott-

ságunkban és gyengeségünkben. Minden püspök személye harcok és megpróbáltatások, szenvedések és győzelmek, reménységek és szorongások sok évszázados hosszú történetére mutat rá. Mostani jelenlétük mindezek gyümölcse. Élő emléke azoknak, akik meghaltak. A bátor viadal, tökéletes hitvallás és vidám vértanúság ígérete ma, ha a szükség úgy kívánja, amint példáink vannak ezekre a régi időkből. Látjuk alakjait falainkon, sírboltjaik lábaink alatt fekszenek; és bízunk benne, nem, bizonyosak vagyunk benne, hogy az Isten az lesz napjainkban mincük, ami nekik volt. A zsoltáros szavaival: „az Úr gondol velünk és áldást ad nekünk: Megáldja házáat Izraelnek, megáldja házáat Áronnak.” (113:12)

Élő apostolaink látása különösebben készítet rá, hogy gondolatainkkal kegyeltebb elődjeknél időzzünk, kik a különböző időkben bátran és dicsően harcolták „a hit jó harcát”. (I. Tim. 6:12) Áldott legyen az Isten, hogy megismertette velünk őket, mintha a napjaikban élnének és gyönyörködnének példájukban és tanításukban. . . . Ők valóban az Isten emberei voltak napjaikban, irányítók és tanítók voltak az Egyházban s kézfeltétel útján nyerték az először az apostoloknak s most nekünk adott ha-

talmat. Fáradoztak, szenvedtek és nem csüggedtek el, és írásaik megmaradtak napjainkig. És ha valaki ápolja ezt a gondolatot, nagy bátorítást talál benne Isten irgalmából. Mondd, hogy egyedül áll, hogy a hite csak álom és törekvése, hogy jót tegyen: dőreség, – mi a válasza? Tudja, hogy voltak idők, mikor meggyőződése tisztelt és hathatós volt, és a most nagyra tartott nézeteket csak azért nem ítélték el, mert nem hallottak róluk. Tudja, hogy a jelenlegi vélemények csak napi esetlegességek és éppúgy eltűnnek, miként keletkeztek. Kétségtelenül el fognak tűnni, mégha távoli időben is! Ő ezért a jövőendő időért fáradozik, a jövőendő félelmednek dolgozik. El tudja viselni, hogy egy félelmedet várjon, várjon egy korra sokáig, sokáig azután, hogy porrá mállott. Az apostolok tizennyolc század óta élnek; és a keresztény, amennyiben visszanéz, ugyanúgy győzheti, hogy előre is tekintsen. „Egy az Úr, egy a hit, egy a keresztség, egy az Isten és mindenek Atyja” (Ef. 4:5) kezdettől végezetig.

Attérek most istentiszteleteinkre; ezek is támaszul szolgálhatnak hitünknek és reményünknek. Aki templomba megy, hogy imádja az Istent, legyen magas- vagy alacsonyrendű, a szentek mennyei világába lép. Mert az imádás

szertartásában a láthatatlant idézzük fel és érezzük meg. Tudom, hogy Krisztus ekkor különlegesen jelen van és kegyes megáldani minket; de ezúttal arról a segítségről szólok, amit érzékelhető dolgok által kapunk és még ebből az alacsonyabbrendű szempontból is kétségtelenül sok történik a javunkra az istentisztelet során. Olvasunk a Bibliából, az előttünk eltávozott szentekről és megemlékezünk róluk imáinkban. Hálálkodunk az Istennek értük, dicsérjük az Istent velük, kérjük az Istent, hogy látogasson meg minket kegyelmével, amint meglátogatta őket. És kirekesztünk minden földies gondolatot és szempontot. A világnak nincs itt többé uralma, mint kívül; nem tanít, dicsér, gáncsol, gúnyolódik, csodál a maga hamis mérteke szerint többé. Pusztán, mint a nagy ellenségről van szó róla, melynek állhatatosan ellen kell állnunk; tulajdon helyét foglalja el és végzete, az Egyház végső győzelme fölötte, bizakodóan megjósoltatik. És továbbá sokkal hatásosabb hallani és látni, mint könyvből olvasni. Ha a Bibliát és a vallásos könyveket magánosan olvassuk, nagy vigaszra lelünk; de általában jobban rázza és bátorítja fel a lelkünket, ha templomban halljuk feltárni és elmondani azokat a nagy igazságokat, melyekről az Írás

szól. Ott látjuk „a szemünk előtt Jézus Krisztust, mintha köztünk feszítettett volna meg”. (Gal. 3:1) Az előírt szertartások, melyeknek szemlélői vagyunk, rákényszerítik a láthatatlan igazságot érzékeinkre. Az épület egész elrendezése, a szelíd fény, a hajók, az oltár áhítatos díszei láthatatlan dolgokat érzékeltetnek és sarkallják gyenge hitünket. A mennyei udvarokat véljük látni éneklő angyalokkal s a figyelő apostolokat és prófétákat, amint írásaikat az előírt rendben olvassuk. És így már a vasárnap pusztá megülése haszonnal járhat Isten kegyelméből még azoknál is, akik nem adták át magukat Neki, – nem az üdvösségük szempontjából, (mert senki sem üdvözülhet pusztán egykét megszokás által és hitélet nélkül), de haszonnal járhat, amennyiben megfékezi bünnös ábrándjaikat és oly gondolatokat és ismereteket ad nekik, mik jövődjő jó csírái lehetnek. Még azoknál is, hangsúlyozom, kik a világnak élnek, a vasárnapi pusztá jelenlét a templomban állandó memento a lelkiismeretük számára, megsejteni velük a láthatatlan dolgokat és megszabadítja őket bizonyos mértékben Mammon és Belial szolgálatától. És ezért a Sátán legelső merénylete, ha meg akar rontani egy lelket, hogy ráveszi az

Úr napjának megszenteltelenítésére. . . . Bátor-
sággal mondom, ha valaki rendszeresen jár az
istentiszteletre, mássá lesz idővel, mint volt, az
Isten működik benne. A szíve mennyeyibb és
vágyódóbb lesz, a világ a lábai elé kerül, ellen-
állóvá lesz véleményeivel, fenyegetődzéseivel,
kedveskedéseivel, nevetségességeivel szemben.

A tömeg nem érti őt meg, hiszen még Szent
Pálban vagy Szent Jánosban is csak közönséges
embert látna. Időnként mégis hatásosan szól
az ilyen ember magának a tömegnek. Rendkí-
vüli veszedelem vagy aggodalom idején, mikor
az emberi lélek ellankad a félelemtől, ilyenkor
természetes hatalmat nyer a világ fölött és úgy
fog tűnni, mintha nem az egyed szólalna meg
általa, hanem egyesülve lenne benne minden-
nek a sok szentnek ereje és kegyelme, kik egész
életén át társai voltak. A megholtakkal élt és
úgy fog tűnni a világnak, mintha a holtak biro-
dalmából jönne, a holtak nevében beszélne, a
látható dolgoknak meghalt lelkek nyelvén
szólna, feltárva a mennyei világ misztériumait
és megfélemlíti és megakasztja azokat, kik a
világhoz láncolódnak.

The visible church an encouragement to faith. 1834.
szept. 14; Par. and pl. serm. III.: 17.

AZ EGYHÁZ AZ ELHAGYATOTTAK OTTHONA

A lélek nem talál semmit, mi ez élet dolgaiban és élvezeteiben kielégíthetné, nem tudják kielégíteni ingerei, harcai, gondjai, fáradalmi, céljai és győzelmei sem. Képzeljünk el egy embert, kinek dől a pénz, érvényesül az életben, társadalmi tekintélyre és befolyásra tesz szert, legyen bár magas vagy alacsony társadalmi állású, nem elégíti ez ki. Szüksége van otthonra, szüksége van egy központra, hol gondolatai és érzelmei elcsitulhatnak, egy titkos kis nyugvóhelyre, hol a világ viszontagságai után vigaszra találhat, amely, bármerre kalandozzék is, rejtett támasza és gyámola lehet, s ami a szívében lakozik, ha nyelve nem fejezi is ki. A világ kecsegtethet, ijeszthet, csábíthat, rabul ejthet, de igazi bizalmat és szeretetet nem tud gerjeszteni. Nem találhatunk nyugalmat csak a békességben, a bizalomban és az odaadásban; és ezért törekszik minden ember, ha vallásra nem gondol is, hogy otthont teremtsen természete egyedüli csillapítószerével magának, és boldogtalan, ha nincs neki. Így tesznek az emberek tanúságot a világ ellen, jöllehet e világ fiai, – együtt tesznek tanúságot a legszenteb-

bekkel és a legnagyobb önsanyargatókkal, kik hitben legyőzték a világot.

Így talál tehát bennünket Krisztus, belefáradtnak e világba, melyben élnünk és munkálkodnunk kell és amelynek rabszolgái vagyunk, ha akarjuk, ha nem. Úgy talál bennünket, hogy rászorulunk egy otthonra, vágyódunk utána és készítünk magunknak egyet, ahogy éppen lehet: teremtmény segítségével, mert ez minden, amit tehetünk. A világ, melyben kötelességeink vannak, oly határtalan, mint a sivatag, oly nyugtalan és viharos, mint a tenger, oly változékony, mint a szél és az időjárás. Nincs magva és tartalma, olyan, mint az árnyék vagy kísértet, ha megkísérled megragadni, elillan előled, vagy még rosszindulatú is és rútul elbánik veled. Szükségünk van valamire, amit e világ nem adhat. Ez a nyomorunk, és ekkor jön az Evangélium segítségünkre.

Amikor a mi Urunk Jézus Krisztus vétkeinkért a kereszten meghalt és felment a magasba, nem úgy hagyta hátra a világot, amint találta: áldást hagyott maga után. Hátrahagyott a világban valamit, ami korábban nem volt meg benne: – egy rejtett otthont, melyben a hit és szeretet örvendeznek és mindig élnek, a környező világ ellenére. Azt kérdezed, mi ez? ...

Az Isten Egyháza cz, mely a mi Isten terve szerinti valódi otthonunk, az ő tulajdon égi udvara, hol a szentekkel és angyalokkal lakozik, hová bevezet bennünket újjászületés által, és amelyben elfeledhetjük a külső világot és zűrzavarának tarkaságát.

A zsidóknak ilyenféle menedékhelyük volt az ő kőből épült templomuk. . . . Felségesen és gyönyörűségesen emelkedett a Sión hegyén, hívta, befogadta az imádkozókat, elrejtette őket a külső világ, annak minden nyomorúsága és bántalma elől s közvetlenül az Isten színe elé vezette őket. Nem csoda, hogy Dávid oly áhítatos szeretettel szólt róla és szomorkodott és sóvárgott utána a távolban. „Milyen édes a te hajlékod, – mondja, – seregeknek Ura! vágyódik lelkem, epedve sóvárog az Úr csarnokai felé; Szívem és testem ujjong az élő Isten elé. . . . Boldogok, Uram, kik házadban élnek, és mindörökké tégedet dicsérnek. . . . Csarnokaidban egy nap bizony hogy többet ér egyéb napok ezreinél. Inkább állnék a küszöbön én Istenem házában, semmint lagnám a bűnös sátorában”. (Zsolt. 83) „Istent, az élő Istent szomjúhozza a lelkem: mikor lehet már mennem és Isten arca előtt megjelennem! (Zsolt. 41) „Világosságotat és hűségedet küldd el, vezérem az legyen,

te szentséges hegyedre s csarnokaidba az vigyen. És bemegyek az Isten oltárához, Istenhez, aki örömem és ujjongásom nekem, és dicsérlek tégedet citerával, Isten, én Istenem”. (Zsolt. 42)

Ilyen volt a zsidók temploma; de **egyéb tökéletlenségein** kívül, mint látható és anyagi dolog, egy helyre volt korlátozva is. Nem lehetett otthona az egész világnak, még egy nemzetnek sem, hanem csak a sokaság egy kis töredékének. A keresztény templom azonban láthatatlan és szellemi s ezért mindenhol lehet. „Az Isten országa, – mondja Urunk róla szólva, – nem jön el szembetűnő módon; sem nem fogják mondani: Ime itt, vagy amott van; mert hiszen az Isten országa bennetek vagyon”. (Lk. 17:20–21) A szamariai asszonyoknak pedig ezt mondta: „Eljön az óra, mikor sem ezen a hegyen, sem Jeruzsálemben nem fogjátok imádni az Atyát. . . . Eljön az óra, és már itt vagyon, mikor igazi imádói lélekben és igazságban fogják imádni az Atyát; mert az Atya is ilyen imádókat keres magának. Lélek az Isten, és akik őt imádják, lélekben és igazságban kell imádniok”. (Jn. 4:21–24) „Lélekben és igazságban” – ha nem lenne a Jelenléte láthatatlan, nem lehetne ez valóság, mert amit látunk, az nem valós; az, ami anyagi, felbontható; az, ami időben van,

ideiglenes; az, ami helyhez kötött, részbeli. A keresztény templom azonban mindenhol ott van, ahol keresztények Krisztus nevében összegyűlnek. Oly tökéletesen van minden helyen, mintha nem lenne máshol; és átléphetjük a küszöbét s megjelenhetünk szent lakosai, Isten mennyei családja körében, éppoly valóságosan, mint ahogy zsidó imádói bemehettek temploma látható udvaraiba. Nem látunk semmit; de ez, ismétlem, szükségszerű feltétele annak, hogy mindenhol lehet. Nem lehetne mindenhol, ha valahol látnánk. . . .

És így vetíti ezt elénk az Ószövetség mind jövőndölésekben, mind alkalómszerű előérzetekben. Izaiás azt jövőndölte, hogy „az utolsó időkben az Úr házának hegye szilárdan áll majd a hegyek tetején, és magasabb lesz a hal-moknál; hozzátódnak mind a nemzetek”. (2:2) És ezt látta előérzetében Jákob, valamint Elizeus szolgálja. Jákob, mikor álmában azt látá, „hogy egy létra áll a földön, teteje az eget éri s az Isten angyalai fel s alá járnak rajta”. (I. Móz. 28:12) És Elizeus szolgálja, mikor „az Úr megnyitá a legény szemét . . . s íme a hegy tele volt lovakkal s tüzes szekerekkel Elizeus körül”. (IV. Kir. 6:17) Ezek annak a megérzése voltak, ami folytonossá vált akkor, midőn Krisz-

tus eljött és „kitárta a mennyek országát minden hívőnek”. Hogy mit jelent ez a kitárás, azt Szent Pál közli velünk: „Sión hegyéhez járultatok, és az élő Isten városához, a mennyei Jeruzsálemhez, és a sok ezernyi angyalok seregéhez, és az elsőszülöttek egyházához, kik össze vannak írva a mennyben, és mindenek Bírójához, az Istenhez, és a tökéletes igazak lelkeihez, és az új szövetség közvetítőjéhez, és a meghintés véréhez”. (Zsid. 12:22–24) Ők a miszent otthonunk lakosai: maga az Isten, Krisztus, az elsőszülöttek gyülekezete, amilyenféle az apostoloké, az angyalok és az igazak lelkei. Így lévén, nem csodálatos, hogy az Írás alkalomlag úgy beszél az Egyházról, mint földön lévő mennyről, mondván, hogy az Isten „minket Krisztussal együtt életrekeltett, ... vele együtt életrekeltett és Krisztus Jézussal együtt az égiek közé helyezett el”. (Ef. 2:5–6)

Ami tehát a látható templom volt a zsidók részére, az és még inkább az a mennyek országa nekünk; valóságosan rejtekhely és menedék, mint az övéké volt s kirekeszti a világot. Mit tesznek az emberek, ha aggodalom, gond és csalódás nyomorgatja őket? Menedéket keresnek családjukban, a családi élet szeretetnyilvánulásaival veszik magukat körül, belső világot

teremtenek maguknak, hol érzelmeik némiképp megnyugodhatnak. Ezt az adományt érezték meg a sugalmazott írók előre s ezt élvezzük mi a keresztény egyházban. „*Ments meg*, – imádkozik a zsoltáros, – a gonoszak tanakodásától, gonosztevők zajongásától”. (63:3) „Mint szemed fényét, oltalmaz meg engem, *fedezz el* szárnyad árnyékával engem a gonoszok elől, kik erőszakot hoznak ellenemben”. (16:8–9) „Boldog, kit kiválasztasz s fölemelsz: lakója lehet csarnokodnak. Hadd teljünk el házad javaival, és szentségével templomodnak. Meghallgatsz, mert igaz vagy s csodajeleket cselekszel velünk, mi szabadító Istenünk”. (64:5–6) „Egyért könyörgök én az Úrnak, csak egyet kérek: hogy lakhassam az Úrnak hajlékában, amíg csak élek. Hogy élvezhessem az Úr kedvességét s láthassam az Ő templomát. *Elrejt* engem a veszedelem napján ő hajlékában, eltakar engem rejték sátorában és sziklára emel”. (26:4–6) „Te vagy a menedékem, megmentesz engem kínjaim közül”. (31:7) „Milyen nagy, Uram, kegyességed, melyet azoknak tartogatsz, kik félnek téged. ... *Megoltalmazod* őket *arcodnak* oltalmában emberek ármánya elől, elrejtéd őket sátorodban marakodó nyelvek elől. Áldott az Úr, mert megmutatta csodálatosképpen az erősséges vá-

rosban irgalmasságát nékem!” (30:20–22) És hasonlóképpen szólnak a próféták, pl. Izaiás: „Ime, igazságosan uralkodik majd egy király, s az igazság szerint kormányoznak majd a fejedelmek; olyan lesz mindegyikük, mint a *rejtekhely* a szél elől, és mint a menedék a fergeteg elől, mint a vizek patakjai a szárazságban, és magas szikla árnyéka a tikkadt földön”. (32:1–2) „Vára voltál a szegénynek, szorongatásban vára a szűkölködőnek, menedéke a viharban, árnyéka a forróságban . . . az Úr keze megpihen a hegyen”. (25:4–10) „Erős városunk nekünk a Sión, védelmül kőfal és bástya van benne. Nyissátok meg a kapukat, hadd vonuljon be az a nemzet, mely igaz. Tökéletes békében őrződ meg azt, akinek a szíve reád hagyatkozott, mert bízik benned”. (26:1–3) „Az igazságosság békét hoz, s az igazságosság nyugalmat terem, és biztonságot mindörökké. És népem szép békességben lakik biztonságos hajlékokban és bőséges nyugalomban. De jégeső hull az erdőre”. (32:17–19) Az Újszövetség sok szakasza megegyezik ezekkel a szövegekkel, így pl. Szent Pál szavai a kolosszeiekhez: „Életetek el van rejtve Krisztussal az Istenben”. (3:3)

. . . A világ nem segítő társ az ember számára, az embernek pedig szüksége van társra.

Senki, sem férfi, sem nő, nem tud egyedül lenni; így vagyunk természetünknel fogva alkotva; és a világ, ahelyett, hogy segítene bennünket, nyilvánvalóan ellenfelünk, csak még nagyobbá teszi magányosságunkat. Illés felkiáltott: „Egyedül én maradtam meg s most nekem is életemre törnek, hogy elvegyék”. (III. Kir. 19:10) Mit válaszolt neki a Mindenható Isten? Kegyesen közölte vele, hogy hétezer igaz hívőt meghagyott magának. Ezt a boldogító valóságot érezteti meg velünk is. Tele lehetünk gyásszal, harcok dúlhatnak körülöttünk és retteghetünk, ki lehetünk téve az emberek rosszlásának, becsméréseinek, vagy megvetésének; kerülhetnek bennünket, vagy hogy csak a legenyhébb esetet vegyük, (amint ez bizonyosan megtörténik,) belefáradhatunk a világ hiábavalóságába, hidegségébe, barátságtalanságába, távoliségébe és komorságába, – és mégis szűkségünk van valamire, ami közel van hozzánk. Mi a menedékünk? Nem emberi ölelés, nem test és vér, nem baráti hang vagy mosolygó tekintet; hanem a mi szent otthonunk, mit Isten adott nekünk az ő Egyházában, az az örök város, melyben sátrát felütötte, az a láthatatlan hegy, honnét az angyalok sugárzó szemeikkel

lenéznek ránk, és ahová a holtak hangjai hívnak. . . . „Ha Isten velünk, ki ellenünk?”

The church a home for the lonely, 1837. okt. 22; Par. and pl. sem. IV.: 12.

AZ EGYHÁZ A TÖRTÉNELEMBEN

Krisztus közvetítő mivoltában . . . a kereszténység az Ábrahámnak adott ígéret és a mózesi kinyilatkoztatás beteljesülése. Ez az oka, amiért kezdettől fogva képes volt a világ meghódítására és képes volt gyökeret verni az emberi társadalom minden osztályában, ameddig hirdetői eljutottak; ez az oka, amiért sem a római hatalom, sem a birodalom rengeteg vallása nem tudtak vele szemben helyt állni; ez a titka kitartó erejének és soha nem ernyedő mártíriomságainak; ez az oka, hogy oly titokzatosan hatalmas még ma is, az útjában őt körülvevő minden új és rettenetes ellenség dacára. Valami adománya van az emberi természet mély sebe vérzésének megállítására és gyógyítására, valami, ami jobban biztosítja sikerét a tudomány egész fegyverzeténél és könyvtárakra

menő vitairatoknál; és ezért meg kell maradnia, míg megmarad az emberi természet. Élő igazság, mely soha nem tud öregedni.

Némelyek a kereszténységről mint tisztára történelmi jelenségről beszélnek, mely a mai időt csak közvetve érinti; én azonban nem tudom elismerni, hogy pusztán történelmi vallás lenne. Bizonyos, hogy alapjai a múltban gyökereznek és dicsőséges emlékei vannak, hatalmas azonban a jelenben van. Nem komor régiség, nem néma okmányokból és holt cseményekből következtetve látjuk, hanem örökké élőben való hit gyakorlása és mindig megújuló adományok tulajdonunkba vétele és használata által.

Közösségünk vele a láthatatlanban, nem az elavultban van. Szertartásai és liturgikus ünnepei még ma is folytonosan annak a Mindenhatóságnak tevékeny beavatkozását váltják ki, kivel a vallás hosszú idő előtt megkezdődött. Mindenekelőtt és mindenekfölött a szentmise az, melyben Ő, ki egykor meghalt értünk a kereszten, megújítja és megörökíti valóságos jelenléte által azt az egy és ugyanazt az áldozatot, melyet nem lehet megismételni. Továbbá Neki magának, testének, lelkének és istenségének valóságos betérése minden hívőnek a testébe és lelkébe, ki Hozzá megy ezért az ado-

mányért, olyan kiváltság, mely sokkal bensőségesebb, mintha együtt élhettünk volna Vele rég elmúlt földi tartózkodása idején. És végül ezután a templomainkban való személyes jelenléte révén a földi istentisztelet a mennyet ízlelteti meg előre. . . .

. . . A megígért Megváltó, a népek reménysége nem végzett fél munkát. Szenteket és angyalokat adott a védelmünkre. Megtanított rá, miként tehetünk jót ima és istentisztelet által elhunyt barátainkkal és miként őrizhetjük meg a mi magunk emlékét, ha elhunytunk. Látható hierarchiát rendelt és kegyelme csatornáiként szentségek sorát, és a feszület minden házban és cellában megőrzi Őt gondolatunkban. Ő maga jön mindezen az utakon elébünk. Nem beszélek itt most adományairól mint adományokról, hanem mint emlékeztetőkről, nem arról, amiben, mint ezt a keresztények tudják, részesítenek, hanem a látható jellegükről; és mondom, hogy ugyanúgy, amint az emberi természet önmagában folytonos élet és tevékenység s mindig az volt, hasonlóan él Ő is elképzelésünk számára látható szimbólumaiban, mintha még a földön lenne, oly gyakorlati hatékonysággal, hogy hitetlenek sem tagadhatják, hogy ennek az emberi természetnek gyógyírja

és erőssége napról-napra, – és hogy ez a hatalom, mellyel alakját megörökíti, egészen egyedüli és sajátos, az Ő és csakis az Ő kiváltsága, nagy bizonyság rá, hogy Ő még a mai napig is betölti azt a magasztos küldetést, amire a jövődölésekben az emberi történet első kezdeteitől fogva Ő volt kijelölve.

Gram. of. Ass. 1870; Ch. X. §. 2.: 10.

Van egy vallási közösség, mely isteni megbízatást tulajdonít magának és minden más vallási alakulatot maga körül eretnekségnek vagy hitetlenségnek tekint; jól szervezett, szigorú fegyelmű testület; valamiféle titkos társaság, amennyiben tagjait kívülállóktól nehezen felderíthető hatások és kötelezettségek által tartja össze. Szét van szóródva az ismert világon; egyes helyeken lehet gyenge és jelentőség nélküli, egészében azonban összetartása révén erős; lehet kisebb, mint az összes vallási testületek együttesen, de nagyobb, mint mindegyikük külön. Természetes ellenfele a külső hatalmaknak, türelmetlen, érvényesülni kíván és a társadalom átalakítására törekszik; törvényeket tör, szétszakít családokat. Közöséges babonáságnak tekintik, a legsúlyosabb vádakkal ter-

helik, megveti napjaink értelmisége; a tömeg képzeletében borzadály. És e helyen csak egy ilyen közösség van.

Mutasd meg e jellemzést Pliniusnak vagy Juliánnak, tárd elő II. Frigyesnek vagy Guizotnak: „Apparent dirae facies – Komorult ábrázatok rűnnek elő!” (Vergilius: Aeneis, II. 622) Nem kérdezősködnék tovább, mindegyikük tudja azonnal, hogy mire vonatkozik. Egyetlen dolog van és csakis az az egy, amelyre illik e jellemzés minden részlete.

*

Ha van a kereszténységnek ma is egy olyan alakja a világon, amelyet közönséges babonassággal vádolnak, vádolnak azzal, hogy szertartásait és szokásait a pogányoktól vette át, hogy külső formaságoknak és ünnepélyességeknek titkos erőt tulajdonít; – olyan vallás, melyről azt mondják, hogy követelményeivel a szellem megterheli és rabszolgaságba dönti, hogy gyengeértelműek és tudatlanok felé fordul, csak álokoskodással és csalárdsággal tartja fenn magát, és hogy ellentmond az észnek és merőben értelmetlen hitet magasztal; – olyan vallás, mely komoly lelkekbe a bűnösségről és a bűn

következményeiről a leggyötrőbb fogalmakat oltja be, amely sorban a legkisebb napi cselekedetekre a dicséret vagy gáncs végérvényes pecsétjét nyomja és így terhes árnyékot vet a jövőre; – olyan vallás, mely a jólét feláldozását dicsőíti és komoly embereket, még ha kívánának is, képtelenné tesz az élet élvezésére; – olyan vallás, melynek tanai, legyenek bár jók vagy elvetendőek, az emberek nagy tömegei előtt ismeretlenek; mely már az első tekintetre meg van bélyegezve balgasággal és hazugsággal, oly nyilvánvalóan, hogy legkisebb megnyilvánulása elegendő elítélésére, és dőreség a szorgosabb utánajárás; olyan vallás, amelyet annyira általánosan megvetendőnek éreznek, hogy vaktában és tetszés szerint rágalmazható: mivel már csakugyan esztelenség lenne bűnösségét egyes tettei szerint pontosan részletezni vagy gondosan meghatározni, mennyiben igaz szószerint ez vagy az a róla szóló történet, mi az, ami jó-hiszeműen elfogadható, mi valószínűtlen vagy kétféleképpen magyarázható, mi az, ami nincs bebizonyítva, vagy mi az, ami ésszerűen még védelmezhető; – olyan természetű vallás, hogy a konvertitát valami oly érzéssel kell tekinteni, amilyent a zsidóságon ... és a mormonokon kívül semmi más vallási alakulat sem kelt:

vagyis, ahogy adódik, kíváncsisággal, gyanakodással, szorongással, kedvetlen érzéssel, mintha az illetőt valami egészen idegenszerű szállta volna meg, mintha valami titokzatosság beavatottja lenne, oly közösségbe lépett volna, melynek félelmetes a befolyása, oly szövetség tagjává lett volna, mely teljesen megkötötte, magába szívta, személyiségétől megfosztotta és lealacsonyította e testület egészének pusztá szervévé vagy eszközévé; – olyan vallás, melyet, mint lélekhalászt, társadalomellenest, forradalmárt, családok felbomlasztóját, barátságok szét szakítóját, az állami rend alapelveinek megrontóját, a törvény megcsúfolóját, az ország tönkretevőjét, az emberi természet ellenségét, „jogai és előjogai elleni összeesküvőt” csak gyűlölni lehet; – olyan vallás, melyet a sötétség előharcosának és eszközének, fertőnek tekintenek, mi kihívja az országra az ég haragját, – olyan vallás, mellyel kapcsolatban mindjárt fondorlatra és összeesküvésre gondolnak, csak sűgdosva beszélnek róla, alattomoságait sejtik és eleve működni gyanítják, ha valami rosszul megy, és neki róják fel, ami megmagyarázhatatlan; – olyan vallás, melynek már a nevét is, mint rosszat megvetik, csak szidalmul használják, és amelyet az önfenntartás egyszerű ösztö-

néből üldöznek, amennyire lehet; – ha van ilyen vallás ma a világon, nem különbözik az a kereszténységtől, ahogyan azt ugyanez a világ nézte, amikor Isteni Alapítójától eredetét vette.

*

[Továbbá,] ha van napjainkban is a kereszténységnek olyan alakja, mely elüt a többitől gondos szervezetével és ebből következő hatalmával, ha szét van szóródva a világon, ha fejtűnik buzgalommal telt szilárd ragaszkodása Credo-jához, ha türelmetlen mindennel szemben, amit tévedésnek tekint, ha szakadatlan harcban áll minden más kereszténynck nevezett testülettel, ha őt és csakis őt nevezi a világ, sőt ezek a többi közösségek is, „katolikusnak” és büszke e címére; ha ő maga eretneknek nevezi ezeket és figyelmezteti a jövőendő veszélyre és hívja az egyiket is, a másikat is, hogy nem törődve semmi más köteléssel térjen hozzá, és ha ezek a többiek ezzel szemben kísértőnek, megromlottnak, hitárulónak, antikrisztusnak, ördögnek nevezik; ha ezek, bármily egyenetlenek is egymás között, mégis őt tekintik közös ellenségüknek; és minden erővel igyekeznek

egyesülni ellene és nem tudnak; ha ezek területileg korlátozottak maradnak és folyton tovább szakadoznak, míg ő egységes marad; ha ezek sorban felváltják egymást, hogy új szektáknak adjanak helyet, míg ő ugyanaz marad: – ha van a kereszténységnek napjainkban is ilyen alakja, nem különbözik az a nicaei zsinat korának történelmi kereszténységétől.

*

És végül, ha van a kereszténységnek most olyan alakja, mely elterjedt az egész világra, ámbár a különböző tájakon különböző mérvben és sikerrel, ha szenved hitével különbözőképpen idegenül és barátságtalanul szembenálló uralkodók és hatóságok erőszakától; – ha virágzó népek és nagy birodalmak, bár a keresztény nevet viselik vagy legalább tűrik, mégis ellenséggént állnak vele szemben, – ha a bölcsélet és tudomány iskolái vele ellenséges elméleteket és következtetéseket tanítanak és vonnak le, és az írásmagyarázatnak oly módját fogadják el, mely szentkönyvei hitelét aláássa; – ha szakadás által egész egyházakat veszített el és egykor részeit alkotó hatalmas közösségek most harcolnak ellene; – ha teljesen vagy majd-

nem száműzték egyes országokból; másokban pedig papjai zömét kizaklatták, nyájait meggyötörték, templomait elkobozták, tulajdonát birtokba vette egy ún. második apostoli egymásutáság* – ha egyéb országokban tagjai korcsosultak el és romlottak meg, s lelkiismeretességben, erényben és a szellemi műveltség ajándékaival éppen az általuk kárhozottatott eretnekek múlják őket felül; – ha saját soraiban eretnekségek vannak kitörőben és hanyag püspököket látunk; – és ha zavarai és szorongásai közepett mégis csak Egy Hang van, melynek döntésére bizalommal várnak a népek, Egy Név és Egy Szék, melyre reménnyel tekintenek: Péter a név és Rómában a szék; – egy ilyen vallás nem különbözik az V. és VI. század kereszténységétől.

*

Ha végigtekintjük az idők sorát, amelyet a katolicizmus átélt, a kiállott kemény megpróbáltatásokat, a rászakadt hirtelen és meglepő, külső és belső változásokat, hitvallóinak szakadatlan szellemi tevékenységét és lelki adomá-

* Ez célzás az anglikán egyházra. (A fordító)

nyait, a lelkesedést, amelyet keltett, teológusai hitvitáinak szenvedélyességét, az ellene intézett rohamok heveségét, dogmái szakadatlan kifejlődése következtében állandóan növekvő felelősségét: akkor egyszerűen elképzelhetetlen, hogy ha a katolicizmus elfajulása volna a kereszténységnek, már régen össze ne tört és el ne pusztult volna. Pedig még mindig élet, ha valás és bölcsélet egyáltalában élő a világban; fiatalosan üde, átütő erejű, meggyőző, fejlődő; vires *acquirit eundo*, ereje növekszik fejlődésével; nő és nem növi túl magát; szétterjeszkedik, de nem gyengül; mindig újjásarjad és mégis mindig azonos marad önmagával. . . .

Igaz, voltak idők, amikor külső és belső okokból oly helyzetbe sodródott az Egyház, ami majdnem az ájulás állapotával volt egyenlő; de csodálatos újjáéledései mindenkor, amidőn a világ már győzedelmeskedni vélt fölötte, csak újabb bizonyítékai annak, hogy tanításának és vallásgyakorlatának abban a rendszerében, amelyet kifejlesztett, a pusztulásnak semmi csírája sincsen. Ha a romlás kezdődő bomlást jelent, akkor bizonyára kevésbé érthető a korábbi erőteljes életnek hosszú szünet után bekövetkezett váratlan és teljes visszatérése, mint a tartós hanyatlás. S éppen ez jellemzi a szóban-

forgó újjáéledéseket. Nagy megerőltetés után az emberek kimerülnek és álomba zuhannak; felébredve ugyanazok, mint korábban voltak, de felüdültek az ideiglenes pihenéstől. Ilyenféle az Egyház szunnyadása és újjáéledése is. Nyugszik élete folyamán és alig tevékenykedik, majd fölkel és ugyanaz, mint korábban volt: minden tettekre készen áll a maga helyén. A tan, a szokások, egyházi rangsor, elvek, kormányzat ugyanaz, ami volt; történhetnek változtatások, de ezek vagy szilárdítások, vagy alkalmazások; minden egyértelmű és határozott, elvitathatatlan azonossággal.

An Essay on the Development of Christian Doctrine, 1645; Part II. Chapter VI. Section 1: 30, Sect. 2: 17, Sect. 3: 23, Chapter XII: 2, 9.

A kereszténység, amióta e világban megjelent, bizonyos értelemben mindig távozóban van innét. Oly kevésbé illik az emberi természet-hez, annyira szellemi, az ember pedig oly testies, látszólag oly védtelen s oly sok hatalmas ellensége és oly sok hamis barátja van, hogy minden kort sorjában „az utolsó időnek” lehetne nevezni. Nagy hódításokat tett, nagy műveket cselekedett; de mindezt, mint az apos-

tol önmagáról mondja „gyöngeségben és félelemben és nagy rettegésben”. (I. Kor. 2:3) tette. Hogyan van az, hogy mindig eltűnőben van és mégis mindig megmarad? Csak az Isten tudja ezt egyedül, aki így akarja. Tény azonban, hogy így van. És nem paradoxon, ha egyrészt azt mondjuk: fennállott 1800 esztendeig és fennmaradhat még sokkal tovább, másrészt pedig azt valljuk, végéhez közeledik, sőt valószínűleg utolsó napjait éli. Az Isten oltotta szívünkbe és elménkbe ez utóbbi szemléletmódot, hogy éppen az olyan benyomások iránt vagyunk fogékonyak, amelyek a közeli véget hirdetik; – mert valóban üdvös úgy élni, mintha már a mi napjainkban következnie be az, ami bármely napon bekövetkezhetik.

Waiting for Christ, 1840. nov. 29 és dec. 6; Par. and pl. serm. VI.: 17.

Amint az evangéliumi igazságok kinyilatkoztatását Krisztus csodái kísérték, azok szemében, akik elfogadják a katolikus tanokat úgy, amint a Credoban vannak és a szentatyák magyarázzák, nem fog nehézséget okozni a természetfölötti tevékenységnek ezt követő kiterjedtsége és különfélesége sem az Egyházban,

hanem az apostoli és a jelen kor között történt és csak a szellemi élet eredményét és bizonyosságát tanúsító dogmatikus meghatározások fejlődésével és bővülésével megegyező kísérőjelenséget fognak látni benne.

... Hozzászoktattuk magunkat, hogy alig gondoljuk a kereszténységet többnek egy credonál vagy tanításnál, mi megindult egyszer a világban és azután magára hagyva az emberi intézmények módjára és velük azonos közönséges vezetésnek van alárendelve, reményekkel és félelmekkel telten ugyan a jövőt illetőleg és magában foglalva bizonyos általános ígéreteket segítségül ez életre, de nem kíséri valami különleges Isteni Jelenlét vagy valami közvetlen természetfölötti adomány. ... Ha azonban viszont hisszük, hogy a keresztények, mint egykor a zsidóság, különös gondviselés alatt állnak és hogy az Egyház természetfölötti intézmény, akkor egy Jelenvaló Hatalomhoz méltó tevékenységben való hitünk következtében szinte állandó lesz bennünk a hajlandóság, hogy csodálatos történésekről szóló híradásokat is komolysággal tárgyaljunk.

The miracles of Scripture, §. 63 és 77; 1825/1826; Two Essays on Miracles: I.

KATOLICIZMUS

Katolikusok a nevüknek megfelelően viselkednek. Otthonosak minden időben és helyen, minden társadalmi helyzetben, a közösség minden osztályában, a műveltség minden fokán.

Ha másképpen lenne, ha nem lenne bizalmuk a legsötétebb napon és a legellenségesebb területen, akkor lemondanának az Egyház egyik lényeges ismertető jeléről, mit a neve jelez. Katolikus az Egyház, mert egyetemes gyógyírja van az egyetemes betegségekre. A betegség a bűn. Minden ember vétkezett. Minden embernek szüksége van a mentségre Krisztusban. Mindenki számára hirdetni kell e mentséget és részesíteni kell benne. . . . A hithirdetőnek mindenkihez kell fordulnia és mindenki által felismerhetőnek kell lennie, hogy Ádám egész nemzetségéhez küldetése van. Nem mondom azt, hogy mindenkit meg kell győznie és mindenkinél célt kell érnie, – mert ez az egyesek akaratától függ, de meg kell mutatnia mindenki megtérítésére való képességét azzal, hogy minden időben és helyen mindenféle rendű, mindenféle életkorú, mindenféle jellegű embereket ténylegesen megtérít. Ha a bűn helyi rossz, lehet

a gyógyírja is helyi, de ha nem helyhez kötött, nem véletlen, hanem általános, akkor ilyennek kell lennie a gyógyírjának is. A helyhez kötött vallás nem az Istentől van. . . . Az igaz zsidó hit addig volt helyhez kötött, amíg befejezetlen volt; amikor elérte tökéletességét befelé, egyetemessé vált kifelé és felvette a katolikus nevét.

Tekintsetek körül, testvéreim, a világban a mostani vallási alakulatokon s rá fogtok jönni, hogy egy és csakis egy viseli magán az isteni eredet e jelét. A katolikus egyház mélyreható forradalmi átalakulásokon kísérte már át az ember társadalmát és most egy újabbnak néz elébe. A változásoknak egész sorát átélte, hogy megmutassa függetlenségét mindegyiktől. Megpróbáltatásokat állt ki kelettől és nyugattól, monarchiától és demokráciától, békében és háborúban, császári és hűbéri zsarnokságtól, a sötétség és a bölcselkedés idején, a barbárság és fényűzés idején, szolgálóktól és szabadoktól, városok és népek által, kereskedelmi helyeken és ipari központokban, régi és új országokban, fővárosokban és gyarmatokon. . . . Sokáig folytathatnám így még tovább, beszélhetnék eddigi politikai sikereiről és kezdettől való szellemi győzelmeiről, a köz javáért folytatott munká-

járól és együttműködéséről az emberi természet más körülményeivel vagy az emberi társadalom csoportosulásaival. Mindez a természettudományos bizonyítékoknál nem kisebb erővel tanúsítja, hogy az Egyház nem a földről származik és nem a földben gyökerezik, hogy az embernek nem szolgálóleánya, mert elpusztíthatta volna, ha az ő műve lenne. . . .

Azonban csak a kereszténység egyik alakjának van meg az a valóságos belső egysége, mely a függetlenség első feltétele. Akárhová tekintsz, . . . hiába kutatsz a többenél az isteni eredet ez ismérve után. . . . Egyikőjük sem mérkőzik meg az emberi természettel: egyik sem öleli fel az egész embert. Egyiknek sincs mindenre érvényes mértéke. Egyik sem fogja egybe egyszerre az elmét és szívet, a félelmet és szeretetet, a cselekvést és szemlélődést. A kereszténység melletti bizonyítéknak tekintették és jogosan, hogy a legfogékonyabb emberek keresztények voltak. Nem mintha minden bölcs és mély szellem elfogadta volna hitvallását, de hódított és győzelmeket ünnepelt a soraikban, oly módon és számban, hogy már nem pusztán a tehetség vagy tudás kérdésének tekinthető, miért nem lettek mindnyájan keresztények. Jellemzi továbbá a katolicizmust, hogy hatással

van az Egyház a legmagasabb állású, a legalacsonyabb sorú, a legműveltebb s a legtanulatlanabb emberre is. Gyermekai között számolja minden osztály képviselőit. Ő a csüggedőnek vigasztalása, a szerencsés korholója, az ingadozó vezetője. Anyai szemmel néz az ártatlanságra, erős kézzel nehezedik rá a feslett életűre és méltóság a kevélyvel szemben. Megnyitja a tudatlan lelkét és meggyőzi a lángeszű értelmét. Nem szavak ezek: megtette ezeket, megteszi most is és vállalkozik rá újból. Amit igényel, az mindössze nyílt pálya és mozgási szabadság. Nem kíván pártfogást a világi hatalom részéről; régi időkben és országokban kérte ugyan és mint a protestantizmus is, felhasználta a világi hatalmat. Igaz, hogy igénybe vette, mert bizonyos korokban ez volt eljárásának az elismert, legcélszerűbb, magától adódó, ellentmondás nélküli módja és mert a nép is így várta tőle és eleve elismerte. De történelme azt is tanúsítja, hogy nincs rászorulva, mert elterjedt és felvirult nélküle is. Hálás minden szolgálatért és úgy veszi a világot, ahogy van; csak nyers erőszak tudja elnyomni. . . . Ugyanaz, ami három évszázaddal ezelőtt volt, amikor az összes mostani felekezetek még nem voltak. Tapasztalhatjátok, hogy ugyanaz, hiszen azt

hányják a szemére, hogy nem változik. Idő és tér nem érinti, mert eredete ott gyökerezik, hol sem tér, sem idő nincs, mert a végtelen, az örök Isten trónjáról jön.

Prospects of the catholic missioner, 1849; Disc. to Mix. Congr.: 12.

AZ EGYHÁZ EGYSÉGE

„Én is mondom tebát neked, hogy te Péter vagy, és erre a kösziklára fogom építeni egyházamat, és a pokol kapui nem vesznek erőt rajta”. (Mt. 16:18)

Manapság nagyon sokan, – annak ellenére, amit maguk előtt látnak, annak ellenére, amit a történelemben olvasnak, – nagyon sokan elfelejtik, tagadják vagy nem tudják, hogy Krisztus egy országot alapított e világban. Nem engedelmeskednek Neki a jövődölések ellenére, az evangéliumok és az apostoli levelek ellenére, szemük és fülük ellenére ... azon az úton, amelyen akarta, hogy engedelmeskedjenek Neki. Nem engedelmeskednek Neki országá-

ban; népének gondolják magukat, de anélkül, hogy alattvalói lennének. A saját maguk módján akarnak Neki szolgálni. . . .

Egészen mást tanít az Írás szövege. Szent Péterben, ki sziklává tétetett, melyre az Egyház alapítva lett, mintegy jelképesen látjuk az Egyház egységét, szilárdságát és állandóságát. Egy névre, nem sokra lett alapítva, hogy nyilvánuljon egysége. És e név Péter, hogy nyilvánuljon fennmaradása, vagy amint az Isteni Mester mondja, hogy „a pokol kapui nem vesznek erőt rajta”. Szent Pál hasonlóképpen „az igazság oszlopának és szilárd alapjának” nevezi. (I. Tim. 3:15)

Az, hogy Urunk szemében az összes keresztények egy vagy más értelemben egyek, nyilvánvaló az Újszövetség különböző helyeiből. Szenvedése előtt a Mindenható Atyához értük mondott főpapi imájában kifejezte azt az óhaját, hogy *egyek* legyenek. Szent Pál a korintusiaknak írva hasonlóképpen szól: „Amint a test egy, bár sok tagja van, a testnek pedig minden tagja, bár sok, mégis egy test, *úgy* van Krisztus *is*. . . . Ti pedig Krisztus *teste* vagytok és egyenként tagjai”. (I. 12: 12, 27) Az efezusiaknak ezt mondja: „Egy *test* és egy lélek, amiképp hivatástok egy reménységre szól. Egy az Úr,

egy a hit, egy a keresztség. Egy az Isten és mindenek Atyja". (4:4-6)

És ennek az egy testnek továbbá, egységnek tekintve, az Evangélium különleges kiváltságai adattak. Nem az egyik vagy a másik ember kapja az áldást, hanem minden egyes és mindnyájan, az egész test, mint egy ember, mint új lelki ember egyetértéssel vágyódik utána és nyeri el. Az anyaszentegyház „a menyasszony, a Bárány jegyese" (Jel. 21:9) az egész földkerekségen egy és nem több s a választott lelkék mind benne s nem elszigetelten vannak kiválasztva. Így: „Ő a mi békességünk, aki a kettőt (ti. zsidókat és pogányokat) eggyé tette, ... hogy a kettőt *egy új emberré* teremtsen önmagában". (Ef. 2: 14-15) Ugyanebben a levélben azt olvassuk, hogy az összes nemzetek „*társörökösök, egy testbeliek és együtt részesülnek* az ő ígéletében Krisztusban" és hogy mindnyájunknak el kell jutnunk ... „a hitnek és az Isten Fia megismerésének egységére, férfiúi tökéletességre, olyan életkorra, melynek mértéke Krisztus teljessége", mert amint „a férfi feje az asszonynak", *éppúgy* „Krisztus feje az Egyháznak", amiképp „szerette és önmagát adta érte a végett, hogy megszentelje és megtisz-

títsa a víz fürdőjében az élet igéjével”. (3:6; 4:13; 5:23, 25–26)

Nyilvánvaló, hogy a keresztények lelkületükben egynek tekinthetők: nyilvánvaló az is, hogy lélekben egyesülniök kell és hogy egy mennyei boldog társaságot fognak alkotni a másvilágon. De mi következik most már a hitből, hogy az összes szentek egyek Krisztusban? Az következik, hogy a keresztényeknek, amennyire lehetséges, nem rendezetlen, összefüggéstelen sokaság gyanánt, hanem megállapított rend által egymással egyesülten és szervezotlen egy látható társaságban együtt kell élniök itt a földön is, úgy, hogy nyilvánvalóan annak is látszódjának és egyként cselekedjenek. . . .

1. Ha kérdezik, hogy miért kell nekünk keresztényeknek egy látható testbe vagy társaságba egyesülni, akkor első válaszuk az, hogy az a nagy komolyság, amellyel az Írás a láthatatlan szellemi egységet a jelenben és a mennybeli jöendő egységet hangsúlyozza, az áhítatos lelkületet magától késztetí ennek az egységnek a földön látható utánzására. Mert miért emlegetné folytonosan az Írás, hacsak nem az lenne a szándéka, hogy mélyen vésődjék e gondolat a lelkünkbe és irányítsa a földön magatartásunkat. . . .

2. Üdvöztőnk imádkozott továbbá azért, hogy egyesek legyünk szeretetben és cselekedetben, de mi módon cselekedhetnék sok ember *együttessen*, hacsak nem úgy, hogy bizonyos törvények és tisztségek által szabályozott látható testületbe vagy társaságba alakul? És hogyan cselekedhetnék nagy arányokban és tartósan, ha nem lenne állandó testület?

3. A keresztség egység szükségzerű voltát támogathatjuk czután Üdvöztőnk egy egyedülálló intézményével, a keresztség szentségével is. A keresztség nyilvánvalóan látható szertartás és Szent Pál mondja, hogy az egyének általa egy már létező testbe egyesíttetnek. A keresztyének látható testületéről szól, amikor azt mondja, hogy „mi mindnyájan egy Lélekkel egy testté kereszteltettünk”. (I. Kor. 12:13) ... A keresztség szentsége Urunk és apostolai parancsa értelmében egyenesen feltételezi a keresztyének látható egyesülésének fennállását, de csakis egyét és maradandóan, a keresztyéneknek az apostolok idejétől terjedő egymásutánja által.

Ez, ismétlem, Krisztusnak a keresztség szertartásának intézményéből következő *szándéka*. Az további kérdés, amivel nem foglalkozunk, hogy kegyelmes lesz-e ígéretén túl és felül

azokhoz, akik tudatlanságuk következtében nem teljesítik szándékát, vagy más tekintetben nem az előírásnak megfelelően engedelmeskednek. Krisztus kinyilatkoztatott szándéka marad mindazonáltal, hogy tanítványait látható egysülés parancsa által egybekapcsolja. ...

4. És most az Egyház látható egységének és fennmaradásának egy másik biztosítékát akarom megemlíteni, ami különösen következik Urunk szavaiból és ez a kegyelem adományozásával felruházott kormányzóknak és lelkészeknek az utódlás jogával való rende­lése. A szent szolgálat rendje a kapocs, amely egybe­köti a keresztények egész testét s ennek ők az eszközei és ők ezenkívül a cselekvő indítékai is.

Ez az intézkedés szükségszerűen magába foglalja az utódlást, különben teljességgel megfoghatatlanná válik e rendelés, mert ha nem szolgáltathatja ki magának senki az újjászülé­tség szertartását, kétségtelenül éppoly kevésbé vagy még kevésbé ésszerű feltételezni, hogy püspökké vagy pappá válhatnak valaki saját szentelése által. Szent Pál határozottan kimu­tatja aggodalmaskodását, hogy biztosítsa hit­testvéreinek a papság e folytonosságát: „Azért hagytalak Kréta szigetén, – szól Titushoz –, hogy ami hátramaradt, elintézd, s városról vá-

rosra *preszbitereket rendelj*, amint meghagytam". (1:5) Timóteusnak pedig ezt írja: ..Amit tőlem számos tanú bizonyágtétele kíséretében hallottál, *bízd hűséges*, mások tanítására is alkalmas emberekre". (II. 2:2)

Tudjuk, hogy polgári viszonylatban semmi sem szilárdítja meg és tartja fenn erőteljesebben az utókornak az államtestet, mint az örökölhető királyság és nemesség. . . . A keresztény egyházkormányzat hasonlóképpen az Egyháznak kötelezettségévé tett külső és belső egységére törekszik. . . . Az apostolok nem bízták rá a keresztény közösségek pusztá tetszésére vagy jámborságára, hogy legyen-e egyházkormányzatuk vagy sem. Minden megelőző papi nemzedéknek kötelezettsége, hogy felszentelje szent hivatására az utána következőt. Gondolkozzunk el rajta, mi történnék természetyszerűen, ha nem lenne az isteni dolgok adományozási jogának átruházása így szabályozva, hanem rá lenne hagyva minden gyülekezetre, hogy saját maga válassza és tegye meg magának lelkészit. . . . A végén tanítók nélkül maradnának a gyülekezetek, az egység köteléke odalenne s az Egyház szétszakadozna. Ha a pap szükségszerű része az Evangélium kegyelmi rendjének, akkor a papi utódlásnak is annak kell lennie. . . .

Tudjuk, hogy az egyetemes egyház papjai mindmáig valóságosan maguktól az apostoloiktól származnak. Az Egyház Szent Péterre és a többi apostolra épülve e világ minden változásai közt mindmáig tovább vitte papjai szakadatlan sorát. És egyéb megfontolásokat figyelmen kívül hagyva, a puszta tény önmagában, hogy fennmaradt ez a szakadatlan jogfolytonosság, nem veszett el ez átöröklés, eléggé csodálatos ahhoz, hogy figyelmünket magára vonja és tiszteletünket felkeltsse. Gondviselészerűnek tűnik s felkelti reményünket és bizalmunkat, hogy ez az oly sok száz esztendőkön át kegyelemteljesen megoltalmazott rend mindvégig fenn fog maradni és hogy „a pokol kapui nem vesznek erőt rajta”.

... Tizenöt évszázad minden vizályaiban Krisztus evangéliumának egyik fő alapelveként minden oldalról rendben és nyugalommal elismerték a jogfolytonosság kötelezettségét. De azután az Egyházon kívül és belül nagy felfedezésként kezdték a tömegek dicsőíteni s mint nagy gondolattal kérkedtek vele, hogy az alakiságoknak semmi értékük sincs. ...

De azokat, akik nagyra vannak azzal, hogy egy párthoz sem tartoznak és ez önhitt kérkedésükben, felvilágosultaknak gondolják magu-

kat, minden szeretettel arra szeretném emlékeztetni, hogy maga Üdvözítőnk rendelte azt el, amit nekik elveik alapján pártnak kell tekinteniök, hogy a keresztény egyház egyszerűen és betű szerinti értelemben Krisztustól alapított párt vagy társaság legyen. Ő parancsolta meg, hogy tartsunk össze. Az egymással való társulás, a kölcsönös rokonszenv és mindaz, amit a kívülálló szemlélők pártszellemnek neveznek: előírt kötelesség. És a bűn és baj nem abból keletkezik, hogy párt, hanem hogy sok a párt és elszakadnak az Általa rendelt testtől vagy párttól. . . .

Krisztus Egyháza tehát, amiként a világ tekinti, bár betű szerinti értelemben párt, mégis valami sokkal magasabbrendű is ennél. Nem emberi intézmény, nem pusztán jogi építmény, nem az állam teremtménye, nem az állam függvénye, nem az akaratától függ léte vagy nem léte, hanem isteni társaság, az Isten nagy műve, Krisztus és apostolai valódi hagyatéka, Krisztustól ránk hagyott örökség, mint Illés palástja volt Elizeuson, amit Érte kell őriznünk. Szent kincs, mely Izrael frigyszekrényéhez hasonlóan földi dolognak látszik s ki van téve a világ visszaélésének és megvetésének, de amely a maga idejében és Alapítója végzése szerint fel-

tárja mind kegyelme, mind ítélete csodáit ma, holnap és holnapután.

The unity of the church, 1829. nov. 8, 15, 22; Par. and. pl. serm. VII.: 17.

KRISZTUS ORSZÁGA TAGJAINAK KÍSÉRTÉSE

Mi a mennyek országa a földön? Egyetemes birodalom világi fegyverek nélkül, földi igé-nyek világi szankciók nélkül, az uralom követelése hatalom nélkül érvényesítésére, állandó terjeszkedési törekvés kifosztásnak kitett állandó védtelenséggel karöltve, szellemi nagyság testi gyengeséggel. Mi sors vár egy ilyen birodalomra a világban? Üldözés. Az üldözés az Egyház ismertetőjele, az összes közül talán a legállandóbb ismertetőjele. A világ erős: a világ emberei a világ fegyvereivel rendelkeznek, vannak kardjaik, vannak hadseregeik, vannak börtönök, vannak bilincsek, vannak vad indulataik. Az Egyháznak semmiye sincs ezekből és mégis jogot formál az uralomra, a vezetésre, arra, hogy dorgáljon, intsen, vádoljon, elítéljen. Igényli a hatalmasok engedelmisségét, szembe-

száll a dölyfössel, keresztezi a makacskodó útját, magára vállalja a szegény védelmét, elfogadja a világ adományait, minek következtében gondozójukká válik, és végül ezeknek az említett hatalmas, dölyfös és akaratos embereknek a kezébe kerül, hogy bántalmazzák és kifosszák. ...

... A vértanúk kora ugyan csaknem elmúlt, de ritka a szent, aki a maga helye és mértéke szerint ne lett volna hitvalló. Nehezen cselekedhet valaki az igazságnak megfelelően anélkül, hogy ne ingerelné a világot méltatlan bánásmódra magával. „Akik jámborul akarnak élni Krisztus Jézusban, mindnyájan üldözést fognak szenvedni” (II. Tim. 3:12), – mondja Szent Pál, Urunk pedig így szól: „Boldogok vagytok, midőn szidalmaznak és üldöznek titeket, és hazudván minden rosszat mondanak rátok énérertem”. (Mt. 5:11)

... De azután ..., ha túlságosan szerencsések és gondtalanok vagyunk, túlságosan nagy bőségben élünk és túlságosan sok tiszteletben van részünk ahhoz, hogy természetesen éljünk velük, nem történhet-e meg, hogy az Egyház egyik ismertetőjele ténylegesen hiányozni fog belőlünk? Nem félős-e, hogy megbarátkozik a világ velünk, mert a világ barátai vagyunk?

Nem új vagy szokatlan dolog ez az Egyház történetében. Nemcsak a mi korunkat vagy országunkat jellemzi; nagy baja ez az Egyháznak minden korban. Bármilyen romlás is szüremkedett be a tan tekintetében egyes időkben és helyeken, semmi romlás sem volt oly nagy, mint ez a gyakorlatból eredő romlás, mely bizonyos mértékben minden időben és helyen megvolt, – az Isten szolgálata a mammon kedvéért, a vallás szeretete a világ szeretete miatt. ... Nem oly világos-e, mint a nap, hogy az emberek tömegei, kik támogatják az Egyház törvényes kiváltságait, nem annyira azért teszik ezt, mert szeretik a szentek országát, mint inkább azért, mert azt gondolják, hogy elvesztésük polgári intézményeink tönkremenését is jelenti egyúttal? Nem állítom, hogy semmi szeretet sincs bennük az Egyház iránt, de jobban szeretik a világi boldogulást. Az a többlet, amennyivel több bennük a szeretet a világ, mint az Egyház iránt, arra csábítaná őket, hogy ha a világ békéje és az Egyház jóléte nem egyeznének össze egymással, a világ pártját fogva az Egyház ellen forduljanak. A dolgok állását úgy látják, hogy az Evangélium a jórend érdekében hat közre, hogy az embereket megelégedettekké és engedelmes alattvalókká törekszik tenni,

hogy visszatartja az alsóbb néposztályokat zendülésektől, hogy szilárd ellenállást fejt ki forradalom, lázadás, összeesküvés, felkelés és fanatizmussal szemben, hogy a legjobban szavatolja a magántulajdon biztonságát. *Megvan* mindez a jóhatása, jótétemények ezek és joggal lehetünk hálásak érte. De számosan, kik az Egyházhoz tartozóknak vallják magukat, bennük látják Krisztus országának a különös jótéteményeit, keveset törődve az igazi és sajátos adományaival: a láthatatlan és lelki áldásokkal. Pillantsatok körbe politikai pártjainkra, irodalmunkra, tudományunkra, időszaki kiadványainkra, nem világosabb-e annál, hogy csak egy szóval is kellene bizonyítani, azért tisztelik általában a vallást, mert boldogabbá igyekszik tenni ezt az életet és alkalmas személyünk, tulajdonunk, előnyeink és helyzetünk megőrzésére e világban? ...

... Hagyjunk csak fel a világ szeretetével és kövessük Urunk és apostolai parancsolatait és azután hamarosan meglátjuk, mint kellene teljességgel éreznünk és mi az Egyház helyzete.

De addig is, akár hiszük, akár nem, igazság marad, hogy az Egyház ereje, mint eddig is, nem földi törvényekben, emberi támogatásban vagy a polgári helyzetben rejlik, hanem a

maga sajátos adományaiban; azokban a nagy adományokban, melyeket Urunk boldogságoknak nyilatkoztatott ki. Boldogok a lelki szegények, akik sírnak, a szelídek, akik szomjúhozzák az igazságot, az irgalmasok, a tisztaszívűek, a békességesek, az üldözöttek.

Condition of the members of the christian empire, 1840. máj. 31; Serm. on Subj. of the Day: 18.

AZ IGAZSÁG ÉS HAMISSÁG KÜZDELME AZ EGYHÁZBAN

*„Hasonló a mennyek országa a tengerbe vetett hálózhoz, mely mindenféle halat összefog, melyet, midőn megtelt, kihúztak a partra és leülvén, kiválogattak, a javát az edényekbe, a selejteset pedig kivetették”.
(Mt. 13:47)*

Az emberek ... nem akarják megérteni, lelküket az isteni igazságnak alárendelni, mintegy belenyugodni abba, hogy az áldások méltatlanoknak is adattak, hogy „hasonló a mennyek országa a hálózhoz, mely mindenfélét össze-

log.”. Kitérnek különféle módokon e titokteljes megállapítás elől. Tagadják olykor, hogy a rossz emberek valóságosan az Isten egyházában vannak, azt hiszik róla, hogy csak a jó emberekből áll. Kiagyalták egy külön és tökéletes láthatatlan egyház jelenvalóságát és csupán szentekkel népesítették be, – mintha az Írás csak egy szót is szólna valahol a látható egyháztól külön és függetlenül létező szellemi testről e világban. És a látható egyházat semmi egyébnek, csak e világ egy részének, intézménynek, felekezetnek vagy pártnak tekintik. Vagy pedig, amennyiben elismerik isteni alapítását, kisebbítik hit és szentségbeli szintartalmát és kiváltságait. A szentek közösségét pusztán névnek és az összes keresztényeket körülbelül egyformáknak tekintik, s ezzel végeredményben az Egyházzal és a küzdelemről szóló minden fogalmat kiüresítenek...

A szöveg azt mondja, hogy „a mennyek országa” vagyis a Keresztény Egyház „a tengerbe vetett háléhoz hasonló, mely mindenfélét összefog”. Máshol Szent Pál mondja: „Nagy házban nemcsak arany- meg ezüstedények vannak, hanem fából és agyagból valók is, és pedig amazok tisztességes, emezek tisztességtelen dolgokra.” (II. Tim. 2:20) Az ilyen helyeket, mint ez az idézet, nagyon különböző alkalmakból le-

het felhasználni. Most az igazságnak és a hamiságnak az Egyházban való küzdelmével kapcsolatban akarom szemügyre venni,

... Hit és hitetlenség, alázatosság és dölyf, szeretet és önzés az apostolok korától kezdve egy és ugyanazon testben volt egyesítve, semmiféle emberi módon nem lehet az egyiket a másiktól elválasztani. Mindazoknak, akik az Egyházban vannak, ugyanazok a kiváltságaik. Mindnyájan meg lettek keresztelve, mindannyian járulhatnak az oltári szentséghez, mindannyian oktatást nyertek az igazságban, mindannyian vallják az igazságot. Minden időben voltak valóban, akik hamis tanításoknak hódoltak és nyíltan a bűnnek adták át magukat, s akiket ennek következtében könnyű volt fedezni és elkerülni. De az ilyenek kevesen vannak. A Keresztény Egyház nagy tömegei egy és ugyanazon hitet vallják és látszólagosan mindnyájan egyetértenek egymással. Az ily látszólagosan egyértelmű személyek között folyamatban van mégis, mint volt kezdettől fogva, a jó és rossz közötti ősi küzdelem. Egyesek bölcsek, mások dőrék. Ki tartozik az egyik és ki a másik részhez, rejtve van előttünk és rejtve lesz az ítélet napjáig. Nem is alakultak ki jelenleg a jó vagy gonosz tökéletes mintaképei szerint

egyéniileg. Különböző fokban és módon különböznek egymástól, az egyikhez vagy másikhoz való ragaszkodásuk szerint. Az azonban bizonyos, hogy két rész van az Egyházban, bármily határozatlanok és bizonytalanok is körvonalaik, két részre szakadnak azok is, akik bizonyos értelemben meghitt barátokként élnek, gondolok azokra, akik ugyanazt a szellemi eledelt eszik és ugyanazt a Credot vallják.

...Közülünk mindenki vagy a kegyelem edénye, vagy pusztulásra szánva a büntetés edénye, vagy helyesebben, akarnám mondani, az *lesz* az Utolsó Napon és most útban van az egyik vagy a másik *irányban*. Nem tudunk másokat megítélni, nem tudjuk megítélni önmagunkat. Csak azt tudjuk magunkról, hogy törekszünk-e bizonyos mértékben Istennek szolgálni, vagy nem. Tudjuk, hogy Ő szeretett minket és „megáldott bennünket Krisztusban minden lelki áldással” (Ef. 1:3) és kívánja üdvösségünket. Tudjuk a körülöttünk élő többiekről is, hogy őket is megáldotta ugyanazon Üdvözítő s hogy testvéreinkül kell őket tekintenünk, ameddig szóval vagy tettel nyíltan meg nem tagadják testvériségüket. Igaz azonban mégis, hogy a jó és rossz *különválásának* súlyos folyamata állandóan tovább halad. A háló jelenleg mindenfélét

összefogott. És a világ végén lesz a végső szétválasztás. . . . Igaz az is, hogy az élet folyamán minden minket érő dolog hitünk próbatétele és megtisztulásunk eszköze. . . .

. . . Adja meg a mi Urunk Jézus Krisztus Atyja, az Isten, hogy bátorsággal álljuk meg helyünket!

Contest between truth and falsehood in the church, 1835 máj. 17; Par. and pl. serm. III.: 15.

ELLENSÉGÜNK A VILÁG

„Tudjuk, hogy Istentől vagyunk és az egész világ gonoszságban fetreng.” (I. Jn. 5:19)

Felmerül a megfontolandó kérdés, hogy miképpen különvált test a világ az Isten Egyházától. Az idézett szöveg, amint az Írás más helyei is, kétségtelenül ellentétbe állítják a kettőt. „Tudjuk, hogy *mi* az Istentől vagyunk és az egész világ gonoszságban fetreng.” Mármost a valósággal megfelelően számolva, az Egyház egyáltalában nincs, betű szerinti értelemben,

ténylegesen különválasztva a világtól, hanem benne van. Az Egyház a világban egybegyűlt és a tőle való különválás folyamatában lévő testület. A világ hatalma, sajnos, kiterjed az Egyházra, mert az Egyház, hogy megváltsa a világot, a világba jött. Az összes keresztények a világban vannak, és a világéi, amennyiben a bűnnek hatalma van még fölöttük; és közülünk még maga a legjobb sem mentes teljesen a bűntől. Jóllehet tehát a kettőről való fogalmunkat, elveiket és jövő kilátásaikat tekintve, az Egyház és a világ két különböző dolog, az Egyház a jelenben ténylegesen mégis a világhoz tartozik és nincs elkülönülve tőle; mert az Isten malasztja még csak részben vette birtokába, és a legjobb, amit magunkról mondhatunk: az, hogy két oldalunk van, egy fény- és egy árnyoldalunk, és hogy az árnyék a külsőre esik. Így egymás számára a világ részei vagyunk, bár nem vagyunk a világéi. Sőt, feltételezve egy egyénileg keresztény indítékoktól vezérelt emberi társaságot, egészében tekintve még ez a társaság is világias lenne, vagyis sok tévedéssel terhelt, tévedést fenntartó és sok rossz gyakorlatot jóváhagyó társaság. A rossz mindig a felszínen úszik. És ha azt kutatjuk, miért van az, hogy a jó a keresztényekben is kevésbé tűnik

fel, mint a rossz, az a válaszom: először azért, mert kevesebb van belőle, másodszor pedig azért, mert a rossz kierőszakolja az általános tudomásulvételt, a jó pedig nem. Ezért tárul fel a rossz egész látható mivoltában és különféle alakulataival egy nagy emberi testületben, melyben a maga részével mindenki résztvesz. És harmadszor, a lelket a dolgok természeténél fogva csak az Isten értheti meg és a vallásos lélek Szent Péter szavai szerint „elrejtett szívbeli ember” (I. 3:4). Másoknak jobbra csak a cselekedeteit látjuk és mivel a helytelen cselekvésnek számtalan, a helyes cselekvésnek pedig csak egy módja van és számtalan útja van mások viselkedése megfigyelésének és megítélésének is, nem csodálatos, hogy még az emberek legjobbjai is, és még inkább a többség annyira bűnös és annak is látszik. Az Isten látja egyedül a körülményeket, amelyek között az ember cselekszik és amiért valamely módon és nem másképp cselekszik. Az Isten látja egyedül tökéletesen a tetteit megelőző gondolatfolyamatot, az indítékokat és okokat. És Isten látja egyedül, ha valaki valamit rosszul vagy vétkezen tett, a mély bűnbánatot utána, – a rendszerint bekövetkező megalázkodást, amely azután önmagunknak tett különös szemrehányásokba tör ki, – és a tel-

jesen Isten könyörületére hagyatkozó alázatos hitet. Gondolj csak rá, a nap mily sok óráját tölti minden ember teljesen magára és Istenére hagyatva, vagy helyesebben, mily kevés percet van másokkal érintkezésben, – fontold meg ezt és meg fogod érteni, miért van az Egyház élete elrejtve az Istennel és miért kell az Egyház külső kormányzásának sokkal jobban, mint ahogy valóságosan hasonlít, szükségszerűen hasonlítania a világhoz és mennyire hiú ennek következtében egyesek kísérlete, hogy határozottan elválasszák a világot az Egyháztól. Fontoljuk meg továbbá, hogy mily sok dolog állja útját két lélek egymással való érintkezésének, míg testben vagyunk. Be vagyunk börtönözve a testbe és érintkezésünk valóságos érzelmeinket gyarlón képviselő szavak útján történik. Ezért értik félre mások a legjobb indítóokokat s legigazabb érzelmeiket és értelmezik helytelenül a leghibátlanabb magatartást. És így jobban vagy kevésbé a keresztények is szükségszerűen idegenek egymásnak, sőt, ami a dolgok látszatát illeti, csaknem megtéveszti az egyik a másikat, s mint mondtam, a világot jelentik egymásnak. Valóban hosszú idő kell hozzá, míg általában megismerkedünk egymással, és hűvösnek, érdesnek, akaratosnak vagy önfejűnek tűnik fel egyi-

könk a másíknak, amikor nem is olyan. És ezért fordul elő, sajnos, (szerencsétlen módon), hogy még a jó emberek is, mintha menekülnének a durva világtól, visszavonulnak egymástól önmagukba és Istenükhöz.

És ha így van az emberek legjobbjainál, mennyivel inkább így lesz a hitben és engedelmességben még ingatag tömeg esetében, a félkeresztényeknél, akik nem szilárdították még meg magukban gondolkodásukat és cselekvésük módját. Ezek annyira távol állnak attól, hogy énjük jobb része legyen látható, hogy gyakran rosszabbnak hatnak, mint amilyenek. Vannak ugyan nekik titkos félelmeik és aggályaik, pörbe száll az Isten kegyelme lelkiismeretükkel és nyomában nagyobb komolyság időszakai következnek, szégyellik mégis megvallani egymásnak megkomolyodásukat és kigúnyolják a vallásos embereket, nehogy őket magukat nevéssék ki.

És így egészében véve az a helyzet, ha abból a célból szemléljük az embereket, hogy kiderítsük, ki tartozik a világhoz és ki nem, senkit sem fogunk találni, ki ne tartoznék e világhoz, mert senki sincs, ki ne lenne kitéve gyengeségnek. Úgy hogýha a világot kerülni annyit jelentene, mint az emberek egy bizonyos fajtáját kerülni, kerülnünk kellene minden embert, sőt

magunkat is, – ami már olyan következtetés, aminek egyáltalában semmi értelme sincs.

De kerülve minden mesterkéltséget, ... nézzük gyakorlati szemmel a dolgot. ... Kísértésbe kerülünk, hogy hanyagoljuk el valami időleges dolog miatt az Isten imádását? Ez a világ kísértése és nem engedhetünk neki. Kinevetnek lelkiismeretes magatartásunk miatt? Ez is a világ kísértése és ellene kell szegülni. Kísértésünk van rá, hogy túlságosan sok időt szenteljünk a szórakozásnak, hogy hanyéljünk, amikor dolgoznunk kellene, olvassunk vagy csevegjünk, amikor földi hivatásunkkal kellene foglalatoskodnunk, lehetetlenségekben reménykedjünk vagy valami a magunkétól különböző életállapotról ábrándozzunk, mások jó véleménye érdekében mértéktelenül aggódalmaskodjunk, okosságunk hírére túlságosan nagy súlyt helyezünk? Mindezek a világ kísértései. Elégedetlenek vagyunk a sorsunkkal, vagy túlságosan hozzákötjük magunkat és bosszankodunk vagy elcsüggedünk, ha az Isten visszavesz valamit az Általa adott javakból? Ezek világiasságok, lelkületet jelentenek.

Ne nézd a világot, mint valami távoli ropant és óriási rosszat, – kísértései egészen közelben vannak, alkalmazkodnak hozzád és für-

gék, hirtelen kísértének meg és ravaszak az ügyességükben. Kísérelj meg az Írás szavait a mindennapi életbe átvinni és a rosszat, miben a világ fetreng, önszívedben felismerni.

The world our enemy, 1829 márc. 8; Par. and pl. serm. VII.: 3.

SZENTEK LÁNCOLATA

Szilárdság és tartósság: ezeket a gondolatokat kelti talán főként egy templom a lelkünkben. Megéretteti velünk ugyan sokféleképp a vallás szépségét, magasztosságát, nyugalmat, titokzatosságát és szentségét is, de ami mind ezeknél több, megéretteti a vallás örökkévalóságát. Arról tanúskodik, aki a kezdet és a vég, az első és az utolsó; emléke „Jézus Krisztusnak, ki ugyanaz tegnap, ma és mindörökké”. . . . Nézz körül a templomokra: hány nemzedék távozott el azóta, hogy az egyik követ a másikra helyezték, hogy az egész épület készen állott. Azok, kik építésére először gondoltak és megépítésénél közreműködtek, a tervező szellemek, a dolgozó vándorlegények, az ada-

kozó jámbor kezek, az áhítatos ajkak, amelyek felszentelték, régesrég eltűntek; de mi haszonélvezői vagyunk az ő jó munkájuknak. Nem látszik az valóban különösnek, hogy olyanok táplálják, adnak nekünk szállást és ruháznak bennünket fel lelkileg, akiket sohasem láttunk vagy hallottunk és akik minket sem láttak és nem is gondolhattak reánk századokkal ezelőtt? Nem látszik az valóban különösnek, hogy képesek legyenek emberek nem pusztán másokra való hatás, nemcsak a lelkek hosszú során keresztül terjedő szakadatlan befolyás révén, hanem egyszerű és közvetlen cselekedet útján kapcsolatba lépni velünk a századok távolán át úgy, mintha a saját kezükkel segítenének? Mily látható, kézzelfogható megmutatkozása a szentek egyességének!...

Íme, mily magasztos hagyomány a hit! Egyedül a hit hosszabbítja meg az ember létét s teszi lehetővé, hogy a saját érzelmeivel múltban és jövőben éljen. E földi világ emberei tele vannak hétköznapi tervekkel. Még vallási dolgokban is mindig közvetlen sikerek után vágyódnak és semmit sem akarnak egyáltalában tenni, ha nem tehetnek mindent a maguk egyéni módján, a sajátmaguk választotta eszközökkel, mindjárt az eredményt is élvezve. A keresztény

azonban félelem nélkül merészkedik a jövő birodalmába, mert hisz abban, aki van, és aki volt, és aki eljövendő. El tudja viselni, hogy már ebben a világban is éppúgy, mint az eljövendőben, az öröklét részeseinek csak egyike legyen. Megelégszik azzal, hogy csak elkezdjen dolgokat és abbahagyja, hogy csak a maga részét végezze el és ne többet; vállalkozik olyanra, amit másoknak kell befejezniök; vet ott, ahol másoknak kell aratniok. Senki sem korlátoolta és fogta igazábban rövidebbre a munkáját, mint Ő, az Egyedülvaló. Mi, az Ő tagjai, kik teljességét csak részben élvezzük, szándékainak is csak részein dolgozunk. Az egyik az alapot rakja le, a másik épít reá. Az egyik a hegyet bontja, a másik „a szegletkövet viszi ujjongással”. Így épültek fel templomaink. Az egyik nemzedék építette a kórusát, a másik a hajóját, a harmadik egy kápolnát függesztett hozzá, a negyedik egy oltárt, az ötödik a tornyot. Kis lassú léptekkel haladt előre a kegyelem műve, nem zavartathatták magukat az idővel és fáradozhattak rajta, hogy a telhető legjobbat tegyék, mert ígéretük volt, hogy a pokol kapui nem vesznek erőt rajta. . . .

Említettem, hogy a körülöttünk látott szent épületek, melyekben imádkozunk, építőikre em-

lékeztetnek, bár nagyon régen éltek, de valójában még az övékénél is régebbi időkre emlékeztetnek. . . . Építőik követőik és gyermekeik voltak a még régibb ősöknek, akik azokká nevelték őket, amik lettek és képessé tették őket Isten segítségével oly művek alkotására, amit mások nem, hanem csakis ily atyák fiai tehettek meg. Bizonyos, hogy az örökül kapott templomok nem vagyonnal szerzett dolgok, nem a szellem teremtményei, hanem a vértanúság gyümölcsei. . . . Alapjaik nagyon mélyen gyökerезnek, még az apostolok tanításában, a szentek hitvallásában és az Evangélium első győzelmeiben. . . . A keresztet mindig veszélyekkel és szenvedésekkel tűzik ki s könnyek és vér öntözik. . . . Csak szeplőtelen emberek, csak önmegtagadó emberek, az igazságosság hirdetői és az igazság hitvallói teremthettek otthont az igazságnak bármely országban. Így az Isten templomai egyúttal az Ő szentjeinek is emlékművei s az ő nevükről nevezzük el őket, miközben az Isten dicsőségére szenteljük. . . .

Ő, boldogok, kik siralmas időkben segítik magukat a régi és egyetemes egyház szentjei közösségének e láncolatával Ő, bölcsék és kötelességtudók, kik annál jobban becsülik, mi megmaradt nekik, ha a világ már oly soktól meg-

rabolta őket! Nem veszítettünk el mindent, míg miénk a helyek, hol őseink tartózkodtak, míg javíthatjuk az omladozókat, építhetünk a régi alapokra és növelhetjük számukat új helyeken!

The Gospel palaces, 1836 nov. 13; Par. and pl. serm. VI.: 19.

AZ ELREJTŐZÖTT KRISZTUS

Krisztus most is a földön van még. Határozottan mondotta, hogy újból jön. A Szentlélek eljövetele annyira az Ő jövetele, hogy ha tagadnánk mostani ittlétét, amikor Isteni Lélek által van itt, ugyanolyan alappal mondhatnánk azt is, hogy nem volt itt, mikor testi élete napjaiban láthatóan e világban volt. . . .

Ha tehát még most is a földön van, de nem látható, (mi kétségtelen,) nyilvánvaló, hogy még most is testi léte napjaiban választott állapotában tartja magát, vagyis elrejtőzött Üdvözítő és (hacsak óvatosak nem vagyunk) a kellő tisztelet és félelem nélkül kerülhetünk a közelébe. Ismétlem, bárhol van is, (ez további kérdés,) mégis itt van és újból rejtőzik s jelenléte jeleinek, bárminők legyenek is, oly természete-

tűeknek kell lenniök, hogy lehetővé tegyék a kétséget holléte felől. . . .

. . . Az Egyházat az Ő „testének” mondjuk; ami látható földi létekor, az Ő anyagból való teste volt, az az Egyház most. Isteni hatalmának az eszköze, melyhez közelednünk kell, hogy kegyelmet nyerjünk Tőle, s melynek megsértése által az Ő haragját keltjük föl. De mi egyéb most az Egyház, mint bizonyos értelemben a megaláztatás teste, csaknem kihívja a gúnyt és mocskolódást a nem hitből élő emberekből. Sokkal inkább cserépedény, mint az Ő húsból való teste volt, mert az legalább is ment volt minden bűntől, az Egyház pedig egy tagjában sem szep-lőtelen. Tudjuk, hogy szolgálai a legjobb esetben is tökéletlenek és gyarlók s hittestvéreikéhez hasonló szenvedélyeik vannak. Mégis róluk mondotta, nem pusztán az apostolokhoz, hanem mind a hetvenkét tanítványhoz szólva, (akikének kétségtelenül megfelel a keresztyén lelkészek tiszte,) hogy „aki titeket hallgat, engem hallgat, és aki titeket megvet, engem vet meg; aki pedig engem megvet, azt veti meg, ki engem küldött.” (Lk. 10:16)

Jelenléte emlékeztető jeleivé és eszközeivé továbbá a szegényeket, erőtleneket és meggyö-törteket tette, és ezáltal nyilvánvalóan újból ki

vagyunk téve ugyanannak a kísértésnek, hogy megvessük és kicsúfoljuk. Választott tanítványai e világban azok, ami Ő volt; és amint az Ő rejtett és védtelen állapota arra készítette az embereket, hogy sértegetssék és bántalmazzák, ugyanígy Jelenléte emlékeztető tanúinak ugyanezek a sajátságai készítetik az embereket arra, hogy megsértsék Őt most. Hogy ők az Ő emlékeztető tanúi, nyilvánvaló az Írás sok helyéből. Így például a gyermekekről ezt mondja: „Aki befogad egy ilyen kisedet az én nevemben, engem fogad be.” (Mt. 18:5) És a tanítványait üldöző Saulnak ezt mondta: „Miért üldözesz engem?” (Ap. csel. 9:4) Előre figyelmeztet, hogy az utolsó napon így fog szólni az igazakhoz: „Mert éheztem és ennem adtatok, szomjúhoztam és innom adtatok, idegen voltam és befogadtatok engem, mezítelen és felruháztatok engem, beteg voltam és meglátogattatok engem, fogságban voltam és eljöttetek hozzám.” És hozzáteszi: „Amit egynek e legkisebb atyámfiai közül cselekedtetek, nekem cselekedtétek.” (Mt. 25:35–36, 40) És a közte és tanítványai közt fennálló ugyanezen kapcsolatra figyelmeztet az átkozottaknak szóló szavaiban. E szakaszokat még rettentőbbé és szemléltetőbbé teszi az a körülmény, hogy sem

az igazak, sem a gonoszok nem tudták, hogy mit tettek; még az igazakról is úgy szól, mint akik nem tudták, hogy Krisztushoz közeledtek. Ezt mondják ugyanis: „Uram, mikor láttunk téged éhezni, és tápláltunk téged, szomjúhozni és italt adtunk neked?” (Mt. 25:37) Krisztus tehát minden időben a világban van, de most sem nyilvánvalóbban, mint testi élete napjaiban.

Christ hidden from the world, 1837 dec. 25; Par. and pl. serm. IV.: 16.

KRISZTUS AZ EGYETLEN FŐPAP

Krisztus, azóta, hogy eljött, szenvedett és felvétetett, mindig a közelünkben van, mindig velünk van, bár nem tért ténylegesen vissza, mintha el sem ment volna, mintegy örökre visszatért. Ő az egyedüli Úr és Pap az Egyházában, ki az adományokat osztja, és nem rendelt senkit, aki mellőzhetővé tenné Őt, mert csak rövid időre távozott. Egykor Áron foglalta el Krisztus helyét és külön papsága volt. Krisztus papjainak azonban nincs más papságuk az Övéen kívül. Ők csak az Ő árnyékai és közegei, az Ő külső megjelenései, és amit tesznek, azt Ő mű-

veli. Ha keresztelnek, Ő keresztel; ha áldanak, Ő áld. Benne van Egyházának minden ténykedésében, és egyik sem jobban az Ő ténykedése, mint a másik, mert mind az Ővé. Így vagyunk az evangéliumi időkben mindenkoron közel a keresztjéhez. Mintegy alatta állunk és újdonna fogadjuk Tőle áldásait. Csakhogy mert azóta, történetileg szólva, az idő előrehaladt és a Szent eltávozott, bizonyos külső formák szükségesek, hogy ezek útján újból az árnyékába kerüljünk, és hogy áldásait valósággal élvezzük, valamely titok vagy szentség által élvezzük. Mindez arra a kötelességre int, hogy emlékeztessük magunkat Krisztusra és kutasunk egyúttal utána. Int bennünket, hogy a jelenvalóval ne törődjünk, ne kössük le magunkat célok mellett, ne legyünk várakozásokkal teli a jövőre, hanem úgy éljünk a hitben, mintha nem hagyott volna el bennünket, úgy a reményben, mintha már visszatért volna hozzánk. Meg kell kísérelnünk, úgy élnünk, mintha élnének még az apostolok, és meg kell kísérelnünk, hogy Urunk evangéliumi életéről nemcsak mint történeti adottságról elmélkedjünk, hanem mint emlékbe mélyedjünk el abba.

Waiting for Christ, 1840 nov. 29 és dec. 6; Par and pl. serm. VI.: 17.

KRISZTUS KIÁRADÁSA A SZENTSÉGEKBEN

Krisztus, bár most „az Atyának jobbja fölül”, bizonyos értelemben nem hagyta el soha a világot, mióta egykor itt megjelent. Mert a Szentlélek működése által ismeretlen módon valóban jelen van velünk és kitárja magát szüntelenül azoknak, akik Őt keresik. Amikor még láthatóan a földön volt, mint az Emberfia, akkor is mégis „a mennyben” volt, és most, bár „fölvéteték a mennybe”, mégis a földön van. És miként még mindig nálunk van, mindenkoron, miként a mennyben, ugyanúgy keresztjének és szenvedésének az órája titokzatosan szüntelenül a jelenben van, bár 1800 esztendő telt el azóta. Idő és tér nincsenek az általa alapított szellemi országban és Egyházának szertartásai mintegy időt és tért eloszlátó titokteljes varázsszavak. . . . Átviláglik rajtuk Krisztus, mint átlátszó testeken, akadálytalanul. Ő, az Egyház világossága és élete, általuk hat, kiosztva bőségéből, egymásba kapcsolva és szilárdul egybekötve minden részét. És ezek a misztériumai nemcsak külső jelek, hanem (mintegy) kiáradásai kegyelmének, melyek külső alakokba fejlenek, miként az angyalok, ha embereknek

jelennek meg. Az Ő érintése van rajtuk és Ő lehelt rájuk, mikor elrendelte őket. És ezért van erő bennük, mi előtör és körülragyogja őket, míg a hit szeme semmi anyagi elemet nem lát többé bennük. Egyszersmindenkorra függött a kereszten, és vér és víz folyt átdöfött oldalából, de a Szentlélek működése folytán e vér és víz szakadatlanul folyik, mintha keresztje a valóságban még mindig közöttünk állna, és a keresztelővíz mintha csak az érzéklésünknek szóló külső alak lenne. Így ez a víz a való értelmében nem ugyanaz, ami előbb volt, hanem új szellemi képességekkel van felruházva. Nem mintha anyagi lényege, mit a szemünk lát, megváltozott volna, vagy valami új természetet kapott volna, hanem az az éltető Szellem, mely „a köveket kenyérré tudja változtatni” és élő lényt hoz létre porból és hamuból: a víz által Krisztus vérét működteti. Más szavakkal, miként Szent Pál szövege tanítja: „Mi mindnyáján egy Lélekkel egy testté kereszteltettünk” (I. Kor. 12:13), Krisztus és nem ember az, aki keresztel.

Szent Pál ezt a nagy igazságot egyebek közt a kolosszeiekhez írt levelének 2. fejezetében is eszünkbe juttatja. Először ezt mondja: „Krisztusban lakozik az Istennek egész teljessége

valósággal és benne nyertétek teljességetek, ki minden fejedelemségnek és hatalmasságnak a feje.”... Ezután pedig így folytatja: Meg vagytok keresztelve, ezért ne gondoljatok az árnyképekre. ... „A valóság Krisztusé.” A körülmetélés árnykép, de a keresztelés és az Egyház többi misztériuma valóságok, és valóságok, mert Krisztuséi. ...

... Krisztust szemlélni mindenben, természetesen látható jelekben megnyilatkozottan, – üdvintézményeit nem önmagukban tekinteni, hanem mint jelenléte és hatalma zálogait, mint az Ő szeretete hangját, mint az Ő való alakját és arculatát, ki mindig néz bennünket, mindig szeret minket, Őt így felfedve dicsőségben nézni napról-napra –: nem kimondhatatlan kegyelem-e azoknak, akik hisznek? Nem oly nagy-szerű-e, hogy már fenségességéért igaznak kívánhatnánk, és boldognak tartjuk azokat, akik képesek elfogadni. És ha mindez világosan ki van nyilatkoztatva az Írásban, mikor kimondottan azt tanítja nekünk, hogy Krisztus a víz által megtisztít bennünket, hogy ragyogó templommá alakítson át, hogy az áldozati kenyér az Ő teste, hogy Ő jelen van szolgálóban és Egyháza közepett –: miért tartóztatnánk magunkat az Urunk feltámadásában kételkedő Tamás-

ként? „Boldogok, akik nem látnak és mégis hisznek!”

Regenerating baptism, 1835 nov. 15; Par. and pl. serm. III.: 19.

KRISZTUS LÁTHATATLAN JELENLÉTE

„Nem jön el az Isten országa szembeűnő módon; sem nem fogják mondani: Íme itt, vagy amott van; mert hiszen az Isten országa bennetek vagyon.” (Lk. 17:20–21)

Amit Urunk hírül adott, megtörtént. Az Isten országa eljött, betöltötte a világot, birtokba vette a föld magasságait; de észrevétlenül jött. Minden más királyság harsonaszóval jelezte jövetelét és magára irányította a figyelmet. Pallossal, lándzsával és vérttel jött. . . . „Színe előtt tűz emészt, és utána láng perzsel. Alakjuk olyan, mint a lovak alakja, s úgy száguldanak, mint a lovasok. . . . És szárnyuk zúgása, mint a harcbaszáguldó nagyszámú lovaszekér zúgása.” (Jóel, 2:3–4; Jel. 9:9) Ilyen a földi hatalom jövelele és lesz egy nap, amikor

teljesedésbe megy ez és megtalálja mását a menny történetében is. mert amikor Urunk újból eljön, Ő is robajjal fog jönni, „az arkangyal hangjával és az Isten harsonájával”. (I. Tessz. 4:15) Ez észrevehető lesz; így fogja Egyháza végezni, de nem így kezdte a földön, mert amint előre megmondta: „Nem verseng és nem kiáltoz, sem az utcákon nem hallja senki az ő szavát. A megroppant nádat nem töri el, és a füstölő mécsbelet nem oltja ki, míg csak győzelemre nem viszi az ítéletet.” (Mt. 12:19–20) . . .

Az Isten országa, – mondja az Isteni Mester, – nem jön el szembetűnő módon, . . . mert bennetek vagyon. . . . Benső és titkos jelenlét által jön: külső eszközökkel ugyan, de ezeknél az eszközöknél sokkal magasabbrendű hatásokkal és a valóságban magának az Istennek a tevékenysége által. Ő, a Mindenüttjelenlevő és Mindentudó sok szívet ért el egyszerre sok helyen, mindnyájan azonnal egy nyelvet beszéltek, nem egymástól tanulva, hanem Tőle tanulva a Bárány Énekét. Vagy ha bizonyos értelemben emberi oktatás útján történt is ez, mégis természetfölötti módon értették meg és sajátították el csaknem még a szavak kiejtése előtt. Egyszerre törtek ki az emberek mindenhol a dicséretében, keleten és nyugaton, északon és

délen; és a megdőbbent világ hiába kutatta szerte, hogy honnét ered ezeknek az édes és szent énekeknek összhangzása. . . . Ez a hit győzelme volt, mely nem azt mondja: „Ki megyen föl az égbe vagy ki száll le az alvilágba? Hanem mit mond? Az ige közel van hozzád, szívedben és szívedben van, tudniillik a hitnek az igéje, amelyet hirdetünk.” (Róm. 10:6–8) . . . Mert az Isten felülről szállt le közéjük és mindenhol volt; az Angyalok Ura a földön járt-kelt; szétárasztotta Jelenlétét és megsokszorozta Képmását. . . .

. . . Krisztus Jelenléte az, ami Krisztus tagjaivá tesz minket: „Nem fogják mondani, íme itt, vagy amott van, mert az Isten országa bennetek vagyon.” Mások csodálkoznak, mások elemezni igyekeznek, hogy mi az, ami működik; mindenféle emberi okot sejtene, mert nem tudják látni, nem érzik és nem akarják hinni a belső befolyást; a szellem valamilyen szeszélyének vagy szabálytalanságának, az újdonság erejének, valami titokzatos ármányos rábeszélésnek, valamilyen rejtőző ellenségnek, vagy valami sötét és agyafúrt cselszövéssnek tulajdonítják, s megriadva tekintik és örömet megszégyenítének, ami a valóságban Krisztus arculatának éles, eleven, kényszerű ragyogása. „Az Úr hátra

fordulván rátekinte Péterre” (Lk. 22:61) és „valamiként a villámlás napkeleten támad, és látszik napnyugatig, olyan az Emberfiának Jelen léte is.” (Mt. 24:27) Jött, elment, művét, maradandó művét végrehajtja, mielőtt az emberek meglátják.

És ami királyságának első éveiben történt ... folytatódik a maga mértéke szerint az Egyház minden idejében. ...

... Ha valami jóban részesültél nem csupán az Egyházban, hanem az Egyház által; ha az istentiszteletre jöttél és megáldattál békeséggel vagy megvilágosodással, amire rászorultál; vagy ha vissza tudsz emlékezni az időkre, amikor szent helyeken időztél és ott bizonyos oly dolgokat láttál meg, amelyeket a világ nem látathat meg: vagy ha szentbeszédnek nagy hatásal voltak rád és lelki javakkal áldottak meg; vagy ha a lelked mintegy átváltozott benned, amikor a Legnagyobb Szentséghez járultál; ... vagy ha halottas ágyat látsz és megtudod, mily reménnyel telten tud meghalni Egyházad gyermeke, – ó, állj meg, mielőtt kételkedsz benne, hogy az Isten jelen van közöttünk.

Invisible presence of Christ, 1841 nov. 28; Sermon on Subj. of the Day: 21.

AZ EUCHARISZTIKUS JELENLÉT

„Ez a mennyből leszálló kenyér, hogy aki abból eszik, meg ne haljon.” (Jn. 6:50)

E szavak a hit által adott összes szentségi titkok közül a legnagyobbról és legmagasztosabbról szólnak, vagyis a szentáldozásról. Krisztus, ki meghalt és utána feltámadt értünk, szellemileg halálának és feltámadásának teljességével jelen van benne. Jelenlétét e nagy szentségben szellemi jelenlétnek mondjuk, nem mint ha . . . nem lenne a valóságban jelen, hanem csak azt fejezzük ki általa, hogy sem nem láthatjuk, sem nem hallhatjuk Őt jelenlétében, hogy nem közelíthető meg, illetőleg nem állapítható meg valamilyen érzék által, hogy nem térben, nem érzékileg van jelen, bár valósággal jelen van. Hogy ez mi módon történik, természetesen titok. Amit tudunk és tudnunk szükség, mindössze annyi, hogy Ő nekünk adja magát s hogy a szentáldozás szentségében veszszük.

. . . Kafarnaumban . . . ünnepélyesen kijelentette apostolainak, hogy senki sem élhet

örökké, ha csak nem eszi és issza az Ő testét és véré. És azután, amint a másik három evangélium elbeszéli, később, közvetlenül keresztfeszítése előtt megmondja nekik, hogy mi módon teljesedik be nekik a kegyelem e titka. A megszentelt kenyeret jelöli ki, mint az a testet, amelyről szólott és a megszentelt bort, mint a véré. És megmondja, hogy a kenyérből és kehelyből részesülve testéből és véreből részesülnek. . . .

Krisztus ezt mondja: „Ha nem eszitek az Emberfia testét, és nem isszátok az ő véré, nem leszen élet tibennetek. Aki eszi az én testemet, és issza az én vére, annak örök élete vagyon; és én feltámasztom őt az utolsó napon. Mert az én testem bizonynyal étel, és az én vérem bizonynyal ital.” (Jn. 6:35)

És azt is mondja Krisztus, hogy Ő maga számunkra az *igazi* manna, az *igazi* kenyér, mely a mennyből szállott alá. . . . Ami tehát a manna a pusztában volt, kétségtelenül az a szellemi manna a keresztyén egyházban. A pusztában valóságos adomány volt a manna, amit vettek és ettek, és ugyancsak ilyen manna az Egyházban . . . az Ő saját drágalátos testének és vérenek adománya, mit Ő valósággal ad, s mi veszünk és eszünk, mint ették a mannát. . . .

Kérjük Öt, hogy vonzzon minket magához és adjon hitet nekünk. Ha titkait nagyon nehéznek érezzük a számunkra és kötelet támasztanak bennünk, kérjük Öt az alázatosság és szeretet adományáért. Azok, akik szeretnek és alázatosak, meg fogják azokat érteni. Érzékies lelkületűek nem vágyódnak utána s a dölyfös szelleműek megütköznek rajtuk. De a szeretet vágyódik utána és az alázatosság bizonyítottáuk veszi. . . . Kérjük Öt, hogy töltsön el komoly sóvárgással Utána, hogy szomjúhozzuk jelenlétét, hogy nyugtalanul keressük Öt s örülünk, ha halljuk, hogy megtalálható még most is az érzékelhető dolgok leple alatt és töltsön el áhítatos bizakodással, hogy meg is találjuk Öt ott. Boldogok valóban, akik nem látnak és hisznek.

The eucharistic presence, 1838 máj. 13; Par. and pl. serm. VI.: 11.

A SZENTMISEÁLDOZAT

A szentmise nem csupán szavak hosszú sora, hanem cselekmény, nagy, a legnagyobb cselekmény, mi a földön lehetséges. Nem csupán esedezés, hanem azt merem mondani, az

Örökkévaló leledése. Jelenvalóvá lesz az oltáron, mint ugyanaz, ki testben és vérben volt, Krisztus, ki előtt az angyalok meghajolnak és a gonosz szellemek remegnek.

Ez a titokzatosan félelmetes történés az, ami célja és értelme a szertartás minden részének. Szavak szükségesek, de csak eszköz gyanánt, nem célként. Nemcsak könyörgések ezek a kegyelem trónjához, hanem eszközlői egy sokkal magasabbrendű dolognak: az átlényegülésnek, az áldozatnak. Sietősek a szavak, szinte türelmetlenek, hogy betöltsék küldetésüket. Gyorsan peregnek, – az egész szertartás gyorsan folyik le, – mert minden csak egy egyetlen, oszthatatlan cselekménynek része: az átváltozásnak. Gyorsan peregnek, mert rettenetes áldozati szavak, – túlságosan nagy cselekedethez tartoznak ahhoz képest, hogy időzzünk mellettük, – mintha a kezdetén az mondatott volna: „Amit teszel, tedd gyorsan!” Gyorsan peregnek le, mert az Úr Jézus megy velük, amint ment a tó mentén megtestesülése napjaiban, híván gyorsan az egyik tanítványt és utána a másikat. Gyorsan peregnek le, mert „miként a cikázó villám fénylik az ég egyik sarkától a másikig” (Lk. 17:24), olyan az Emberfiának jövele. Gyorsan peregnek le, mert olyanok, mint Mó-

zes szavai, mikor az Úr leszállott a felhőoszlopban, és Mózes kiáltá az Úr nevét, miközben Ő elvonult előtte: „Uralkodó Úr, irgalmas és kegyes Isten, hosszantűrő, nagykönyörületességű és hűségű!” És miként Mózes a hegyen, „sietve leborulunk és meghajtjuk magunkat.” (II. Móz. 34:6. 8)

Így vagyunk mindnyájan körülötte, mindenki a maga helyén, figyelve a nagy érkezésre, „várva a víz mozdulását”. Mindenki a maga helyén, a saját szívével, a saját bajával, a saját szívügyével, saját imáival, – külön és mégis együtt, – várva arra, ami végbemegy, várva továbbhaladására, egyesülve befejezésében. Nem száraz imaformát követünk fáradtságosan és reménytelenül elejétől végig, hanem zengő hangszerek összjátékához hasonlóan: mindenki másként, de édes összhangba olvadva, – cselekszi a magáét Isten papjával, segítve lelkileg neki, ha vezetve is általa. Emitt kis gyermekek, amott aggastyánok, egyszerű munkások és diákok, papok, kik miséjükre készülnek, papok, kik hálaadásukat végzik, emitt ártatlan leánykák, amott vezeklő bűnösök, – de az összes lelkekből egyetlen eucharisztikus dicséret árad, és a nagy cselekmény dicséretük oka és célja.

Loss and Gain, II.: 20; 1848.

A SZENTÁLDOZÁSRÓL

Szent János ezt mondja . . . levelében: „Isten örök életet adott nekünk, és ez az élet az ő Fiában van. Aki bírja a Fiút, annak van élete; aki nem bírja a Fiút, annak nincsen élete.” (I. 5: 11–12) És maga a Fiú, Üdvözítőnk, szomorúan és komolyan szemére hányja kortársainak: „Ti nem akartok hozzám jönni, hogy éltetek legyen.” (Jn. 5:40) „Tulajdonába jöve, de övéi őt be nem fogadák.” (Jn. 1:11) Tényként tudjuk a történelemből, hogy nem fogadták be Őt, hogy nem mentek Hozzá, amikor Ő hozzájuk jött. . . .

. . . Üdvözítőnk kijelentette: „Ha nem eszitek az Emberfia testét, és nem isszátok az ő véréét, nem lesz élet tibennetek.” (Jn. 6:54) . . . Nem nyilvánvaló-e tehát, hogyha vonakodunk enni e Kenyeret és inni e Kelyhet, akkor vonakodunk Hozzá menni, hogy életünk legyen?

Annak, hogy az emberek nem járulnak a szentáldozáshoz, az a valódi oka, hogy nem kívánnak jámborul élni. Nincs ínyükre megígérni a jámbor életet és azt gondolják, hogy ez az áldott szentség kötelezi őket erre, kötelezi őket, hogy a jelenleginél sokkal szigorúbb

és komolyabb életet éljenek. Megengedem, hogy lehet ebben sok önmaguk iránti kellő bizalmatlanság, megokolt félelem, a múlt bűneinek terhe, hiányos ismeret és más okok, mégis a legtöbb esetben mindezek mögött a Krisztus igája viselésétől vagy legalább is a viselésének a megígérésétől való irtózás rejlik. Berzenkedés ellene, hogy egyszersmindenkorra felhagyjanak a bűn szolgálatával; saját kényelmük, saját akarataik, tünyaságuk, érzékies életmódjuk, . . . a jelenlegi őszinteségük felőli aggodalmon alapuló bizalmatlanság, hogy állhatatosak maradnak szent elhatározásaikban. Ezért nem mennek az emberek Krisztushoz életért. Tudják, hogy Ő nem fogja magát feltárni nekik, hacsak maguk nem egyeznek bele, hogy Neki szenteljék magukat. . . .

Ezek megfontolását ajánlom komoly figyelemükbe azoknak, kik éltükben a szentáldozást elhanyagolják; de, fájdalom, bizonyos intelmet kell ezzel kapcsolatban azokhoz is intéznem, kik élnek vele. Szeretném, ha nem lenne senkinek sem szüksége közülünk erre az intelemre, de harcban áll a legjobb is közülünk, megpróbáltatásai vannak. . . . Mi a veszély az áldozáskor? Az, amit Szent Pál jelez, hogy félelem *nélkül* járulunk hozzá. . . .

Nyilvánvaló, ki vannak téve az emberek a veszélynek, hogy félelem nélkül és könnyelműen veszik magukhoz e szentséget. Nem amikor először veszik magukhoz, hanem amikor már gyakran vették, amikor szokássá vált náluk. Ez a veszélyes idő.

... Amikor mindennapivá kezdenek neki válni az ima szavai és az istentisztelet rendje, akkor kevesebb megindultsággal figyeli és fogadja. Nem mintha rosszabb lenne, mint korábban, de nagyobb kísértésnek van kitéve, hogy világias gondolatokkal vegye magához ... Ez az az idő, amikor veszélyben forog, hogy nem különbözteti meg az Úr testét, hogy mint valami természetes dolgot, hódolat, hálaadás és önmegalázás nélkül fogadja az élet adományát. ...

Engedjetez itt megemlékezmem egy hasonló-jellegű másik bűnről is, amibe az áldozók hajlamosak beleesni, t. i. hogy elfelejtsék áldozás után, hogy áldoztak. ... Azt képzeljük, hogy egyszersmindenkorra vettük az áldását, mi megadatott és megtörtént és semmi többre törekedni való sincs. Ez csak alaki módja az imádnak. Mintha letörülnénk egy írást, mely ellenünk volt és ezzel vége lett a dolognak. De boldogok azok a szolgák, kik mindig vár-

nak Arra, ki mindig jöendő hozzájuk, bármikor jöjjön, „este, vagy éjfélkor, vagy kakasszóra, vagy reggel”. (Mk. 13:35) Mily csúful cselekednek azok, kik mennek Hozzá előbb a kegyelem adományáért és azután hanyagok a virrasztásban, ahelyett, hogy a kegyelmet szívükben fokozatosan tökéletesítenék. Mintha csak gúnyból fogadnák az áldást, hogy elvessek utána. Az ilyen nagy kiváltság után kétségtelenül úgy kellene viselkednünk, mint akik (ha szabad nagy dolgokat közönségesekhez hasonlítani) isteni táplálékban és orvosságban részesültünk, amely a maga sajátos kifürkészhetetlen útján és a maga kellő idejében meg fogja teremni azt, amiért Isten adta, – az élet fájának gyümölcsét, mit Ádám elveszített. . . . „A Lelket ki ne oltsátok!” (I. Tessz. 5:19) – mondja az apostol. Kétségtelen, hogy kiváltságunk, míg élet és erő forrásává nem vált, míg Krisztus tökéletesen ki nem alakul bennünk (Gal. 4:19), nehezen viselhető teher és sok okunk van virrasztani, imádkozni és mindenben az igazságság útján járni, míg a nap fel nem virrad és a hajnali csillag fel nem tűnik szíveinkben. (II. Pét. 1:19)

Ne gondoljuk azt sem, hogyha egyszer vagy kétszer felkeressük az Istent e kegyelemteljes

rendelkezésében, biztosak lehetünk adományában örökre. „Az Urat és erejét vizsgáljátok, szüntelen arcát kutassátok.” (Zsolt. 104:4) A mennyből leszálló kenyér (Jn. 6:50) a mannához hasonlóan „mindennapi kenyér” és pedig „amíg eljön”, amíg „országa eljön”. Eljövetelekor a világ végén minden kívánságunk és kérésünk megnyugszik és beteljesül. A mostani egyesülés Vele támaszt és vigaszt nyújt időközben, a múltat és jövőt egybekapcsolva emlékeztet rá, hogy eljött egykor és megígérte, hogy újból eljön. Ki élhet ez első tekintetre még oly kellemesnek tűnhető világban csak egy ideig is anélkül, hogy fel ne fedezné fárasztó voltát és hogy ha van valami értéke ez életnek, csak azért van, mert átmenet egy másikba? Nem szükséges nagy vallásosság ennek megértéséhez. Magától értetődő igazság azoknak, kiknek van valami tapasztalatuk e világról. S csak azért nem érzi mindenki, mert nem élt még elég ideig, hogy megérezze. És akik jobban érzik, mint mások, csak olyan körülmények közé kerültek, amelyek jobban megéreztetik. De míg az idők előregednek, a föld színe elhalványul és a dal hangja elhalkul és a föld minden népei csak panaszkodni és jajveszékelné tudnak, az Isten fiai felemelik fejüket, mert közelget vált-

ságuk. (Lk. 21:28) A természet elenyészik, a nap nem süt, a hold elsötétül, a csillagok lehullanak az égről és az egek erői megrendülnek (Mt. 24:29), de az Oltár fénye mindig ragyogóbban ég. Látomások tűnnek fel, miket a tömeg nem láthat és a föld zsivajában áttör a parancs az Úr halálának hirdetésére és az ígélet, hogy jön az Úr. (I. Kor. 11:26)

Boldogok akik, mikor a látható dolgokba belefáradnak, jó reménnyel tudnak a láthatatlan dolgok felé fordulni és „boldog a nép, melynek az Úr az Istene”. „Jöjjetek hozzám mindnyájan, – mondja, – kik elfáradtatok és meg vagytok terhelve, és én felüdítlek titeket.” (Mt. 11:28) A pihenés jobb, mint a fáradozás. A béke megnyugtat és a nyugalmas lét nem ábrándít ki. Ezek biztosan jók. Ilyen a mennyei Jeruzsálem nyugalma, mely mindnyájunk anyja (Gal. 4:26) és ilyen azok csendes imája, a menny előre való megízlelése, kik kirekesztik magukat egy időre a világból és keresik láthatatlan jelenlétben Őt, kit a másvilágon szemtől-szembe fognak látni.

Attendance on Holy Communion, 1842 jan. 23; Par. and pl. serm. VII.: 11.

A SZENTEK ÜNNEPEI

Néhány évszázaddal ezelőtt túlságosan sok volt a szentek ünnepe és ürügyül szolgáltak a henyélésre. Sőt, mi még rosszabb, a helyett, hogy szentjeiben az Istent dicsőítették volna, nagy és csaknem, hihetetlen fonáksággal az Isten imádását megközelítő tisztelettel adóztak a szenteknek. . . . Most az ellenkező végletbe esnek az emberek. A szentek ünnepeit, bár kevés van, nem méltatják kellően. Ilyen az emberek magatartása, mindig ürügyet találnak rá, hogy kibújjanak kötelességeik alól és a tévedés egyik vagy másik végletébe esnek. Tétlenek vagy tevékenyek, mindkét esetben hibáznak: tétlenek és elhanyagolják embertársaik iránti kötelességeiket, tevékenyek és elhanyagolják Isten iránti kötelességeiket. . . .

. . . Különleges hibája az utóbbi századoknak a vallási előírások elhanyagolása. Voltak idők, amikor nyilvánosan tisztelték az emberek az Evangéliumot és amikor könnyebb volt ennek következtében mindenkinek vallásossá válnia. Az Egyház intézményei rányomták bélyegüket a társadalom arculatára, az időt nem annyira a hónapok és évszakok, mint inkább a

szent ünnepek szerint számították. A világ békét tartott az Evangéliummal, a törvényes és kereskedelmi munka rendjét a keresztény előírások szabályozták. Egy és más megmaradt ebből máig, de gyorsan tűnedeznek az ilyen szokások. Elegendőnek hisznek pusztán hasznossági okokat a világi ügyek rendjének újrászabályozására. Az emberek időpocséklásnak tekintik, hogy a keresztény egyházi évet figyelemmel kísérik. . . . Ezzel tulajdonképpen azt veszítik el, ami a vallásra emlékezteti őket, elveszítik a rendtartást, mely meghatározott időkből a másvilághoz való kapcsolatukat idézte a lelkekbe. . . .

. . . Szellemi ínség évei fenyegetnek az Igazság ellenségeinek győzelmével és az Igazság Hangjának az elfojtásával vagy legalább is elgyengülésével. És miért? Mindez azért, mert elhanyagoltuk azt a vallási rendtartást, amelyet az Egyház parancsol, amelynek a figyelembevételére kötelezve vagyunk. . . .

A szentek ünnepeinek megtartásából származó különös jótét nyilvánvalóan az, hogy megünneplésük kimagasló követendő példaképeket állít a lelkünk elé. A rájuk való figyelmeztetéssel az Egyház csak teljesíti az Írás szándékát. Fontoljuk csak meg, hogy a Biblia mily nagy

része történeti jellegű és a történetben mily sok pusztán azoknak az embereknek az élettörténete, kik az Isten eszközei voltak a maguk korában. Egyesek nem mintaképek közülük a számkra, mások a romlás nyomait mutatják, melynek az emberi természet egyetemesen alá van vetve: – a legjelentősebbek közülük mégis a hit és szentség kiváló példaképei és nyilvánvalóan azzal a céllal állítja őket az Írás elébünk, hogy vallásos életünk buzdítói és vezérlői legyenek. Ilyenek főként Ábrahám, József, Jób, Mózes, József, Sámuel, Dávid, Illés, Jeremiás, Dániel és a többiek s az Újszövetségben az apostolok és az evangélisták. Mindnyájuk előtt és saját utolérhetetlen dicsőségével a mi áldott Urunk maga adott nekünk példát, hű szolgálói pedig Feléje vezetnek és megerősítik és változtatossá teszik példaképét. Így szentjeinek napjaival Egyházunknak az a szándéka, hogy megerősítse ezt a célt s példaképeket állítson a sajátos bibliai tanítás szellemében.

Use of saints' days, 1831 nov. 30; Par. and pl. serm. II.: 32.

AZ UTOLSÓ IDŐK

Támadásra indul-e az Istentől való egészen feltűnő eltávolodás következtében Krisztusnak és Egyházának ellensége? És nincs-e okunk félni, hogy éppen napjainkban van fokozatosan készülöben, terjedőben és előretörőben valami ilyen aposztázia? Nem törekednek-e csaknem mindenhol a világon, különösen éppen napjainkban, szinte szakadatlanul itt és ott, ezen vagy azon a helyen jobban vagy kevésbé feltűnően vagy feltűnés nélkül, a legszembeötlőbb és ijesztőbb azonban éppen a legcivilizáltabb és leghatalmasabb országokban, – nem törekednek-e a vallás nélkülözhetőség tételére? Nem hirdetik-e egyre jobban, hogy a nemzetnek, mint olyannak, semmi köze nincs a valláshoz, hogy az mindenkinek pusztán saját lelkiismereti ügye? Ez pedig azt jelenti, hogy hagyjuk kiveszni az igazságot a világból a nélkül, hogy törekednénk megőrizni a mi időnkben és továbbadni az utánunk következőnek. Nem törekednek-e erőteljesen és egyformán az összes országokban arra, hogy megfosszák hatalmától és kiforgassák helyzetéből Krisztus egyházát? Nem igyekeznek-e lázasan és állandó tevékenységgel

a közügyekben a vallás szükségességének eltüntetésére? Így az eskü kiszorításának megkísérlése által azzal az ürüggyel, hogy nagyon szent a mindennapi élet ügyeihez, a helyett, hogy nagyobb tisztelettel és nagyobb illendőséggel való alkalmazásáról gondoskodnának? Nem kísérlik-e meg a vallás nélküli nevelést, vagy ami vele egyértelmű, az összes vallási előírások fokozatos megszüntetését? Nem kísérlik-e meg a mértékletességnek és a belőle származó erényeknek vallás nélküli, pusztán a hasznosság elveire épülő egyesületek útján való elérését? Nem kísérlik-e meg, hogy a *hasznosságot* és nem az *igazságot* tegyék az állami rendszabályok és törvények rendelkezéseinek céljává és irányítójává? . . . Nem kísérlik-e meg, hogy megfosszák a Szentírást más magyarázatokat kizáró egyedüli értelemjelentésétől s nem népszerűsítik-e azt a gondolatot, hogy százféleképpen egyformán jól értelmezhető, vagyis más szavakkal, hogy egyáltalában nem értelmes dolog, holt betű és mellőzhető? Nem kísérlik-e meg teljesen kiküszöbölni a vallást, amennyiben külső vagy tárgyi, amennyiben előírásokban jelentkezik vagy írott szavakkal kifejezhető? Nem akarják-e belső érzelmeinkre korlátozni és így figyelembe véve, hogy érzelmeink mennyire vál-

tozékonyak, tűnékenyek, nem kísérlik-e meg ténylegesen a vallás kiirtását?

Bizonyos, hogy napjainkban a gonosz összeesküvésével állunk szemben, mely a világ minden részén rendezi csapatait, szervezkedik, intézkedik, Krisztus Egyházát mintegy hálóba zárja és előkészíti az utat az általános elszakadásra tőle. Megszüli-e vajon ez a nagy aposztázia az Antikrisztust, vagy pedig halasztódik-e az még, amint késedelmeskedik már oly régen, nem tudjuk; azonban mindenesetre a Sátántól ered és a halált leheli ez az aposztázia összes jeleivel és eszközeivel. Távol legyen mindannyiunktól, hogy azokhoz a balgákhoz tartozzunk, akik a minket körülfogó hálóban fennakadnak! Távol legyen tőlünk, hogy megtevésszenek a szép ígéretek, melyekbe a Sátán elrejtí kétségtelenül mérgét! Azt gondoljátok, oly ügyetlen a mesterségében, hogy nyíltan és világosan kér titeket a csatlakozásra az Igazság elleni hadjáratában? Nem; csalétkekkel kínál, hogy megkísértsen. Ígér polgári szabadságot, ígér egyenlőséget, ígér jó üzletet és jólétet, ígéri az adók csökkentését, ígér reformot. Ezeken az utakon titkolja el előttek műve természetét, melybe be akar titeket fogni, megkísérel titeket világi és egyházi előljáróitok ellen meg-

nyerni. Vagy ígér felvilágosultságot, – kínál ismeretet, tudományt, bölcséletet, kínálja a látókör kitágulását. Gúnyolódik az elmúlt időkön, gúnyolódik minden intézményen, mely tiszteli a múltat. Sugallja, hogy mit mondjatok és azután hallgat rátok, dicsér és bátorít. Azt mondja, hogy emelkedjétek fel a magasba. Megmutatja, hogyan válhattok mintegy istenekké. Aztán kacag, tréfálódzik és bizalmas lesz veletek; kezteknél fog, újjait a tiéitekbe kulcsolja, megragadja és azután az övéi vagytok.

... Nem meddő emlékeznünk rá, hogy egy csodálatosnak nevezhető világrendben élünk állandóan. Nem azt akarom ezzel bizonygatni, hogy betűszerinti értelemben vett csodák történnek manapság minden nap, hanem azt, hogy jelenlegi állapotunk a gondviselés útjának egy része, mely csodálatosan kezdődött és ha nem előbb, legalább a világ végén csodálatosan fog végződni. A várakozások egyes részleteikben ... lehetnek igazak vagy helytelenek, az Antikrisztus azonban, akárki vagy akármi legyen, jönni fog. Csodálatos dolgok vannak jövőben. A régi római birodalom nem a múlté. A Sátán, ha meg van kötve, csak egy időre van leláncolva; a jó és gonosz harca nem fejeződött be. Ismétlem, amikor a dolgok jelen álla-

potában a nevelés főcéljául azt tekintik, hogy a természetfölötti dolgokat lerázzuk magunkról, amikor azt kívánják, hogy ne vessünk és gúnyolódjunk mindenben, amit nem látunk, azt mondják, hogy mindenben csak az ismert és felderített dolgokkal számoljunk és minden állítást a tapasztalat próbakövének vizsgáljunk meg, azt kell vélnem, hogy nagy, gondviselészerű jelentőségű, mintegy ellensúlyozásul a kor gonosz törekvéseivel szemben az Antikrisztusról, mint jövőendő természetfölötti hatalomról való látomás.

És azután kétségtelenül hasznosnak kell lennie, gondolatban visszafelé és előre: az evangéliumi idők kezdetére és végére, Krisztus első és második jövetelére tekintenünk. Azt szükséges megértenünk, hogy ugyanabban a helyzetben vagyunk, amelyben az első keresztények voltak, ugyanazzal a friggyel, papi renddel, szentségekkel és köteleességekkel; – az szükséges, hogy valóban érezzük a rég elmúlt dolgok állapotát, – hogy érezzük: bűnös világban, bűnben fetregő világban élünk, hogy felfogjuk a helyzetünket, miszerint tanúságtevők vagyunk benne, hogy gáncs és szenvedés az osztályrészünk benne, – úgyhogy nem szabad meglepődnünk, ha minket érnek ezek, hanem egyfajta kegyes kivételnek,

ha nem érnek. Az szükséges, hogy éber legyen a szívünk, mintha láttuk volna Krisztust és apostolait és láttuk volna csodáikat, – hogy éberek legyünk a reményre és várjuk az Ő második jövetelét, kutassunk utána, sőt vágyakozunk utána, hogy lássuk annak jeleit, gyakran és sokat gondolva a jövőendő ítéletre, állandóan foglalkozva a gondolattal és elmélyedve benne, hogy egyénileg fogunk megítéltetni. Mindezek kétségtelenül az igaz és üdvözítő hit cselekedetei; és a Jelenések Könyvének és az Írás más jövőendőmondó részeinek az az egyik lényeges haszna . . . , hogy fellebbentik a fátyolt szemünk elől, hogy felnyitják a világ arculatát takaró burkot és napról-napra, mikor megkezdjük és befejezzük, míg felkelünk és lefekszünk, míg dolgozunk és járunk, pihenünk és felüdülünk: az Isten közöttünk emelkedő trónját látatják meg velünk, felségét és ítéleteit, Fiának állandó közbenjárását a választottakért, azok megpróbáltatásait és azok győzelmét.

Az angyal így magyarázza meg Szent Jánosnak látomását az ígésző nagy parázna asszonyról, ki megtéveszti a föld lakóit: „Az asszony, akit láttál, az a nagy város, mely a föld királyai fölött uralkodik.” (Jel. 17:18) . . .

. . . És ezután ezt mondja Szent János: „Egy

erős angyal követ vett föl, olyant, mint egy nagy malomkő és a tengerbe veté, mondván: Ily erővel döntetik le Babilon, az a nagy város, és *többé már nem* találtatik meg.” (Jel. 18:21) . . .

. . . Babilon Rómának s a bűn és hiúság világának jelképe, Róma viszont szintén akármely más város, vagy a büszke és csalárd világ jelképe lehet. Az asszony éppúgy jelenti Babilont, mint Rómát, . . . és egyúttal valamivel többet, mint Rómát, azt, ami még jönni fog. Az Írásban a különböző nagy városok istentelenségük és romlásuk miatt magát a világot jelképezik. Végüket oly képekben írja le, melyek a maguk teljességében csak a világ végére alkalmazhatók; a nap és hold elsötétülnek, a föld megremeg és a csillagok lehullanak az égről (Iz. 13:10, etc.). Urunk jövődölésében Jeruzsálem pusztulása is egybekapcsolódik minden dolgok végével (Mt. 24:4 s köv.). Mivel tehát pusztulásuk nagyobb és kiterjedtebb ítéletet jelképez, hasonlóképpen a Jelenések Könyvének fejezetei távolabbi beteljesedést jelenthetnek, nem Rómában, hanem magában a világban, vagy valamely más nagy városban, amelyre nem tudjuk ma azokat vonatkoztatni, vagy vonatkozhatnak a világ összes nagy városaira együttesen és a bennük

uralkodó szellemre, telhetetlenségükre, fényűzésükre, független, vallástalan szellemükre. . . .

Ez int bennünket, hogy ne osztozzunk bűneikben és bűnhődésükben, – hogy amikor a vég elérkezik, ne találtsunk merőben e világ és nagy városai gyermekeinek; oly hajlamúaknak, véleményűeknek, szokásúaknak, mint amilyenek a városokban találhatók; az emberi társadalomhoz tapadt szívűeknek és általa alakított gondolkodásúaknak, – hogy ne találjon Bíránk az utolsó napon mindazokkal az alacsonyrendű érzelmekkel, elvekkel és szándékokkal, melyekre a világ ösztönöz, hiúságokon járó gondolatokkal, (ha ez még akkor is lehetséges,) oly gondolatokkal, melyek nem emelkednek magasabbra saját kényelmünk vagy hasznunk tekintetbevételénél; fennhéjázó megvetéssel Egyháza szolgálai, egyszerű hívői iránt, magas rang és állás szeretetével, a világ tündöklésének és divatjának bámulatával, az előkelőségek szeretetével, értelmünk erejében való bizakodással, önmagunknak természetünkkel vált nagybecsülésével és az ellenünk tanúskodó bűnök száma és utálatossága iránti teljes vaksággal.

The patristical idea of Antichrist, I. 4., II. 5., III. 4–6; 1838 június; Discussions and arguments: 2.

A KERESZTÉNY LÉLEK

A KERESZTÉNY ÉLETE ÉS MUNKÁJA E VILÁGBAN

Egyesek, ha meggyőződtek róla, hogy az élet rövid, hogy nem elégséges valamilyen nagy cél elérésére, hogy nem tudja az igazi keresztényt megfelelően kibontakoztatni vagy tökéletesíteni, – ha azt érzik, hogy a másvilági élet mindennek fölött álló és az örökkévalóság az egyedüli, amely lelküket valóban igényelheti és igazán kitöltheti: akkor hajlamosak lesznek a földi életet lebecsülni és valódi jelentőségét elfelejteni. Hajlamosak azt kívánni, bárcsak már itteni tartózkodásuk idején is teljesen el tudnának szakadni a földi foglalatosságtól és társadalmi kötelezettségeiktől, pedig emlékezetben kellene tartaniok, hogy a világ foglalkozásai, ha maguk nem is mennyiek, mindazonáltal mégis csak a mennybe vezető utak, – ha a halhatatlanság-

nak nem is gyümölcsei, mégis csak a magvai, – és értékesek, ha nem is önmagukban, de a célért, ahová vezetnek. Valóban nem is könnyű mindkét igazságot egyszerre érvényesíteni és egybekapcsolni, hogy állandóan a jövőendő életet tartsuk szem előtt és mégis e földiben dolgozzunk. Szemlélődő lelkek hajlamosak arra, hogy a rájuk háruló tényleges gyakorlati kötelességeket elhanyagolják és gondolatban annyira elmerülnek az Isten fenségében, hogy elfelejtik dicsőségét munkálni. Ezt a lelki állapotot feddték meg képletesen a szent angyaloknak az apostolokhoz intézett szavai: „Galilei férfiak, mit álltok és néztek az égre?” (Ap. csel. 1:11)

... Mi azonban tegyünk *mindent* az Isten dicsőségére, amit teszünk. Mindent a *szívünk-ből* kell tennünk, mintha az Úrnak tennénk és nem embereknek, tevékenyeknek és mégis szemlélődőknek kell lennünk.

... A kereszténynek ... Istent kell látnia mindenben. Gondolnia kell Üdvözítőnk életére ... Meg kell éreznie, hogy akkor szemléli igazán Üdvözítőjét, amikor földi munkáját végzi, hogy amint Krisztust kell látnunk a szegényekben, üldözöttekben és gyermekekben, ugyanígy őt kell látnunk, bármik legyenek, a választottakra bízott teendőikben is. Rá fog jönni, hogy

hivatása teljesítése közben szembe találkozik Krisztussal és ezért nem hivatása elhanyagolása közben fog jelenlétének jobban örülni, hanem ellenkezőleg, akkor fogja Krisztust megérezni a lelkében, a hétköznapi közönséges dolgokban is mintegy szentségi módon, amikor hivatásbeli kötelességeit teljesíti.

... És a legtökéletesebb keresztény az, aki a szívében annyira bízik Istenben, ... akinek a szíve úgy van hangolva az égi dolgokra, hogy a földi dolgok éppoly kevésbé ingerlik, izgatják, nyugtalanítják, zavarják, kísértik, amint nem állítják meg a természet folyását, vagy nem változtatják meg a napot és holdat, nyarat és telet. Ilyenek voltak az apostolok, akik égitesetek módjára vándoroltak minden országon át a föld határáig, telítve munkássággal és eltelve mégis édes harmóniával. Mennyei volt a hivatásuk, de földi a munkájuk; munkában és fáradalomban voltak mindvégig, – de figyeljük csak meg, mily nyugalommal írt mégis Szent Pál vagy Szent Péter utolsó napjaiban!

Doing glory to God in the world. 1846. nov. 1.: Par. and pl. serm. VIII.: II.

... Az Isten *minden* dolognak, *láthatónak* és *láthatatlannak* egyformán Teremtője, tesztünknek éppúgy Ura, mint lelkünknek, a nyilvánosság előtt éppúgy tisztelnünk kell, mint rejtekben. E világ Teremtője senki más, mint a mi Urunknak, Jézus Krisztusnak Atyja; nincs két Isten, külön az anyag és külön a szellem, külön a törvény és külön az evangélium Istene; csak egy Isten van, aki ura mindennek, amik vagyunk és amink van. S ezért mindennek, amit teszünk, az Ő aláírásával és pecsétjével kell ellátva lennie. Természetesen a szívvel kell kezdenünk, mert a szívből fakad minden jó és rossz; de ha a szívvel is kezdünk, nem kell ott vesztegelnünk. Nem kell a látható világról lemondanunk, mintha az a rossztól származnék. Az a feladatunk, hogy égi birodalommá változtassuk. Meg kell éreztetnünk a mennyek országát a földön. Az isteni igazság világosságának kell a szívünk**ből** kiáradnia és kisugároznia *mindenre*, amik vagyunk és amit teszünk. ...

Offerings for the sanctuary, 1839 szept. 23; Uo. VI.: 21.

Ameddig nem szabadítjuk ki magunkat bizonyos értelemben testi mivoltunkból, nem lesz addig a lelkünk képes isteni benyomások ma-

gába fogadására és mennyei vágyakodásra. A kényelmesen kellemes élet, a Gondviselés javainak szakadatlan élvezete, bőséges étkezések, puha ruhák, szépen berendezett otthon, az érzéki örömök, a biztonság érzete, a gazdagság tudata, – az ez és ehhez hasonlóak alkalmasak arra, ha nem vagyunk óvatosak, hogy eltorlaszolják a lélekbe vezető utakat, amelyeken át a menny világosságának és fuvalmának kellene hozzánk hatolnia. A kemény élet nem biztos útja annak, hogy lelkivé váljunk, de egyike az eszközöknek, amik által a Mindenható Isten azzá akar bennünket alakítani. Legalább alkalmasan meg kell valamit tagadnunk a természetünktől, ha nem akarjuk, hogy a kegyelem megvonassék tőlünk. Ha ez előkészítés nélkül kíséreljük meg lelkünket a szeretet és áhítat hangulatába kényszeríteni, akkor nagyon is világos, hogy mi lesz az eredménye, – esetlenség, durvaság, tetszelgés, elpuhultság, valótlanság, önhihttség, üresség, egyszóval az, amit a Szentírás „képmutatás”-nak nevez, s amit magunk körül látunk; az a lelki állapot, amikor az értelmünk látja, minek kellene lennünk, és a lelkiismeret parancsolja, a szívünk pedig hátrább marad, valahogyan ürügyet keres, megalkuszik, hogy az

emberek ezt mondhatják: „Békesség, békesség!
-- holott nincsen békesség.” (Jer. 6:14)

Love, the one thing needful, 1839 febr. 10.: Uo.
V.: 23.

Az Isten azt kívánja, hogy szerényen halk legyen a vallásos életünk; de nem lehetünk vallásosak az emberek szemében a vallás külső gyakorlata nélkül. . . . Az Isten segítségünk nélkül látja gondolatainkat és elismeri őket; de nem ismerhetnek el bennünket az emberek a nélkül, hogy látnának: ámbár vallásos cselekedeteink igazi értéke Urunk igéi szerint gyakran éppen abban rejlik, hogy nem látják mások. Ez gyakran a képmutatás oka a vallásos életben. Az emberek elkezdik érezni, hogy miként kellene érezniök, azután nehéznek találják, hogy mások ne tudjanak róla, milyen szép az érzésük, és idővel magtanulnak beszélni a nélkül, hogy éreznének. És ezzel megtanulták „jobban szeretni az emberek becsülését, mint az Isten dicsőségét”. (Jn. 12:43)

The praise of men, 1829 márc. 15; Uo. VII.: 4.

Állítom, hogy Krisztus, az Isten bűnnélküli Fia, mint a legközelebbi szomszédunk élhetne a mai világban, és nem vennők talán észre. Eltűnődhetünk ezen a gondolaton . . . Vannak e földön emberek, akik a világ szemében éppen olyanoknak látszanak, mint mások és a szívükben mégis nagyon különböznek tőlük. Nem keltenek nagy feltűnést, ugyanazon a szokott nyugalmas úton járnak, mint mások; de komolyan fáradoznak rajta, hogy az ég szentjeivé váljanak. Megtesznek mindent, amit tehetnek javulásuk érdekében, hogy az Istenhez hasonlókká váljanak, az Istennek engedelmeskedjenek, magukon uralkodjanak, a világról lemondjanak; de titokban teszik, – mert így sugallja az Isten nekik és egyúttal azért is, mert nem szeretik, ha tudnak róla. És azután e két csoport között sokan vannak még mások, több vagy kevesebb világiassággal és több vagy kevesebb hittel. Hétköznapi szemmel nézve azonban mind egyformának látszanak, mert az igazi vallásosság benső, rejtett élet és bár nem lehet meg tettek nélkül, ezek nagyjából mégis rejtett tettek, a szeretet rejtett megnyilatkozásai, rejtett imák, rejtett önmegtagadások, rejtett harcok, rejtett győzelmek.

. . . És mégis bizonyos, bár nem vagyunk jo-

gosultak mások ítélésére és Istenre kell azt hagynunk, hogy egy valóban szent ember, egy igazi szent, jóllehet olyannak látszik, mint a többi emberek, mégis valami titkos hatalommal rendelkezik, ami vonzza a hasonló gondolkozásúakat és hat mindazokra, akikben valami hozzá hasonló van. És így annak, hogy hasonló gondolkozásúak vagyunk-e Isten szentjeivel, gyakran az a jele, hogy hatással vannak ránk. És ha ritkán is van rá módunk, hogy megismerjük e földi életben, kik Isten tulajdonképpeni szentjei: miután mindenen túlvannak, rájövünk; és azután ha ismertük őket és visszatekintünk a múltra, talán miután meghaltak vagy eltávoztak, – megkérdezzük akkor talán magunkat, hogy mi volt az a hatalom, amivel fölöttünk rendelkeztek, amivel magukhoz vonzottak, amivel hatottak ránk, megszégyenítettek és szívünket lángra lobbantották. Ó jaj, nagyon gyakran jövünk rá ekkor, hogy hosszú ideig elzárkóztunk előlük, hogy felismerhettük volna őket és mégsem ismertük fel. És ez természetesen súlyos ítélet a számunkra. Különösen szemléletes ez Urunk életében, aki igazán szent volt. Mennél szentebb valaki, annál kevésbé értik meg e világ gyermekei. Mindazok, akikben egy szikrányi eleven hit van, meg fogják őt némi-

képp érteni; és mennél szentebb, annál inkább fognak általánosságban vonzódni hozzá, – de azok, akik a világnak szolgálnak, vakon fognak elmenni mellette, vagy kigúnyolják és nem tudják elviselni – mentől szentebb. Ez történt meg Urunkkal.

Christ hidden from the world, 1837. dec. 25; Uo. IV.: 16.

A hüslakodás nem keresztényi dolog; nem igazi az a bánat, amelyben nincs szeretet; nem helyes az olyan vezeklés, amit nem enyhít meg hit és derűlttség. Napfényben kell élnünk, még akkor is, amikor szomorúak vagyunk; az Isten jelenlétében kell élnünk, nem kell beletemetkeznünk a szívünkbe, mégha régi vétkeinket veszszük is fontolóra.

... Kitekinthetünk ebbe a szép világba, amit az Isten „nagyon jól” alkotott meg, míg siratjuk a rosszat, amit Ádám a világba hozott. Kapcsolatban kell maradnunk azzal, amit látunk, mialatt Őt keressük, aki láthatatlan; csodálunk kell, amiről lemondunk; el kell ismernünk Isten szeretetét, míg haragját engeszteljük; el kell ismernünk, hogy sok ugyan a vétkünk, de nagyobb az Ő kegyelme. Több a vétkünk, mint a hajunk szála, de Ő hajunk szálait is meg-

számlálta. Ő leméri bűneinket, és amint leméri, megbocsáthat; mert bűneink számlájának, bármily nagy legyen is, mégis csak van vége; de az Ő irgalmassága sohasem merül ki és Fia érdemei végtelenek.

... Az Isten könyörületessége tekintettel van ránk; nem szakít el e világtól, ha kifelé szólít is belőle; nem veti el régi természetünket, amikor újat ad, csak megváltja az átoktól és megtisztítja a fertőzéstől, ami Ádám által az Ő hozzájárulása nélkül rontotta meg. Megáldja különös módon a teremtés műveit a használatunkra, jóllehet újjá teremtettünk. „Az Isten minden teremtménye jó – mondja az Apostol, – és semmi sem elvetendő, amit hálaadással vesz magához az ember, mert szentté lesz az Isten ígéje s az imádság által.” (I. Tim. 4:4-5)

Nem kívánja, hogy lemondjunk a teremtés műveiről, hanem összekapcsol a legszebbel, ami a teremtésben van. A virágokhoz akar bennünket hasonlóvá tenni, amelyekkel a földet díszítette, és a madarakhoz, amelyek magányosan élnek a szabad ég alatt, és mindkettőt a keresztény példaképévé teszi. Megtagadja tőlünk Salamon királyi bőségét, hogy a mezők liliomai-val és az ég madaraival tegyen hasonlatossá.

Present blessings, 1839 márc. 10. Uo. V.: 19.

Földi javak hiú reményén túltenni magunkat, hízelkedésbe és a világ dicséretébe beleunni, a földi nagyság ürességét belátni és az önmagunk iránti engedékenységgel szemben óvatosnak lenni, – mindez csak kezdete a vallásos életnek; csak a szív előkészítése, ami vallásos komolyságot foglal magában; a nélkül, hogy ezt javarészen megtenné, miként tehetne a keresztyény egy lépést is? . . . De oly elszántsággal szeretni testvéreinket, amely semmi akadálytól sem hagyja legyőzetni magát, oly erősen, hogy még átkukat is magunkra vennénk, ha csak így menthetnénk meg azokat, kik gyűlölnék bennünket, – fáradoznunk Isten ügyében remény ellenére és szenvedés közepette, – az élet eseményeit, ahogyan jönnek, az Írás szellemében megítélni, és ezt nem úgy, hogy valami rendkívüli legyen a részünkre, hanem mint valami magától értetődő, – mindenkori napi kötelességeinket nagy éberséggel teljesíteni, – minden rossz gondolatot elvetni és egész szellemünket Krisztus törvényének foglyává tenni, – türelmesnek, szeretetteljesnek, megbocsátásra késznek, szelídnek, becsületesnek és igaznak lenni, – e jócselekedetekben a halálig kitartani, mindig és mindig tovább haladva a tökéletesség felé, – és mindezek után a végén még haszontalan szolgának val-

lani magunkat, sőt még többnek: romlott, vétkez teremtményeknek érezni magunkat, akik (minden előhaladásunkkal együtt) mégis elvesznénk, ha nem adná az Isten kegyelmeit Krisztusban; – ez úgy egynéhány a vallásos kötelességtudás nehéz valóságaiból, amikre törekednünk kell, amiket az apostolok nagy mértékben elértek, és amikért nagyon magasztalhatjuk az Isten szent nevét, ha képessé tesz elsajátításukra.

Christian manhood, 1831 máj. 15; Uo. I.: 26.

Mivel még a földön vagyunk és kötelességeink e világban vannak, sohase feledjük el, hogy amint szeretetünknek hallgatagnak, hitünknek ugyanúgy erősnek és elevennek kell lennie. Sohase felejtsük el, hogy amint szeretetünknek a másvilágban kell alapot vetnie és gyökeret eresztenie, hitünknek a dúsgyümölcsű fához hasonlóan ebben a világban kell ágait terjesztésére. Legyen annál tevékenyebb az életünk, mennél nyugodtabb a szívünk, legyünk annál munkásabbak, mennél csendesebbek, annál buzgóbbak, mennél megnyugvóbbak, annál tüzeesebbek, mennél higgadtabbak vagyunk. Ez egy a sok közül, mi a világ ítéletében ellenmon-

dást jelent – és amit a keresztény önmagában megvalósít.

Keeping fast and festival, 1838 ápr. 15; Uo. IV.: 23.

Véleményem szerint, ameddig valaki az emberi élet valóságait nem ismeri, nem csodálható, hogy vallásos nézetei nem reálisak. Fia-tal emberekben, akik gondot vagy félelmet és lelkiismeretességet magukba záró áldozatokat nem ismernek, hiányzik általában a jellemnek az a mélysége és az a komolysága, amelyet csak gond, félelem és önfeláldozás érlel meg. Nem tekintem ezt hibának, csak nyilvánvaló ténynek, amit gyakran tapasztalhatunk és jó emlékez-nünk reá. Akkor élünk helyesen e világgal, ha arra ösztönöz, hogy a másikat keressük. Köte-lességét teljesíti, ha visszataszít és megundorít bennünket és máshová űz. E világ tapasztalata arról a másvilágról nyújt tapasztalatot, amely ellenmérge e világnak a vallásos lelkületű em-ber számára, és szemléletünk a múlandó és földi dolgokkal való érintkezés révén nyer va-lóságot a lelkiekről.

Unreal words, 1839 jún. 2; Uo. V.: 3.

Az az Isten akarata, hogy mindent, amit teszünk, ne az embereknek, ne a világnak vagy magunknak tegyük, hanem az Ő dicsőítésére cselekedjük; és annál boldogabbak vagyunk, mennél inkább képesek vagyunk ezt egyszerűen megvalósítani. Mindannyiszor, amikor valami földi cél érdekében cselekszünk, legyen bár mégoly tiszta is, ki vagyunk téve a kísértésnek, – nem ellenállhatatlannak, Isten mentsen tőle, de mégis kísértésnek, – hogy a szívünkkel hozzátapadjunk. Ingerlő szereknek nevezem ezért az ilyen dolgokat mind, mert aránytalanul felizgatnak, megrabolnak a mennyei hit egyenletes derűtségétől, közelségük révén kilendítenek költelességeink arányosságából, eltérítik a gondolatainkat valamirc, ami a végtelenül magas és örökkévaló kárával jár. Az ilyen ingerlések mindig visszatérnek. Amennyiben önmagukban vagy következményeikben nem bűnösök, tiszta egyszerűséggel fogadni őket, ez az életünk nagy ügye és szívünk fegyelme . . .

. . . A keresztény okossághoz hozzátartozik, hogy ügyeljünk rá, hogy életünk ügyei ne váljanak életcélökká. Foglalkozásunk az osztályrészünk, a célok azonban nagyobbára saját választásunktól függnék . . . Kiváltságunk és költelességünk egyúttal, a kereszténynek osztály-

része, hogy dolgai legyenek e világban és mégse bennük lássa célját.

The danger of riches, 1835. febr. 1; Uo. II.: 28.

A keresztény kötelességteljesítésben rejlő tulajdonképpeni nehézség az ellentétes erényeknek magatartásunkban való kiegyenlítése. Nem nehéz (viszonylagosan szólva) az egyes erényeket gyakorolni. Az ember kötelességének csak valamelyik részét látja: a szigorúságot vagy gyöngédséget, a cselekvést vagy eszmélkedést s minden erejével ráveti magát, feltárja a szívét befolyásának s engedi magát tovább sodortatni. Ez nem nehéz. Nincs benne aggodalmas éberség vagy önmehtagadás. Sőt ellenkezőleg, gyakran gyönyörűség rejlik az ilyen egy irányban való elragadásban.

Tolerance of religious error, 1834 végén; Uo. II. 23.

A keresztény élete nemcsak erkölcsileg ellentéte a bűnnek és gonoszságnak, nemcsak valóságilag ellenkezik a hitetlenséggel és világiassággal, nemcsak állandó ellentétben van a régi Ádámmal, hanem lélek, szeretet, öröm, áldás, igazság és növekvő igazságosság ...

Ő, aki . . . a maga saját vérével váltotta meg nekünk bűnösöknek az örök élet adományát, aki keresztségünkben mindannyiunkat gyermekévé fogadott és mindjárt magához bocsátott: igéje által szakadatlanul tovább működik bennünk kegyelemteljes tanácsával. Sietve jön hozzánk igéjével, elevenen és hatalommal teljesen és „élesebben a kétélű kardnál”, úgy, hogy „egészen szívünkig hatol”, erejének részesévé teszi természetünket, hogy olyanná alakítson, akiben a Mindenható Atyának kedve telhet, hogy így nem üresen, hanem kegyelmének győzelmi zsákmányával, az igazság bennünk megért gyümölcseivel térjünk hozzá vissza: mint „édes illat párája”, mint „Jézus Krisztus által Istennek tett sző lelki ajándék”. Így munkálja Ő megigazulásának a művét rajtunk, bennünk, velünk, általunk, belőlünk, – míg visszkapja termésben, amit csírában adott.

Doctrine of Justification, 1838.

... Az Isten szentjének egyedüli életcélja, hogy Isten tetszését megnyerje és neki engedelmeskedjék. A maga akaratát mindig alárendeli Isten akaratának. Komolyan törekszik tökéletességre és állandóan igyekszik minden dologban

Krisztusnak hű képmásává válni. Nemcsak szociális kötelességeit teljesíti, de a keresztény erényeket is gyakorolja. Nemcsak barátságos, de szelíd is, nemcsak nemes, hanem alázatos is, nemcsak állhatatos, hanem türelmes is, nemcsak őszinte, hanem engedelkeny is, nemcsak jótékony, de önmegtagadó is, nemcsak megelégedett, de bensőséges és odaadó is. Az átlagember elegendőnek tartja, hogy úgy cselekedjék, amint vele cselekedtek; rendjén találja, hogy a sértéseket felrója, a jogtalanságot megtorolja, kellő büszkeséget mutasson, jogához ragaszkodjék, becsülete dolgában érzékeny legyen, hibáját letagadja, gazdagságra törekedjék, világi kegyeket keressen és a szomszéd beszédétől féljen. Ritkán gondol az ítélet napjára, ritkán gondol régi bűneire, keveset imádkozik, nem sokat törődik az Egyházzal, nem buzgólkodik az isteni igazságok érdekében, pénzét önmagára költi. Ilyen a közönséges keresztény, – de nem ilyen az Úr választott seregéből való. Ő több, mint csak igazságos, mértékletes és barátságos: bensőséges szeretettel ragaszkodik az Istenhez, erős a hite, szent a reménye, kiáradó a felebaráti szeretete; nemes önuralom, szigorú lelkiismeretesség, soha meg nem szűnő alázatosság, szeretetreméltó magatartás, egyszerűség, szerénység,

természetesség jellemzi és nincs tudatában értékeinek s annak, hogy mivé teszik ezek őt Isten színe előtt. . . .

Az Evangélium tehát nem csupán azért hirdettetett, hogy jó alattvalókká, jó polgárokká, az emberi társadalom jó tagjaivá alakítson bennünket, hanem hogy az „Új Jeruzsálem” tagjaivá, „a szentek polgártársaivá és az Isten házanépévé” (Ef. 2:19) tegyen minket. Kétségtelen, hogy nem igaz keresztyény az, aki a társadalomnak nem jó tagja és alattvalója, de az sem igaz keresztyény, aki semmi több, mint ennyi. Ha nem törekszik valaki a természetes ember képességénél többre, akkor valójában nem keresztyény, nem a választottak közül való. Az Evangélium természetfölötti dolgokat nyújt nekünk. „Kiálts hozzám, – így szól a mindenható Isten prófétája által, – és én meghallgatlak, és nagy és megfoghatatlan dolgokat adok neked hírül, melyeket nem ismersz.” (Jer. 33:3) Ha életsorsunkkal nem tudunk megalkudni, az nem vall fennkölt érzületre, – elkeseredettséget vagy nagyravágyást jelent; de ha nem tudunk megalkudni sorsunk hétköznapi felfogásával, az emberek hétköznapi gondolkodásával és érzelmeivel, az nem jelent semmi mást, mint keresztyénynek lenni. Ez a különbség a világi és meny-

nyei dicsőségvágy között. A mennyei dicsőség vágya az, ami arra képesít bennünket, hogy felülemelkedjünk a világ széltében általános és mindennapi indítóokain és törekvésein, – de csak amennyiben megmaradunk hivatásunk mellett: Megváltónkhoz hasonlóan, aki bár Isten és részes Atyja teljességében, mégis egész ifjúságán át engedelmes volt földi szülői iránt és alacsonyrendű foglalkozást tanult meg. De gálád, kicsinyes, nyomorúságos dicsvágy lenne, ha szabadulni akarnánk földi osztályrészünktől; leverték lennénk és szégyenkeznénk a miatt, amik vagyunk, magas állásra vagy az élet újdonságai után vágyakoznánk. . . .

The visible church for the sake of the elect. 1836. nov. 20.; Par. and pl. serm. IV.: 10.

Az igazi keresztényre illenek Szent Pál szavai: „Minden szabad nekem, csak hogy nem minden használ. Minden szabad nekem, csak hogy én ne legyek semminek sem a rabszolgája.” (I. Kor. 6:12) Tud „élni e világgal a nélkül, hogy visszaélne vele.” Nem *csűng* semmin e világban. Nem bízik a kinyilatkoztatott Íge elleni látszataiban. „Tökéletes békében őrzöd meg azt, akinek a szíve Reád hagyatkozott, mert bízik

Benned.” (Iz. 26:3)* Ez megígértetett neki. És ha kitekint a világba, hogy kutasson, nem az után kutat ekkor, amit nem tud, hanem amit tud. Nem keresi az Urat és Megváltóját. Már régen „megtalálta a Messiást” és Ő utána kutat. Maga az Ura *parancsolta meg* neki, hogy vigyázzon Rá a világ jelenségeiben és ezért van résen. Maga az Ura adta tudtul neki az Ószövetségben, hogy ő, a Dicsőség Ura, magát meg-alázva leereszkedik az ég és föld dolgaihoz. Tudja, hogy az Isten angyalai lebegnek a föld körül. Tudja, hogy egykor még emberi alakban is megjelentek. Tudja, hogy nemrégiben az Isten Fia jött el a földre. Tudja, hogy Ő megígérte Egyházának, hogy vele lesz természetfeletti tevékenységével és soha vissza nem vont a ígértét. És azután a Jelenések Könyvében éppen elegendőt olvas ahhoz, hogy meglássa nem a jövődőt, hanem hogy meglássa: mint idáig, úgy most is egy titokzatos természetfeletti világrend érvényesül e látható szintér leple alatt. És ezért kutat Krisztus után, mostani gondviselése után és jövőtele után. Bár gyakran csalódik várakozásában és csodálatos dolgokat vél a világon történendőknek, amikor azok beko-

* A héber szöveg szerint. (A fordító.)

vetkezése még késlekedik, vigasztalja magát és él a próféta szavával: „Kiállok őrhelyemre, megvetem lábamat a sáncon és figyelek, hogy lássam: mit szól majd hozzám, és mit feleljek, ha cáfol engem. És felelt nekem az Úr. . . . Amit a látomás mond, még a távolban van, de már teljesedéséhez közeledik és meg nem hiúsul; ha késlekedik is, higgy benne, mert biztosan eljő és el nem marad. Íme abban, aki hitetlen, nem igaz a lélek, az igaz azonban hite által életben marad.” (Hab. 2:1–4.)

Waiting for Christ, 1840. nov. 29 és dec 6. Uo. VI.: 17.

Az emberek többsége a látható világgal tart, az igaz keresztények azonban a szentekkel és angyalokkal. Nem nagyon érti meg a világ őket, mert nem e világból valók. És ezért fordul elő némelykor, hogy éppen a legjobb emberek gyakran összeütközésbe kerülnek a világgal s gyötrik őket. . . . Az igazság halhatatlansága, kizárólagossága, a hamisság összeférhetlensége az igazsággal, az élet körülményeiben előadódó egyes esetekben az igazság követése, – mindezek egyszerű vita tárgyai a világban és az emberek hosszas érvelésekbe bocsátkoznak

és büszkélkednek éleselméjűségükkel a védelemben és támadásban, valószínűvé vagy valószínűtlenné téve eszméket, amelyeket a mennyel táplálkozó emberek szó nélkül kiindulásuk alapjaként fogadnak el. Ennek következtében rossz vitázóknak, következetlen érvelőknek, különöseksnek, szerteleneknek vagy ferde gondolkodásúaknak mondják őket, csupán azért, mert sem bizonyosnak nem tekintik, sem nem helyeslik, amit mások tesznek. . . . Mi több, kellemetlenül és kényelmetlenül is érezhetik magukat a jelenlétükben mások. Talán tartózkodóknak is látszanak, mert bizonyítottnak tekintenek még kifejthető dolgokat és mert nem tudják rászánni magukat, hogy közöljék azok szent volta következtében minden gondolatukat és mert gondolataik a szabad társalgás közben a menny felé fordulnak, ahol lelkük nyugszik. Sőt talán ridegeknek is tűnnek fel, mert nem értik meg sem indítóokaikat, sem nem méltányolják kellően érzékeny féltékenységüket az Isten dicsőségeért s szerető gondoskodásukat keresztény testvéreik java érdekében. Röviden szólva, a világ szemében *különöseksnek* látszanak. . . . És ezért Szent János arról szólva, hogy „minő szeretetet tanúsított irántunk az Atya, hogy Isten fiainak neveztetünk”, hozzáteszi, hogy „azért nem ismer

minket a világ, mert nem ismeri őt.” (I. Jn. 3:1). Ez az istenes gondolkodás hatása: bebecsát a másik világba és eltávolít ettől, az Isten gyermekeivé, de egyúttal „testvéreinknél idegenné, anyánk fiának ismeretlenné” (Zsolt. 68:9) is tesz. Igen, az Isten igaz szolgálói bár napról-napra növekednek szelídségben és szeretetben és azok, akik ismerik őket, annak is látják őket, amik a valóságban, és bár jótetteik minden embernek szemmel láthatóak és le nem tagadhatók, mégis örök törvény Egyház és világ között, hogy nem lehetünk mindkettő barátai. És azok, akik az Egyházzal élnek, egyes rendkívüli eseteket kivéve, nem lesznek szeretetreméltók a világ szemében, mert a „világ nem ismeri őket” és nem szereti őket, bár bajosan tudná megmondani, miért nem. De (amint Szent János folytatja) áldottak, mert „amikor meg fog jelenni, hasonlók lesznek Hozzá, mert látni fogják Őt, amiért van.”

... Az igaz keresztyény ... állandóan halódik, amíg él; ravatalán fekszik és a haldoklóért való inákat mondják fölötte. Nincs más feladata, mint megszerezni békéjét az Istennel és előkészülni az ítéletre. Nincs más célja, csak hogy méltónak találtsassék rá, hogy elkerülje a jövődő dolgokat, megszabaduljon s az Ember

Fia elé álljon. És ezért napról napra kevésbé szereti ezt a világot és kevésbé kívánja a dicséretét. El tudja viselni, hogy név nélküli házanépe legyen az Istennek, a világ idegennek és hontalannak tekintse e világban, mert az is.

És amikor Krisztus eljön végül, áldott lesz akkor a sorsa. Kezdetről fogva a győztes oldalon állott. Kockáztatta a jelent a jövőért, inkább az örökkévalóság lehetőségét, mint az idő bizonyosságát választotta, és jutalma csak akkor kezdődik, amikor e világ fiainak jutalma véget ért. A Bölcsesség Könyvének szavai szerint: „Akkor az igazak nagy bátorsággal állnak azok ellenébe, kik sanyargatták őket és hiábavalónak gondolták fáradságukat. Mikor ezt látják, iszonyú félelem háborgatja őket, s elámulnak a nem várt, hirtelen üdvösség miatt. Bánkódva mondják majd egymásnak s elfogódott szívvel sóhajtoznak: Ezek azok, kiken egykor nevettünk, kikből csúfot üztünk! Mi ostobák, cletüket örültségnek és végüket dicstelennek véltük. Íme, mint számláltatnak Isten fiai közé, s a szentek között vagyón részük!” (5:1-5)

Moral effects of communion with God, 1837 dec. 10;
Uo. IV.: 15.

... Minden egyes keresztény szívének a katolikus egyházat kell kicsiben képviselnie, mert ugyanaz a Lélek teszi mind az egész egyházat, mind annak minden tagját az Ő templomává. Amint eggyé teszi Ő az egyházat, amely magára hagyva sok részre szakadna, úgy eggyé teszi különféle hajlamai és képességei s ellentmondó céljai ellenére a lelket is. Amint békét ad a természettől fogva egymással viszálykodó nemzetek sokaságának, ugyanúgy rendező hatalmat ad a léleknek és az értelmet és lelkiismeretet uralkodóként természetünk alantasabb részei fölé helyezi. Amint átjárja a közösség minden rendjét és foglalatosságát Krisztus tanításának az elveivel, ugyanúgy járja át ugyanez az Isteni Kovász a szellem minden gondolatát, a test minden tagját, míg csak az egészet meg nem szenteli. ...

Ha siettetni szeretnénk tehát azt az áldott időt, amikor „eltölti a földet, – mint az Írás mondja, – az Úr ismerete, mint ahogy a vizek betöltik a tengert”, (Iz. 11:9), nézzünk körül a magunk háza táján s álljunk rendelkezésére az Úrnak a magunk megtisztítására és megtisztulására. Ameddig nem nézünk a magunk háza táján körül, nagyarányúan semmi jót sem leszünk képesek az Egyházért tenni, csak bajt

fogunk okozni, ha jót is akarunk és illeni fognak ránk a szavak: „Orvos! gyógyítsd tenmagadat!” (Lk. 4:23). Tanuljunk meg először buzgólkodva „jönni a vizekhez” (Iz. 55:1) és kérni az Istent azért az adományért, ami „az örök életre szökellő vízforrás lesz bennünk”. (Jn. 4:14). És ne kételkedjünk benne, ha így járunk el, akár látjuk, akár nem, akarjuk, vagy nem akarjuk, akarja a világ, vagy nem akarja: előbbre visszük Krisztus ügyét a világban. Emeljük csak fel a vallási élet színvonalát a szívünkben és emelkedni fog a világban. Aki megkísérli Isten országát a maga szívében felépíteni, elősegíti azt a világban. . . .

. . . Próbáljunk meg határozottabban szolgálni az Istennak, mint idáig. . . .

. . . Elégedjünk meg annyival, ami az életet fenntartja, míg ez megadatik nekünk, lakozzunk bár szerény helyen és ne legyen részünk a világ gazdagságában. „Ne aggódjunk életünkről, hogy mit együnk vagy mit igyunk, vagy mibe öltözzünk; keressük az Isten országát és az ő igazságát és mindezek hozzáadottnak nekünk.” (Mt. 6:25, 33; Lk. 12:29) „Legyen viselkedésünk fösvényesség nélkül való, elégedjünk meg azzal, amink van, mert Ő mondotta: Nem hagylak el, sem el nem távozom tőled.” (Zsid. 13:5) Táp-

lálkozzunk „a hitnek s azon igaz tanításnak igéivel, melynek követői lettünk”. (I. Tim. 4:6). Teljünk el „az igazságnak Jézus Krisztus által szerzett gyümölcsével, az Isten dicsőségére és dicséretére”, (Fil. 1:11) És ne kételkedjünk, „ha valamiben másképp gondolkozunk, az Isten azt is feltárja majd előttünk.” (U. o. 3:15)

Connexion between personal and public improvement, 1843 jún. 4; Sermons on Subjects of the Day: 10.

MI BÜNÖSÖK...

A világot kormányzó törvények nem bizonyítják, de mégis arra mutatnak, hogy a gonoszság sohasem hal ki a világban. Semmi élet-tapasztalat nem nyújthat ugyan a jövőről bizonyosságot, de segíthet és segít minden bizonytalan megsejteni, hogy a valószínűség szerint mi történik és e megsejtések megegyeznek a már bennünk rejlő sejtelmekkel. A tapasztalat képessé tesz rá, hogy az ember erkölcsi állapotáról megbizonyosodjunk és ezáltal jelenéből jövőjét előre lássuk. A tapasztalat először arra tanít, hogy az ember önmaga nem elegendő a

saját boldogságára, hanem függ az őt körülvevő érzékelhető dolgoktól, és hogy nem tudja ezeket magával vinni, amikor a világot elhagyja, Másodszor azt tanítja a tapasztalat, hogy a jobbérzésével való szembeszállás már önmagában véve nyomorúságot jelent az ember számára és hogy e nyomorúságát magával hordozza mindenüvé, ha nem követte is isteni bosszúállás, A tapasztalat harmadik tanítása az, hogy nem tudja az ember természetét és szokásait óhajtsókkal megváltoztatni, hanem egyszerűen az, ami maga és mindig maga fog maradni, és az, ami most, bárhol van is, ameddig él, – vagy legalább is arra tanítja a tapasztalat, hogy a szenvedés maga még nem irányul arra, hogy mássá tegye, mint ami, és hogy mentől tovább él, annál nehezebben változik.

Gram. of Ass. 1870; X. §. 1.

A bűn és engesztelés fogalmát nem a kereszténység hozta magával s nem ismeretlen az ő körén kívül, . . . mégis a mi isteni hitünknek sajátossága, mint előtte a zsidó vallásnak, hogy a bűnösség bevallása hozzátartozik a legnagyobb életszentség fogalmához, és hogy példátadó hívői és történetének tulajdonképpeni hősei csak

azok és csakis azok lehetnek, akik állandóan ápolják szívükben szakadatlan emlékezetét annak, hogy mik és magukkal viszik az égbe megváltott és újból befogadott bűnös mivoltuk megváltó megvallását. . . .

. . . Bármily nagy is előhaladásuk a lelki életben, sohasem emelkednek fel térdükről, sohasem szűnnek meg mellüket verni, mintha számukra a bűn valami idegen dolog lehetne, amíg testben élnek. . . . Mások felnézhetnek rájuk, de ők mindig az Istenre néznek fel; mások beszélhetnek érdemeikről, ők azonban csak hibáikról beszélnek. Az ifjú és ártatlan, az élemedett és érettkorú, aki a legkevesebbet várkezzett, aki a legtöbbet bánkódott, a harmatosan tiszta gyermekarc és az őszbecsavarodott fő, mind ugyanabban az esdeklésben tör ki: „Isten! légy irgalmas nekem bűnösnek!” . . . Az ilyen teljes önmegalázás az igazi záloga és ismertetőjele Krisztus szolgájának; – és ezt valóságosan kifejezte Ő a saját szavaival, amikor így szólt: „Nem jöttem az igazakat hívni, hanem a bűnösöket;” és ünnepélyesen kinyilvánította és keményen meghagyta a következő szavakkal: „Mindaz, aki magát felmagasztalja, megaláztatik, és aki magát megalázza, felmagasztaltatik.”

. . . Mesterkéletlen nyugalommal és zavarta-

lan bizalommal teljesíteni Isten akaratát, bizonyára az elgondolható legmagasabb fokú állapota a teremtménynek és a legjobban tetsző hódolat, amivel Teremtőjének adózhat. Kétségtelenül ez a legnemesebb és a legtetszőbb istenszolgálat; ez volt minden időkben az angyalok szolgálata; ez most a legtökéletesebb igazak lelkének szolgálata; ez lesz az egyetemes feltámadás után a megdicsőültek teljes karának szolgálata. De tekintsünk az ember jelenlegi állapotára, amíg e világban él; nézzük meg, mi valójában és megállapíthatjuk, hamis minden tanítás a kötelességről, amely nem győzi őt meg tényleges és sokféle bűnéről és arról, hogy képtelen az Istennek saját erejéből tetszeni; és család minden életszabály, amely félelem nélkül, aggodalom nélkül, megalázkodás nélkül megelégedtnek hagyja önmagával; vak vezeti így a világtalant. . . .

. . . A nagy tömeg mindenhol és mindenkor ezt az utat követte. Nem lebeg a szeme előtt a mindenható Isten képe és nem törődik vele, hogy Ő mit kíván: ha gondolna egyszer erre, akkor rájönne, hogy milyen sokat kíván és komolysággal a színe elé járulna, hogy bocsánatot nyerjen a rosszra és erőt a jóra. És ugyanabból az okból, amiért Neki nem tetszik, növekszik

az öntetszése. Mert a kötelességeknek ez az Isten törvénye mögött annyira elmaradt, korlátozódott, hézagos köre éppen az, amit teljesíteni tud; vagy helyesebben azért választja ezt és azért tartja magát hozzá, *mert* teljesíteni tudja. Ezért önmagával megelégedett és önhitt; – azt képzeleli, tudja is, hogy mit kell tennie, és hogy meg is tett mindent; ennél fogva nagyon meg van elégedve önmagával, nagyra értékeli érdemeit és nem fél magatartása jövőendő megítélésétől. ...

... Nem érti meg ezért a mindenható Istent, nem ismeri fel velünk szemben támasztott igényeit, nem érzi meg a teremtetten lény elégtelenségét, hiányzik belőle az önvád, a beismerés, az engesztelés, semmi sincs benne azokból a mély és szent érzelmekből, amelyek a keresztény vallásosságát mindig jellemzik, és pedig annál jobban, nem annál kevésbé, mennél magasabban felülemelkedik az Isten iránt tanúsított rendes engedelmisségen túl a szentek tökéletessége felé. És ilyen a természetes ember vallása minden korban és helyen. ... Elismerem, hogy megnyerő lehet, amint az volt az ifjú törvénytudóé, akire az Úr rátekintvén, megkedvelte őt és hagyta mégis, hogy búsan távozzék. Lehet benne finomság, szeretetreméltóság,

gyöngédség, vallásos érzelem és szívbéliség, ... de a szíveket vizsgáló Isten mégis megveti, mert ezek az emberek mind a saját világosságukat követik és nem az ember Igaz Világosságát, mert ők sajátmaguk önmaguk legfőbb oktatói, és mert saját gondolataik és saját ítéleteik szűk körében keringenek a nélkül, hogy törődnének vele, mit szól az Isten hozzájuk, a nélkül, hogy félnének tőle, hogy kárhozatra jutnak, csak az a fontos nekik, hogy sajátmaguk tetszését megnyerjék. ...

Ertelmünk együgyűsége, szellemi vakságunk, minden igazság forrásától és mértékétől, az Ő színe előtt való száműzetésünk, ez az alapja az ilyen sokélyes és felületes vallásosságnak, amire sokan rendszerint még nagyon büszkék is. Ha csak némi tulajdon betekintésünk lenne a dolgok mikéntjébe, hacsak valami valódi megértésünk lenne az Istenről, hogy mi Ő, és magunkról, hogy mik vagyunk mi, sohasem merészkednénk félelem nélkül szolgálni neki vagy örvendezve remegés nélkül feltekinteni rá. És ennek a szemünk és a menny között szétterülő fátyolnak a lehullása, az Újszövetség kegyelmi fényének lelkünkbe áradása az, ami a keresztény hitvallását oly nagyon megkülönbözteti széles e világ különböző emberi vallásos szertartásaitól

és bölcséleti tanításaitól. Csak a katolikus szentek bűnvallók, mert csak a katolikus szentek látják az Istent. A Teremtőszellem titokzatos fensége az, ami a vallásba az igazi áhítatot és az igazi istenszolgálatot beleplántálja, és az önmagával megelégedett farizeust összetört szívű és önmegalázó vámoszá alakítja. A hit szeme által felfedett Isten megpillantása rúttá teszi a szemünkben magunkat és rácszméltet az ellentétre, ami köztünk és a nagy Isten között van, akit nézünk. A Legszenzibbnek, a Legszebbnek, a Legtökéletesebbnek az ő végtelen fenségében való szemlélése magunkat megvetve és megborzadva a földre sújt bennünket. Megelégedettek vagyunk önmagunkkal, amíg Reá nem nézünk. Miért oly kimért, oly nagyon körülírt a világ erkölcsi kódexe? Miért oly nyugalmas a tiszta ész istentisztelete? Miért oly életvidám a klasszikus pogányság vallása? Miért oly tetszeztős és oly szabatos a civilizált társadalom alkotmánya? Másrészt miért van oly sok izgalom, oly sok harc, váltakozó hangoltság, oly sok magasság, oly sok levertség a keresztény áhítatban? Mert a kereszténynek és csakis a kereszténynek van kinyilatkoztatása az Istentől, mert a lelkében, a szívében és lelkiismeretében hordja az eszméjét annak, aki Önmagától függő, aki

Örökkévaló, aki Kifejezhetetlen. Tudja, hogy csak Egy a szent és hogy teremtményei vele hasonlítva oly gyarlók, hogy el kellene enyészniök és tűnniök a színe előtt, ha Ő nem tartaná fenn őket hatalmával. Tudja, hogy csak Egy az, akinek nagyságát és boldogságát nem érinti, akinek benső tartósságát nem ingatja meg az egész teremtettség léte vagy nemléte megszámlálhatatlan lényével és részével; Egy, akit semmi sem tud érinteni, akit semmi sem tud nagyobbá vagy kisebbé tenni; aki éppoly hatalmas volt, mielőtt a világot teremtette, mint amilyen hatalmas utána, és éppoly derűs és boldog, mióta megteremtette, mint előtte. Tudja, hogy éppen ez az Egy Lény az, akinek kezében van saját boldogsága, saját életszentsége, saját élete, reménye és üdvössége. Tudja, hogy ez az Egy az, akinek mindent köszönhet, aki ellen nem panaszkodhatik, kivel szemben nem védekezhetik. Minden teremtmény semmi Előtte; a legmagasabbrendű lények csak azért vannak, hogy jobban szolgáljanak Neki; a legszentebbek csak azért azok, mert nagyobb a részesedésük Benne.

... Ez tehát az oka, amiért minden emberfia, bármilyen legyen is az életszentsége: legyen bár hazatérő tékozló fiú vagy nagy életszent-

ségű, együtt mondja a vámossal: „Ó, Isten, légy irgalmas nekem!” Ez az oka annak, amiért minden teremtmény, magas és alacsonyrendű, a Teremtő előtt mind egyforma mélységben van, ... : - ... nem mintha az egyik ezzel, a másik meg azzal nem rendelkezne, hanem mert kivétel nélkül egyiknek sincs egyebe, mint ami Tőle származik és mintegy semmik Ő előtte, ki minden mindenben.

The religion of the pharisee, the religion of mankind. 1856. júl. 20; Sermons on various occasions: 2.

Üres és tartalmatlan minden tanítás kötelességről és engedelmességről, az égbe vezető útról és Krisztus értünk tett szolgálatáról, ha nem arra épült, amit eredendő romlottságunkról és erőtlenségünkről és ennek következtében az eredendő vétkeességről és bűnről szóló tan hirdet. Krisztus maga ugyan az alap, de a töredelmes, szegyenkező, önmegtagadó szív mintegy a talaj és termőföld, amibe az alapot kell vetni, és csak homokra építünk házat, ha a nélkül vallunk hitet Krisztus mellett, hogy elismerénk: nélküle semmit sem tehetünk. ...

... Krisztus leereszkedve megismétli mindannyiunkban, amit megtestesülésében tett és

szenvedett. Képződik bennünk, születik bennünk, szenved bennünk, feltámad bennünk, él bennünk. És mindez nem események sorrendje által, hanem egyszerre történik, mert mint Lélek jön hozzánk, egészen holtraváltan, egészen föltámadva, egészen élve. Mindig érezzük születésünket, megigazulásunkat, megújulásunkat, mindig holtraváltan a véteknek, mindig feltámadva a megigazulásra. Egész üdvrendje mindig bennünk van egészen minden részében egyszerre. És ez az isteni jelenlét adja mindannyiunknak a jogcímet a mennyre. Ezt fogja Ő elismerni és elfogadni az utolsó napon. Önmagát fogja elismerni, – önmaga képmását bennünk, – amint viisszasugározzuk Őt, és Ő körültekintve egyszerre észreveszi, hogy kik az Ővéi, azokat, akik viisszasugározzák Neki képmását. Ránk nyomja képmását a Lélek pecsétéivel, hogy igazolja általa: az Ővéi vagyunk. Amint a király képmása az érmet az ő sajátjává teszi, úgy Krisztus hasonlósága bennünk elválaszt minket a világtól és a mennyek országának jelöl ki.

Righteousness not of us, but in us 1840 Jan. 19; Par. and pl. serm. V.: 10.

Nagy a valószínűsége, ha ítélnék az után, ami itt a földön történik, hogyha egy gonosz ember a mennybe kerülne, nem is tudná, hogy ott van. . . . Tételezzük fel, hogy megsemmisítés nélkül a mennyben maradhatna, azt a hatást keltene, mintha egyáltalában nem tudná, hogy ott van. . . . Közelebb férközhettek-e az emberek Istenhez, amikor megragadták, megverték, leköpdösték Őt, körülugrálták, ruháitól megfosztották, tagjait keresztre feszítették, odaszorozták, keresztjét felemelték, megbámulták, kigúnyolták, ecettel kínálták, jól megvizsgálgatták halott-e már, és azután dárdával általdöfték? . . . Ki közelítette meg közülük jobban: Szent Tamás, aki kinyújthatta kezét, hogy tisztelettel megérintse sebhelyét és Szent János, aki kebelén nyugodott, – vagy a vad katonák, kik minden tagját megszenteltségtelenítették és ízről-izre megkínózták? . . . Így van ez a bűnösökkel. Odaszorongának az Isten trónusához, ostoba vakmerőséggel bámulnának rá, megérintenék, beleavatkoznának a legszentebb dolgokba, mindenhová befurakodnának és kémlelődnének, nem egyenesen kimondott rossz szándékkal, de egyfajta nyers kíváncsisággal, míg a bosszútálló villámok rájuk nem sújtanak, – mindezt azért tennék, mert nincs érzékük ez irányban. Testi

érzékeink jelzik földi jó vagy rossz közeledését. Hallás, szaglás, tapintás révén megtudjuk, hogy mivel van dolgunk. Túlságos megerőltetés után megérezzük az időjárás viszontagságait. Intőjeleink vannak, melyeket, úgy érezzük, nem szabad megvetnünk. A bűnösöknek pedig nincsenek lelki érzékszerveik; semmit sem tudnak előre megérezni; nem tudják, mi történik velük a legközelebbi pillanatban. Így félelem nélkül mennek egyre tovább a szakadékok szélén, míg hirtelen a mélybe zuhannak, fejüket zúzzák és belepusztulnak. Szerencsétlen lények! És ez az, amit a bűn a halhatatlan lélekkel tesz. A baromhoz teszi hasonlatossá, melyet a vágóhídon leölnek, de előbb körülszaglássza ugyanazt a vasat, melyet elpusztítására szántak.

Christ hidden from the world, 1837. dec. 25.; Uo. IV.:16.

Ha nincs helyes fogalmunk a szívünk állapotáról és a bűnről, akkor nem lehet helyes fogalmunk az erkölcsi törvények Uráról, a Megváltóról, a Megszentelőről sem. . . . Így az önismeret minden igazi vallási ismeret gyökérzetéhez tartozik; és hiúság, – rosszabb, mint hiúság, – önámítás és szerencsétlenség, ha valaki a keresztény tanítást mint valami magától értetődő dolgot

akarja megmagyarázni, amit csak könyvekből, szentbeszéd figyelmes hallgatása vagy egyéb külső eszközök által kell tanulni, bármily kitűnőek is legyenek ezek önmagukban. Mert csak abban a mértékben, ahogyan a szívünk mélyére tekintünk és saját magunk természetét megértjük, értjük meg azt is, hogy mit fejezünk ki ezzel: Végtelen Úr és Bíró; csak abban a mértékben, ahogyan az engedetlenség mivoltát és valódi bűnösségünket megértjük, érezzük meg azt is, hogy milyen áldást jelent a bűn elengedése, a megváltás, bocsánat, megszentelődés, – melyek egyébként üres szavak lennének a számunkra. Az Isten főként a szívünkben szól hozzánk. Önismeret a kulcsa az Írás parancsainak és tanításainak. A legtöbb, amit a vallás külső ismerete elérhet, az: hogy felriaszt és befelé nézésre indít bennünket, hogy kutassuk a szívünket; és azután ha tapasztalatból tudjuk, mi az: önmagunkban olvasni, hasznot fogunk húzni az Egyház és az Írás tanításából . . .

Ha az ember fennhéjázó szellemű, akkor mindennel meglegedett, – önmagával pedig egészen különösen. Erélyesen és határozottan tud cselekedni és e pusztán alkati energiáját összetéveszti a hit erejével. Vidám és meglegedett és ezt összetéveszti a keresztény békességgel.

gel. És ha boldog családja körében, akkor összetéveszti a pusztán természetes ragaszkodást a keresztény jóakarattal és a keresztény szeretet szilárd lelkiületével. Röviden mondva álomban él, amitől semmi más nem óvhatta volna meg, mint mély alázat és amiből rendesen semmi más nem ébreszti fel, mint kemény megpróbáltatás.

... Ameddig a világtól visszavonultan élünk, nem ismerjük önmagunkat, valami nagy szerencse vagy szerencsétlenség után sem, ami erősen felizgatott és készségünket ideiglenesen erősen ösztönözte, akkor sem, amikor serényen valamilyen jó célra törekszünk, ami szellemünket feléleszti és egy időre érzéketlenné teszi kísértésekkel szemben. Ilyen körülmények között hajlamosak vagyunk rá, hogy túlságosan jól vélekedjünk magunkról. A világ eltávolodott tőlünk vagy legalább is érzéketlenek vagyunk csábításaival szemben, és összetévesztjük e pusztán időleges nyugalmost vagy izzásnak indult szellemi buzgalmunkat egyrészt a keresztény békességgel, másrészt a keresztény buzgósággal.

... Hogyan érezhetjük segítségé szükségét, a függőségünket Tőle, a vétkeiségünket Vele szemben vagy kegyelmi adományainak mivoltát magunkon a nélkül, hogy ismernénk önmagunkat? Miként mondható rólunk ésszerűen, hogy

az a „Krisztus lelke” van bennünk, amire az apostol int, ha nem tudjuk őt követni fel a magasságba és le a mélységbe, ha nem értjük meg valamennyire szomorúságának alapját és értelmét, hanem a világot, az embereket és a Gondviselés útját egészen más megvilágításban nézzük, amint azt az Ő szavai és tettei megkívánják? Ha a kinyilatkoztatott igazságokat csupán szemmel és füllel fogadod be, szavakat hiszel el, nem dolgokat; megcsalod önmagadat. Hibátlanak gondolhatod magad a hitben, de semmit sem tudsz valami igaz módon. Az engedelmes-ség Isten parancsainak, ami magában foglalja a bűn és a szentség ismeretét s a vágyat és igyekezetet: tetszeni Neki, ez az egyedüli alkalmas értelmezője az Írás tanításának. Önismeret nélkül nem bocsátottál gyökeret önmagadba személyesen; kitarthatsz egy ideig, de szorongatás és üldözés idején nem fog a hited helytállni. Innét cred, hogy napjainkban (és minden időben) sokan hitetlenekké, eretnekekké, szakadárokká lesznek, hűtlen megvetőivé az Egyháznak. . . . Nem tartanak ki, mert sohasem ízlelték meg, hogy az Úr kegyelmes; és sohasem tapasztalták hatalmát és szeretetét, mert sohasem ismerték fel saját gyengeségüket és nyomorúságukat.

Secret faults, 1825. június 12.; Uo. I.:14.

Ne merüljünk el annyira vétkeiségünk érzetében, hogy örömünket veszítsük miatta kiváltságaink szemléletében. Legyünk derültek, amíg gyászolunk. Nézzünk fel Urunkra és Üdvözítőnkre, mennél jobban borzadunk önmagunk látványától; legyen annál több a hitünk és szeretetünk, minél erősebben bánkódunk. Ne helyezzük bűnbánatunkban a Törvényt az Evangélium helyébe, hanem kapcsoljuk hozzá a Törvényt az Evangéliumhoz! . . .

És ugyanúgy, amint nem kell örömünkből veszítenünk keresztény kiváltságainkkal kapcsolatban, nem kell lemondanunk Isten földi áldásairól sem. A természet minden szépsége, a változó évszakok kellemes hatásai, a nap és hold adományai, a föld gyümölcsei, a művelt élet előnyei, a barátokkal és meghittekkel való együttlét: mindez a sok jó csak szétterjedt és csodálatos jelképe Isten evangéliumi jótéteményeinek. Akik tökéletességre törekszenek, nem fogják ez adományokat megvetni, hanem ellensúlyozzák használatukat: keserű füvekkel fogják a hízlalt borjút, zenét és táncot fűszerezni; nem vetik meg a föld virágait, de törekszenek a gazt ki-gyomlálni. Ha megtagadnak ideiglenes jót maguktól, azért teszik, hogy mást biztosítsanak vele; mert nagy kegyelme az Istennek, hogy

éppúgy megengedi a földi javak tetszésünk szerinti használatát, mint a tetszésünk szerinti lemondást róluk; és hogy némelyik használatát csaknem ránk parancsolja, nehogy megfelelkezzünk róla: ez a föld az Ő teremtmése és nem a gonoszé.

Indulgence in religious privileges, 1842. május 1; Sermons on Subjects of the Day: 9.

A belső békeesség, a nyugodt lelkiismeret és vidám nyugalom kétségtelenül az Evangélium adományai és a keresztény ismertető jelei, de ugyanilyen (vagy helyesebben ugyanilyeneknek látszó) hatásokat merőben más okok is kiválthatnak. Jónás aludt a viharban, – és aludt szentes Urunk is. Az egyik bűnös nyugalomban aludt, a Másik „az Isten békéjében, amely meghalad minden értelmet” (Fil. 4:7). A két állapotot nem szabad összetéveszteni, teljességgel különbözik; és ugyanígy különböző e világ emberének és a kereszténynek a nyugalma... Éppúgy keltheti e látszatot nagyon mély vallásosság, mint annak hiánya; lehet a szellem sekélyességének és az elnémított lelkiismeretnek a gyümölcse, vagy lehet a hité, melynek „békeessége

van az Istennel a mi Urunk, Jézus Krisztus által" (Róm. 5:1). . . .

. . . Sohasem lehetsz, amíg e földön vagy, üdvösséged felől biztonságban. És ezért mindig félned kell, miközben reménykedel. Bűncid tudata növekszik, amint nő benned az Isten kegyelmének meglátása Krisztusban. Az igazi keresztyény állapota Krisztusnak a viharban való békés és nyugodt álmához hasonlít legjobban; – nem a tökéletes öröm és nem a menny biztonsága, de a mély belenyugvás Isten akaratába; önmagunknak, lelkünknek és testünknek Neki való átadása, reménykedve ugyan, hogy megmentetünk, de szemünket sokkal szilárdabban Reá meresztve, mint önmagunkra. Vagyis dicsőségéért dolgozva az Ő tetszését keressük, férfias engedelmisséggel és serény jó tettekkel Neki szenteljük magunkat; és ha befelé tekintünk, bizonyos borzadállyal és megvetéssel gondolunk, mint bűnös lényekre, önmagunkra, sanyargatjuk a testünket, elnyomjuk vágyódásainkat és nyugalommal várunk az időre, amikor, ha méltók leszünk reá, levetjük jelen mivoltunkat és újjáteremtetünk Krisztus országában.

The religion of the day, 1832 aug. 26; Par. and pl. serm. I.: 24

Szent Jakab határozottan mondja: „A kívánság, mihelyt fogant, bűnt szül, a bűn pedig, *ha végbevitetik, halált okoz*”. (1:15) A kívánság tehát kezdettől hozzájárul a halálhoz, mert halállal végződik, de nem végződik *addig*, amíg *véghez nem vitetik*. Szent Pál ezt mondja: „Egyenes léptekre szoktassátok lábatokat, hogy *senki se tévelyegjen sántítva*, hanem inkább gyógyuljon meg.” (Zsid. 12:13) Bizonyos fokban mindig sántikálunk e világban, még legjobb állapotunkban is. Minden keresztény így van. Ha azonban sántaságuk következtében haladtukban eltévelyegnek, vagy amint az Írás mondja „hátra fordulnak”, akkor elkülönülnek azoktól, akik csak sántítanak, amint a helyes úton maradók elkülönülnek azoktól, akik az út árkába estek. Azoknak, akik eltévedtek, vissza kell térniök, rossz útra jutottak. Akik csak sánták, azokat meg kell gyógyítani a kegyelmi állapoton belül, melyben vannak, míg benne vannak és ne hogy kiessenek belőle. Így a sántaság különbözik az eleséstől és mégis arra vezethet...

Általánosságban tehát így jellemezhető a keresztény állapota: mindig közel van az eleséshez, de Isten könyörületességéből sohasem elesett, állandóan haldoklik, de mégis mindig él; tele van gyengeséggel, de mégis mindig él;

gyengeségekkel telt, de mentes vétkezésektől: és ahogy az idő halad egyre jobban és jobban mentesül a gyengeségektől is, mert emelkedőben van ama tökéletes megigazulás felé, ami a törvény beteljesítése; – másrészt, ha elesnék, megmenthető, de nagy gyötrellemmel, félclem és remegés közepett.

Transgressions and infirmities, 1838, márc. 25; Uo. V.: 14.

A legtöbb nagy általánosságban lelkiismeretesnek és vallásosnak elismert, vagy amint mondják, tiszteletreméltó, derék ember minden látszat szerint nem annyira arra törekszik, hogy miként legyen kedves Istennek, hanem arra, hogy az Ő nemtetszése nélkül miként tetszhetne önmagának. Amennyiben az embereket általánosságban a külső látszat szerint megítélhetjük, bátran állítom, hogy gondolkodásuk és törekvésük tárgya elsősorban ez a világ és a vallás csak a világhoz való ragaszkodásuk *túlzásba* vitele ellen szolgál nekik korlátul vagy fékül. Azt gondolják, hogy a vallás valami negatívum, a világ valamilyen fajta mérsékelt szeretete, mérsékelt fényűzés, mérsékelt kapzsiság, mérsékelt nagyravágyás, mérsékelt önzés. Számtalan he-

lyen látható ez. Látható a kereskedelembe, a közéletbe, az irodalomba, mindenütt, ahol az emberek valami célt hajszolnak. Látható még magukban a vallási gyakorlatokban is, ahol gyakran találkozunk azzal, hogy a főtörekvés egy ugyan vallásos jellegű, de egyéni választás szerinti bizonyos meghatározott célnak a *valamikénti* elérése, nem pedig az Istennek való tetszés, és csak *azután*, ha lehetséges, a meghatározott cél elérése is; vagyis nem az a törekvés, hogy vagy vallásos módon ériék el vagy egyáltalában nem.

Obedience without love, 1837 ápr 2.; Uo. IV.: 2.

Mint keresztényeknek nem szabad megfeledkeznünk róla, hogy mit mond az Írás a világról és mindarról, ami hozzátartozik. Az emberi társadalom Isten rendelése ugyan, alá van vetve az Ő akaratának és tekintélyének, de már kezdettől fogva dolgozott egy ellenség a megrontásán. Így azután, ha lényegében isteni eredetű is, körülményeiben, irányában és eredményeiben sok a rossz. Sohasem gyűlhet egybe tekintélyesebb számú ember a nélkül, hogy a nagyobb vagy kisebb mértékben minden egyesben szunnyadó szenvedély, akaratosság, büsz-

keség és hitetlenség fel ne lángoljon s egyesülésük egyik jellemző jegye ne legyen. Még akkor is, ha hívő az egész nép, még akkor is, ha vallásos emberek vallásos célból tömörülnek, – amint egyszer testületté válnak, hamarosan kiütözik belőlük az emberi természet veleszületett gyengesége s szellemükben és magatartásukban, nyilatkozataikkal és eljárásukkal komoly ellentétbe kerülnek a keresztény egységséggel és nyílt őszinteséggel. Ez az, amit a szent írók „a világ” szóval ki akarnak fejezni s ezért óvnak bennünket tőle; leírásuk bizonyos fokban illik minden emberi egyesülésre és pártra, legyen az magas vagy alacsony társadalmi osztályú, nemzeti vagy hivatásszerű, világi vagy egyházi.

Éppen ezért igazságtalan lenne, ha nagytehetségű és különös esélyekkel rendelkező emberek kényszerítve lennének, ha akarják, ha nem, feláldozni magukat a nagyravágyó életnek csak azért, hogy megszabaduljanak attól a szemrehányástól, hogy a kényelmüket szeretik, mikor pedig ellenkezésük talán erkölcsiségük bensőségességének és világiasságtól való távolállásuknak a következménye. Ők bizonyára többre becsülik a közvetlenebb utakat az Isten és az emberek szolgálatában; törekedhetnek a

jót oly módon tenni, mely szeplőtlenebbül valóságos jellegű s olyan munkákat végezni, melyek veszélytelenül, biztosan és kétségtelenül érdemszerzőek; az egyéni érintkezésben a szívbeli jóakarat, a személyes figyelmes szeretet műveit, a szeretet és önmegtagadás műveit, melyeknél a balkéz nem tudja, amit a jobb tesz.

In the world, but not of the world, 1873. május 3.; Serm. on var. occ.: 14.

Az előnyös világi tulajdonságok... erősen készítetnek arra, hogy önbizalomnak adjuk át magunkat. Ha valaki saját szorgalmával és ügyességével sikereket ér el a világban, ha szegényen kezdte és gazdagon végezte, nagyon alkalmas ez arra, hogy nagyra tartsa magát s bízzék saját elgondolásaiban és saját eszközeiben. Vagy ha érzi valaki, hogy jók a képességei, élénk a felfogása, jó az előadókészsége, jól tud érvelni, vitában éleselműen könnyedén felfedi a tévedéseket, finom és kiművelt érzéssel határozottan meg tudja különböztetni a gondolati és érzésszerű helyes és szép a helytelentől és szabálytalantól, mennyire ki van téve az ilyen ember az önmagával való megelégedés és önhelyeslés kísértésének! Mennyire alkalmas ez

arra, hogy rábízza magát önmagára, meglege-
dett maradjon magával, hogy gyöngédtelen és
heves vagy gőgös legyen, hogy válogatóssá,
túnyává, elvonatkozottá váljék és mint valami
értelmetlen, ostoba, ábrándos dolgot vagy ha-
szontalan szigorúságot lenézzé a tiszta, önmeg-
tagadó, alázatos vallásos lelkületet.

Temporal advantages, 1825 jan. 23; Par. and pl. scrn:
VII.: 5.

A legnagyobb tökéletesség, amit rendszerint
elérünk, az, hogy belátjuk saját képmutatásun-
kat, őszinteségünk hiányát és lelkünk sekélycs-
ségét, – hogy bevalljuk, míg imádkozunk, hogy
nem tudunk jól imádkozni, – hogy megbánjuk
bánnivalóinkat, – és teljesen alávetjük magun-
kat ítéletének, mely bizonyosan keményen bán-
hatna velünk, de gyengéd szeretetét mutatta
már irányunkban, mikor azt parancsolta, hogy
imádkozzunk. És míg ezeket meg tesszük, meg
kell tanulnunk megérezni, hogy az Isten mind-
ezt tudja, mielőtt megmondanók neki, és sok-
kal jobban tudja, mint ahogy megmondhatnók.
Nincs neki szüksége arra, hogy értésére adjuk
rendkívüli méltatlanságunkat. Önmagunkat leg-
mélyebben megalázó szellemben és magatartás-

sal kell imádkoznunk, de nem szükséges megfelelő szavakat keresnünk ennek kifejezésére: mert a valóságban egy szó sem eléggé hitvány a mi esetünkben.

Profession without hypocrisy, 1831. okt. 23; Uo. I.: 11.

Érezzük át, hogy mik vagyunk a valóságban: – bűnösök, akik nagy dolgokat kísérlünk meg, és legfeljebb csak annyiban van sikerünk, hogy kitűnik megkísérlésük. Engedelmeskedünk őszintén Isten akaratának, bármi történjék, akár felmagasztal, akár lehangoltságot okoz. Mi ez a számunkra? Ő minden dolgot örök javunkra fordíthat. Megáldhatja és megszentelheti még gyengeségeinket is. Megfenyíthet szeretettel, ha felfuvalkodtunk, felderíthet, ha elcsüggedtünk. Felmagasztalhat és fel fog magasztalni, mennél jobban megalázzuk magunkat, és annál jobban fogjuk igazán szerény lélekkel megalázni magunkat, mennél jobban engedelmeskedünk a valóságban Neki.

Reliance on religious observances, 1837 ápr. 30; Uo. IV.: 5.

KOCKÁZTATUNK-E VALAMIT KRISZTUSÉRT?

Mint kereszténynek kötelességünk, hogy kockáztassunk valamit az örök életért, a siker föltétlen bizonyossága nélkül... Különös kockázat lenne az olyan, amelyben semmi félelem, lét, veszély, gond, bizonytalanság nem lenne. Igen, ez kétségtelen, és ebben rejlik a *hit* nemessége és szépsége, ez az oka annak, hogy a *hit* minden erényt megelőz és hogy mint megigazolásunk eszközlőjének, különös jelentősége van: mert ha hitünk van, akkor szívünk is van rá, hogy kockáztassunk valamit...

Ha tehát a hit a keresztény élet lényege: akkor kötelességünkül adódik, hogy Krisztus szavára kockára vessük azt, amink van, azért, amink nincs. És bátor szívvel, nemesen kell ezt cselekednünk, – nem gyorsan és könnyelműen ugyan, de mégis anélkül, hogy kínosan vizsgál-nánk, mit tegyünk, hogy latolgatnánk, mit adunk oda és mit kapunk érte: bizonytalanságban jutalmunk nagysága felől, bizonytalanságban áldozatunk terjedelméről, minden tekintetben Reá támaszkodva, Reá várakozva és bízva Benne, hogy megtartja ígéretét, – bízva Benne,

aki erőt ad nekünk, hogy a magunk ígéretét megtartsuk és így minden nyugtalankodás és gond nélkül haladjunk előre.

... Kérdezze meg kiki magától, mit kockáztatott Krisztus ígéretének az igazságaért? Milyen tekintetben járna rosszabbul; feltéve – ami lehetetlen, – de mondjuk ki; feltéve, hogy reménye nem teljesednék...? Mit kockáztatunk Krisztusért? Mit adtunk oda az Ő ígéretének hitében? Az apostol azt mondja, testvéreivel együtt a legnyomorultabb lenne minden ember között, ha a holtak nem támadnának fel. Alkalmazhatjuk ezt valami mértékben magunkra? Azt gondoljuk talán pillanatnyilag, hogy bizonyos reményünk lehetett volna a mennyre. Igen, ezt természetesen elvesztenénk. De mégis milyen tekintetben járnánk rosszabbul *mostani* életünkben? A kereskedő, aki vállalkozásába bizonyos tőkét fektetett és rajta vesztett, nemcsak a nyereségre való reményét veszti el, hanem a nyereség *reményében* kockáztatott korábbi vagyona egy részét is. Az a kérdés, mi a *mi* tétünk?

Valóban félek, hogy ha egyszer elkezdjük vizsgálni, akkor rácszmélünk, hogy semmi olyan nincs, amit elhatározunk, semmi, amit meg-

teszünk, semmi olyan, amit nem teszünk, semmi, amit elkerülünk, semmi, amit választunk, semmi, amiről lemondunk, semmi, amire törekszünk: amit el ne határoztunk, amit megtettünk vagy meg ne tettünk, el ne kerültünk, ne választottunk volna, amiről le ne mondtunk, amire ne törekedtünk volna éppenúgy, mintha Krisztus nem halt volna meg és a mennyet nem ígérte volna.

Komolyan félek, hogy nagyon sok magát kereszténynek mondó ember, bármilyen hitvallású legyen is, bármiként gondoljon és érezzen, bármilyen benső melegséget és megvilágosodást vagy szeretetet tulajdonítson is magának, ugyanúgy cselekednék, amint cselekszik, – se sokkal jobb, se sokkal rosszabb nem lenne, ha a kereszténységet csak regének tartaná... Nincs bennük semmi – bár a keresztény hitet vallják –, ami valami vallási alapelvről tanúskodnék bennük, semmi, amit nem tennének meg akkor is, ha semmi más jutalom nem lenne várható, mint a síron inneni. Jutalmuk valami mostani, kielégítik pillanatnyi vágyaikat, nyugodtak és tisztességesek, mert ez valamikép saját érdekük és hajlandóságuk, – de nem *kockáztatnak* semmit, semmi tétet, semmi áldozatot.

semmi károsodást, semmit Krisztus szavának hitében.

The ventures of faith, 1836 debr. 21; Par. and pl. scrm. IV.: 20.

A GYARLÓSÁG VÉTKEI

„A test a lélek ellen vágyakozik, a lélek pedig a test ellen; ezek ugyanis egymással ellenkeznek, hogy ne azt tegyék, amit akartok.” (Gal. 5:17)

A keresztény hitének szakadatlan folyományai, ha szabad így mondanom, az igazságosság és szentség, de valami tökéletlenségen át vezet az út ezekhez. Ha úgy láthatnánk a lelkét, amint az angyalok látják, távolból nézve fiatalos külsejűnek és ragyogó ruházatúnak tün-nék, de amint közeledsz hozzá, arcát a gondoktól ráncosnak és ruházatát kopottnak látod. Igaz volta tehát, nem azt akarom mondani, hogy felszínesen látszik, ez valóban rossz fogal-mat adna róla, de bár mélyen a belsejéig az, mégsem egészen és teljesen a mélyéig. Mintegy

bűn által szerzett, állandó harc eredménye, – nem önkéntelen természet, hanem megszokott önuralom.

Az igazi hit itt lenni a földön nem a nyugalomban, hanem inkább az összeütközésben mutatkozik meg és az, ha valaki folytonosan vétkezik, nem bizonyítja, hogy nincs a kegyelem állapotában, feltéve, hogy az ilyen vétkek, hogy úgy mondjam, nem maradnak nála végső eredményként hátra, hanem valami rajtuk túllévőhöz és hozzájuk nem hasonlóhoz: az igazsághoz és igazságos viselkedéshez vezetnek.* Amint a boldogságot szenvedés által, ugyanúgy a szentséget gyarlóság útján ériük el, mert az ember való állapota a bukott állapot és kilépve a bűn országából szükségszerűleg áthalad rajta. És ez a magyarázata, hogy a szentéletű emberek nem tekintenek megelégedettséggel önmagukra és bizodalruk alapjaként semmi másra, mint csakis Urunk halálára hagyatkoznak. Mert bár Krisztus halála bizonyos mértékben már életet teremtett bennük és elérte a célját, amiért történt, ők mégis csak bűnösöknek tekintik magukat. Megújulásuk a kísérő körülményeik folytán

* A tridenti zsinat tanítása (sess 6, can. 23) szerint senki sem marad különleges kiváltság nélkül mentes a bocsánatos bűnöktől. (A fordító.)

rejtve van előttük. A legtöbb, amit magukról mondhatnak, annyi, hogy nem követnek el oly vétkeket, ami egészen kizárná őket a kegyelemből. De hogy mily kevés szilárd remény tapad az ilyen nemleges tanúsághoz, nyilvánvaló Szent Pál eziránti saját szavaiból, aki a korintusiaknak ellene emelt kifogásairól szólva ezt mondja: „Semmiben sem érzem ugyan magam bűnösnek, de azért még nem vagyok igazolva; aki pedig megítél engem, az Úr az.” (I. Kor. 4:4) Amint a katonák nem tekinthetik át az ütközetben a harc lefolyását, ugyanúgy nincs a keresztyéneknek sem biztos jelük a szívükben Isten jelenlétéről, csak feltekinthetnek Uruk és Üdvözítőjük felé és félve reménykedhetnek...

... Sok van bennünk, ami megbocsátásra vár; sőt annál több a megbocsátásra váró, mennél többet kísérünk meg. Mennél nagyobbak a céljaink, annál nagyobbak a kockázataink. Azok, akik talentumaikkal sokra vállalkoznak, sokat nyernek és hallják a végén a szavakat: „Jól van, derék és hű szolgám.” (Mt. 25:23) De foglalkozásuk közben sok kár is éri őket, szinte úgy tűnik nekik, hogy semmit sem tesznek, csak hibáznak. Nem tudják hinni, hogy valami előhaladást tesznek; és bár előrehaladnak, mégis kétségtelen, hogy sok megbocsátani való van

minden szolgálatukban. Hasonlatosak Dávidhoz, a vér emberei, a hit jó harcát harcolják, de beszennyeződnek a küzdelem közben,

Sins of infirmity, 1838 ápr. 1.; Par. and pl. serm. V.: 15.

VISSZARETTENÉSÜNK KRISZTUS JÖVETELÉTŐL

Krisztus jövelele előtt Izrael hívő töredéke azzal vigasztalódott, hogy „szemei meglátják” Őt, akinek „megváltásuknak” kellett lennie. „Nektek azonban, kik nevemet féltitek, felkel az igazság napja, mely gyógyulást hoz szárnnyain.” (Malakiás, 4:2) Figyelemreméltó azonban, hogy e jövődőlésnek, bár felvidítő és felbátorító, valami megrettentő jellege is volt. Előzőleg ezt mondja: „Csakhamar eljő templomához az Úr, akit ti kerestek, s a szövetség angyla, akit ti óhajtotok.” De hamar hozzáteszi: „De ki tudja elviselni az ő eljövetelének napját, és ki állhat meg az ő láttára? Mert ő olyan, mint az olvasztó tűz, és mint a posztóványolók lúgja.” (Uo. 3:1–2)

A félelemnek és vigasztalódásnak ugyanezt

a keverékét találjuk meg a tanítványokban Krisztus feltámadása után. Az asszonyok „nagy félelemmel és örömmel” (Mt. 28:8) hagyták el a sírboltot. „Remegés és iszonyat fogta el őket; és senkinek semmit sem szólnak, mert félnek vala.” (Mk. 16:8) Az apostolok „megréműlvén és félvén, azt vélték, hogy lelket látnak.” „Örömmükben nem hittek és csodálkoztak.” (Lk. 24:37) Urunk pedig így szólt hozzájuk: „Miért zavarodtatok meg és miért támadnak ilyen gondolatok szíveitekben?” (Uo. 24:38) Más alkalommal ezt olvassuk: „Senki a tanítványok közül nem merte őt kérdeni: Ki vagy, tudván, hogy az Úr az.” (Jn. 21:12) Származhatott ezt a hit késedelmeskedéséből, félreértésből, vagy megzavarodás okozta pusztá meghökkenéstől, de így volt; üiiongtak és megfélemlédtek voltak.

Még sokkal figyelemreméltóbb Szent János beszámolója Urunk megjelenéséről a Jelenések könyvében, sokkal figyelemreméltóbb, mert Szent Jánosnak sem kételye nem volt, sem zavarban nem volt. Krisztus felemelkedett a mennybe, az apostolok megkapták a Szentlélek adományát: ő mégis „lábához esék, mint egy halott.” (1:17)

Ezek megfontolása a mindenkori összes keresztyények állapotára és reményére vonatkozó

gondolkodásra késztet. Mi is várjuk Krisztus jövetelét, – várunk kell, – imádkozunk kell érte; de az mégis az ítélet ideje. Az az összes szentek megváltása mindörökké a bűntől és bűnbánattól, mégis mindannyioknak rettenetes vizsgálatot kell kiállniuk. Miként is tekinthet valaki előre örömmel rá, nem tudva, (mert senki sem tudja,) saját üdvösségének bizonyosságát? És a nehézség csak növekszik, amikor imádkozni kívánunk érte, – imádkozni mielőbbi eljövételéért. Hogyan imádkozhatunk érte, hogy Krisztus eljöjjön, hogy az ítélet napja siessen, hogy királysága elérkezzék, hogy királysága hirtelenében itt legyen, – jöjjön el még ma vagy holnap. – mikor eljövételével megrövidítenénk jelen életünk idejét és útját vágnók a megtérésre, megjavulásra, bűnbánatra és megszentelődésre nekünk adott ez értékes éveknek? Nincs következetlenség benne, hogy bizonygatjuk: kívánjuk már ítéletünk jövetelét, mikor nem érezzük magunkat késznek rá? Milyen érzéssel imádkozhatjuk igazán és őszintén, hogy rövidítse meg az időt, amikor lelkiismeretünk még akkor is, ha hosszú az életünk, azt mondja, hogy sok tenni valónk van még e néhány év alatt.

Nem tagadom, hogy van bizonyos nehézség

e kérdésben, de bizonyosan nem több, mint minden egyéb vallási tárgyban. A vallásosság (hogy úgy mondjuk,) valójában az értelem szemében látszólagos ellenmondásoknak és következetlenségeknek tűnő dolgokban él. Látszólagosan nem egyeztethető össze, hogy Krisztus jöveteléért imádkozunk és mégis időt kérünk rá, hogy „üdvösségünket munkálhassuk” és „biztosítsuk hivatásunkat és kiválasztott voltunkat”. Látszólag következetlenség volt, hogy vágyódhattak jámbor emberek első jövetelére és képtelenek voltak mégis elviselni. Hogyan félhettek és örvendezhettek mégis az apostolok feltámadása után? És így látszólagos ellenmondás az is, hogy a keresztény mindenkor szomorkodik és mégis állandóan örvendezik, halálra vált és mégis él, semmije nincs és mégis minden az övé. Az ilyen látszólagos ellenmondások abból erednek a lelkünkben, hogy hiányzik benne a mélység a teljes igazság elsajátítására. Nincsenek elég éles szemeink az isteni gondviselés és akarat útjainak nyomon követésére, amelyek, bár az első pillantásra nem látszik úgy, mégis találkoznak végül.

... Ha Krisztus jöveteléért imádkozunk, az Egyház szavaival azért imádkozunk, hogy „tegye teljessé kiválasztottai számát és siettesse or-

szága eljöveteletét.” . . . Jövetele előtt el kell múlnia egy bizonyos időnek. Egybe kell gyűjteni az összes szenteket és mindegyik szentnek tökéletessé kell válnia. Egy szemnek sem szabad a földre esnie, egy kalásznak sem szabad kellő eső és napfény nélkül maradnia. Csak azért imádkozunk, hogy mindezt rövid időre tömörítse össze . . . Eljöveteleért imádkozva tehát azért is imádkozunk, hogy előkészültek legyünk rá, hogy minden dolog egybefusson és találkozzék Benne, hogy vonzzon bennünket, miközben közeledik hozzánk és tégyen annál szentebbé, mennél jobban közeledik. Azért imádkozunk, hogy ne féljünk attól, amitől jelenleg jogosan félünk, „hogyan amikor meg fog jelenni, bizalommal legyünk és meg ne szégyenítettessünk általa az ő eljövetelekor.” (I. Jn. 2:28) Ő, ki a világot egy pillanat alatt alkotta és szája leheltetésével nemzedékeket teremt, össze tudja sűriteni a próbatétel életét egy órára . . . Álomban lévő, fulladozó vagy nagy felindulásban lévő emberek számára a pillanatok mintegy évekké válnak. Hirtelen más emberekké lesznek. A természet és a kegyelem nélkülözheti az időt.

De újból csak azt mondom: miként kérhetem, hogy meglássam Krisztust, mikor oly tiszt-

tátalan vagyok? Jól mondod: tisztátalan vagy. De mikor szándékozol mássá lenni? Reméled, hogy ez életben valaha tiszta leszel? Igen, bizonyos értelemben, a Szentlélek benned való jelenléte által. De e jelenlétben, bízunk benne, részesülsz már most. Azonban ha „tisztaságon” a természet fertőzésétől való mentességet értesd, aminek legkisebb cseppje elegendő minden munkád bemocskolására, soha nem leszel tiszta, amíg a bűn zsoldját meg nem fizetted s Ádám-tól örökölt tested el nem hagytad. Bizonyos lehetsz benne: mennél tovább élsz és mennél szentebbé válsz, csak annál világosabban fogod e nyomorúságot érezni. Mennél kisebb a tiéd, annál jobban fog sanyargatni. Az életbe való belemerülés csak zavarttá és kábulttá tesz; amint magadhoz térsz, megkezdődik a nyomorúságod. Annál jobban látod az Ő szemével, mennél jobban eggyé válik a lelked azzal, ki arra méltatja, hogy benne lakjék. Nem merészelsz imádkozni megjelenéséért most; – fogsz imádkozni érte, ha Matuzsálem éveit eléred? Nem hiszem. . . . A leghosszabb élet végén is még mindig csak kezdő leszel. Amit Krisztus kér tőled, nem büntelenség, hanem iparkodás. Ha tízszer tovább élsz mostani korodnál, tízszer több szolgálat kívántatik tőled. Ha Krisz-

tus ma jönne el, a mai napig íteltetné meg. Ha holnap jönne el, a holnapig törtétekért íteltetné meg. Ha egy évi halasztást kapnál, egy évvel többről kellene számadást adnod. Nem tudsz kitérni a végzeted elől, nem tudsz túladni természeti adományaidon. Számot kell adnod az esélyeidről, bármilyenek voltak is, nem jobban, sem kevésbé. Hasznossá nem lehetsz Neki a leghosszabb élettel sem, a hitet és szeretetet megmutathatod egy óra alatt. Ha éveket adtál a Sátánnak, kettős a kötelességed, bánkódni és dolgozni, de még akkor is félelem nélkül imádkozhatsz, mert ha megjelenéséért imádkozol, azért is imádkozol, hogy elkészült légy rá.

... Kérdezed, miként teheted a lelkedet olyaná, hogy megállhass Urad és Istened előtt. ... Ha imádkozol, a színe elé járulsz. Gondolkodj el rajta, milyen érzések fognak el... Így szólhatsz: Nem vagyok önmagamban véve egyéb, mint bűnös, tisztátalan ajkú és földhöz tapadt szívű ember. Nem vagyok méltó színe elé járulni. Nem vagyok méltó a legcsekélyebb könyörületére. Tudom, hogy Ő szent, mégis eléje járulok, elébe állok tiszta, átható szemének, mely keresztüllát, egészen átlát rajtam és a gonosz minden nyomát s minden gerjedelmét észreveszi bennem. Miért teszek így?

Mindenekelőtt azért, mert észszerű. Kihez menjek máshoz? Mi jobbat tehetnék? Ki más segíthet rajtam az egész világon? Ki gondoskodna rólam, ki könyörülne rajtam, ki gondolna rám jóságosan, ha Ő nem? Tudom: nagyon tiszták a szemei ahhoz, hogy bűnösségre tekintsenek, de tudom azt is, hogy mindenekfelett könyörületes és oly őszintén kívánja üdvösségemet, hogy meghalt értem. Ezért, bár nagyon szorongok, inkább akarok az Ő kezébe, mint teremtmény kezébe esni. . . . Valami ösztönzést érzek magamban, ami űz, hogy útnak induljak és Atyámhoz menjek, hőn szeretett Fia nevét kiáltsam és miután nevén szólítottam, tartózkodás nélkül kezébe adjam magam s így szóljak: „Ha felrovd a vétkeket, Uram, ki áll meg akkor előtted, Uram? Ám nálad bocsánatot nyer a véték, hogy áhítattal szolgáljanak téged.” (Zsolt. 129: 3-4)

Shrinking from Christ's coming, 1836 dec. 4; Par. and pl. serm. V.: 4.

KERESZTÉNY TÖREDELMESSÉG

„Atyám, vétkeztem az ég ellen és te elled; már nem vagyok méltó fiadnak hívni, csak béréseid közé fogadj be engem.” (Lk. 15:18–19)

... Nem tudja mindenki pontosan megjelölni életének azt az időpontját, amikor kezdte az Istent keresni és amitől kezdve hűségesen szolgált neki. Megtörténhetik az egyik vagy másik esetben, de egyáltalában nem tekinthető szabályként. A Szentlélek titokzatos munkáját nem tudjuk ennyire időhöz kötni. Leereszkedik, ösztönöz bennünket szakadatlanul, és amit nem tud elérni velünk az egyik alkalommal, eléri máskor... Nem szükséges visszatekintenünk bűnbánatunk legelső kezdeteire, mégha meg is tudnánk jelölni, mint valami magában állót és rendkívülit vallásos fejlődésünkben. Végtére *mindig* a kezdetén vagyunk. Önmaga számára a legtökéletesebb keresztény is mindig kezdő, bűnbánó tékozló, aki Isten ajándékait eltékozolta s azután nem mint fiú, hanem, mint szolga újból hozzáfordul, hogy még egyszer kísérletezzék vele.

...Tudjuk, hogy az Isten szolgálata tökéletes szabadság s nem szolgaság, – de csak azok részére, akik már régen szolgálnak Neki. Eleinte a szolgaság egy faja, feladat, míg kívánságaink és hajlamaink lassanként összhangba nem kerülnek az Isten akaratával. Az angyaloknak és szenteknek az a boldogságuk az égben, hogy örülnek kötelességüknek és semmi egyébnek, mint kötelességüknek; egyedül ez irányítja lelküket, mely magától és tétovázás nélkül árad ki az Isten iránti engedelmségben, mintegy úgy, miként a bukott ember magától hajlamos a bűnre. Ez az állapot az, amire mi, mint valóságos emberek, törekszünk. Amíg azonban a dolog kezdetén vagyunk, addig a vallás majdnem szükségszerűleg feladat és formaságokkal törődő szolgálat. Ha az ember kezdi belátni a bűnösségét s eltökéli magát új élet kezdésére, azt kérdezi: *Mit kell tennem?* Tágas a tér előtte és nem tudja, hogy mivel kezdje. Az engedelmség meghatározott, egyszerű tetteit kell megkívánni tőle s kell kitűzni a számára. Meg kell neki mondani, hogy rendszeresen kell járnia templomba, imádkoznia kell reggel és este, s állandóan olvasnia kell a Szentírást. Ez igyekezetét meghatározott célra fogja irányítani és a munkája nagyságából eleinte adódó zavart és

határozatlanságot megnyíthat... Szükségszerűen fárasztók lesznek ezek neki, sőt még a figyelmét sem lesz képes kellőképp rájuk irányítani. Még a hasznukat sem fogja belátni, nem találja úgy sem, hogy jobbra teszik, bár szüntelenül végzi őket. Így engedelmessége eleinte teljességgel a béres engedelmessége: „A szolga nem tudja, mit mivel az ura.” (Jn. 15:15) Ez Krisztus felvilágosítása neki. A szolgát ura nem avatja be bizalmába, a szolga nem ismeri urának szándékait, rendelkezései és tilalmai okát. Egyszerűen végrehajtja parancsait, megy ide és oda, pontosan az előírás betűi szerint. Ilyen azoknak az állapota, akik *kezdenek* Isten akaratára figyelni. Nem látják jámborsági és bűnbánati gyakorlataik semmi eredményét s nem végzik azokat benső örömmel. Egyszerűen alkalmazkodniok kell az Isten ígéjéhez, azért, mert az Ő ígéje...

...A vallásos életet valami olyannal *kell megkezdennünk*, ami pusztá formának látszik. Nem az a hibánk, hogy formaságokkal kezdjük meg, hanem az, hogy azzal folytatjuk. Mert kötelességünk mindig küzdenünk és imádkoznunk, hogy szolgálataink igazi szellemébe *bebatoljunk*; s mennél inkább megértjük és megszeretjük őket, annál inkább szűnnek meg for-

maságok és pusztá feladatok lenni, annál inkább lesznek szellemi lényünk valódi kifejezői. Így kell lassanként a Mindenható Isten szolgálból bensőleg a gyermekcivé átalakulnunk...

... A vétkei tudatában lévő bűnös legnemesebb bánata, (ha lehet bukott lény nemes bukott állapotában,) legillőbb magatartása az, ha *föltétel nélkül átadja* magát az Istennek, – nem alkudozik a feltételekről, nem terveli ki, (hogy úgy mondjuk,) újbóli visszafogadását, hanem elsősorban esdekelve adja meg magát. A nélkül, hogy tudná, mi történik vele, akár kíméli az Isten, akár nem, csupán annyi reménnyel szívében, hogy nem esik teljesen kétségbe bocsánatnyerése felől, nem gondol folytonosan csupán a *bocsánatnyerésre*, mint *végeredményre*, hanem inkább megsértett Jótevője követelményeire és szégyentől megtörten, hálátlanságát érezve kell *megadnia magát* törvényes Uralkodójának. Szökevény bűnös, vissza kell térnie; ez az első lépés, mielőtt bármi döntés történhetnék felőle, legyen az rossz vagy jó; lázadó, kinek le kell tennie a fegyvereit. Önmagunk gondolta áldozatok lehetségesek egy kevésbé komoly dologban; a bűnért való elégtételként gondolva a bűnösség hiányos meglátását és a bűn kiterjedését jelenti a magunk esetében. A tökéletes

magatartás, amitől a természet visszaretten, de amiben Urunk gyönyörködik a példabeszédben: – a megadás. A tékozló fiú nem várja atyjától békülékenysége jeleit . . . A keresztény töredelmességnek először is mellőznie kell a gondolatot, hogy bűncinkre jogorvoslatot találunk; bár érezzük a bűn büntethető voltát, mégis határozottan kell megindulnunk az Isten felé, nem tudva biztosan, hogy bocsánatot nyerünk. Ő ugyan bizonyosan vár bennünket közben kegyének jeleivel és így nem csüggeszti el emberi bizalmunk, ami különben elveszne a Legfölségesebb Istennel való szembeszállás aggodalma miatt. Mégis, hogy keresztény legyen a töredelmességünk, meg kell lennie benne az önmegadás lelkületének, annak a beismerésnek, hogy méltatlanok vagyunk továbbra is fiainak hívadni, a minden becsvágyó reménykedéstől való mentességnek, hogy jobbján vagy balján üljünk és a készségnek, hogy hordjuk, ha reánk tenné, a béres nehéz igáját.

. . . Az igazán őszinte bánatot éppoly kevéssé érjük el eleinte, mint a tökéletes alkalmazkodást valamely más isteni törvényhez. Hosszú gyakorlattal érhető el, – a végén nyerjük el. A haldokló keresztény sokkal gondosabban tölti be a hazatérő tékozló szerepét, mint

bármikor korábbi éveiben. Amikor először fordulunk életünk jelen során az Istenhez, töredelmünkbe mindenféle tökéletlen nézet és érzés elegyedik. Kétségtelenül van benne valami az egyszerű megalázkodás őszinteségéből; de egyrészt az Isten lecsillapításának a vágya és másrészt a bűneinkkel szemben való bizonyos szívtelen fásultság, a büntetéstől való pusztán ösös félelem és a gyors, könnyen nyerhető bocsánat reménye, ilyen és hasonló indítékok hatással vannak ránk, bármit mondjunk vagy gondoljunk is érzelmeinkről. Az igazán elég könnyű: szép szavakat a szájunkra venni és érzelmeinket felkelteni s ezt a teljes önodaadás és a bűntudatos megérzése egybeolvadásának tulajdonítani; de e magasztos lelkület igénye nem jelenti annak valóságos meglétét. Valóságosan elnyerni időbe telik. Ha a hit jó bajnokaként küzdött már a keresztény régóta és tapasztalatból tudja, mily csekélyek és mily tökéletlenek legjobb szolgálatai, akkor lesz csak képes megnyugodni és legnagyobb örömmel megnyugodni a híradásban, hogy csakis a mi Urunk és Üdvözítőnk érdemeiben való hit által vagyunk elfogadottak. Ha a végén visszatekint életére, mi az, amiben bizakodhatik? Melyik cselekedete fogja kiállni a Szentséges Isten vizsgálatát? ...

Csak *megadhatja* magát az Istennek, mint mindenek ellenére haszontalannál rosszabb szolga, megnyugodva, bármi is legyen, az Isten akaratában, a körülményeknek megfelelően a bocsánat több vagy kevesebb reményével. . . . Az igazi támasza az, hogy Krisztus azért jött, hogy bűnbánatra „hívja a bűnösöket” (Mt. 9:13), hogy „meghalt a gonoszokért” (Róm. 5:6). Elismeri és magáévá teszi, amennyiben tudja, Szent Pál szavait és semmi mást rajta kívül: „Igaz beszéd ez, s teljes hitelre méltó: azért jött el Krisztus Jézus e világra, hogy üdvözítse a *bűnösöket*, akik között én vagyok az első.” (I. Tim. 1:15)

Christian repentance, 1831. nov. 20.; Par. and pl. serm. III.: 7.

FELSZABADÍTÓ TUDAT

„Abból tudjuk meg, hogy őt ismerjük, ha megtartjuk parancsait.” (I. Jn. 2:3.)

. . . Ha valakinek a cselekedetei csupán mérészségről és állhatatosságról tanúskodnak, okkal kérdezheti önmagától, hogy nem pusztán

büszkeség és makacsság volt-e talán mindez? Ha csupán engedékeny és elnéző volt, – ez természetes lelki tunyaságból származhatott. Ha pusztán serény volt, – párosulhatott ez csökönységgel vagy önzéssel. Ha csupán e földi hívátása kötelességeit teljesítette, – az egyáltalában nem bizonyítja, hogy szívét az Istennek adta. Sokan vannak olyanok, akik pusztán templomba járnak és szentáldozáshoz járulnak rendszeresen, – s e mellett laza lelkiismeretűek, nem aggodalmasan becsületes magatartásúak és gáncsoskodók vagy fősvények. Akit az úgynevezett polgári vonások jellemeznek, szeretetreméltó, ragaszkodó, gyöngéd a családjához, óvakodjék, nehogy a feleség és gyermek foglalja el nála az Isten helyét, aki adta őket. Ha valaki csupán megfontolt, józan, erkölcsös, kifogástalan a beszédjében, eredhet az pusztán nehézkességből és érzéketlenségből, vagy járhat együtt szellemi göggel. Jókedélyű és lekötelező? – lehet ez a fiatalos életerő és a világ nemismerésének a gyümölcse. Megrögzött szokásos mérték szerint választja a barátait? – kemény és barátságatlan lehet. Vagy ha buzgó és serény az igazság védelmében, mégis lehet, hogy képtelen leereszkedni a szegény emberhez, örülni az örvendzővel és szomorkodni a szomorkodóval. Senki

sincs valami jótulajdonság nélkül. Balaám aggodalmaskodott, nehogy elferdítse az isteni üzenetet, Saul bátor volt, Joáb hűséges, a beteli próféta tisztelte Isten szolgáit, az endóri boszorkány vendégszerető volt; világos tehát, hogy egy jótett vagy hajlam nem ismertetőjele még az áhítatos léleknek. Másrészt e jellemvonások mégis külső tanúbizonyságok és amint e külsőleges tettek megsokasodnak és különféle irányúak: tanúskodásuk nyomósabbá és megnyugtatóbbá válik. A mindenben való lelkiismeretesség az egyedüli záloga, hogy e megnyugvást elérhessük és erre kell törekednünk öntudatosan engedelmeskedve az Istennek, következetességgel, aggodalmas gondossággal minden dologban, kicsiben és nagyban. . . . És ha ellenvetik, hogy a cselekedetek tanúskodása csak gyenge vigasz, mert a legjobb esetben is tökéletlenek és részlegesek, az a válaszuk, hogy mégis több ez, mint amit joguk lenne bűnösöknek kérni, – hogyha kezdetben jelentéktelen is, növekszik a kegyelemben való gyarapodásunkkal, – és ezenkívül az ilyen tanúskodás jobban növeli, mint valami más, a mi Üdvözítőnk kegyelmében és érdemdús szenvedésében való hitünket. Kétségtelen, hogy még legjobb tetteink is magukon viselik a mindent átható bűnösség-

nek azt a bélyegét, ami rájuk tekintve örökké emlékeztet bennünket arra, hogy hol van a mi igazi reménységünk. Az emberek megelégedettek önmagukkal, nemcsak amikor törekednek kötelességeik teljesítésére, de akkor is, amikor elhanyagolják. A kötelesség elhanyagolása elaltatja a lelkiismeretet, a kötelességteljesítés éleslátásúvá és érzékennyé teszi. Mennél többet teszünk, annál nagyobb lesz a bizalmunk Krisztusban; és kétségtelenül nem komor az a tanítás, mely megadja bizalmunknak a lehető biztonságot, megnyihíti önös elégedetlenségünket és elfelejteti félelmünket a megtestesült Istentől szemléletében.

... A vallásos ember úgy veszi idegenek társaságában a dolgokat, ahogy jönnek, barátságosan beszélget, megfontoltan mondja ki véleményét és jót tesz, amint alkalma nyílik rá. A szívére hallgatva cselekszik s gondolatai erőltetés nélkül nyugszanak meg Istenében és Üdvözítőjében. Ez a keresztény modora. Ráhagyja azt a helytelenül fegyelmezettek, hogy az élet morálása közepett ún. ájtatosságra törekedjenek, mit legfeljebb csak megkísérelni és mutatni lehet. Az igazi áhítatos lelkület láthatatlan az emberek előtt éppúgy, mint a lélek maga, amelynek ez sajátossága. És amint a lélek meg-

ismerhető a tettekből, ugyanúgy az áhítatos lelkület is a gyümölcseiből.

Meg kívánom még jegyezni, hogy az ön-vizsgálódásnak inkább az a feladata, hogy felfedezzük magunkban a rosszat, mint hogy a bennünk levő jót állapítsuk meg. Bűneink vizsgálásából semmi kár sem származhatik, ha Krisztusra nézünk és megkísérlünk bűneinken felülkerekedni. Az ilyen betekintés a belsőkbe csak bánatra és hitre fog gerjeszteni. És ilyen úton-módon kétségtelenül át fogja alakítani a szívünket magasabbfokú, a mennynek megfelelő alkatúvá, – de csak közvetve: amint az arany középutat a tevékeny életben és a művészetben nem közvetlen szemlélettel és rávaló törekvéssel érjük el, hanem negatív úton; a túlzások elkerülése által.

Saving knowledge, 1935. jan. febr.; Par. and pl. serm. II.: 14.

A LELKIISMERET BIZONYSÁGA

Nem tudjuk magunkat megváltoztatni. Nagyön is jól tudjuk ezt vagy legalább is valóban kis tapasztalat meggyőz róla. Csak az Isten tud

megváltoztatni. Nagyon is tudjuk, hogy csak az Isten adhatja meg nekünk a változást jelentő vágyakat, érzelmeket, elveket, nézeteket, hajlamokat. . . . Mi az tehát, amire nekünk, akik elismerjük a vallást, szükségünk van? . . . A készségre a megváltozáshoz, a készségre elviselni, (ha szabad e szót használnom), eltérni, hogy a Mindenható Isten megváltoztasson minket. . . .

. . . Ha az ember Istenhez járul, hogy megváltsa őt, a valódi megtérés lényegéhez tartozik akkor, hogy *átadja* önmagát, átadja öszintén, feltétel nélkül. És valami olyat jelent, amit a legtöbb Istenhez forduló ember nem tud elfogadni. Kívánják a megmentésüket, de a maguk saját módján. Mintegy feltételekhez kívánják kötni megadásukat. Magukkal kívánják vinni javaikat. Az igazlelkű hit azonban arra indítja az embert, hogy ne magára, hanem az Istenre nézzen, ne törődjék semmit a maga saját vágyaival, meglévő szokásaival, jelentőségével, méltóságával, jogaival, nézeteivel, hanem így szóljon: „A Te kezeidbe adom maga Uram, tégy velem, amit akarsz, elfeledem magam, elszakadok önmagamtól, meghalok magamnak, Téged akarlak követni.” Három teljesen különböző körülmények között élő szent, Sámuel,

Izaiás és Szent Pál példázzák ezt jól. A Héli oktatása alatt álló Sámuel ezt mondja: „Szólj, Uram, mert hallja szolgád.” (I. Kir. 3:9) Izaiás próféta így szól: „Itt vagyok én, engem küldj!” (Iz. 6:8) És még sokkal jellemzőbbek Szent Pálnak csodálatos látomásakor mondott szavai: „Uram, mit akarsz, hogy cselekedjem?” (Ap. csel. 9:6) Ez az önátadás igazi hangja. „Mit akarsz, hogy cselekedjem? Rendelkezz tetszésed szerint velem, bármilyen legyen, kellemes vagy gyötrelmes, megcselekszem.” ...

... Lehetett valaki korábban magabiztos, bebeszélhette magának nyíltszívűsége hiedelmét, meggyőzhette magát mintegy, hogy nem kívánható tőle több annál, mint amit tett, kérdezheti magától, hogy mi többet tehetne még és mégis hiányzik még benne valami, ami lecsillapításra *szorul*, ami mindig felmerül benne, nyugtalanítja és enyhítést kíván. De milyen más lesz, ha valóban odaadja magát Istennek, ha ráneveli magát, hogy tudjon őszintén így szólni: „Feláldozom Neked e dédelgetett kívánságom, e vágyam, ezt a hibát, ezt a tervet, ezt a véleményt. Tégy azzá, amivé akarsz. Nem számítok semmire, nem kötök ki feltételeket. Nem kívánom előre tudni, mi a célod velem, az akarok lenni, amivé Te akarsz tenni, és egé-

szen az, amivé tenni akarsz. Nem mondom hogy akarlak követni, akárhová is mégy, mer gyenge vagyok, de Neked adom magam, bárhová vezess. Követni akarlak a homályban, csak azt könyörgöm Tőled, adj erőt megpróbáltatásom mértéke szerint. Próbálj meg, ó Uram és kutasd ki szívem rejtekét. Vizsgálj meg és kutasd ki gondolataim. Nézd meg jól, nincs-e valami módon gonoszság bennem. Kutass' át a Te magad ragyogó világosságával minden sötét rejteket és vezess az örökkévalóság útjára." Milyen nyilvánvalóan észlelhető, félreérthetetlen változást jelez ez! A nyugalom mily érzése árad a lélekbe! Mily érzés, hogy azt tesszük végre, amit tennünk kell és hozzákötjük magunkat Üdvözítő Istenünkhöz! . . .

Feltétlen bizonyosságot egyáltalában nem érhetünk el állapotunk felől ez életben, de úgy látszik, hogy a lehető bizonyossághoz a legközelebb állót a lélek nyíltságának és egyszerűségének a tudata nyújtja, a lélek és lelkiismeret közötti az a jó összhang, (ha használhatok ilyen kifejezést), amelyre Szent Pál oly gyakran utal: „Ez a mi dicsőségünk: – mondja – lelkiismeretünk, hogy szívünk egyszerűségében és istenes őszinteséggel jártunk ezen a világon.” (II. Kor. 1:12) Nem dicsekszik a hitével, de meg-

igazult a hit által, mert örvendezhetett őszinteségében. Ahol megvan a szív készsége, az őszinte kívánság: tetszeni az Istennek, „az álnokság nélküli lélek”, az igaz és buzgó akarat, ott a hit megigazulttá tesz. És minthogy azok, akikben megvan ez az egyeneslelkűség, ennek jobban vagy kevésbé tudatában lesznek, ezért az egészében valóban vallásos személyek a lélek elcsüggedése, a szellem megzavarodása, a régi bűnök miatti rettegés és hasonlók folytán várható kivételek ellenére, mégis szelíd, de vigasztaló reményt fognak általában élvezni és bízni benne, hogy a megigazulás állapotában vannak. Lehet ez a reményük nagyobb vagy kisebb, jobban vagy kevésbé érdemelhetik meg, néha napján nem is lehetnek a tudatában és titokzatosan mégis ez táplálja őket. Teljes sötéttségben képzelhetik magukat, mégis ez lehet az őket továbbsegítő felderülő fény. Állapotukról való érzéseik napról-napra változhatnak és mégis, akár tudnak értelmüket megnyugtató bizonyítékokat összeszedni, akár nem, ha valóban tökéletes szívűek, őszinteségüknek ez a rejtett érzése értelmükkel vagy értelmük ellenére mégis békét fog suttozni nekik. De nem fog viszont még a legnyugodtabb, békésebb és szentebb lelkekbe sem a mérsékelt bizalomnál többet ön-

teni. Végszerig csak ezt fogják mondani: „Hiszek, Uram, segíts az én hitetlenségemen.” (Mk. 9:23) Szent Pál szavaival fognak mindig szólni: „Semmiben sem érzem ugyan magamat bűnösnek, de azért még nem vagyok igazolva: aki pedig megítél engem, az Úr az.” (I. Kor. 4:4) Ítéld meg, ó, Uram, vizsgálj meg, kutasd ki szívem rejtekét, *Te* ítéld meg, te vagy az egyedüli Bíró, én nem ítélem magam. Csak azt mondom, Te ismersz engem, nem mondom, hogy ismerem magam. Csak a farizeus mondta: „Isten! hálát adok neked, hogy nem vagyok olyan, mint a többi emberek.” (Lk. 18:11) Mi csak „felövezhetjük elménk ágyékát, józanok lehetünk és bízhatunk ezért, de félelemmel kell járnunk zárándoklásunk idején”, (I. Pét. 1:13, 17) bár „a nap felvirradt és a hajnali csillag feltűnt a szívünkben.” (II. Pét. 1:19)

The testimony of conscience, 1838. dec. 9: Par. and pl. serm. V.: 17.

HAGYATKOZZUNK AZ ISTENRE!

Soha nem tudjuk megmondani, hogy új körülmények között miként cselekednénk. Erre tanít bennünket az életnek és saját szívünknek már egészen csekély ismerete is. Az emberek, akikkel a világban összetalálkozunk, annyira ellentmondanak megpróbáltatásuk folyamán a korábbi magatartásuk után feltételezhető várakozásnak, annyira másként látják a dolgokat megpróbáltatásuk *előtt* és *után*, hogy ezt látva és elcsodálkozva rajta, bőséges okunk van rá, hogy magunkba nézzünk és ne hordjuk fenn a fejünket, hanem féljünk. Még a legvértettebb szentek is, kik a legbőségesebb mértékben telítődtek Krisztus Szellemének erejével és teljességével s éltek folyamán a legbuzgóbb követői voltak az igazságnak, közelebbi behatóbb megfigyelés esetén, (meg vagyok róla győződve), elegendő egyenetlenséget árultak el, amik alkalmasak voltak leglelkesebb tanítványaik megdöbbenésére és megütközésére. Egy jó tett mindenek ellenére, éppen nem kezeskedik még a másikkal. . . . A legjobb emberek is megbízhatatlanok; nagyok és mégis újból kicsik, szilárdan állnak és azután elbuknak. Ilyen az emberi

erény, – ami arra int, hogy senkit se nevezzünk a földön Mesternek, hanem bűnöktől mentes és tökéletes Urunkra figyeljünk, arra int, hogy mindnyájan alázkodjunk meg önmagunkban és gondolkozzunk el rajta, miként kell ott állnunk az Isten előtt, ha már magunknak és egymásnak oly hitványoknak és méltatlanoknak tűnünk fel. . . .

Homályban vagyunk önmagunk felől. Homályban tapogatódzunk, amikor cselcszünk, és minden pillanatban elbukhatunk. Itt-ott dereng talán előttünk; vagy igyekvésünkben, hogy a lelkünkre hassunk és felgerjesszük, úgy vagyunk, mintha valami finom és veszélyes műszerrel dolgoznánk, melynek működését nem ismerjük és amely nem sejtett szerencsétlenséget okozhat. A szívünk irányítása valóban felülmúlja erőinket. Ilyen körülmények között vigaszunkra szolgál feltekintenünk az Istenre. „Te Isten látsz engem!” Ez a kitaszított Ágár vigasza a pusztában. Ő tudja, mire vagyunk teremtvé, csak Ő tarthat fenn minket. Elrettentő világozással látja Ő minden vétkünket, a gonosz minden alakoskodását és bujdosását bennünk; csak az a vigaszunk, hogy tudjuk ezt és bízunk segítségében önmagunkkal szemben. Akiknek helyes fogalmuk van a saját gyengeségükről,

azok előtt mindig ott lebeg gondolatban mindenható Megszentelőjük és Vezetőjük. Azok hisznek a lelki befolyás szükségességében, ami őket átalakítsa és megerősítse. Nem pusztá elvont tanítás, hanem gyakorlati és rendkívül vigasztaló igazság ez a részükre, ami naponként igazolódik a bűnnel és Sátánnal vívott harcukban.

Promising without doing, 1831. okt. 30; Par. and pl. serm. I.: 13.

Én Istenem, Te látsz engem. Én nem tudom önmagamat látni. Ha még oly jó bírása is lennék önmagamnak, még oly elfogulatlan és még oly pontos lenne is a mértékem, – éppen a természetem miatt, mégsem láthatom, nem tekinthetem át magamat. De Te, amint betérsz hozzám, keresztül látsz rajtam.

Med. and Dev.

Lehet a lelkünk még oly mennyei is, telve szeretettel, telve szentséggel, telve buzgalommal, telve elszántsággal, telve hékességgel, mégis amint elfordulunk egy pillanatra Tőle és csak magunkat látjuk: a legkiválóbb érzelmek szerelenséggé és tévedéssé fajulnak. A szeretet

erőtlen engedékenységgé válik, a szentség lelki kevélységgé romlik, a buzgalom erőszakossággá fajul, a tevékenység felőrli az imádságos lelkületet, a reménység elbizakodottsággá fuvalkodik. Önmagunkat nem tudjuk vezetni. Isten kinyilatkoztatott szava a legfőbb életszabályunk; és – egyéb okok mellett – ezért oly alapvető kegyelem a hit. Mert a hit az iránytadó erő, mely Krisztus utasításait átveszi és a szívhez alkalmazza.

Tolerance of religious error, 1834 végén; Par. and pl. serm. II.: 23.

Az Isten néz téged, bárki légy, úgy amint vagy, személyesen. „Neveden szólít.” Lát és megért téged, úgy ahogy teremtett. Tudja, mi lakozik benned, ismeri minden érzésedet és gondolatodat, képességedet és óhajodat, erőidet és gyengéidet. Lát örömed napján és lát szomorúságod napján. Veled érez reménységeidben és megpróbáltatásaidban, részt vesz minden aggodalmadban és emlékezésedben, szellemed minden felfelé lendülésében és lehanyatlásában. Valóban megszámlálta hajad szárait és alakod méreteit. Átölel és a karjában hord. Felemel és letesz. Olvas vonásaidban, mosoly van-e

bennük vagy könnyek, egészségtől virulnak vagy betegségtől hervadnak-e? Gyöngédséggel néz kezedre és lábadra, füled hangodra, szíved dobogására, még lélegzetedre is. Te sem szereted magad jobban, mint ahogy Ő szeret téged. Nem tiadhatsz jobban vissza a fájdalomtól, mint amennyire neki fáj, hogy fájdalmat viselsz; és ha rád méri, csak azt teszi, mit te magad is megtennél, – ha bölcs lennél, – későbbi nagyobb üdvösséged érdekében.

A particular providence as revealed in the Gospel, 1835. nov. 15. Uo. III.: 9.

Javunkra válna, ha meglebbe bennünk ... az Isteni Gondviseléstől való függés lelkülete, a háladatosság és szeretetteljes emlékezés mindarra, amit Ő értünk tett. Jó lenne, ha természetünkkel válna: mindent az Isten ajándékának tekintenünk amink van, amit érdemetlenül kapunk és egyedül az Ő kegyelméből élvezünk tovább napról-napra. Ő adta, Ő elveheti. Ő adott mindent, amink van, életet, egészséget, erőt, értelmet, az örömet, a lelkiismeret fényét; Ő adta, bármi szent és jó van bennünk, bárminő a hitünk, bárminő az újjászületési akaratumk, bárminő a szeretetünk Iránta, bárminő az ön-

magunk feletti hatalmunk, bárminő legyen a reményünk a mennyre. Ő adta nekünk a rokonokat, a barátokat, a nevelést, a műveltséget, a tudást, a Szentírást, az Egyházat. Minden Tőle származik. Ő adta, Ő elveheti. Ha elvenné, az lenne a hivatásunk, hogy kövessük Jób példáját és legyünk megnyugodottak: „Az Úr adta s az Úr elvette, legyen áldott az Úr neve!” (Jób, 1:21) Ha pedig továbbra is adja áldásait, Dávidot és Jákobot követve állandó dicséretben és hálaadásban kellene élnünk, áldozatot mutatva be Neki az Ő sajátjából.

Amint nem a miénk, amink van, éppoly kevéssé vagyunk a magunkéi. Nem mi alkottuk önmagunkat; nem tudunk önmagunk fölé kerülni. Nem tudunk a saját magunk urai lenni. A teremtés, a megváltás, az újjászületés révén az Isten tulajdonai vagyunk. . . . Nem boldogság-e így nézni a dolgot? Valami boldogító vagy vigasztaló lenne-e az a tudat, hogy önmagunkéi *vagyunk*? Az lehet fiataloknak és szerencséseeknek. Ezek valami nagy dolognak tartatják, hogy feltételezésük szerint mindenben a maguk útján járjanak, – senkitől sem függjenek, – a láthatón kívül semmivel sem törődjenek, – az állandó hálaadás, állandó könyörgés, a más akaratára való állandó figyelem bosszantó volta

nélkül éljenek. De az idő haladtával, amint mások, ők is rájönnek, hogy a függetlenség nem az emberek részére teremtetett, – hogy természetellenes állapot, – hogy tarthat egy ideig, de nem fog minket biztonságosan végig kísérni. Nem. Mi teremtmények vagyunk, és mint ilyeneknek két kötelességünk van, az, hogy megnyugvók és háladatosak legyünk.

Remembrance of past mercies, 1838. szept. 22; Uo. V.: 6.

Ó, Istenünk, nem tudjuk, mi van javunkra és mi kárunkra. Nem tudjuk a jövőt előre megmondani, nem tudjuk azt sem, minő alakban akarsz jönni, mikor jössz a meglátogatásunkra. Rád bízunk ezért mindent. Tégy velünk és bennünk tetszésed szerint! Add, hogy mindig Reád nézzünk s Te nézz mireánk! Add meg nekünk fájdalmas kereszted és szenvedésed kegyelmét és vigasztalj a magad útján és magad idején.

*

Az Isten tudja, mi a legnagyobb boldogságom, – én nem. Az egyén boldogságának és javának nincs szabálya. Ami illik az egyikhez, nem felel meg a másinak. És nagyon sok és különböző út vezet a tökéletességre. A lélek írfai nem ugyanazok mindenki számára. Így vezet csodálatos utakon az Isten. Tudjuk, hogy a boldogságunkat akarja; de nem tudjuk, mi a boldogságunk,

nem ismerjük az útját sem. Vakok vagyunk. Magunkra hagyatva hamis útra térnénk. Reá kell hagyatkozunk.

Ó, én Istenem! Fenntartás nélkül kezébe akarom magam adni. Egészség vagy fájdalom, öröm vagy gyász, baráti kör vagy elhagyatottság, megtiszteltetés vagy megáláztatás, jó vagy rossz hír, vigasz vagy szomorúság, jelenléted vagy arcod elfedése –: minden jó, mi Tőled jön. Te vagy a bölcsesség és Te vagy a szeretet, – mit kívánhatnék többet?

*

Hiszem, ó én Üdvözítőm, hogy Te tudod azt, mi a legjobb a számomra. Hiszem, hogy jobban szeretsz, mint én szeretem magamat; hogy mindentudó vagy gondviselésedben és mindenható védelmedben. Tudatlan vagyok felőle, miként Péter, hogy mi történik velem a következő időkben. De megnyugszom egészen tudatlanságomban és teljes szívemből köszönöm Neked, hogy felmentettél az önmagamról való gondoskodástól és a helyett, hogy ily súlyos felelősséggel terhelnél, azt kívánod, hogy teljesen kezébe adjam magam. Nem kérhetek semmi jobbat Tőled, mint azt: viseld Te a gondomat, ne én.

*

Ó, Uram és Megváltóm, a Te karodban biztosan érzem magam. Védelmezz, és nincs mitől félnem, – bagyj el, és semmit sem remélhetek! Nem tudom mi ér még halálomig. Nem ismerem a jövőndöt. De egészen Rád hagyatkozom. Kérlek Téged, add azt, ami javamra válik! Kérlek Téged, vedd el, ami üdvömet veszélyeztetheti! Nem kérem, hogy gazdaggá tégy! Nem kérem, hogy szegénnyé tégy! Hanem Rád bízok mindent. Mert Te tudod, mi van javamra, – nem én. Ha győtrelemmel és ínséggel akarsz meglátogatni, úgy adj kegyelmet, hogy

türelemmel viseljem! Óvj meg az elkedvetlenedéstől és önzéstől! Ha egészséget adsz, befolyásból és sikerhez jutatsz e világban, úgy add, hogy mindig résen legyek, hogy e nagy adományok el ne távolítsanak Tőled! ... Ó, Te, ki meghaltál értem a kereszten, egyenesen értem bűnösért: add, hogy megismerjelek Téged, higgyek Benned, szeresselek Téged, szolgáljak Neked, törekedjem dicsőségedet hirdetni, Neked és Érted élni, környezetemben mindenkinek jó példával szolgálni! Add, akkor és úgy meghálnom, hogy azzal a legjobban dicsőítselek és a legjobban szolgáljam üdvösségemet!

Med and Dev.

SZENVEDÉS ÉS ÖNSANYARGATÁS

Némelykor úgy beszélünk, (legalább is a szegények gyakran beszélnek így), mintha jelenlegi nélkülözésünk és szenvedésünk, vagy azért mert bűneinktől megtisztít, vagy mert közelebb viszi a szívünket Istenhez, bizonyos értelemben alapul szolgálna arra, hogy jövődi reménységünk zálogaként bizakodjunk bennük. Egyenesen éppen a vallásosabbak vezettetik magukat félre közülünk a gondolattal, hogy a szenvedés jobbá teszi őket, mint ahogy a valóságnak megfelel; mert a szenvedés huzamos ha-

tása minden alapjában mégis büszke és hajlíthatatlan vérmérsékletűnek a lelkét elbágyasztja és lecsendesíti, ami mintegy megnyugvásnak tűnik fel, mert a szenvedés szükségszerűleg készíti a lelkünket, hogy különösen *gondoljunk* az Istenre, mint egyedüli támaszunkra a megpróbáltatás idején. A szenvedés kétségtelenül valóságos jótétemény lehet és nem csekély mértékben a keresztény számára, és hálát adhat az Istennek, hogy megáldja vele. Csak óvatos legyen lelki állapotának az ekkor szívében lakozó hit és szeretet sajátlagos tényei után való *megítélésében*, különösen, ha a tények érzelmekre szorítkoznak és nincs alkalmuk tettekben megmutatkozniok. Szent Pál mondja, hogy a fenytetés „*később* az igazságosság megnyugtató gyümölcsét adja”, (Zsid. 12:11), alakít ugyan és érlel pillanatnyilag is, de csak az utána való időben nyilvánul ki. Ez lehet a halálos ágyon elviselt szenvedés valóságos gyümölcse, mégha nincs is rá mód, hogy másoknak is megmutatkozzék a kereszténynek a földről való távozása előtt . . . Ezt credményezi a szenvedés a *szilárd* keresztényekben; – de lehet a hatása nem ilyen áldott is. Sőt azok esetében, akik követik Krisztust, de csak félszívvvel, gyengeségükhöz mérten túlságosan erős lehet a megpróbáltatás és le-

győzheti őket. Félelmetes figyelmeztetés ez azok részére, akik halasztgatják a bűnbánat napját. ... Így ismerjük a szenvedésnek a hitetlenekre tett hatását az Írás következő nagyon komoly mondatából: „Nyelveiket harapdálták fájdalomukban, és káromlák az ég Istenét fájdalmaik és sebeik miatt, és nem tartának bűnbánatot cselekedeteik miatt.” (Jel. 16:10–11)

... A szenvedés általánosságban nemcsak nem nemesít minket, hanem óvatosság nélkül erős a hajlandóság is benne, hogy kárt okozzon a lelkünknek, akkor ugyanis, ha önzővé tesz. Olyan hatása ez, ami bekövetkezhet, ha más tekintetben javunkra is szolgál. Az emberek gyakran mentik fel magukat saját gyengeségeikre való hivatkozással valami kis különös figyelmesség alól a saját kényelmük érdekében; azt gondolják, hogy bizvást tekinthetik minden alkalommal inkább a saját kényelmüket, mint a másokét. Szeszélyes kívánságaiknak hódolnak, tételességnek engedik át magukat, amikor valójában meg kellene magukat erőltetniök, és azt gondolják, azért ingerlékenyek, mert kimerültek. Szörszálhasogatókká, akaratoskodókká, kényesekké és önzökké válnak.

Bodily suffering. 1835. május 3; Par. and pl. serm. III.: 11,

A test minden sanyargatása, miként az Írás ajánlja, . . . a virrasztás, a böjtölés és a test fegyelmezése önmagukban semmiképp sem irányulnak az ember jobbátételére. Gyakran rosszabbá tették az embereket, gyakran pedig minden látszat szerint ugyanolyanoknak hagyták, mint azelőtt voltak. Önmagukban véve nem biztos jelei a szentségnek és igaz hitnek. Lehet az ember rendkívül szigorú életű és éppen a szigora által fejlődhet másokkal szemben kegyetlenné, a helyett, hogy gyöngéddé válnék; és másrészt, ami csodálatosnak tűnhetik, szigorú lehet valaki az egyéni szokásaiban és mégis ingatag és bátortalan viselkedésében. Az ilyen esetek egyszerűen az életből vett tények, nem mondom, hogy valószínűek a társadalom jelen állapotában, de úgy gondolom, mindig szem előtt kellene tartanunk, hogy a legszigorúbb és legönsanyargatóbb élet éppoly kevésbé kiváltságlevél a mennyországba és éppoly kevésbé ismertetőjele a szentségnek, amiként nem az a jótékonyság, a jóra valóság vagy szeretetreméltóság. Az önsanyargatás szükséges feltétele, de nem biztos jele a szentségnek. Világiásnak hagyhatja az embert, sőt még zsarnokká is teheti. Egyedül az Isten kezében van, hogy az Isten eszköze legyen. Csak akkor szolgálhat az

Isten szándékára, ha az Isten felhasználja. Csak ha kegyelem van a szívben, ha erő lakozik fentről az emberben, szolgál minden, belülről és kívülről, az üdvére. Üldözés, éhség vagy fegyver, – mindez éppoly kevésbé vezet a lelket Krisztushoz, amily kevésbé választja el tőle. Csak Ő tud hatni és csak Ő hat minden dolog által.

Affliction, a school of comfort, 1834. okt. 19: Uo. V.: 21.

BÖLCSESSÉG ÉS ÁRTATLANSÁG

Az ártatlanság, az egyszerűség, a feltétlen engedelmesség az Istennek, a lelki nyugalom, a megelégedettség és az ezekhez hasonló erények önmagukban bizonyos nemei a bölcsességnek; – úgy értem ezt, hogy a hatásuk ugyanaz, mint a bölcsességé, mert az Isten munkálkodik azokért, akik nem önmagukért dolgoznak, amiért azután a keresztények, mert oly keveset igényelnek és mégis oly sokat érnek el, a ravaszság vádját vonják magukra a világ szemében.

Ravaszsgának tűnik, ami sok tekintetben bölcsesség.

1. ... Érzésük mélységének az arányában megértik az emberek az önuralom szükségességét, azt, hogy ne mondjanak olyat, amit nem kellene mondaniok ... És továbbá, akik szentek és feddhetetlenek, az Isten fiai akarnak lenni, sokat találunk a világban, ami megzavarja és bemocskolja őket, úgyhogy szükségszerűen szigorú önuralmat erőszakolnak magukra, nehogy a vele való érintkezés szinte elkerülhetetlenül ártalmukra váljék. És ez az önfegyelem az első dolog, amiért a szentéletű emberek úgy tűnnek fel, mintha hiányoznék belőlük a nyíltság és férfiasság.

2. Azután ... nem tudja a világ elhinni, hogy megfontoltan fel akarhatják áldozni emberek ezt az életet a másikért; és amikor ezt állítják, azt hiszik, hogy föltétlenül kell valaminek a háttérben lennie, amit nem árulnak el. És továbbá mindazok az okok, amiket a vallásos emberek felhoznak, valótlanoknak tűnnek a világ szemében, érzéseik pedig mind ábrándosoknak és erőszakoltaknak. ... Keresztények lemondanak a világi előnyökről, feláldoznak rangot és gazdagságot, jobban szeretik hivatali állásnál a visszavonultságot, puha élet helyett in-

kább bűnbánatot gyakorolnak, – és a világ így szól: „Nincsenek ezek a tettek kellőképpen megokolva, ez ravaszság.”

3. . . . Amikor a keresztények engedelmeskedtek a pogány előjáróknak, nem igazolták ezzel a pogányokat, tudták róluk, hogy bálványimádók. Nagyon sok és különböző oka van, amikor kötelességünk engedelmeskedni azoknak, akiknek mégsincs hatalmuk hitünk vagy meggyőződésünk fölött. Mindazonáltal, amikor vallásos emberek alkalmazkodnak kötelesség-érzetből külsőleg „a fennálló hatalomhoz”, a világ könnyen abba a tévhitbe esik, hogy épp-úgy megtagadhatnák nézeteiket is, amint alárendelték cselekedeteiket és meglepődést érez vagy tettet, amikor megtudja, hogy nézeteik megmaradtak, s összeegyeztethetetlenek vagy kétszínűségnek minősíti és mondja . . . És így az egyszerű tény, hogy teljesen ártalmatlanok, senkit nem bántanak, hogy annyira szolgálatkészek: a panasz okává válik ellenük. . . .

4. A derűtség, a megelégedettség és a készség továbbá, amellyel a vallásos emberek ügyüket az Isten kezébe helyezik és teljesen megelégedettek, amikor a világ győzedelmeskedni látszik fölöttük, újból csak a ravaszság és álnokság látszatát kelti. Mert hogyan nyugtathatná

meg őket vágyaik feláldozása másként, minthogy tudomásuk van valamiről, amit mások nem tudnak, vagy hogy nyertek tulajdonképpen, miközben veszteseknek látszottak. ...

5. És még erősebb a világ részéről ez a csatlódás, ha az események igazolják a vallásos ember bizalmát. A legigazibb bölcsesség nyugodtnak maradni és bízni az Istenben. A világ ezt szintén ravaszságnak látja. Az Isten azokért harcol, akik nem harcolnak önmagukért. Ezt a nagy igazságot, ezt a kegyes elvet jelenti ki és magyarázza meg a Szentírás: „Ne tegyetek magatoknak igazságot, kedveseim, hanem adjatok helyet az isteni haragnak, mert meg van írva: Enyém a bosszúállás, én majd megfizetek – úgy mond az Úr.” (Róm. 12:19) Ne tégy semmit és megtettél mindent. Mennél kevesebbet teszel te, annál többet fog tenni érted az Isten. Mennél inkább megadod magad a világ erőszakának, annál hatalmasabban fog felkelni Ő, az ellenállhatatlan, a világ ellen ... Amikor azután a világ végül meggyőződik róla, hogy rosszul jár, és több kárt szenved, mint amennyit okoz, és mégsem hajlandó az Isten hatalmas keze alatt megalázni magát, mi egyéb marad neki hátra, minthogy balsikerét azok hatalmának tulajdonítsa, akik gyengéknek látszanak, vagyis azok

ravaszágának, akik úgy tesznek, mintha gyengék lennének, mikor a valóságban erősek.

6. Hozzá kell ezekhez fűzni, hogy az igazságnak magának megvan az az adománya, hogy eszközök nélkül terjedjen; megteszi az útját Isten áldásával a maga saját meggyőző ereje és kiválósága által a világban. „Úgy van az Isten országa, – mondja Urunk, – mintha az ember magot szór a földbe; azután alszik és fölkel éjjel és nappal, s a mag kikel és növekszik, maga *sem tudja* hogyan.” (Mk. 4:26–27) . . .

7. És mindezekon a keresztény természetesen éppúgy meglepődik, mint a világ; csak csodálkozni tud és dicsérni az Istent, de éppúgy nem tud számot adni róla, mint a világ. „Hogy az Úr hazahozta rabjait Sionnak, – mondja a zsoltáros, – olvanok voltunk, mint akik álmodnak.” (125:1) Vagy amint a próféta mondja az Egyházról: „Szíved csodálkozik és kitágul, mivel majd hozzád tér a tenger özöne, és hozzád megy a nemzetek kincse.” (Iz. 60:5) És ezért a keresztény igaz bölcsessége újból ravaszágnak látszik. Igaz bölcsesség az eshetőséget Istenre hagyni, de ámitáshoz hasonlóan látszik meglepődést mutatni, amikor siker következik be és el nem ismerni magukat a tetteket. Az igénytelenségnek, gyöngédségnek, türelemnek és sze-

retetnek önmagukban hatalmas erejük van továbbá azok szívének megindítására, akik tanúi ezeknek. A derűlten viselt szenvedés szintén rokonszenvet kelt a szemlélőben, visszahathat végül az emberek lelkére, látása megtéríti őket és dicsőíteni fogják Atyjukat, ki a mennyekben vagyon. De ha rosszakaratúak az emberek, könnyen ráfoghathják azokra, akik győzedelmeskedtek szerénységükkel, hogy színlelték a győzelem biztosítása érdekében a szerénységet.

8. . . . Könyörödjünk Urunkhoz, hogy tárja fel nagy hatalmát, nyilvánítsa ki egyre jobban és jobban magát és uralkodjék mind a mi szívünkben, mind a világban. Kérjük Őt, hogy álljon mellettünk a viszontagságban és vezessen veszélyes utunkon. Válassza ki, mint régen „a világ szerint oktanokat, hogy megszégyenítse a bölcséket és a világ szerint gyöngéket, hogy megszégyenítse az erőseket.” (I. Kor. 1:27) Támoogasson az egész napon át, míg az árnyékok megnyúlnak, az este elérkezik, a sürgő világ elcsendesül, az élet láza elmúlt és munkánk befejeződött! Adjon azután nekünk könyörületességében végül biztos hajlékot, szent nyugalmat és békét!

Wisdom and innocence, 1843. febr. 19; Sermon on Subj. of the Day: 20.

FELTÜNÉS NÉLKÜLI HITVALLÁS

„Ti vagytok a világ világossága. Nem rejtethető el a hegyen fekvő város.” (Mt. 5:14.)

Megváltónk hegyi beszédének e szakaszában azt parancsolja, hogy hitvallásunkat minden ember előtt nyilvánítsuk ki. „Ti vagytok a világ világossága. Nem rejtethető el a hegyen fekvő város. Gyertyát sem azért gyújtanak, hogy véka alá tegyék, hanem a gyertyatartóra, hogy világítson mindazoknak, kik a házban vannak. Úgy világoskodjék a ti világosságtok az emberek előtt, hogy lássák jó tetteiteket és dicsőítsék Atyátokat, ki mennyekben vagyon.” (Mt. 5:14–16) Mégis ezt mondja egyidejűleg: „Mikor alalmaznál adsz, ... mikor imádkozol, ... mikor böjtöltök, ... ne lássanak az emberek, hanem a te Atyád, ki rejtekben vagyon.” (Uo. 6:2–18) Miként egyeztethetők össze e parancsok? Hogyan *valljuk* magunkat keresztyényeknek és titkoljuk el mégis ugyanakkor keresztyénységünkől fakadó szavainkat, tetteinket és önmegtagadásainkat? ...

1. Először is sok mondható a Krisztus mel-

letti tanúskodásnak arról a módjáról, amely az Egyházához való alkalmazkodásból áll. Aki egyszerűen megteszi azt, amit az Egyház parancsol neki, hogy tegyen, (ha nem is tenne többet), már jó tanúságot tenne a világnak és olyat, amit nem lehet elrejteni. És ezt egyidejűleg, ha egyáltalában valami személyes feltűnéssel, valóban csekéllyel teszi. . . . Nyilvánvaló, hogy ha valaki a saját erejében bizakodva kiáll és személyes önmagát jelenti ki Krisztus tanújának, akkor sérti és megzavarja természetesen a lélek Istentől adott nyugalmat. De az Isten kegyes gondviselése megment minket e kísértéstől és útját állja elismerésének. Azt parancsolja, hogy kapcsolódjunk egybe és személyes hitvallásunkat az egyetemes közösség tekintélyével fedjük. Így sokkal hatásosabban mutatjuk meg a világnak világosságunkat, mintha másokkal való közösség nélkül külön pislákolnánk a magányos pusztaságban. Ugyanekkor sokkal rejtettebben és alázatosabban tesszük. . . . Vannak emberek, kik mindenféle különös módot választanak, (mint gondolják), az Isten dicsőítésére. Ha csak az Egyházat követnék, összejönnének nemcsak vásár- és ünnepnapokon, hanem mindennap imára, megtartanák kötelességtudó tisztelettel a szertartások előírásait, az imakönyv

szellemében alakítanák családjaikat, állítom, hogy gyakorlatilag egészében mérhetetlenül sokkal több jót tennének, mint új vallási szokások erőltetése, új vallásos egyesületek alapítása vagy új vallási nézetek kitalálása által. . . .

2. . . . Fontoljuk meg most ezután, hogy mily nagyjelentőségű hitvallás és mégis mily öntudatlan és szerény hitvallás árad egy szigorúan keresztyén életnek csupán rendes módjából. Ez a gondolat megnyugtatóan szolgálhat aggodalmas lelkeknek, kik tartanak attól, hogy nem tesznek hitet Krisztus mellett s mégis felnek kimutatni. Az *életetek* tanúsítja Krisztust, a nélkül, hogy akarnátok. Meg nem állhatjátok, hogy ne tegyétek. Szavaitok és tetteitek meg fogják mutatni, (mint mondják), hosszú távon, hogy hol a kincsetek és szívetek. Szívetek túláradásában „sóval fűszerezett” szavak hagyják el ajkaitokat. Látunk olykor embereket, kik a mindennapi életben kötelességük teljesítésére igyekeznek s *meghökkennek*, amint hallják, hogy könnyelmű vagy léha emberek kigúnyolják és durvaságokkal illetik őket. Ez természetes, amint természetes, hogy *meghökkennek* rajta. Ha azonban egy magányos keresztyén zavart akar okozni fellépésével a világban, fennáll a félelem, hogy nem olyan alázatos lelkű, mint

lennie kellenc. Csak azok tartoznak Krisztus nyájához, akik békésen járnak az engedelmesség útját és mégis felfedezi őket a gyanakvó, követelő, önmagát kárhoztató, de mindazonáltal büszke világ éles szeme, és akik helyzetüket felismerve visszariadnak először tőle és aggodalmaskodnak, azután figyelnek, hogy meglássák, ha valamit helytelenül tettek és mindezek után bánkódnak miatta és (ha egyáltalában), csak lassan és egyenesen vonakodva jutnak odáig, hogy örvendezzenek neki. . . . Ki tudja egyes kellő időben elejtett szavaink értékét felmérni? Hányra visszagondol és becsben tartja cz vagy az a személy és gyümölcsözni fog, amikor *mi* már elfeledkeztünk róla! Hogyan buzdítanak jó tetteink másokat valami jó dologban való versengésre, az angyalok észreveszik, ha mi nem is látjuk! . . . „Tiszteld az Istent és tegyél jót” s nem kerülheted el, meg kell hogy lássák világosságodat az emberek, mint a hegyen fekvő várost.

3. Mindazonáltal tökéletesen igaz, hogy bizonyos körülmények között kötelessége a kereszténynek nyíltan kimondania vallási kérdésekben és tárgyokban a véleményét és ténylegesen nehéz kérdés, hogy miként tegye ezt feltűnés nélkül. Amennyiben valakinek a társa-

dalomban itt vagy ott súlya van, ugyanabban a mértékben jobban vagy kevésbé kötelessége, hogy szabadon kimondja a véleményét. Sohasem szabad pártolnunk bűnt vagy tévedést. A rossz helytelenítésének a legszembeszökőbb és legerényebb módja a hallgatás és az elkülönülés tőle. Kötelességünk például távoltartanunk magunkat a megrögzött és nyilvános bűnösöktől. Szent Pál kifejezetten mondja: „Ne érintkezétek azzal, aki testvérnek (vagyis kereszténynek) neveztetik és parázna vagy fősvény, vagy bálványimádó, vagy átkozódó, vagy részeses, vagy rabló, az ilyennel még csak ne is étkezétek együtt.” (I. Kor. 5:11) Szent János hasonlót tanácsol az eretnekek tekintetében: „Ha valaki hozzátok jön és e tanítást (vagyis Krisztus igaz tanítását) nem hozza magával, ne fogadjátok be őt házatokba, még Üdvözlégy-et se mondjatok neki. Mert aki neki Üdvözlégy-et mond, részes az ő gonosz cselekedeteiben.” (II. Jn.: 10-11) . . .

Nagyon nehéz kötelesség, (mit a kereszténynek gyakran kötelessége megtenni), a napi eseményekről és közéleti emberekről ítéletet mondani. Kötelességévé válik ez a közösségben való állása és befolyása arányában abból a célból, hogy nyerjen meg, ha megteheti, másokat a

maga gondolkodásának. Mindenekelőtt papok kötelesek a vélemény kialakítására és kimondására. Mondják néha általánosságban, hogy ne törődjék a pap semmit politikával. Helyes ez, ha arra gondolnak, hogy nem kellene világi célokra törekedniök, hogy nem kellene politikai pártnak, mint olyannak pártját fogniök, hogy nem kellene a népszerűséget vagy nagy emberek kegyét keresniök, hogy nem kellene e világ sürgésében örömet lelniök és idejüket ezzel vesztegetniök, hogy nem kellene kapzsínnak lenniök. De ha azt értik rajta, hogy nem kellene véleményt nyilvánítaniök és befolyást gyakorolniök egy vagy más módon, az nyilvánvalóan ellenkezik a Szentírással. Az apostolok a világi hatalom iránti minden tiszteletük mellett, akár zsidó, akár római volt az, és világias becsvágytól való minden különválásuk mellett nem bélyegezték-e meg vezetőiket, mint gonosz embereket, kik keresztfeszítették és megölték az Úr Krisztusát? (Ap. csel. 2:23, 3:13-17, 4:27, 13:27) És hegyen épült város lettek volna-e, ha nem így cselekednek? ... És mindezt meg lehet tenni, ha nehéz is, a keresztény gyöngédség és alázatosság megsértése nélkül. Nem szükséges sem haragosnak lennünk, sem pörlekedő szavakat használnunk és mégis határozottan ki-

fejezhetjük a véleményünket, abban az arányban, amint tehetjük, a kialakítása által. Buzgólkodhatunk az Istenért tevékenyen minden jó szolgálatban, és aggodalmasan s nyomatékosan távoltarthatjuk magunkat mégis a rossz emberektől, akiknek gonosz agyafurtságától félünk.

Más és még sokkal nehezebb kötelesség a személyes megpirongatása azoknak és Krisztus nevében tanúságot tenni azok előtt, akikkel a mindennapi életben érintkezünk s kik szóval és tettel vétkeznek. Nehéz ilyen esetekben szerénynek és buzgónak lenni egyszerre. Tudjuk, hogy Krisztus világos és ismételt parancsa, hogy szóljunk másoknak szeretetből a hibáikról, de miként tehetjük ezt meg a nélkül, hogy fennhéjázónak vagy ridegnek ne látszanánk, vagy azok is legyünk? ... Gyakran azért érezzük magunkat zavarban, mert egyes esetekben valóban illetlen a megkísérlése. Szinte általános szabály, hogy illetlen fiataloknak öregek előtt másként, mint hallgatásuk által tanúságot tenniök. Még illetlenebb alárendelteknek feletteseket megpirongatniok, így magától értetődően gyermeknek szüleit, vagy magán személynek természetes és Istentől rendelt előljáróját. ...

Azt is figyelembe kell vennünk, hogy nem

elemi kötelessége a kereszténynek az igazság melletti tanúskodó szerepét játszani, inteni és dorgálni. Ezzel azt akarom mondani, hogy bizonyos sorrendje van kötelességeinknek, az egyik megelőzi a másikat, és ez nem a legelsőké egyike. Első kötelességünk a töredelmesség és a hit. Valóban különös lenne, ha az, aki éppen csak elkezdett a vallásról gondolkozni, nagyzó szerepet öltve magára elbizakodottan szentnek és tanúságtevőnek képzelné magát s intene rá másokat, hogy térjenek az Istenhez. Ez magától értetődő. De amint az idő haladtával vallásos jelleme kialakul, miközben minden kötelessége tekintetében a tökéletesség felé halad, kötelességének fogja akkor azt is tekinteni, hogy szava hangjával is tanúságot tegyen az Isten mellett. Nehéz megmondani, hogy *mi-kor* van valakinek engedelme nyíltan korholni másokat; bizonyosan nincs addig, míg nagyfokú alázatosságra nem tett szert. . . . Mindezeket világi emberekről mondtam. A papi embernek hivatása erejénél fogva kötelessége a dorgálás. És azután végül, feltéve, hogy világos kötelességünk vallási meggyőződésünket e nyomatékos módon kinyilvánítanunk másoknak, illedelmessége érdekében jóindulatúan és szeretetteljesen kell tennünk, oly gyöngéden, amint csak tud-

juk, oly kevésbé, amint csak megállhatjuk; nem téve a dolgokat rosszabbá, mint amilyenek vagy nem tárva fel egész keresztyény mivoltunkat, . . . mikor nincs szükségünk többre, (hogy úgy mondjuk) egy kézmozdulatnál vagy egy tekintetnél. És mindenekeelőtt úgy kell cselekednünk, . . . mintha azt gondolnánk, sőt valóságosan gondolnunk is kell, hogy a vétkező egy nap megfordulva minket korholhat. Nem szabad fölényesnek lennünk vele szemben, éreznünk kell nagy tökéletlenségünket és kívánnunk, hogy korholjon meg ő is minket alkalmilag, ha megérdemeljük.

Profession without ostentation, 1831. nov. 6; Par. and pl. serm. I.: 12.

AZ EMBERI ÉLET NAGYSÁGA
ÉS KICSINYSÉGE

„Vándorkodáson ideje százharminc esztendő, kevés és mostoha s nem érte el atyáim vándorkodásának idejét.” (I. Móz. 47:9)

Ha az emberi életet bármily kis szakaszában is önmagában szemléljük, meglátjuk benne a lélek jelenlétét, egy szellemi teremtmény, egy felelős lény tevékenységét. Az öntudat minduntalan ezt tanítja. De ha csak külsőlegesen emlékezünk rá vissza, csupán az idő elmúlásának, pusztán földi történetnek látjuk. És e külső világ leghosszabb tartama is olyan, mint a por és semmit sem nyom a belső világ életének egyetlen pillanatával szemben. Így lelkünk létezésének bensőséges tudata következtében mindig nagy dolgokat várunk minden pillanatban az élettől; s mindig kiábrándultak vagyunk arra gondolva, amit az elmúlt időben nyertünk vagy a jövőtől remélhetünk. Az élet mindig ígér és sohasem teljesít, s ezért bármily hosszú is legyen, napjaink száma kevés és mostoha. . .

Földi életünk ígéretet valamilyen, amit nem tel-

jesít. Ígér halhatatlanságot, pedig halandó, életet rejt a halálban és örökkévalóságot az időben; és kezdődések erednek általa, melyeket csak a hit fejez be. Azt akarom ezzel mondani, hogy ha tekintetbe vesszük azokat a képességeket, amelyekkel mint keresztényeknek a lelkünk fel van ruházva, ezeknek a tudata bizonyossággal tölt el, hogy túl kell élnie a lelkünknek ezt az életet . . .

Úgy vélem, hogyha egy kiváló személyiséget látunk, akinek jeles tulajdonságait, jószívűségét, szeretetteljességét, gyöngédségét és nemes gondolkodását ismerjük, – és ha látjuk őt holtan, (bármilyen hosszú ideig élt is) . . . úgy képzeljük, hogy a szelleme sohasem jutott el a végcéljához, – valami kincs volt a bensőjében, mely sohasem érvényesült. . . . És ennek a megérzésével valami jövődő állapotra kényszerülünk gondolni, egy olyan időre, mikor a szelleme kibontakozik és érvényesül. Nem kísérlem meg ezzel a gondolattal egy jövődő lét bizonyítását; tételezzük azt fel. De úgy gondolom, hogy függetlenül e nagy igazságban való pozitív hitünktől, a jelenben is rákényszerülünk arra az egyenesen valami érezhető meggyőződésre való hitre, hogy lesz ilyen élet. . . . Képességeink valódi nagysága nyomorultnak mutatja ezt az

életet, ez élet valódi nyomorúsága kényszeríti gondolatainkat a másik életre; és a másiknak a kilátása adja meg ennek az életnek a méltóságot és értéket, amelyet a másik ígér; és így nagy és kicsi egyúttal ez az élet és jogosan vetjük meg, miközben jelentőségét nagyra értékeljük.

... Vannak emberek, akik életük egy egycsúcsra álló pillanatában a szellem emberfölötti magasságát és fenségét tárták fel, aminek a maga való kifejtésére és hogy úgy mondjuk, kimerítésére emberöltők kellenek, s akik a nap sugaraihoz és a villám cikázásaihoz hasonló ily átmeneti felvillanásuk által halhatatlanságuk jelét adták, jelét adták annak, hogy angyal rejlik bennük, az Istennek az örök élettel eljegyzett választottjai s rendeltetésük a világot megítélni és Krisztussal örökre uralkodni. De hirtelen elvették tőlünk, s alig ismertük fel őket, máris elvesztettük. Hihetjük-e, hogy nem nagyobb dolgok érdekében költöztek el? Felvetik-e kérdést gyakran értelmi képességeinkre utalva, de még helyesebb ezt erkölcsi természetünket illetően felvetni. Van valami az erkölcsi igazságban és jószágban, a hitben, az állhatatosságban, a mennyei érzületben, szelídségben, bátorságban, szeretetteljességben, amikkel a világ körülmé-

neyei teljességgel egyenlőtlenek, amiknek a leghosszabb élet is elégtelen, amik tekintetében e világ legnagyobb szerűbb fordulatai is csalódások, van bennük valami, amiknek e világ bilincseit szét kell repeszteniök, hogy a maguk megillető helyére jussanak. Ez indít egy jó ember halálakor olyan kijelentésre, hogy felényire sem bontakozott ki, hogy nem volt alkalma a működésre, napjai elmúltak, mint az árnyék és elhervadt, mint a fű.

... A halál órája látszik annak az időnek, amikor a Gondviselés kezében, ha szabad így mondanom, sok történhetnék; sok történhetnék az Isten dicsőségére, az ember javára és a halálközlő személyes megnyilatkozása tekintetében. És különösen talán a barátok vágnak és várnak ekkor nagy dolgok történésére, amiket sohasem felejteneének el. De „miként hal meg a bölcs, éppúgy, mint a balga.” (Préd. 2:16) ... A keresztények úgy hálnak meg, mint mások. Az egyik hirtelen szerencsétlenség következtében, a másik harcban, más a nélkül, hogy látnák barátok halálát, a negyedik érzéketlen vagy nincs magánál. Így tovatűnik az alkalom és kényszerülünk emlékezni rá, hogy „az Isten fiainak kinyilvánítása” (Róm. 8:9) utóbb történik, hogy „a teremtet világ sóvárgása” csak vágya-

kozik reá, hogy ez az élet nem felel meg ama nagy feladat terhének, amit azoknak a titkos szenteknek a kinyilvánítása jelent, kik egy nap „fényleni fognak, mint a nap Atyjuk országában.” (Mt. 13:43)

Ilyen meddő lévén, önmagában tekintve, ez az élet, nyilvánvaló, hogy hogyan kell rá tekintenünk, míg vándorútját járjuk. Emlékezetben kell tartanunk, hogy alig valamivel több valami esetlegességnél a létünkben, – hogy a nem maradandó része halhatatlan mivoltunknak; hogy időtől és tértől független halhatatlan szellemek vagyunk és ez az élet csak mintegy színpad, amelyen játszunk egy ideig, s ami csak arra elegendő és csak arra van hivatva, hogy próbatételünk legyen, akarunk-e Istennek szolgálni vagy nem. Nem kellene teljescbb mértékben e világban lévőknél tekinteni magunkat, mint a játékos tekinti magát a játékban; egyfajta álomnak kellene tekintenünk az életet, valami elválasztottnak és különbözőnek igaz, örök létünk-től, miként az álom különbözik az ébrenléttől; komoly álomnak mindenestre, mert megítéltetésünk mértéke, de önmagában mégis valamifajta lényegnélküli árnyképnek, színpadi jelenetnek, melybe belekerültünk és amelyben kötelességünk úgy cselekedni, mintha mindaz, amit

látunk igazság és valóság lenne, mert mindaz, ami történik velünk, hat ránk és a sorsunkat jelenti. Az újjászületett lélek angyalok és szentek közösségébe vétetett fel, és „élete el van rejtve Krisztussal Istenben” (Kol. 3:3); helye van Isten udvarában, és nem e világból való, – úgy tekint be e világba, mint a néző tekint valami előadásra vagy színpadra, ha időnként olykor szereplésre hívják is. És ha az érzékek ösztönzésének engedelmeskedik, Isten miatt teszi, és aláveti magát az időleges dolgoknak, amennyiben ezáltal a tökéletesség felé halad, hogy majd ha egyszer a lepel lehull és ott találja magát, hol mindig volt, Isten országában, méltónak találtassék rá, hogy örvendezzek benne. Az életnek ez a szemlélete megkímél a befejezetlensége miatti minden meglepetéstől és csalódástól: mert éppoly joggal tarthatnánk befejezettnek az élet valamely véletlen eseményét, egy idegennel folytatott alkalmi beszélgetést s egy órányi vesződséget vagy szórakozást.

... Mire megyünk mi e világ adományaival és tiszteletadásaival, mikor mégis csak a jövő világ számára keresztelték meg és nem vagyunk tartósan e világ polgárai? Miért kellene nyugtalankodnunk hosszú élet vagy gazdagság, tekintély vagy kényelem miatt, amikor

tudjuk, hogy a jövő világ lesz minden, mit a szívünk kívánhat, és az lesz nemcsak látszólagosan, hanem valóságosan és örökké? Miért kellene megnyugodnunk ebben a világban, amikor csak útjelzője és ígérete egy másiknak? Miért kellene megelégednünk a felszínével, a helyett, hogy magunkévá tennénk azt, ami mögötte halmozódik? Azoknak, akik hitből élnek, minden amit látnak, a jövő világról beszél; a természet dicsősége, a nap, hold és a csillagok, a föld gazdagsága és szépsége mint jelek és képek bizonyosságot tesznek róla és feltárják az Isten láthatatlan dolgait. Mindennek, amit látunk, az a rendeltetése, hogy egy napon mint az ég virágja nyílják ki és átalakuljon halhatatlan megdicsőülésben. . . . Azon a napon majd eltűnnek az árnyékok és előtűnik maga a való . . . És akkor majd fel fog tárulni, hogy a mi halandó testünk egy belső embert zár magába, mely mint a lélek harmonikus szerve megfelelő osztályrészt kap majd. . . .

Olyan gondolatok ezek, hogy vágyakozva és áhítatosan mondjuk: „Jöjj, Urunk Jézus, és vess véget a várakozás, a sötétség, a nyugtalanság, a vizsály, a szomorúság, az aggály idejének.” Ezek a gondolatok arra készítetnek, hogy örüljünk minden nap és óra elmúlásának, mert

közelebb kerülünk ezáltal az Ő megjelenésének idejéhez s a bűn és nyomor megszűnéséhez.

The greatness and littleness of human life, 1836 okt. 23;
Par. and pl. serm. IV.: 14.

A SZENTÍRÁS AZ ÉLET SZOMORÚSÁGÁNAK TÜKRE

... A Biblia a földre és az emberre mondott átok történetével kezdődik s a fenyegetései és az utolsó ítéletről szóló jövendölései miatt félcimetes Jelenések Könyvével végződik. ... Gyorsan végez a történet Éden kertjével, hogy nyomatékkal mondja el az ősszüleink kiűzetésével bekövetkezett szenvedéseket; és bár az anyag lényegében hátrahagyattak még közöttünk a paradicsom nyomai, mégis nyilvánvaló, hogy egybevetve az emberi nyomorúságról való mondanivalójával keveset beszél az Írás róla. Keveset szól az élet ártatlan örömeiről, azokról a múltó áldásokról, melyek emberi foglalatosskodásainknak megmaradtak és megkönnyítik azokat, „a naptól, holdtól és az örök halmoktól”, az évszakok egymásutánjából és a föld terméséből

eredő áldásokról, – keveset szórakozásainkról és otthoni napi vigaszainkról, – keveset az életben adódó kedélyes alkalmakról és vidámságról és egyáltalában semmit azokról a különböző egyéb örömökről, melyek részletezése túlságosan messze vezetne. Az emberi elbeszélések és költemények telve vannak vidám képekkel és jelenetekkel, szépítik a dolgokat és afféle eszményi tökéletességűnek festik; de az Írás, ismétlem, még attól is tartózkodni látszik, amit a való emberi élet dicsérésére mondani lehetne. Olvasunk ugyan a lakomáról Izsák elválasztása napján, Jákob menyegzőjéről, Jób háznépének családi és jámbor vendégeskedéseiről, de ezek kivételek a bibliai történet folyamán. „Csupa hiúság, minden csak hiúság!” „az ember nyomorúságra születik”: ez az Írás szokásos tanítása... oly annyira, hogy megfontolatlan emberek éppen ez okból nem szívelik a történeteket. ...

... Az Isten semmit sem tesz bölcs és alapos ok nélkül, s ezt alázatosan illik fogadnunk és hasznát vennünk. Nem ok nélkül adott nekünk a világról ilyen sötét képet. A valóságban az emberi életnek ez a szemléletmódja végül is az igazi. De ez nem minden; olyan szemlélet ez, amelyet nagyon fontos tudnunk. Ismétlem, na-

gyon fontos megértenünk, hogy ez a világ az első látszat és a részleges kivételek ellenére mégis csak szomorú világ. Különben meg kellene tanulnunk (és előbb vagy utóbb kénytelenek vagyunk megtanulni) szomorú *tapasztalatból*. Ha azonban előre figyelmeztetnek rá bennünket, akkor rájövünk, hogy hamis a vélemény a kiválóságáról s megkíméljük magunkat a későbbi csalódástól. És ez az oka annak, hogy az Írás éppen azt mellőzi, amivel a világ örömeit dicsérhetné; – nem tagadja a maga való értékét, nem tiltja meg istenfélő élvezetét, de tudja, hogy mi figyelmeztetés nélkül is feltétlenül megtaláljuk magunktól ezeket s nem az a veszélyünk, hogy lebecsüljük, hanem hogy túlbecsüljük őket. Ha azonban eleve megértettük, hogy hiúság a világ, akkor megtanulunk majd, (amit különben csak a *végén* érnénk el,) *kezdet*től nem búsnak és kedvetlennek lenni, de mosolygó vidám arckifejezéssel józan és nyugodt szívvel túrni.

Fontos szabálya magatartásunknak, hogy úgy vegyük a dolgokat, ahogy jönnek. Aki az útjától eltér, mert az emberi élet reá váró sorsától visszaretten, annak gyenge a hite vagy furcsán elferdült a lelkiismerete, – hiányzik a szellemi magaslata. Az igazi keresztény örül a

földi dolgoknak, mik gyönyörködtetik; de mégis csak annyira, hogy nem búslakodik utánuk, ha elenyésznek. Nem törődik sokat semmi földi áldással azokon kívül, amik halhatatlanok, mert tudja, hogy a jövődő világban minden visszaadatik neki. De vallásosabb annál, hogy még a legkisebb és legmulandóbb dolgot is megvesse, mert Isten ajándékának tekinti; és így fogadva a legkisebb és legmulandóbb dolog is, ámbár kevésbé izgató, de annál tisztább és mélyebb örömet is szerez neki. Ha néha megtagad magától valamit, ezt azért teszi, hogy Isten jóságával ne éljen vissza vagy szakadatlan használata következtében meg ne feledkezék róla, miként kellene nélküle viselkednie.

...Csak ebben a megvilágításban kell e világot néznünk; – így nem fognak várható szomorúságok nyugtalanítani, a derűsebb kilátások pedig csak megpróbálnak. Bátorságot jelent egyenesen így haladni és semmi kötelességtől, legyen kicsi vagy nagy, vissza nem riadni, a magasból alacsonyra szállni, öröm után szenvedést elviselni, és az elvek mellett formáigai nélkül szilárdan kitartani. Tanuljunk meg hasonlónak lenni az angyalhoz, ki leszállt a betszaidai nyomor közepébe a nélkül, hogy menynevei tisztaságát vagy tökéletes boldogságát el-

vesztette volna. Merítsünk gyógyerőt zavaros vizekből! Készítsük elő a lelkünket életünk útján bizonyos mértékű kín és gyötrelem elviselésére; Isten kegyelmével elő fog ez készíteni bennünket az életre, – komollyá és megnyugodottá fog tenni, anélkül, hogy életörömünket megzavarja . . . Legyetek tisztaszívűek és megelégedettek, *mert* így vagytok hivatva Krisztus zarándok egyházának tagjaivá lenni. Váltátok valóra a látszólagos ellenmondást, hogy boldogan és örvendezve jártok e világban, mert *nem* a ti világotok.

Scripture a record of human sorrow, 1831 július 1:
Par. and pl. serm. I: 25.

A SZENTEK FEGYVERZETE

„Aki közületek nagyobb akar lenni, legyen a ti cselédetek, és aki első akar lenni köztetek, az lesz a ti szolgátok; miként az Emberfia nem azért jött, hogy neki szolgáljanak, hanem hogy ő szolgáljon.” (Mt. 20:26–28) Ez a mi irányadónk. Útközben fel a hegyre lefelé kell mennünk. Minden lefelé tartó lépés feljebb visz min-

ket a mennyek országában. Nagy kívánsz lenni? Tedd magad kicsinnyé. Valami titokzatos összefüggés van a valódi siker és az önlealacsonyítás között. Ha a megalázottnak és lenézettnek szolgálsz, ha az éhezőt táplálsz, a beteged ápolod, a szerencsétlenül segítsz, ha türelmes vagy a szeszélyessel, elviselod a sértegetést, eltűröd a hálátlanságot, a rosszat jóval fizeted: akkor mintegy isteni varázslattal hatalmat nyersz a világ fölött és emelkedsz a teremtmények között. Istenrendelte törvény ez. Így munkálja Ő csodálatos tetteit. Eszközei szegények és megvetettek; a világ alig vagy egyáltalában nem ismeri a nevüket. Olyan dolgokkal foglalkoznak, amiket a világ jelentéktelennek tekint és amikkel senki sem törődik. A látszat szerint nincsenek nagy feladataik, nem látni mi haszon háramlik belőlük: úgy tűnik, mintha hiába dolgoznának. Sőt még, mi saját vallomásuk szerint a szívükön fekszik, vallásos vonatkozású dolgokban sem fedezhető fel semmi természetes és látható összefüggés cselekvésük és szenvedésük, valamint elérni kívánt céljuk között. De valami láthatatlan összefüggés van az Isten országában. Emelkednek esés közben. Nyilvánvaló, hogy semmiféle leereszkedés sem *lehet* oly nagy, mint amilyen magának Urunknak a leereszkedése.

Annál *hasonlóbbak* tehát Hozzá, mennél jobban megalázzák magukat; és mennél *hasonlóbbak* Hozzá, annál nagyobb hatalmuknak kell lenni Vele.

Ha egyszer elismerjük az isteni gondviselés törvényét, jobban értjük meg és jobban vágyódunk majd követni Urunk parancsát:

„Ti engem mesternek és úrnak híttok, és jól mondjátok, mert az vagyok. Ha tehát én, az úr és mester megmostam a ti lábaitokat, nektek is mosnotok kell egymás lábait. Mert példát adtam nektek, hogy amint én cselekedtem veletek, ti is úgy cselekedjetek. Bizony, bizony mondom nektek: Nem nagyobb a szolga uránál, sem az apostol nem nagyobb annál, aki őt küldte.” És ezután hozzáteszi Urunk: „Ha ezeket tudjátok, boldogok vagytok, ha megteszitek azokat.” (Jn. 13:13–16) Mintha ezt mondaná napjainkban: Nagyon jól tudjátok, hogy az Evangéliumot kezdettől a szegények és erőtlének között hirdették és terjesztették a világ hatalmasai ellenében; tudjátok, hogy a halászok és vámosok legyőzték a világot. Tudjátok ezt; az Evangélium igazságának a bizonyosságát látjátok a sikerében és elterjedésében valami meglepőt, mi többet mond minden beszédnél; boldogok vagytok, ha ti magatok fejezitek be ezt, boldo-

gok vagytok, ha folytatjátok e halászok munkáját, ha ti a magatok korában követitek őket, amint ők követtek Engem, és győzedelmeskedtek a világon és fölébe emelkedtek hasonló önmegalázással.

„Mikor lakodalomba hívnak, ne ülj az első helyre, . . . hanem mikor meghívnak, eredj, telepedjél az utolsó helyre, hogy mikor jövend, ki téged meghívott, azt mondja neked: Barátom! menj följebb. Akkor dicsőséged leszen az egész asztaltársaság előtt. Mert mindaz, aki magát fölmagasztalja, megaláztatik, és aki magát megalázza, fölmagasztaltatik.” (Lk. 14: 8, 10–11) Ez irányítsa e földön a viselkedésünket, bármit teszünk. Nyilvánvaló, hogy e parancs szelleme másvilági felmagasztaltatásunk feltételeként azt tanácsolja, hogy viseljünk el itt a földön a feltűnés szeretete, önmagunk előtérbe helyezése, udvariasság elvárása, a beszédben való hangoskodás és mohóság . . . helyett mindenféle kis megaláztatást, hogy legyünk megelégedettek, sőt örüljünk jelentéktelenségünknek, végezzünk alárendelt szolgálatokat, megnyugvással nyomorogjunk kopottan az emberek között, legyünk türelmesek rágalmozások közepett, ne okoskodjunk, ne bírálgassunk, ne feddjünk, hacsak nem nyilvánvalóan kötelességünk; és mindezt azért

tegyük, mert Urunk mondta, hogy az ilyen viselkedés vezet valójában az Ő színe előtti felmagasztaltatásunkhoz.

„Én mondom nektek, ne álljatok ellen a gonosznak; hanem aki megüti jobb orcádat, fordítsd oda neki a másikat is.” (Mt. 5:39) Miféle parancs ez? Miért e szándékos önmegalázás? Mi jó származhat belőle? Nem furcsaság ez? Nagy dolog nem *ellenállni* a gonosznak; de még a kedvére is járni, a bal orcát odanyújtani a támadónak és felajánlani megsértésünket, mily csodálatos egy parancs! Mi az, örömlenket kell lelteni sértésekben? Minden bizonnyal kell, bármily bajos is megértenünk, bármily nehéz és megerőltető a gyakorlatban. Hallgassuk meg Szent Pál szavait, ezek megmagyarázzák Krisztus ígéit: „Azért *telik kedvem* erőtlenségeimben, a gyalázatban, a szükségben, az üldöztetésben, a Krisztusért való szorongatásban; mert *midőn erőtlen vagyok, akkor* vagyok hatalmas!” (II. Kor. 12:10) – teszi hozzá az okot. Amint egészség, mozgás és rendes életmód szükségesek a testi ellenálló erőhöz, ugyanúgy szükséges a természetes ember elerőtlenítése és meggyötrése, a lélek és test megfenyítése és szenvedése a lélek emelkedettségéhez.

Ugyancsak Szent Pál mondja: „Ne tegyetek

magatoknak igazságot, hanem adjatok helyet az isteni haragnak, mert meg van írva: Enyém a bosszúállás, én majd megfizetek – úgymond az Úr. Hanem ha ellenséged éhezik, adj neki enni, ha szomjazik, adj neki italt. Mert ha ezt mívelled, eleven paraszt gyűjtesz a fejére.” (Róm. 12:19–20) Mintegy ezt mondja: *Ez a keresztény bosszúja, így gyűjt egy keresztény fenyítéket és fájdalmat ellensége fejére; jóval fizet a rosszért. Öröm a lábaidnál látni azt, aki megsért és szorongat? Igazságtalanul bánt, becsmérte, hatalmaskodott fölötted, visszaélt bizalmaddal, háladatlan volt veled szemben valaki, vagy vegyük, mi általánosabb, gőgösen bánt veled, úgy látszott, hogy lenéz, keresztet az utadat, túljárt az eszeden, szívtelen volt veled valaki, és te neheztelsz, – és így gondolkozol magadban: „Nem kívánok neki rosszat, csak éppen hasonlóan akarom érte megalázni és kárpótolni akarom magam.” Mondd inkább ezt, bár nehéz: „Szeretettel akarom őt legyőzni, – hacsak a szigor nem kötelesség, – nem mondok semmit, nem teszek semmit, békében hagyom, törekszem neki szívességet tenni; szívességgel, nem gyűlölettel tartozom neki; szelíd, kedves, udvarias, nyugodt akarok lenni és bár nem tudom palástolni, hogy jól tudom, miképpen*

viselkedik ő és miképpen én, mégis így fogok tenni a szeretet minden békülékenységgel és tisztaságával." Oh, súlyos kötelesség, de nagyon áldott! Még ha számításba vesszük is a bosszúállás örömet, már amilyen az, nem nagyobb kielégülés-e a büszke és sértő szív megszelídítése, mint a külsőleges győzedelmeskedés fölötté belső meghódolása nélkül? Nem több igaz öröm-e feltekintened az Istenre és (hogy úgy mondjuk) Őt hívnod tanúul ahhoz, amit teszel és tudni, hogy angyalai szemlélik győzelmedet, bár egy lélek sem tud e földön róla semmit, mint merőben világiasan a rosszat rosszal megtorolni és elbeszélni mindenki jelenlétében, még többeknek, mint akik látták a sértést vagy hallottak a bántalomról?

Ugyanez az eset a szegénység tekintetében, amit a világ magatartása nemcsak a legnagyobb rossznak, de a legnagyobb *szégyennek* is tekint. Szégyennek tekintik, mert kétségtelenül gyakran ered könnyelműségből, lustaságból, meg gondolatlanságból és más hibából. De sok esetben semmi egyéb ez, mint az ember Istennek tetsző igaz életállapota, de mégis, még ekkor is, egyformán lenézi a világ. Nos, ha valamit érthetően megmond a Biblia, az az, hogy „boldogok a szegények”. Üdvöztönk a szegénység ki-

tünő példája. Ő szegény ember volt. Szent Pál mondja: „Hiszen ismeritek a mi Urunk Jézus Krisztus kegyelmét, hogy értetek szegénnyé lett, bár gazdag volt, hogy az ő szegénysége által ti gazdagok legyetek.” (II. Kor. 8:9) Vagy fontoljuk meg Szent Pál nagyon komoly beszédét a gazdagság veszedelméről: „Minden bajnak gyökere ugyanis a kapzsiság: ahhoz szegődve, jónéhányan eltévelyedtek a hittől, és sok gyötrelembe verték magukat.” (I. Tim. 6:10) Kétkedhetünk-e, hogy a szegénység az Evangélium szellemében *nagyobb értékű*, mint a gazdagság? Hangsúlyozom, az Evangélium *szellemében* és Isten újjászületett és igaz szolgáinál. Természetesen az Evangélium szelleme nélkül e világ újjá nem született szerelmesei között nem tesz különbséget, hogy valaki gazdag-e vagy szegény; bármily igazságtalanságot szenvedett valaki, nem jobb vagy rosszabb e miatt. Hangsúlyozom azonban, hogy *Krisztusban* a szegénység sokkal áldottabb sors, mint a gazdagság. Azóta, hogy egykor az Isten Örökkévaló Fia istállóban született s nem volt helye, hol fejét lehajtsa és megvetetten, mint gonosztevő halt meg, a menny szegénység, gyalázat és szenvedés útján nyílik meg. Nem magukban véve ezek révén, de a bennük és általuk működő hit révén.

... Különös mondani, de oly igazság, amit a magunk saját megfigyelése és tapasztalata megerősít, hogy ha az ember sok bűnt fedez fel önmagában és a legmélyebbre alázza magát, ha eltűnik a szemében minden kedvessége és elfonnyad minden bája, ha undort kap és felháborodik önmagára gondolva, – ha önmaga előtt teljességgel pornak és hamunak, ocsmánynak és gyűlöletesnek tűnik fel, akkor emelkedik a valóságban Isten országában, miként Dánielről mondatott: „Az első naptól fogva, hogy szívedet arra adtad, hogy értelmet nyerj és magadat Istened színe előtt sanyargasd, szavaid meghallgatásra találtak, és én éppen a te szavaid miatt jöttem.” (Dán. 10:12)

The weapons of saints, 1837 okt. 29; Par. and pl. serm. VI.: 22.

Amikor Jézus a legközelebb volt mennyei diadalához, akkor látszott a legtávolabbra tőle. Amikor a legközelebb volt hozzá, hogy égi királyságát átvegye s hatalmat gyakoroljon égben és földön, – boltan feküdt egy sziklairegben. Bízunk ezért Benned, ó Jézus, hogy gondviselésed hasonlóképpen akar cselekedni velünk! Tégy bennünket bizonyossá, ó Urunk, hogy mennél nagyobb a szomorúságunk, Hozzád annál közelebb vagyunk – mennél jobban bántanak bennünket az emberek, Te

annál jobban becsülsz, – mennél jobban gúnyolnak az emberek, Te annál jobban akarsz magasztalni, – mennél jobban elfelejtenek, Te annál jobban emlékezetedben tartsz, – mennél jobban elhagynak, Te annál jobban akarsz magadhoz vonzani.

Med and Dev.

SIKERTELENSÉG ÉS MEGNYUGVÁS

A megnyugvás áldottabb kedélyállapot, mint a vérmes reménykedés kézzel fogható sikerekben. Mert igazabb, jobban illik bukott állapotunkhoz, nemesíti szívünket és ezzel tüntek ki Isten legkiválóbb szolgálói. Valami természetes és ártatlan dolog ugyan, hogy nagy sikereket várjunk vallásos igyekezetünktől, de ez abból ered, hogy tapasztalatlanok vagyunk a munkában, mely az emberi szív és akarat megváltoztatására törekszik. Sokkal nemesebb magatartás, ha nem abban a reményben dolgozunk, hogy munkánk gyümölcsét lássuk, hanem lelkiismeretességből, kötelességből, – hittel és bizalommal, hogy valami jót fog eredményezni, ha mi nem is látjuk. Lapozd át a Bibliát, azt olvasod, hogy Isten szolgálói sikerrel kezdik, de csalódottan fejezik be munkájukat. Nem mintha

Isten tervei vagy eszközei csödöt mondtak volna, de földi vetésünk aratásának az ideje a másvilágon van, nem itt; itt, az ember földi idején, nincs nagy látható eredmény. Így Mózes diadalmasan kezdte meg az izraeliták kivetését Egyiptomból, de százhusz esztendősen korában a vándorlás befejezése és Kanaán meghódítása előtt meghalt, úgy, miként bárki a pusztában elhullott bűnös tömegből. Sámuel reformjai azzal végződtek, hogy a nép önhatalmulag királyt választott magának a szomszédos népekhez hasonlóan. Illésnek sikerei után Jezabel elől a pusztába kellett menekülnie, hogy ott szomorkodjék kudarcán. Izaiás Ezekiás istenfélő uralma és Szennácherib seregének csodálatos megsemmisítése után Mánásszénak, Ezekiás fiának gonosz napjaiban hal meg. Még az első kereszteny hittérítőknél, az apostoloknál is, minden sikerük mellett ugyancz a törvény figyelhető meg. Mindama nagy tetteik után, melyre Isten képessé tette őket, kimúlásuk előtt megvallották, hogy mindaz, amit tapasztaltak és szemük előtt láttak csak kudarc és balsiker volt és hogy fáradozásuk gyümölcse láthatatlan, míg el nem jön Krisztus, hogy feltárja a könyveket és egybegyűjtse szentjeit a föld minden végéről. „A gonosz emberek s a szemfényvesz-

tők ellenben a gonoszságban haladnak előre: tévelyegnek, s tévelygésbe ejtenek” (II. Tim. 3: 13) – ez Szt. Péter, Szt. Pál, Szt. János és Szt. Júdás tanúskodása.

Jeremiah, a lesson for the disappointed, 1830. szept. 12.; Par. and pl. serm. VIII.: 9.

ROKONI ÉS BARÁTI SZERETET

„Szeressük egymást, mert a szeretet Istentől van.” (I. Jn. 4: 7.)

... Olvasunk róla, hogy Üdvözítőnknek volt egy személyes barátja; és ez bizonyítja először is, hogy szükségleteit és érzelmeit illetően mennyire teljességgel olyan ember volt, mint bárki közülünk, azután pedig azt is tanúsítja, hogy semmi ellentétes sincs az Evangélium szellemével, semmi összeegyeztethetetlen a keresztény szeretet teljességével abban, ha különösen vonzódnunk bizonyos személyek felé, azok felé, akiket elmúlt életünk körülményei, vagy valami jellembeli sajátosságok megkedveltettek velünk,

Voltak korábban, akik azt hitték, hogy a keresztény szeretet annyira szétáradó, hogy nem tűri meg az egyénekre való összesűrűsödést, hogy minden embert egyformán kell szeretnünk. És sokan vannak, anélkül, hogy valami elméletet állítanának fel előlegesen, akik a gyakorlatban a sokak szeretetét mégis valami magasabbrendűnek tekintik, mint az egy-kettő iránti szeretetet: és elhanyagolják a személyes szeretet-szolgálatokat, miközben a szétáradó jóakarat általánosságával vagy a keresztények egyetemes egységével és kiengesztelődésével foglalatoskodnak. Igazolni fogom most a keresztény szeretet e fogalmával ellentétben és Üdvözítőnk példájával a szemem előtt, hogy a legjobb előkészület a világ általános szeretetére, de kellő és okos szeretetére, az azok iránti bensőséges jóviszony és ragaszkodás ápolása, akik közvetlenül körül-tünk élnek.

Az volt az Isteni Gondviselés elgondolása, hogy a vallásos és erkölcsi jót és igazat természetes jóérzéseinkre alapozza. Amik gyermek-ségünk ösztönös hajlamaiban és vágyaiban földi barátaink iránt vagyunk, azok leszünk végtére az Isten és emberek irányában kötelességeink kiterjedt körében mint felelős lények. Szüleink tisztelete az első lépés az Isten tisztelete felé, a

vérszerinti testvéreink iránti szeretet az első lépés arra, hogy minden embert testvérünkül tekintsünk. Ezért mondja Urunk, hogy kis gyermekekké kell válnunk, ha üdvözülni akarunk; azzá kell lennünk Egyházában, mint felnőtteknek; amik egykor ifjúkori otthonunk kis körében voltunk. – Gondoljuk meg, mily sok különféle erény van beléoltva természetes érzelmekbe. Mi egyéb a keresztény nagylelkűsége, nemes önmegtagadása, világmegvetése, türelmessége a szenvedésben és komoly törekvése tökéletességre, mint az általunk idealizmusnak nevezett természetes szellemi alkatnak a Szentlélek erejével történő megnemesülése és átalakulása? Mi egyéb viszont a bűnnek (komoly keresztények által érzett) ösztönös gyűlölete és utálata, önmagukkal való elégedetlenségük, általános megtisztultságuk, ítélőképességük és körültekintésük, mint természetes érzékenységüknek és finom érzésüknek, a büntetéstől való félelmüknek és szégyenérzetüknek ugyanazon Lélek erejével történő megnemesülése? Ők kicsiszolták magukat önuralommal, kellő fegyelmezősséggel és így a bűn fogalmával kellemetlen és bosszantó heves érzés társul náluk. És így keresztény társaink és általában az emberek szeretete: új alakulásban a rokonság és barátok szeretete, ami-

nek megvan az a haszna, ha más nem, hogy az a természetes ág, amelyből szent rügy fakadt.

De személyes barátaink szeretete az egyedüli előkészítő gyakorlat is minden ember szeretetére . . . Körültünk lévő barátaink szeretetével kell kezdenünk s szeretetünk körét fokozatosan bővítenünk, míg minden keresztényt és azután minden embert elér. Ezenkívül nyilvánvalóan lehetetlen is, hogy minden embert szoros és valódi értelemben szeressünk. Az általános ember-szeretettel azt akarjuk mondani, hogy jóakarúak vagyunk mindenkivel, készek vagyunk megsegítésükre, és úgy viselkedünk azokkal szemben, akik az utunkba kerülnek, mintha szeretnők őket. Nem szerethetjük azokat, akikről semmit sem tudunk, hacsak nem Krisztuson át nézzük őket, mint az ő megváltottjait, de ez már inkább hit, mint szeretet. A szeretet állandó magatartás is és csak tényleges *gyakorlás* révén érhető el, ez pedig olyan széles körben lehetetlen. Látjuk ebből, milyen képtelenség, ha bizonyos írók, (azok, kik semmit sem adnak az Evangéliumra,) magasztosan általános ember-szeretetről beszélnek, mely mindenkit a szívébe zár, az egész emberiséget barátjának tekinti, stb. Mi az eredménye az ilyen dicsekvő beszédnek? Az, hogy az ilyen emberek bizonyos jóakarátú

érzelmeikkel viseltetnek az egész világgal szemben, – érzelmekkel és semmi egyébbel; – nem mással, mint változékony érzelmekkel, amik a túlfeszített képzelődés szüleményei csupán, csak addig tartanak, amíg szellemük rezgésben van s biztosan csődöt mondanak a szükség idején. Ez nem az emberek szeretetét jelenti, ez csak beszéd a szeretetről. – Az emberek iránti valódi szeretetnek a gyakorlatban *kell* megnyilvánulnia s ezért először a környező baráti körrel szemben kell érvényesülnie. Különben egyáltalában nem lehet róla szó. Amennyire iparkodunk a rokonokat és barátokat szeretni, amennyire igazodunk a kívánságaikhoz akkor is, ha ellentétesek a mieinkkel, amennyire tekintettel vagyunk gyengeségeikre, amennyire eloszlatjuk barátságossággal az esetleges szeszélyességüket, amennyire örülünk kiváló tulajdonságaiknak és igyekszünk utánózni azokat: ugyanannyira fog meggyökerezni szívünkben a szeretet, mely ha kezdetben egészen kicsiny is, végül a mustármaghoz hasonlóan beárnyékozhatja a földet. . . .

A rokonok és barátok természetadta szeretetét kell gyakorolnunk a keresztények irányában is s vonzalmunk körét azután, okosan és óvatosan cselekedve, addig bővítenünk, míg minden embert magába ölel. Az, aki általános

emberszeretettel kezdi, szükségszerűleg mindenkit egy mértékkel mér s ahelyett, hogy megfontoltan, okosan és vonzalmát követve tenne jót, sebbel-lobbal és figyelmetlenül cselekszik, talán sért, amikor jót vél tenni, elcsüggeszti az erényest és jóindulatút és megsérti a finomabb lelkűek érzését. Becsvágyó és lelkesedő emberek például, kik a legszélesebb körben szeretnének jót tenni, különösen ki vannak téve a kisértésnek, hogy a szeretetről való merő elgondolásukban az egyénit az általános jónak feláldozzák. Téves felfogású emberek, kiknek szigorúan kialakított nézetük szerint ellenfeleikkel szemben föltétlenül nagylelkűeknek és nyíltszívűeknek kell lenniök, gyakran azokról felejtkeznek meg teljesen, akik a legközelebb állnak hozzájuk, s az ellenfél ún. nagylelkű kezelését azzal kezdik, hogy barátjaikat szeretetlenül cserbenhagyják. Ennek a veszélynek alig vannak kitéve azok, akik először egyéni szeretetszolgálatra törekcsenek, hogy ezzel vezessék be szélesebb alapokon nyugvó szeretet-tevékenységüket. Ha ily módon alapozzuk meg szociális szeretet-műveinket, észrevétlenül megtanuljuk a helyes összhang és helyes rend megőrzését szeretetünkben. Megtanuljuk, hogy nem áll minden ember egy fokon, hogy az igazság és szentség érde-

keit vallásos tisztelettel kell kezelnünk, hogy az Egyháznak a világot megelőzően joga van ránk. Könnyű nagyvonalúan böszívűnek lenni, ha semmi vonzalom nem állja útját. Akik nem szoktatták magukat hozzá, hogy szeressék embertársaikat, kik a szemük előtt vannak, azok emberbaráti nagy terveikben semmit sem veszíthetnek és semmit sem nyerhetnek, semmit, ami megszorítaná és semmit, ami megörvendeztetné őket. Terveiket nem azok benső célja fogja sugallni, hanem vagy azért foglalkoznak velük, mert valami célszerűség kívánja, tekintélyt kívánnak nyerni, vagy mert zavaros sürgésük mentségét látják benne . . .

. . . Semmi sem alkalmasabb (a szeretettel kimondottan ellenkező és azt megtagadó) önző szokások kifejllesztésére, mint a külső életviszonyainkban való *függetlenség*. Azok, akiket nem kapcsol mással egybe kötelék, akiknek mindennapi együttérzésére és gyöngédségére senki igényt nem tart, akiknek senki kényelmére nem kell tekintettel lenniök, akik tetszésük szerint mozoghatnak és hódolhatnak változatosság utáni vágyuknak s nyugtalan szeszélyeiknek, ami a legtöbb embernek annyira rokonszenves: az ilyen emberek valóban kedvezőtlen előfeltételekkel rendelkeznek annak az égi ajándéknak

az elnyerésére, amit liturgiánk „a béke és az összes erények kötelékének” nevez. Másrészt nem tudok elképzelni kedvezőbb életállapotot a magasabbfokú keresztény elvek és a kiérlelt és megtisztult keresztény szellem gyakorlására, (feltéve, hogy a felek valóban igyekeznek kötelességüket teljesíteni,) mintha különböző ízlésű és jellemű személyiségek a körülmények folytán együttélni, egymáshoz kölcsönösen alkalmazkodni, kívánságaikkal és szándékaikkal egymásra tekintettel lenni kényszerülnek. – Ez az egyike ama gondviselésszerű sok jótétnek, (azok részére, akik meg akarják kapni,) amik a szent házaseletről adódnak, mely természetünknek nemcsak legfinomabb és legnemesebb érzelmeire tart igényt, de ha mindkét fél megteszi a kötelességét, jobban vagy kevésbé az önmehtagadás állapota is.

És most továbbmenve, a szóbanlévő személyes emberszeretetet nemcsak mint a keresztény szeretet forrását és nevelőeszközét, hanem czenkívül mint a *beteljesedését* is szemügyre kívánom venni, mert bizonyos esetekben az. A régiek oly nagyra tartották a barátságot, hogy *erénynek* vették. Keresztény szempontból nem teljesen az, de gyakorta mellékesen sajátyszerű *bizonyossága* erényességünknek. Tegyük fel, hogy

nem köt két embert valami igazán kényszerű kötelék egymáshoz és mégis a legnagyobb örömeiket lelik az együttélésben, és tegyük fel, hogy éveken át tart ez és annál jobban szeretik egymás társaságát, mennél régebben élvezik. Fontoljuk most meg, mit rejt ez magában? A fiatalok gyorsan szeretik egymást, mert szeretetre méltók és ártatlanok, könnyen adják át magukat egymásnak és telve vannak reménnyel; – példaképei, mint Krisztus mondja, a Hozzá igazán megtérőknek. De boldogságuk gyorsan véget ér; vonzalmaik megváltoznak. A felnőttek viszont éveken át barátok lehetnek, de azután ha nem élnek egymás mellett és valami körülmény folytán egy időre újból bizalmasabb érintkezésbe kerülnek, nehéz lesz nekik hangulataikat megfékezni s határok között tartani, és rájönnek, hogy jobb barátok távolból. Mi kapcsolhatna össze éveken át két embert bizalmas együttlétben, ha nem a közös részvétel valamiben, ami Változhatatlan és lényegileg Jó, és mi egyéb ez, mint a vallás? Csak a vallásos vonzalmak mutatnak állandóságot. Az Isten szentjei kitartanak egy úton, míg a világ divatjai változnak. És így a hűséges, szét nem szakítható barátság bizonyosság lehet az egymást szerető feleknek, hogy az Isten szeretete honol szí-

vükben. Kétségtelenül nem csálthatatlan bizonyosság, mert előfordulhat, hogy feltűnően egyezők adottságaik, vagy valami közös tudományos vagy más világi cél köti le őket; talán mentesek a változatosság utáni kísértéstől, vagy természettől fogva józan gondolkodásúak, akik megelégedettek azzal, amijök van. Bármiként legyen is: bizonyos körülmények között az isteni kegyelem jelenlétének élő bizonyága ez bennük és mindig valamilyen fajta jele, mert már az első pillantásra van valami az erény természetéből az állhatatosság fogalmában, amennyiben a változtatástól való idegenkedés az erénycs léleknek már nemcsak jellemzetessége, hanem bizonyos értelemben már maga erény.

... Az Eucharistia szentsége kölcsönös szeretetre kötelez minket és erőt ad a gyakorlására. Ne feledkezzünk meg az ígéretről, amit vételekor tettünk és a kegyelemről, amit akkor kaptunk. Nem vagyunk a magunkéi, Krisztus vérével megváltottak vagyunk, a Szentlélek templomává vagyunk szentelve, mi kimondhatatlan kegyelem... Élünk hivatásunkhoz méltóan és váltsuk valóra a magunk személyében az Egyház imáit és vallomásait értünk!

Love of relations and friends, 1831 dec. 27.; Par. and pl. serm. II.: 5.

Rokonaink és barátaink iránti szeretetünkben is éberren kell vigyáznunk magunkra, nehogy letérítsen minket a kötelesség ösvényéről. Némely apa a családjáról való jól gondoskodás szeretettel telt szándékától vezetve elhanyagolja a saját lelkét. Ebben hiba rejlik. Nem az, hogy rokonainkat túlságosan nagyon szerethetnők, de ez az erős és nagyon dicséretreméltó szeretet irántuk: törbe ejtheti és megronthatja esetleg gyenge természetünket.

Ennek megfontolása megvilágítja Üdvöztünk szavainak az értelmét szereteteink gyűlöletének a kötelességéről. (Lk. 14:26) . . . Krisztus (legyen áldott érte a neve) megszentelte és megparancsolta a rokonok és barátok szeretetét és a ragaszkodást hozzájuk. Szeretetük nagy kötelesség. De ha irányítása valamikor keményebb útra vezérelne és gondviselésének fénye előttünk járva árnyékba borítaná földi vonzalmunk e tárgyait: akkor egyszerre árnyékba is kell borulniuk a *mi* számunkra, – el kell tűnniük ez időre a szívünkéből: „Aki atyját vagy anyját jobban szereti mint engem, nem méltó énhozzám.” (Mt. 10:37) Ez az Ő szava. És ilyenkor, bár a szeretet tovább tart, úgy kell feltűnnünk, mintha gyűlölnénk őket, mert háttérbe kell szorítanunk rájuk vonatkozó gondolatainkat és úgy

cselekednünk, mintha nem lennének. Ebben az értelemben igaz a régi kemény közmondás: azzal a tudattal kell barátainkat mindig szeretnünk, hogy egy vagy más nap a gyűlöletükre lehetünk hivatva, – vagyis hogy magasabb kötelességeket követve elfelejtsük őket.

Alkalom ez a megengedett dolgokban való önmehtagadásra. És ha azt mondja valaki, hogy kínos érzés és akadályozza a baráti szeretet önként folyó áradatát, ha e „memento” a fülünkben cseng, úgy bátran el kell ismernünk, hogy valóban kínos. Borús gondolat, – nem az, hogy egyszer hivatva lehetnénk az irántuk való szeretetről ténylegesen lemondanunk, de az, hogy úgy kellene cselekednünk, mintha nem szeretnénk őket, – miként Ábrahám, midőn parancsot kapott, hogy fiát feláldozza. És a jövő bizonytalanságának e gondolata érzelmeink sugárzására, amennyiben e világot érintik, mindenestre mint valami nehéz, komor árny nehezedik.

... Nem kell visszariadnunk e vallomástól arra gondolva, hogy ez az élet nem nyugalomunk és boldogságunk, „az várat” még jövetelére:

The duty of self-denial, 1830. márc. 28.; Uo. VII.: 7.

KERESZTÉNY BUZGALOM

A buzgalom éppoly lényeges kötelessége Isten eszes teremtményeinek, mint az ima és dicséret, a hit és a meghódolás s ha valakinek, akkor különösen az általa megváltott bűnösöknek kötelessége ez. Ez a buzgalom parancsaira való feszült figyelmet, szorgoskodást, éberséget, bensőséget és pontosságot jelent, mi nem okoskodik és nem kérdez. Jelenti a heves szomjúságot tisztelete előmozdítására, – a visszarettenést bűnnel vagy bűnösökkel való beszennyeződéstől, -- a felháborodást, sőt türelmetlenséget tisztelete meggyalázásakor, – jelenti az érzelem felferjedését már nevének kimondásakor és a féltékeny figyelmességet a módra, hogy miként beszélnek róla; – tervekkel telten, hősies elszánt-sággal, a személyes érzelmek teljes feláldozásával szolgálni neki, – tetterős eltökéltséggel áthatolni minden nehézségen, még ha hegyek lennének is, amint szemével vagy kezével jelt ad, – nem törődni becsméréssel, szemrehányással és üldözéssel, megfélemléssel barátokról és rokonokról, sőt (úgy szólván) gyűlölni mindent, ami természetesen kedves nekünk, ha így szól: „Kövess engem.” Ez a buzgalom néhány jellemző

vonása. Ilyen volt Mózes, Fineesz, Sámuel, Dávid, Illés lelkülete; ez a magatartás volt a lelkükre kötve az összes izraelitáknak, különösen Kánaán elvetemedett népeivel szemben való viselkedésükben. Az Írás e lelkületet Debbóra szavaival fejezi ki: „Így vesszen el Uram, valamennyi ellenséged, de kik szeretnek téged, úgy ragyogjanak, mint ahogy tündöklík felkeltekor a nap.” (Bírák 5: 31)

... Egy alkalommal Urunkról is tüzetesen elmondják, hogy elragadta őt a Dávidot emésztő buzgalom. „Jézus fölméne Jeruzsálembe és a templomban tulok-, juh- és galambkereskedőket találá, s letelepedett pénzváltókat. Akkor ostort fonván kötelekből, mindnyájukat kihajtá a templomból a juhokkal és tulkokkal együtt, és a nyereszkezők pénzét szétszórá, és asztalaikat fölforgatá.” (Jn. 2: 13–15). Kétségtelen, hogyha nem sugalmazott író számolt volna be erről, nem hinnők el. ... A Mózesből népe lelkére kötött erélyesség, elhatározottság és szigorúság nyilvánult meg magában Krisztusban és ezért kétségtelenül kötelessége ez az embernek, mint olyannak, bárhol van és bármily vérmérsékletű.

Ezt adta példaképül nekünk Urunk ...

Így a buzgalom bizonyos heve, ami nem

hatalomban és vérben, de mégis valóságosan és félreérthetetlenül megnyilvánul, áttör a természetes érzelmeken, feleli önmagát, Isten dicsőségét mindennek elébe helyezi, a véteknek állhatatosan ellenszegül, a bűnösöknek ellenáll és büntetésüket állandóan szem előtt tartja, — oly kötelesség, ami illik Isten összes teremtményeihez, kötelessége a kereszténynek, mindama felséges, túláradó szeretet közben, mi az Evangélium legnagyobb kegyelme és a második törvénytábla beteljesedése.

Óh, bár testesülne meg bennünk e fenkölt szellem: szigor és szeretet egyben! Nehezen értjük meg a szigort önmagában és a gyengédséget önmagában; de ki egyesíti a kettőt? Azt gondoljuk, nem lehetünk gyöngédek anélkül, hogy megszűnnénk szigorúak lenni. Ki az, ki a világot járva sebeket ejt a buzgalom előírása szerint és balzsamot csepegtet a szeretet szabad kiadásában; büntet, mert büntetnie kell és gyógyít, mert gyógyíthat; éppen akkor szeret a legjobban, amikor a legszigorúbbnak látszik és azt öleli át a leggyöngédebben, akivel látszólag nyersen bánik? . . . A mi Üdvözítőnkért és Urunkért, Krisztusért, ki feláldozta drága életét értünk és most saját vérével táplál, a lelkek érdekében, akiket megváltott és akiket a világ

hamis és szívtelen kegyességgel tudatlanságban és bűnben akar tartani, nem tartóztathatjuk magunkat.

Jewish zeal, a pattern to christians, 1934. június 8.;
Par. and pl. serm. III.: 13

Szent Péter kivonta kardját, hogy hirtelen közbelépésével végrehajtsa azt a (szerinte) jó tettet, mit a szíve diktált: Urunk kiszabadítását. És éppen ezért utasította őt rendre Üdvözítőnk, ki Pilátusnak szemtől szembe kijelentette, hogy az ő országa „nem e világról való, különben harcra kelnének szolgái” (Jn. 18:36) A keresztény buzgalom ezért mindig tudatában van annak, hogy a Gonoszság Titka tart mindaddig, míg a nagy Bosszúálló egyszersmindenkorra meg nem oldja. Lemond minden reményről, hogy az Úr jövetelét siettesse, minden kívánságról, hogy munkájába beavatkozzék. Nem sző hiú álmodat, hogy a világ valóban megtér az Istenhez, mégha az emberek külsőleg talán el is ismerik, mert tudja, hogy „a világ gonoszságban fetreng”. (I. Jn. 5:19) Nem menekül erőszakos módszerekhez, hogy Krisztus igazságát terjessze vagy megszilárdítsa. Nem hízeleg Szamáriának és nem köt vele szövetséget, hogy Szíriát le-

igázza; nem tesz idumeust királyává, mégha kész is ez templomát megszépíteni vagy befo-lyásos a világ uralkodóinál. Nem cselszövő, nem ismer pártokat, nem támaszkodik emberi segítségre. Nem vár semmi lényeges javulást vagy maradandó változást azoknak az értékes adományoknak tékozló használatától, amelyek ugyan mindig tiszták eredetükben, de mindig beszennyeződnek emberi kéz használatában. Isten akarata szerint cselekszik, minden időben, bármiként jöjjön, merészen és haladéktalanul, – de minden cselekedetet mint számára kielégítő szolgálatot önmagában értékeli és Isten paran-csát túllépve nem szövögeti őket egymásba valóságos rendszerré. Röviden mondva: a ke-resztény buzgalom nem számító.

Christian zeal. 1834 végén. Uo. II.: 31.

KERESZTÉNY TISZTELET

*„Szolgáljatok az Úrnak félelemmel s örvendezéssel, és hódoljatok neki rettegéssel.”
(Zsolt. 2 : 11)*

A keresztény életében a félelemnek és szeretetnek együtt kell járnia . . .

A mennyben a félelem felolvad a szeretetben, e világban azonban a félelemnek együtt kell járnia a szeretettel. Senki sem szeretheti Istent igazán anélkül, hogy ne félné Őt, – bár félik és mégsem szeretik Őt egyesek. Önhitt emberek, kik nem ismerik sem a saját szívüket, sem okot nem látnak az önmagukkal való elégedetlenségre, nem félik az Istent s a maguk merész szabadságát Iránta való szeretetnek tekintik. Óvatos bűnösök félik, de nem tudják szeretni Őt. A Neki való odaadás azonban félelemből és szeretetből áll. Mi emberek az egymáshoz való szokásos hajlandóságunkkal tudjuk ezt magunknak érthetővé tenni. Senki sem szerethet igazán valakit, ha nem érez bizonyos tiszteletet iránta. Ha barátok a szeretetben e belső távolságot átlépik, akkor együtt maradhatnak ugyan még egy ideig, a lelki egy-

ség köteléke azonban megszakadt. A kölcsönös tisztelet teszi a barátságot tartóssá. Így van ez alárendeltek és feljebbvalók viszonyában is. A félelemnek a szeretet előtt kell járnia. Ameddig a tekintély képviselője nem mutatja meg, hogy van tekintélye s hogy élni tud vele, kíméletes jósága nem fog igazán érvényesülni, barátságossága gyengeségnek fog látszani. Megvetjük lassanként, amitől nem félünk, – és nem szeretethetjük, amit megvetünk. Így van ez vallási téren is. Nem érthetjük meg Krisztus könyörületességeit, míg hatalmát, fenségét, kifejezhetetlen szentségét és a mi méltatlanságunkat föl nem fogtuk; más szavakkal: félnünk kell Őt előbb. Nem mintha időbelileg a félelem jönne előbb s csak utána a szeretet, – a kettő többnyire együttjár. A félelmet enyhíti az Iránta való szeretet, és szeretetünk komollyá válik a Tőle való félelem által. Így vonz Ő magához minket fenyegetéseinek ijedelme közepette is felbátorító hangjával. Miként az ifjú törvénytudót, szeret minket, mégis szigorúan szól hozzánk s a különböző érzelmeket szeretettel övezve egybehangolja Iránta. Elrejti magát előttünk és mégis hív magához, hogy Sámuelként halljuk meg a hangját és hívén remegve közeledjünk Hozzá. Ez különösnek tűnhetik fel

annak, aki nem tanulmányozza az Írást és nem tudja, mi az Isten komoly keresése. De ugyanúgy, amiként idegenül hat ez a lelkiállapot erre, kimondhatatlan, mindent felülmúló öröm annak, aki részesül benne. Az ilyen sajátságosan egybehangolt keserűség és édesség az isteni igazság maradandó megérzését hagyja a lélekben és megnyugtatja. Nem oly fanyarú, hogy kellemetlen lenne és nem ízetlen édeskészség, ami az érzelem tobzódásává fajul és unalmat szül, ha minden napossá lesz. Ilyen a lelkiismeret érzése is, az Isten első adománya; mily kínokkal teljes! mégis ki akarna nélküle lenni? „Levegőért szájamat megnyitom, parancsaid után kíváncsokom.” (Zsolt. 118:131) Ezt mondja Dávid róla. Ír valamit Ezekiel erről az érzésről, amikor „felemelte őt a lélek és elragadta, és elment keserűséggel lelke felindulásában, de az Úr keze vele volt és megerősítette őt.” (3:14).

... Manapság, mint maguk elismerik önmagukról, sokan hüvös, közönyös, világias beállítottságúak. Megvetően gondolkoznak az Isten szolgáliról, szentségeiről és imádásáról; könnyedén veszik az Isten szavát, ritkán olvassák és sohasem elmélkednek komolyan róla. Lebecsülnek minden határozott vallásos hitvallást, maguk után ítélnék meg másokat és ha lelkiis-

meretes életmódot látnak, alantas indítóokokkal magyarázzák. Így hitetlenek a szívükben, ha formálisan talán nem is azok és megkísérlik ugyan a maguk hitetlenségét azzal palástolni, mintha csak az egyik vagy másik vallásos tant vagy rendelkezést kifogásolnák, de ha véletlenül kísértéses idő jön, amikor bántatlanul mutathatják olyannak magukat, mint amilyenek ténylegesen, akkor (többnyire váratlanul) félredobják keresztény hitvallásukat és a gúnyolódó világhoz csatlakoznak.

Miként kell keresztényeknek a maguk részéről az ilyen érzéketlen emberekkel bánni? Urunk példáját kell követniök. . . . Ő „tettben és igazságban” nyilvánította ki szeretetét irántunk és szolgáló szóval magyarázzák. De éppen, mert szeretete oly túláradó, hálás érzülettel mély tiszteletet kell tanulnunk iránta. Ne iparkodjunk, ha szabad így mondanom, a jóságából hasznat húzni vagy a ránk bízott hatalommal visszaélni. Nem szabad soha túlbuzgósággal rácrőszakolni az igazságot olyanokra, akik nem használják fel azt, ami már megvan nekik. Tiszteletlenséget szerez ez Krisztusnak s ugyanakkor árt, a helyett hogy használna, megvetőjének. Annyit jelent, mint „gyöngyöket sertések elődobni”. (Mt. 7:6) Fel kell használnunk minden

alkalmat, hogy használjunk az embereknek, de óvakodnunk kell attól, hogy sokat akarjunk egyszerre. Mértékkel és alkalmas időben kell az Írás tanításait feltárnunk, a szerint, amint vállalni tudják. Ne kívánjunk mindent egyszerre mondani, inkább legyünk vele tartózkodók a világ előtt. Ritkán ereszkedjünk szóharcba vagy vitába, mert a szent igazságok megalázását jelentí, ha közönséges vitatkozás tárgyává tesszük őket. Ilyen magatartásra tanít már a szokásos illendőség. Ki beszélne tartózkodás nélkül megbecsült barátjáról oly emberek előtt, kik nem értékelik az illetőt? Ki hihetné, hogy pár szóval legyőzheti közönyüket vele szemben? Vagy ki kívánhatna elhamarkodottan beszélni róla, ha hallgatói nem kívánják őt megkedvelni?

Kerüljünk inkább minden megfontolatlan beszédet, *tetteink* által ründököltessük helyette „világosságunkat az emberek előtt!” (Mt. 5:16) Ez biztonságos eljárás. Ha igazságosak és könyörületesek vagyunk, igazat beszélünk, a bűnnek ellenállunk, az Egyháznak engedelmeskedünk és így dicsőítjük az Istent, akkor semmi tiszteletlenség sem történhetik.

Christian reverence. 1831. május 8.; Par. and pl. serm. I.: 23.

KERESZTÉNY FELEMELKEDETTSÉG

... A keresztény egyház lelkülete magasztos és mennyei, nemes, fejedelmi, nyugodt és zavartalan. Mert a Szentlélekistenben osztozó szív állapota, aki velünk van, hogy erősítsen minket, természetünk fölé emeljen, mintegy kiegyenestse tagjainkat és angyalszárnyakat adjon, hogy felemelkedjünk velük a menny felé, – aki birtokába vett bennünket és bennünk lakozik s ügynökeivé és eszközeivé, sőt bizonyos mértékben meghitt barátaivá és tanácsadóivá tesz minket, ameddig felfogjuk, hogy „mi a szélesség és hosszúság, a magasság és a mélység, és megismerjük Krisztus szeretetét, mely meghaladja a megismerést, s betelünk az Istennek egész teljességével.” (Ef. 3:18–19) Vallásos emberek, tudva azt, hogy mily nagy dolgok történtek értük, kényszerülnek e tudat következtében lélekben felemelkedni. Tudjuk, hogy a hatalom és felelősség már evilági dolgokban is mennyire megváltoztatja az embereket. Komolyabbakká, éberebbekké, körültekintőbbekké, az élet valóságai iránt erősebb érzékűekké, határozottabbakká válnak; félnek hibák elkövetésétől, mégis többet mernek, mert a szabad elhatározás és

hatalom tudatában vannak és nagy sikerekre van lehetőségük. És így a keresztény, amikor megértette kiváltságait, már egészen természetes úton, a reá szálló mennyei kegyelem hatásáról nem is szólva, kényszerül szinte gyermekből felnőtté érni. Mennél jobban ismeri és félti a reabízott adományokat, annál nagyobb tisztelettel van önmaga iránt, mint aki felelős értük.

Mélyedjünk el a szavakba, melyekkel Urunk és apostolai ez adományt leírják: „Ha valaki szeret engem, – mondja Krisztus, – az én beszédemet megtartja; és Atyám is szeretni fogja őt, és hozzája megyünk, és lakóhelyet szerzünk nála.” (Jn. 14:23) Ugyanezt fejezik ki Szent Pál szavai: „Ti az élő Isten temploma vagytok, miként Isten mondja: Mert köztük fogok lakni és közöttük járni.” (II. Kor. 6:16) „Vagy nem tudjátok-e, hogy tagjaitok a Szentléleknek temploma, ki bennetek vagyon, kit az Istentől vetetek, és nem vagytok a magatokéi.” (I. Kor. 6:19) És Szent János ezt mondja: „Bárki vallja, hogy Jézus az Isten Fia, abban az Isten marad, és ő az Istenben.” (I. 4:15) Nem világos-e, hogy egy ilyen, e szavakkal kinyilvánított tanítás rendkívüli módon önmaga fölé emeli a keresztényt, és a nélkül, hogy kárára lenne, – sőt, éppen míg növeli az alázatosságát, minden földi

dolgot kicsinynek és csekély értékűnek vagy jelentőségűnek fog vele éreztetni és megőrzi őt a lelki megrendülésektől, amiket a földi dolgok természetsszerűen okoznának?

... A keresztények tulajdonsága, hogy mint a világosság gyermekei világosságban járjanak és emelkedett lelkűek legyenek, mint akik várnak az Úrra, ki elment, hogy újra visszatérhesen hozzájuk.

Ugyanezért vannak rá hivatva a keresztények, hogy jelentéktelen dolgoknak tekintsék az emberek szokásos törekvéseit: – a gazdagságot, fényűzést, előkelőséget, népszerűséget és hatalmat. Az ezekkel való nemtörődés volt az, ami miatt az első időkben a közömbösség vádjával illették őket. Pogány ellenfeleiknek igazuk volt; érzéketlenek és közömbösek voltak a földi dolgokkal szemben. Ha útjukba kerültek e világ javai, nem voltak kötelezve visszautasításukra, másokat sem akadályoztak vallásos használatukban; de hiúságoknak tekintették, gyermeki játékszereknek, amikkel komoly emberek nem törődnek. Sőt Szent Pál ugyanilyen érzelmeket árul el általában földi hivatásaink és állapotainkkal szemben. Miután beszél róluk, mintegy türelmetlenkedve a sok szó miatt, hirtelen fél-

beszakítja: „Azt mondom tehát, testvérek: – kiált fel – Az idő rövid.” (I. Kor. 7:29)

Az élet viszontagságai is egyre kevésbé és kevésbé érintik a keresztényt, amint saját valódi boldogságának a meglátása a Lélek adománya folytán feltárul előtte; és, hogy a legvégső esetet vegyük, mégha üldöznék is, jól tudja, hogy amint a vértanúk és hitvallók gyakran megmutatták, az Isten benső jelenléte által nagyobb azoknál, mint akiknek egy időre hatalmuk van fölötte.

És hasonlóképpen nyugodt és összeszedett lesz minden körülmények között; könnyen fogadja a sérelmeket és elfelejti egyszerűen azért, mert semmibe veszi őket. Rettenthetetlen lesz, mert jobban féli az Istent, mint az embereket; erős lesz a hitben és állhatatos, „mintegy látva a Láthatatlant” (Zsid. 11:27); nem türelmetlen, mert nem akaratos; nem csalódik, mert nem vár semmit; nem aggódik, mert nem fél; nem kápráztatják el dolgok, mert nem becsvágyó; meg sem vesztegethető, mert nincsenek vágyai.

És említsük meg továbbá másrészt, hogy mindez a most leírt lelkinagyságot jelentő tulajdonság, mely más vallásokban büszkeséggé fajul, az Evangéliumban összefér, – sőt, mi

több, bensőségescen egyesül – a legmélyebb alá-
zatossággal . . .

. . . A keresztény önbecsülése nem személyét
illető és önös érzés, hanem inkább a megláto-
gatására leereszkedett Isteni Mester iránti igaz
áhítat és tisztelet forrása. Nem cselekszik meg-
gondolatlanul, hanem tartózkodóan és félelem-
mel telten, mert tudja, hogy az Isten szeme rajta,
az Isten keze fölötte és az Isten hangja benne
van. Arra emlékezve cselekszik, hogy Minden-
tudó Vezetője egyúttal jövőendő Bírāja is, és mi-
közben sugall neki valamit, fel is jegyzi köny-
vébe, hogy miként válaszol jó sugallataira. A
múlt gyengeségével és vétkével megterhelt em-
lékezettel és annak a tudatában cselekszik, hogy
a korábbi években elkövetett tettei miatt sok-
kal több a sírni és bánkódni, mint az örven-
dezni valója. Igen, bizonyosan van nem egy
gyógyítani való sebe, nem egy ápolásra szoruló
sérülése, nem egy Lázárhoz hasonló fekélye,
nem egy tartós gyengesége, nem egy jövőendő
veszedelmet jelző rossz előjele. Más dolog nem
bízni a világban és más dolog az önbizalom.

Christian nobleness, 1831. május 22.; Sermon on Subj.
of the Day: 11.

AZ ÁHÍTATOS LÉLEK

... A vallásos ember ugyanabban a mértékben, miként az engedelmesség egyre könnyebbé válik neki, kétségtelenül egyre öntudatlanabbul fogja a kötelességét teljesíteni. Természetes lesz neki, hogy engedelmeskedjék és ezért természetesen fogja tenni, vagyis megerőltetés és fontolgatás nélkül. Nehézségekkel járó dolgokat meg kell előbb fontolnunk, mielőtt meg tesszük. Ha azonban meggyőztük a bensőnket bizonyos dologról, nem gondolunk többé kötelességre, miközben engedelmeskedünk, amint nem gondolunk járásunkra, amikor járunk, vagy egy művészet mesterségbeli szabályaira, ha tökéletesen elsajátítottuk. Az egyes különálló hitgyakorlatoknak csak addig van jelentőségük a számunkra, amíg ingatagok vagyunk. Ha már szilárd a hitünk, akkor, (hogy úgy mondjuk,) egyetlen egész napra kiterjedő hitgyakorlat lesz az életünk, amint egész napi munkánk is már csak egyetlen engedelmességi cselekedet. Nincs ekkor már szó hitünk kiméricskéltszétosztásáról egyes tetteinkre. Akaratunk feloldódik az isteni akaratban. Ez az állhatatos keresztény igazi kiváltsága; s ezzel összehasonlítva csak szegé-

nyes módja az Isten szolgálatának valamely cselekedet előtt arra gondolni, hogy „ha ezt nem teszem, akkor kockáztatom üdvösségem, ha teszem, reményem van az örök életre”, – *összehasonlítva* szegényes út; mert a legjobb, sőt egyedüli útja a bűnösöknek, mint amilyenek mi is vagyunk, ezzel *kezdeni meg* az Isten szolgálatát. Olyan mértékben azonban, ahogy a kegyelemben növekszünk, elvetjük a gyermekes dolgokat s utána egyenesen tudunk állni, mint a felnőttek, gyermekkorunk szükséges támaszai és segítő eszközei nélkül. Az az Isten szolgálatának nemes módja, ha a nélkül tesszük a jót, hogy gondolnánk rá, számítás és okoskodás nélkül, a jó iránti szeretetből és a rossz gyűlöletéből; – mindazonáltal óvatosan; virrasztva és imádkozva, de oly nagylelkűen, hogy hirtelen kérdésre, miért cselekszünk így, csak azt tudnánk válaszolni: „azért, mert így szoktuk” vagy „mert Krisztus így cselekedett”; oly önkénytelenül, hogy nem annyira azt tudjuk, hogy helyesen cselekszünk, hanem inkább azt, hogy *nem* helytelenül; úgy gondolom, inkább a bűntől való ösztönös félelemből, mint engedelmisségünk *forrásának* gondos mérlegelésével. Innét van, hogy a legjobb emberek a legalázatosabbak is mindig; egyéb okokon kívül főként azért, mert szo-

kásukká vált, hogy vallásosak legyenek. Meglepnek *másokat*, de nem önmagukat, meglepnek másokat önmagukról való nyugodt és őszinte gondolkodásukkal. A lelki nagyságot az jelenti, ha „az egyszerűség oly királyi szívével” rendelkezünk, mint amilyenről Dávid beszél. Az átlagos emberek távol látják az Istent; abbeli törekvésükben, hogy vallásosak legyenek, ügyetlenségig igazodnak egy távoli fényhez, melynek útját ki kell kutatniok és számítaniok. A régi gyakorlott kereszténynek, ki Isten kegyelméből közelebb jutott Isten színehez, az Isten választottjának, kiben a Szentlélek lakozik, nem kell kívül kutatnia az Isten nyomdokai után; neki a benne lakozó Isten adja az indítékot és csak ösztönzését kell követnie. Nem mondom, hogy van olyan ember, aki egészen ilyen, mert ez már angyali élet. A lélek ilyen állapotára törekszik azonban a buzgó imádság és virrasztás.

... Ahhoz, hogy keresztények legyünk, bizonyosan nem elegendő csak olyannak lenni, amilyennek Krisztus nélkül is kötelezve vagyunk és lennünk kell, – nem elegendő jó pogányoknál nem jobbaknak lennünk; nem elegendő valami szűkös mértékkel igaznak, becsületesnek, mértékletesnek és vallásosnak lennünk. Bizonyos, hogy igaznak, becsületesnek, mértékletes-

nek és vallásosnak kell lennünk, mielőtt a keresztény kegyelmi magaslatokra feljuthatunk; s annak, hogy az Isten országának a teljességét befogadhassuk, legalább is a rendes útja az, hogy az igazságban és más erényekben gyakorlottak legyünk. És kétségtelen, ha valaki lenézi azokat, akik megkísérlik gyakorolni ezeket (lelkiismeretes emberekre gondolok, akik mindazonáltal mégsem látják tisztán és nem fogadják örömmel az Evangélium rendszerét) és semmibevéve becsmérőleg „pusztán erénycs embereknek” nevezzi őket, az ilyen ember nem tudja, hogy milyen lélek rejtőzik mögötte és legjobban tenné, ha ügyelne rá, hogy hogyan beszél az Isten kifürkészhetetlen Lelkének működése ellen. Nem akarom megfélemlíteni ezeket a tökéletlen keresztényeket, csak útba igazítani őket, megnyitni a lelküket az előttük álló munka nagyságának, lerombolni az Evangélium hozzájuk jutott meddő és világi szemléletét, inteni őket, hogy nem szabad sohasem megelégedetteknek lenniük önmagukkal vagy megállni és elernyedni erőfeszítésükben, hanem törekedniök kell a *tökéletességre*, figyelmeztetni akarom őket, hogy mindaddig, míg nem váltak sokkal többé, mint amilyenek jelenleg: az Isten országát beszéddel fogadták és nem erővel (I. Kor.

4:20), hogy nem áhítatos emberek és nem érezhetik kellemesnek Krisztus jelenlétét a lelkükben. Akinek több adatott, attól több kívántatik.

Mi az, aminek híjával vannak? Az Írás pár helyével magyarázom meg. Szent Pál ezeket mondja: „Tehát mindaz, aki Krisztusban van, új teremtmény: a régiek elmúltak, íme minden újjá lett.” (II. Kor. 5:17) „Amit pedig most testben élek, az Isten Fiában való hitben élem, ki szeretett engem és önmagát adta értem.” (Gal. 2:20) „Krisztus szeretete sürget minket.” (II. Kor. 5:14) „Vegyétek tehát magatokra, mint az Istennek szent és kedves választottjai, az irgalom indulatát, a jóságot, az alázatosságot, a szelídséget és a béketűrést; szenvedjétek el egymást és bocsássatok meg egymásnak, ha egyiknek panasza van a másik ellen. Amiképp az Úr is megbocsátott nektek, éppúgy ti is. Mindezek fölött pedig szeretetetek legyen, mert ez a tökéletességnek köteléke. S Krisztus békéje, melyre hivatottak vagytok egy testben, diadalmaskodjék a szívetekben. Legyetek hálásak. Krisztus igéje lakjék bennetek gazdagon minden bölcsességgel.” (Kol. 3:12–16.) „Az Isten elküldé Fiának Lelkét szívetekbe.” (Gal. 4:6) Végül hallgassuk meg Üdvözítőnk saját emlékeztetre

méltó szavait: „Ha valaki utánam akar jönni, tagadja meg magát, vegye föl keresztjét mindennap, és kövessen engem.” (Lk. 9:23) Nos, az világos, hogy ez egészen más módja a kötelességtudásnak, mint amire a természetes ész és lelkiismeret tanít minket; – más, *nem a természetben, hanem rendkívülisége és sajátossága által*. Ez sokkal több a becsületességnél, igazságosságnál, mértékletességnél; és ez jelenti a keresztényt. Figyeljük meg, milyen tekintetben különbözik ez attól az alacsonyabbrendű vallássosságtól, amit az Evangélium szellemébe való behatolás nélkül is elérhetünk. Mindenekelőtt a hitében; mert nem egyszerűen az Istenben, hanem a Krisztusban kinyilvánult Istenben hisz, az Ő tulajdon szavaihoz képest: „Higgyetek az Istenben, énbennem is higgyetek.” (Jn. 14:1) Azután imádnunk kell Krisztust, mint Urunkat és Mesterünket és szeretnünk őt, mint legkegyelmesebb Megváltónkat. Mélyen tudatában kell lennünk bűneink súlyának, és a nehézségnek, hogy az eget elnyerjük; az Ő jelenlétében kell élnünk, keresztjét és szenvedését naponta szemünk előtt tartanunk, szent parancsaira gondolnunk, bűnnélküli életét például vennünk. Lelkének kegyelmi segítségével élnünk, hogy valóban és igazán az Atyának, Fiúnak és Szent-

léleknek szolgáljunk, kiknek nevében megkeresztelték bennünket. Továbbá nemes, a rendesnél szigorúbb életmódot kell Érette célunkul tűznünk, Őt félve megszentelésünkön dolgoznunk, bűneinket kiirtanunk, egész lelkünkön uralkodnunk és magunkat törvénye igájába hajtánunk, megengedett dolgokat is megvonnunk magunktól, hogy tetszését elnyerjük, mély alázatosságot és túláradó soha el nem fogyó szeretetet gyakorolnunk, vagyonunkból az Isten és felebaráti szeretet céljára sokat áldoznunk, a vallástalan embereket rosszalnunk és kerülnünk. Ez jelenti a keresztényt.

The spiritual mind, 1831. dec. 25; Par. and pl. serm. I.: 6.

Nem lehet valójában vallásos az egyik órában az ember és nem vallásos a következőben. Ugyanílyen joggal mondhatnánk, hogy lehet jó egészségű az egyik órában és rossz egészségű a következőben. Az az ember, aki vallásos: vallásos reggel, délben és éjjel: vallásossága egy bizonyos jellemző vonása, forma, melybe gondolatai, szavai és tettei beleöntődnek, mind egy és ugyanazon egész részeit alkotva. Istent látja minden dologban, minden cselekvését az Isten

által neki kinyilvánított szellemi célok felé irányítja; a nap minden cseményét, minden eshetőségét, minden vele találkozó személyt, minden hallott újságot az Isten akaratának mértékadása szerint ítél meg. És arról, aki így tesz, csaknem betűszerinti értelemben mondható, hogy szünet nélkül imádkozik, mert az Isten színe előtt tudva magát az ima és dicséret, az alázatos hitvallás és örvendező bizalom benső hangján állandóan áhítatosan szól Ahhoz, kit mindig maga előtt lát.

... Az ilyen vallásos hódolat valami bennünk lakozó szellem, melynek kiterjed a hatása a lélek minden rezdülésére és amint az egészséges és erős emberek kimutatják az egészségüket és erejüket minden tettükben (nem egyformán ugyan minden dologban, hanem némely dologban jobban, mint másokban, mert nem kívánja meg minden cselekvés ennek az egészségnek vagy erőnek a meglétét vagy nem mutat rá arra, mindazonáltal a járásukban, hangjukban, testállásukban és tekintetükben még ekkor is kitűnik a testi erejük), ugyanúgy az igazán egészséges és erős lelkiúeknek tiszta, komoly és mély hitük van Abban, akiben vannak, s minden tettükben, sőt (mint Szent Pál mondja)

még akkor is, ha „esznek vagy isznak” (I. Kor. 10:31) az Isten színe előtt élnek. . . .

. . . Az Isten Krisztus által mindnyájunknak, még a kisgyermekeknek is megbízható ígéreteket tett és jövődönk megváltozott. Nemcsak a jövődő boldogság ígétét adta, hanem Szentlelke által egyúttal itt e világban is új elvet, új lelki életet, miként mondják, a lélek életét oltja belénk. Szent Pál megmondja, hogy „az Isten életre keltett minket”, *élökké* tett „Krisztussal együtt, . . . és vele együtt feltámasztott” a bűn halálából „és Krisztus Jézussal együtt az égiek közé helyezett el.” (Ef. 2: 5-6) Azt, hogy miként kelti most az Isten életre a lelkünket, nem tudjuk, amint éppoly kevésbé tudjuk, hogy miként kelti életre a testünket. Lelki „életünk (mint Szent Pál mondja) el van *rejtve* Krisztussal az Istenben.” (Kol. 3:3) De amint testi életünk felfedi magát tevékenysége által, ugyanúgy feltárul bennünk a Szentlélek jelenléte a lelki tevékenység által. És ez a tevékenység a szakadatlan ima szelme. Az ima az a lelki élet számára, ami az ütőér verése és a lélegzet vétele a test élete számára. . . . A lelki élet minéműsége, illetőleg természeté az ima állandó tevékenységében nyilvánul meg, abból áll.

... Szent Pál ezt írja a galatáknak: „Az életet, amit most testben élek (vagyis az új lelki életet) az Isten Fiában való hitben élem, ki szeretett engem.” (2:20) Mert mi a hit, kérdelem, ha nem az állandó Istenre figyelés és gondolás Reá? ... Ugyanebben a levélben megmondja utóbb, hogy semmi sem használ, „csak a hit, mely szeretet által munkálkodik.” (5:6) ... Semmiképp sem tételezhetjük fel, amint hajlamosak vagyunk tunyaságból feltételezni, hogy a keresztségben nyert kegyelmi adomány pusztán külső kiváltság, pusztán külső bűnbocsánat, amelynek a szívhez semmi köze; vagy valami a lélekre ütött pusztá jel, mely mintegy szín vagy pecsét által megkülönbözteti ugyan az újjá nem született lélektől, de nincs egybekötve a keresztyén gondolataival, érzületével és szívével. Ez durva és hamis felfogás az Isten által Krisztusban nekünk adott kegyelem természetéről. Mert a Szentlélekből való újjászületés valami mennyei módon rezdülésbe hozza a lelket: jó gondolatokat és vágyakat ad, megvilágosít és megtisztít és készíti az Isten keresésére. Egy szóval (mint mondtam) lelki *életet* ad, kinyitja lelkünk szemét, úgyhogy elkezdjük mindenben az Istent látni a hit által és állandó kapcsolatban maradunk vele az ima által. ...

Így az igazi keresztény áthatol e világ fátylán és a másvilágot látja. Érintkezésben van vele, úgy fordul az Istenhez, mint a gyermek fordul a szüleihez, mintegy világosan látja Őt és valami hamisítatlan bizalommal; mély tisztelettel s ájtatos félelemmel és hódolattal fordul ugyan felé, de mégis bizonyossággal és határozottsággal, mint Szent Pál mondja: „Tudom, kinek hittem.” (II. Tim. 1:12) Előre látva a jövőendő ítéletet, mely megfontoltá teszi és bízva a jelen kegyelemben, mely felderíti.

Mental prayer, 1829. dec. 13; Par. and pl. serm. VII.: 15.

LELKI NYUGALOM

„Ne legyetek semmiben sem aggodalmaskodók” (Fil. 4:6), mondja Szent Pál, „minden aggodalmatokat öreá bízván”, mondja Szent Péter (I. 5:7), vagy amint az Úr maga mondja: „Ne aggódjatok a holnapért; a holnap nap majd gondoskodik magáról” (Mt. 6:34). Ez a lelkiállapot közvetlenül következik természet-szerűen abból a hitből, hogy „az Úr közel van”. Ki törődne valami mai veszteséggel vagy

nyereséggel, ha biztosan tudná, hogy Krisztus eljön holnap? Senki. Nos, az igazi keresztény úgy érez, miként akkor érezne, ha biztosan tudná, hogy Krisztus holnap eljön. Mert biztosan tudja, hogy Krisztus végül is eljön hozzá halálakor. Előre átéli hittel a halálát és éppen úgy tesz, mintha az a távoli nap, ha valóban távolinak lehet nevezni, már bekövetkezett és elmúlt volna. Előbb vagy utóbb jönni fog Krisztus újból, ez bizonyos: s ha egyszer már újból eljött, egészen mindegy, mennyi idő előzte meg újjrajövetelét. Bármeddig tartson is, vége lesz. Az ítélet ideje elérkezik előbb vagy utóbb és a keresztény valóban érzi elérkezését. Az idő nem játszik szerepet számításában, nem változtatja meg a dolgokról nézetét. Ha az emberek remélik terveik és szándékaik megvalósítását, akkor törődnek velük, ha tudják, hogy nem sikerülnek, akkor lemondanak róluk vagy közömbösekké válnak velük szemben.

Ugyanígy van ez a világ minden sejtelmével, szorongásával, bánatával, fájdalmával, bosszúságával. „Az idő rövid.” Helyesen emlékeztetnek gyakran arra, hogy megnyugtassák a lelkünket, ha valamire törekszünk vagy valami esemény nagyon kínoz és bosszant, hogy mit fogunk egy év múlva gondolni minderről?

Egészen világos, hogy az, ami most rendkívül izgat, egyáltalában nem fog azután már érdekelni. . . . Így lesz ez minden emberi reménykedéssel, félelemmel, örömmel, fájdalommal, lelkesedéssel, kudarccal, sikerrel, ha elérkezett az utolsó nap. Erejüket vesztik, olyanokká lesznek, mint a lakomai asztal hervadt virágai, nevetségessé válnak. Ha a halottas ágyon leszünk, mit fog az nekünk használni, hogy gazdagok, hatalmasak, szerencsések, tiszteltek vagy nagybefolyásúak voltunk? Akkor már minden hiúság lesz. Igen, a keresztény már most úgy gondolkozik a világról, ahogy végül mindenki fog gondolkozni róla. Mindent úgy tekint tehát, ahogy később fogja tekinteni, közömbös, szenvedély nélküli tekintettel. Se nem nagyon szomorú, se nem nagyon vidám az élet esetlegességeivel szemben, mert csak esetlegességek.

A keresztény másik ismertető jellemvonása az, amit bibliafordításunk szelídségnek mond. „Ismerje meg mindenki a szelídségeteket” (Fil. 4:5) vagy amint pontosabban lehetne visszaadni: meggondoltságtokat, tisztességeteket, méltányosságokat. Szent Pál a keresztény jellem egyik tulajdonságát látja abban, hogy az őszinteség, a szenvedély nélküliség, a másokkal szemben való gyöngédség hírében álljon. Valóság, hogy amint

valaki, és amilyen mértékben. Krisztus újrájövetelében hisz és saját sorsát földi jövevény sorsának ismeri fel, aki csak egy kis rövid időre vett itt szállást, ugyanolyan mértékben közönyösnek is érzi magát az emberi történések folyásával szemben. Inkább szemlélője, mint résztvevője, nem az ő számára való. Így azután képes ítélni és bíraskodni pártoskodás nélkül. . . . Akik határozottan érdeklődnek vagy az egyik vagy a másik irányban, nem lehetnek elfogulatlan megfigyelők vagy megvesztegethetetlen bírák. Már pártfelek, védelmezik az egyik irányt és támadják a másikat. Elfogultak azokkal szemben, akik felfogásuktól eltérnek vagy útjába állnak. Nem tudják őket elismerni, nem tudnak irántuk barátságosak lenni. A keresztény azonban nem merül el szenvedélyes várakozásokban s nem bánt sértően sem. Nemes, igazságos, megfontolt minden emberrel szemben, mert nincs kísértése, hogy más legyen. Nem erőszakos, nem ingerült, nem vakbuzgó, nem pártoskodó. Tudja, hogy Urának és Megváltójának győznie kell; tudja, hogy egy napon jönni fog az égből, senki sem tudhatja, mily hamar. Mivel tehát a véget, melybe minden beletorkollik, ismeri, nem aggodalmaskodik az oda vezető úton. . . . Tudja, hogy Krisztus harca végig tar-

tani fog, hogy Krisztus ügye a végén győzni fog, s Egyháza fennmarad mindaddig, míg újból eljön. Tudja, mi az igazság és mi a tévedés, hol a biztonság, s hol a veszély, s világos tudása képessé teszi rá, hogy engedményeket tegyen, nehézségeket elismerjen, a tévedővel szemben igazságos legyen, jóoldalait elismerje s megelégedjék azzal a nagyobb vagy kisebb segítséggel, amilyenben mások részesítik. Nem fél. A félelem az, ami az embereket vakbuzgókká, zsarnokokká és fanatikusakká teszi. A kereszténynek kiváltsága azonban, hogy amint mentes a várokozásoktól és félelmektől, a bizonytalanságtól és gyanakodástól, ugyanígy türelmes, mérsékelt, ítélőképes és pártatlan legyen, – olyannyira, hogy ez a megtisztult szelídség a világ szemében is sajátossága, „minden embernek ismeretes”.

Az öröm és vidámság, összhangban az Írás buzdításával szintén jellegzetességei neki: „Örüljete az Úrban mindig” (Fil. 4:4) És jellemzik ezek az aggodalom és félelem ellenére, amit az Utolsó Nap gondolata idéz fel benne. Az Írás ez éles ellentétek révén vezet rá egyes részei valódi értelmére. Ha pusztán arra tanítana, hogy féljünk, a szolgai félelmet és a bús kétségbeesést tévesen üdvös félelemnek gondolhatnánk; és ha pusztán csak örövendzni taní-

tana, talán a durva szabadosságot és bizalmaskodást tekintenénk tévesen örömnek. De mivel mindkettőre tanít: félni és örülni, már az első pillanatban rájövünk annyira, hogy sem az örömünk nem lehet tiszteletlen, sem a félelmünk kétségbeejtő, hogy bár mindkét érzelem megmarad, egyik sem az, ami önmagában lenne. Erre azonnal rájövünk ez ellentétnél. Nem mondom azt, hogy ezáltal egyáltalában könnyebb a különálló kötelességeket vonatkozásaikkal összeegyeztetni, ez további és magasabbrangú feladat; de magukat a kötelességeket mégis azonnal jobban felismerjük. . . . A félelem kötelezettsége csak tökélesíti örömünket. Egyedül az az öröm az igazi keresztény öröm, amelyet félelem éleszt és serkent, és józanná és áhítatossá tesz ezért.

Hogyan fér meg öröm és félelem együtt, szavakkal nem lehet megmagyarázni. Csak cselekvés és tett mutathatja meg, hogy miként. Kísérletjen meg valaki úgy félni és örülni, ahogyan Krisztus és apostolai tanítják neki és hamarosan megtanulja a mikéntet. De ha megtanulta, akkor is éppoly kevésbé lesz képes megmagyarázni, mint korábban, hogy miként egyesíti a kettőt. Következetlenné fog látszani és könnyen bebizonyítható, a vallástalan emberek elég-

tételére, hogy ugyanolyan következetlen, amilyennek az Írást mondják. Illik rá a látszólagos ellentét, amit az Írás tanít. Különféleképpen beteljesül ez a szentségben fejlettebb emberek esetében. A legellentétesebb hibákkal vádolják őket: büszkeséggel és póriassággal, túlságos egyszerűséggel és ravaszsággal, rendkívüli szigorúsággal és ugyanakkor túlságosan laza lelkiismerettel, visszavonultsággal és ezenkívül világiassággal. . . . Világias emberek vagy sekélyes vallásosságúak nem tudják megérteni és együgyűen bírálgatják őket, kiknek látszólagos következetlenségük csak a Szentírás tanításához hasonlít.

Végül a béke is osztályrésze az ilyen lelkületnek. „Az Istennek az a békéje, – mondja az Apostol, – amely meghalad minden értelmet, megőrzi szíveteket és elméteket Krisztus Jézusban” (Fil. 4:7). Sok dolog van az Evangéliumban, ami megijeszt, sok, ami nyugtalanít, sok, ami elragadtat, de a vége és eredménye mindcizeknek *béke*. . . . Az óceán mélye, a földet körülövező víz óriás birodalma éppoly nyugodt és csendes viharban, mint szélséksdben. Ilyen a szentéletű emberek lelke is. A béke forrása áradozik bennük megmérhetetlenül. És bár az idő esetlegességei látszatra nyugtalaníthatják

őket, a szívük mégsem nyugtalan. Az angyalok is örülnek a vezeklő bűnösnek és ezért feltehetjük, hogy búsulnak a töredelemnélküli bűnös miatt, – mégis ki mondhatná, hogy nem teljes a békességük? A Mindenható Isten maga is lecseszkedően bánkódásáról, haragjáról és öröméről beszél, – és mégis nem Ő-e a Változhatatlan? És hasonlóképpen, hogy az emberi dolgokat az istenivel összehasonlítsuk, . . . a kereszténynek mélységes, nyugodt, titkos békessége van, amelyet a világ nem lát. Hasonló valami magányos és árnyékos helyen fekvő forráshoz, nehezen közelíthető meg. Ideje nagyobb részében magában van és magányosság az igazi állapot. Akkor éli igazi életét, amikor magára és Istenére hagyatott. El tudja viselni önmagát, tud önmagában örülni, mert az Isten kegyelme benne, az Örök Vigasztaló jelenléte az, amiben örül. El tudja viselni, kellemesnek is érzi, hogy mindenkor önmagával van, – „akkor van kevésbé egyedül, amikor egyedül van.” Párnájára hajthatja fejét éjjel és megvallhatja túláradó szívvel Isten színe előtt, hogy nem hiányzik neki semmi, – hogy megelégtelt és bővelkedik, – hogy az Isten mindene és hogy semmi nincs, amit az Isten adhatna neki. Nagyobb háladatosságra, nagyobb szentségre, több mennybélire szüksége

van ugyan, de a gondolat, hogy többje is lehetne, nem aggodalom, hanem öröm diktálta gondolat. Nem zavarja a békéjét, hogy tudja, közelebb nőhetne az Istenhez. Ilyen a keresztény békéje, amikor egyszerű szívvel és a Keresztet szemlélve, Ahhoz szól és Annak ajánlja magát, akivel világos az éj, mint a nappal. . . .

Bár lenne a boldogságunk, hogy az évek haladtával egyik kegyelmet a másikhoz kapcsoljuk és lépésről-lépésre előbbre jussunk, nem hanyagolva el a kisebbet, miután a nagyobbat elértük, s nem törve magasabbra addig, mielőtt a kisebbet el nem értük. Az első kegyelem a hit, az utolsó a szeretet. Előbb van a buzgóság, azután jön a szerető egyszerűség. Előbb van a megalázkodás, utána jön a békesség, előbb van a szorgos igyekezet, utána jön a megnyugvás. Bár tanulnánk meg minden kegyelmet megérlelni magunkban, – félclemben és remegésben, virasztásban és bánkódásban: mert jön Krisztus; vidáman, hálásan, gondtalanul a jövőt illetően, mert eljön Krisztus!

Equanimity, 1839. dec. 22.; Par. and pl. serm. V.: 5.

ÉRTELMÜNK ÉS ÉRZELMEINK IGÁBA HAJTÁSA

*„Szolgásgba hajtunk minden értelmet
Krisztus iránt való engedelmességbe.” (II.
Kor. 10:5.)*

A vallásos emberek, bár vannak tehetségeik és bár tudnak róla, mégsem érzik azokat. . . . Tudhatják ugyan, hogy mik akár vallási, akár erkölcsi, akár más jelességeik, de nem érzik azokat oly eleven módon, hogy öntudatos érzésnek mondhatnánk. Nem vesznek róla a szívükben úgy tudomást, hogy gyümölcstözövé válnának. A sivár tudás szármalmas dolog, ha a tudásnak gyümölcstöznie kell, de jó, ha másképpen csak kísértést eredményezne. Ha az emberek valamely igazságot átélnek, akkor hatásos indítékká válik ez bennük és mind ítéletükben, mind magatartásukban számtalan következménnyel jár. Saját tehetségeink öntudatos érzése esetében is így van ez. Nemes gondolkodású emberek ismerik a maguk tehetségeit, de öntudatos érzés nélkül. Tudhatnak, ha vannak, bizonyos jelességeikről, tudhatnak jellembeli jótulajdonságaikról, képességeikről, tehetségeikről, de valamiképpen terméketlen ez a tudá-

suk, mely épp olyanak hagyja a lelküket, mint amilyen volt. És úgy látszik, hogy ez az, ami a szentéletű emberek jellemének oly csodálatos egyszerűséget kölcsönöz és annyira meglep másokat, hogy ellenmondónak és következetlenségnek látják és még kétszínűség jelének is gondolják, hogy ugyanazok a személyek oly sok ismeretet vallanak önmagukról és mégis oly keveset, – hogy oly sok dicséretet, oly nagy egyszerűséget, oly sok hódolatot el tudnak viselni a nélkül, hogy felfuvalkodottakká válnának, igényük lenne valamire vagy megvetnének másokat, hogy önmagukról oly mesterkéletlenül, oly sok természetességgel, oly gyermeki ártatlansággal tudnak beszélni.

... Azoknak az embereknek, akik elmerülnek szenvedélyeikbe, egészen másfajta a tudásuk, mint azoké, akik megtartóztatták magukat. És amikor ezzel összefüggő dologról beszélnek oly módon érznek róla, amiként mások nem tudnak érezni. Ugyanazokat a gondolatokat, amelyek kísértéssel teltek az előbbieknél, a szavakat, melyek kimondása kínos ezeknek s szígyenkezést és zavart kelt az arcukon, az ártatlanok általában minden veszély nélkül tudják kimondani és gondolni. Az angyalok egyszerű utálattal és csodálkozással, lealacsonyodás vagy

rejtett megindulás nélkül tudnak nézni a bűnre. És valami hasonló természetesség a szeplőteleknek és szentéletűek jutalma. A tisztátalant, aki nem tudja megérteni az ilyen lelkiületet, nagyon megzavarja, hogy miként tudnak oly gondolatok kimondásakor változatlanok maradni, amelyek neki nyomorúsággal és bűnnel terhelték.

... A keresztény jellem a számítás és értelem számára nehezen érthető szabály szerint alakul. Isteni indítéka és támasza van, ami az átlagember megérzései és bírálata fölé emelkedik. Pusztán világias alapon ítélve a kereszténynek önteltnek kellene lennie, mert adományokkal áldott, tapasztalásból kellene ismernie a rosszat, mert látja és beszél róla, méltatlankodnia kellene, mert tudatában van bántalmazásának, önérdek vezethetné, mert tudja, hogy ami helyes, hasznos is; ... kételkednie és haboznia kellene a hitében, mert nagyobb lehetne a bizonyítéka rá, nem kellene várnia Krisztus jövetelére, mert már oly régen késedelemeskedik, – de nincs így: lelke és szíve más anyagból van gyúrva. Ilyen és ezernyi más módon ki van téve a világ félreértésének, melynek nincsenek meg az ő érzékei s nem is tudja magát azokba beleélni. Nem tudja a keresztény maga sem czekeket megmagyarázni és minden emberrel, jó-

val és rosszal szemben érthetően megokolva védelmezni. Oly szabályhoz igazodik, amit mások nem ismernek, nem a saját bölcsességéhez vagy ítéletéhez, hanem Krisztus bölcsességéhez és a Lélek ítélőtehetségéhez, mi megadatott neki, – az igazság és kötelesség iránti azon benső átruházhatatlan érzékenység szerint, ami irányítója gondolkodásának, szeretetének, vágyainak, vonzalmainak és mindennek, ami benne lakozik, és ami rendíthetetlen kötelességtudásának folyománya. Ez az, ami egész életének és magatartásának annyira nem e világi jelleget ad, ami „ol van rejtve Krisztussal az Istenben”. Felemelkedett Krisztussal a magasba és ott „lakozik folytonosan szívével és lelkével”. Ennek következtében kényszerül fátyolt öltetni az arcára, megfoghatatlan a világ ítéletének és „mintegy torzalakká válik a tömegnek”, bár „bölcsebb, mint az agg” és „okosabb, mint tanítói, mert megtartja Isten parancsait.” Így „a lelki ember mindent megítél, de őt senki sem ítéli meg” (I. Kor. 2:15) és „legkisebb gondja, hogy ember mondjon fölöle ítéletet”, mert „aki megítéli őt, az Úr az.” (Uo. 4:3–4)

Subjection of the reason and feelings to the revealed word, 1840 dec. 13; Par. and pl. serm. VI.: 18.

Az az ember feloldozott, akinek a lelkiismeretét az Isten világítja meg, oly annyira, hogy természetszerűnek tekinti, miszerint minden gondolata, erkölcsi életének minden forrása, minden indítóoka, minden vágya ki van tárva a Mindenható Istennek. Nem mintha nem tudná, hogy mily sok tisztátalan és romlott van benne, de kívánja, hogy minden, ami benne van, mézítelenül álljon az Isten előtt. Hiszi, hogy így van, és még örül is a gondolatnak, hogy így van, a félelem és szégyen ellenére, hogy olyan, mint amilyen. Krisztust engedi egyedül a szíve szentélyébe. míg mások egy vagy más módon azt kívánják, hogy önmagukban legyenek, hogy legyen egy otthonuk, egy zuguk, egy ítélőszékük, egy királyi székük, egy saját személyük, hol nincs Isten, . . . hogy maguk lehessenek királyok és bírák és a Teremtő inkább csak olyan valaki, akivel alkudoznak és akihez, mint valami másodrangú félhez közeledünk és nem mint az igazabbhoz és jobbhoz, akinek csak esz-közeivé és szolgálivá kellene tenni magunkat.

Az Írás megmondja, hogy az Isten az Ige, aki meghalt értünk és föltámadt és ugyanekkor él a számunkra és megvált minket, „eleven és hatásos, és áthatóbb minden kétélű kardnál, és behat az elmének és léleknek, az ízeknek és

velőknek eloszlásaig, és megítéli a szív gondolatait és szándékait. És semmiféle teremtmény sem láthatatlan az ő színe előtt, sőt minden födetlen és nyílt az ő szeme előtt, aki előtt felelni fogunk.” (Zsid. 4:12–13) Az igaz keresztény már most valóságosan átérzi ezt és ezért az Isten Fiát emeli lelkiismerete trónjára, mint legfőbb tekintélynek átadja neki magát és nem vitázik vele. Nem okoskodik, hanem így szól: „Isten, Te látsz engem.” Érti, hogy az Isten sokkal közelebb van hozzá, semhogy érvelhetne, védekezhetne, mentegetőzhetne vagy kifogásokat engedhetne meg Vele szemben. Kötelességében nem a saját eszére, valami előre kifontolt okoskodásra, valami elvont elvre vagy valami szembeszökő tapasztalatra hivatkozik, hanem az Istenre, kit a hit szemével lát és akit bírójává tesz.

A Zsoltárok Könyve szakadatlanul utal erre az Istenben való mély, egyszerű, nyíltszívű bizalomra. „Uram, a szemed rajtam, te ismersz engemet, ismered minden álltom-ültömet, Távolról minden gondolatom érted. . . . A szó még el sem érte nyelvemet, íme, Uram, te mindenestül máris ismered.” (138:1–4) „Hozzád tapad a lelkeni, erősen tartasz jobbkezedben.” (62:9) „Kereslek szorgos-éberem.” (62:2) „Kezeidbe

ajánlom lelkemet, Uram, hűséges Istenem, megszabadítasz engemet.” (30:6) „Az Úrra bízad utadat, bízzál: jó végre viszi dolgodat, felkölti, mint a napfényt igazságodat, déli verőkép jusodat.” (36:5–6) „Te ellened vétkeztem egyedül, és gonoszat előtted cselekedtem.” (50:6) „Hallgasd meg, Uram, az igaz ügyet, halld meg könnyörgésem szavát, fogadd füledbe, imádságomat, mert ajkamon nincs csalfaság. Arcodról várom ítéletemet: mert szemed látja az igaz ügyet. Vizsgáld meg szívemet, fürkészd meg éjszaka, próbálj meg tűzzel engem, gonoszsgot nem fogsz találni bennem. Szájam nem vétkezett ember szokásaként.” (16:1–3) „Tanácsoddal nekem utat mutatsz, s a dicsőségbe majdan befogadsz. Mert mim van nekem kívüled az égben? s ha veled vagyok, nem kell a föld nekem. Testem, szívem bár szétenyésszen: Isten az én szívem sziklája és mindörökre osztályrészem.” (72:24–26)

Vagy fontoljuk meg egyúttal Szent János első levelének következő szakaszát: „Ha vádol minket szívünk, Isten nagyobb a szívünknel és tud mindent. Szeretteim! ha szívünk nem vádol minket, bizalmunk van Istenhez.” (3:20–21) És fontoljuk meg ezzel kapcsolatban a következőket ugyane levélből: „Az Isten világosság

és nincs benne semmi sötétség. Ha azt mondjuk, hogy közösségben vagyunk vele és sötétségben járunk, hazudunk és nem cselekszünk igazságot. . . . Ha megvalljuk bűneinket: ő hű és igazságos, hogy megbocsássa bűneinket és megtisztítson minket minden gonoszságtól.” (1:5-6) „A sötétség elmúlt és az igaz világosság már világít.” (2:8) „És hogy ő bennünk marad, azt a Lélekről tudjuk meg, melyet nekünk adott.” (3:24) „Aki hisz az Isten fiában, az önmagában bírja Isten bizonyosságát.” (5:10) És szintén ezzel kapcsolatban fontoljuk meg Szent Pál megállapítását, hogy „maga a Lélek tesz lelkünkkel együtt bizonyosságot, hogy az Istennek a fiai vagyunk.” (Róm. 8:16)

Sincerity and hypocrisy, 1838. dec. 16; Uo. V: 16.

ELKÜLÖNÜLTSGÜNK

Elkülönültnek lenni annyit jelent, mint mentesnek lenni minden földi köteléktől, ami a lelket a földhöz láncolja, semmi földitől sem függni, semmi múlandóra sem támaszkodni; annyit jelent, mint egyszerűen semmit sem aggodal-

maskodni a miatt, hogy mit gondolnak, mit beszélnek, vagy mit akarnak tenni velünk más emberek: azt jelenti, hogy elvégezzük mindennapi munkánkat, mert kötelességünk, amint a katonák mennek az ütközetbe, nem gondolva rá, hogy mi következik; jelenti azt, hogy tekintélyt, tiszteletet, nevet, nyugalmat, kellemes körülményeket, kényelmet, emberi vonzalmakat egyenesen semmire sem becsülünk, ha vallásos kötelességünk feláldozásukat kívánja. Azt jelenti, hogy ilyen alkalmakkor éppoly gondtalanul bánnunk az élet mindezen javaival, mint rendes körülmények között pl. a vízzel, figyelmetlenül és pazarul, – vagy amint szavainkkal idegeneket éppúgy, mint barátokat fukarkodás nélkül elárasztunk, – vagy ahogy lerázzuk a darazsakat, legyeket, szúnyogokat, ha háborgatnak, – minden lelkiismeretfurdalás nélkül, a nélkül, hogy haboznánk előtte és egy pillanatra is tördődnénk utána vele.

Rise and progress of universities, Ch. XI.; 1874; Historical sketches, III.: 1.

VIRASSZATOK!

Első jövetelét előre megmondta, mégis meglepte Egyházát, amikor eljött. Még sokkal inkább váratlanul fog másodszor jönni és meg fogja lepni az embereket, mert . . . éberségüket csak a hit és szeretet őrizetére hagyta.

Gondolkozzunk el tehát e nagyon komoly kérdésen, mely mindannyiunkat oly közelről érint. Mit jelent a kereszténység: virrasztani? Ő mondja: „*Résen legyetek* tehát, mert nem tudjátok, mikor jön meg a ház ura, este-c vagy éjfélkor, vagy kakasszóra vagy reggel, hogy mikor hirtelen eljövend, alva ne találjon benneteket. Amit pedig nektek mondom, mindenkinek mondom: *Ébren legyetek!*” (Mk. 13:35–37) És újból mondja: „Ha tudná a házigazda, mely órában jön a tolvaj, bizonyára *ébren* volna, és nem engedné házába betörni.” (Lk. 12:39) Más-hol is hasonlóképpen intenek mind Urunk, mind apostolai. Így például a tíz szűzről, az öt okos-ról és öt balgáról szóló példabeszédben, kikhez késlekedés után hirtelen érkezik meg a vőlegény és ötöt olaj nélkül talált. Ekkor ezt mondja Urunk: „*Ébren legyetek* tehát, mert nem tudjátok sem a napot, sem az órát, mikor az Emberfia jön.” (Mt. 25:13.) Ugyancsak Ő mondja: „Vi-

gyázatok hát magatokra, hogy el ne nehezedenek szíveitek tobzódásban és részegségben, és az élet gondjai között, és hirtelen meg ne lepjen ama nap. Mert tőr gyanánt fog az lecsapni mindazokra, kik az egész föld színén laknak. *Ébren legyetek* tehát, minden időben imádkozván, hogy méltók lehessetek mindazoktól, amik bekövetkezendők, megmenekülni, és az Embertia elé állani" (Lk. 21:34-36) Hasonló módon megkorholja Pétert: „Simon! alszol? nem bírtál *virrasztani* egy óráig?" (Mk. 14:37)

Hasonlóképpen ír Szent Pál levelében a rómaiaknak: „Már itt az óra, hogy felkeljünk az álomból. . . . Az éjtszaka előrehaladt, a nappal pedig elközelgett." (13:11-12) Ugyancsak ő írja: „*Vigyázatok*, legyetek állhatatosak a hitben, cselekedjete férfiasan és legyetek erősek." (I. Kor. 16:13) „Erősödjete meg az Úrban, az ő erejének a hatalmából. Öltsetek fel az Isten fegyverzetét, hogy megállhassatok az ördög cselvetései ellen; . . . hogy ellenállhassatok a gonosz napon, s megállhassatok, mert mindent megtettetek." (Ef. 6:10-13) „Ne is aludjunk tehát, mint a többiek, hanem legyünk *éberek* és józanok." (I. Thessz. 5:6) Hasonló módon ír Szt. Péter: „Közel van pedig mindennek a vége. Legyetek tehát okosak és *virrasszatok* imádsá-

gokban.” „Józanok legyetek és *vigyázzatok*, mert a ti ellenségetek, az ördög, mint ordító oroszlán körüljár, keresvén, akit elnyeljen.” (I. 4:7; 5:8) És Szt. János ezt írja: „Íme úgy jövök, mint a tolvaj. Boldog az aki *virraszt* és őrzi ruháját.” (Jel. 16:15) . . .

Azt gondolom, az az egyik alapvető vonás, amiben gyakorlatilag különböznek Isten igaz és tökéletes szolgálói az úgynevezett keresztények nagy tömegétől – . . . az igaz és állhatatos jellemek az állhatatlanoktól, hogy . . . az igaz keresztények, bárhol vannak is, virrasztanak, az állhatatlanok nem virrasztanak.

Mit jelent „virrasztani”? Úgy gondolom, így világítható meg: – Ismered a mindennapi életben azt az érzést, amikor egy barátira vársz, várod, hogy jön, és ő késlekedik? Tudod, mit jelent kellemetlen társaságban lenni és kívánni, bárcsak múlna már el az idő s ütne a szabadulás órája? Tudod, mit jelent az, szorongani valami miatt, ami várható, ami vagy bekövetkezik vagy nem? Vagy valami fontos esemény miatt feszültségben lenni, ami megdobogtatja a szívedet, ha eszedbe jut és ami reggel az első gondolatod? Tudod, mi az, távoli országban élő baráttól hírt várni s naponként izgalommal kérdezni, mit csinálhat most, jól van-e? Tudod, mi

az valakivel, aki veled van, úgy együttélni, hogy a szemed követi őt, hogy a lelkében olvasol, hogy tekintetének minden változását észreveszed, hogy kívánságait megelőződ, hogy mosolyogsz a mosolyával, hogy szomorú vagy szomorúságában, levert, ha gyötörve jár és vidám, ha sikere van? Virrasztani Krisztusért! Olyan érzés ez, mely hasonlít ezekhez, – már amennyire e világ érzelmei képesek a túlvilág árnyékát vetíteni.

Az virraszt Krisztusért, aki finomultán érzékeny, gerjedező és fogékony szellemű, aki éber, eleven, gyors, serény a keresésében és tiszteltében, aki Őt kutatja mindenben, ami történik és aki nem lenne meglepődve, sem megrémülve vagy összetörve, ha azt venné észre, hogy jön. És az virraszt Krisztussal, aki mialatt a jövőbe tekint, visszanéz a múltba és Megváltójának érette való nagy tetteit nem szemléli a nélkül, hogy ne gondolna rá, mit szenvedett érte. Az virraszt Krisztussal, aki Krisztus keresztjére és haláltusájára folytonosan gondol és a maga személyében megújítja, aki örömmel hordja a szomorúság köpenyét, amelyet Krisztus hordott, – és hátrahagyott, mikor az égbe szállt. Ezért a sugalmazott írók valahányszor kifejezést adnak leveleikben második jövetele utáni vágyó-

dásuknak, mindannyiszor gondolnak első jövetelére is és soha szemük elől nem vesztik keresztthalálát. Így ha Szt. Pál figyelmezteti a rómaiakat, hogy az utolsó napon „várjuk testünknek a megváltását” azt is mondja, „ha tudni illik *vele együtt szenvedünk*, hogy vele együtt meg is dicsőüljünk”. (8:23, 17) Ha a korintusiaknak „a mi Urunk Jézus Krisztus megjelenésének a várásáról” szól, akkor ezt is mondja: „mindig hordozzuk testünkön Jézus *halálát*, hogy Jézus élete is nyilvánvaló legyen testünkön”. (I. 1:7; II. 4:10) Ha a filippieknek „feltámadásának crejét” említi, rögtön hozzáteszi „*a részvételt a szenvedéseiben*, felvévén halála alakját”. (3:10) Amikor a kolosszeieket vigasztalja a reménnyel, hogy „amikor Krisztus megjelenik” ők is „megjelennek vele együtt a dicsőségben”, már kijelentette, hogy ő „*kiegészíti* testében azt, *ami hija van Krisztus szenvedéseinek* az ő teste, az egyház javára”. (3:4; 1:24) ...

Virrasztani tehát ezt jelenti: a jelenvalóktól elkülönülni és a láthatatlanban élni. Krisztusra gondolva élni: miként jött egykor s miként fog jönni újból. Vágyódni második jövele után, szerető és hálás emlékezéssel az elsőre.

Watching, 1837. dec. 3; Par. and pl. serm. IV.: 22.

Nemcsak hinnünk kell Benne, hanem várni is kell Rá, nemcsak remélni kell Őt, de virrasztani is érte, nemcsak szeretni kell Őt, de vágyódni is utána, nemcsak engedelmeskedni kell Neki, hanem fel is kell figyelni Rá, – figyelni komolyan jutalmunkra, aki Ő maga. Nemcsak a hit, a remény, a szeretet tárgyává kell Őt tennünk, hanem azt is kötelességünknek kell tekintenünk, hogy ne higgyünk a világnak, ne reménykedjünk a világban, ne szeressük a világot . . .

Azok virrasztanak és várnak az Úrra, akik finom és gyöngéd érzésűek Iránta való áhítatukban, emlékével táplálkoznak, szavain csüngnek, mosolyában élnek, keze alatt sarjadnak és nőnek. Buzgón keresik elismerését, kifinomult lélekkel eltalálják gondolatait, féltékenyek tisztelőtére. Őt látják minden dologban, Őt várják ennek az életnek minden eseményében és gondoljai között, minden bajában és céljában, sőt sejtelemmel telve örülnének és nem csalódottnak éreznék magukat, ha azt hallanák, hogy újra itt van . . .

Tudjuk, hogy alsóbbrendű lényeknek finom ösztöneik vannak, melyekkel megsejtik valaminek a jelenlétét, amit mi nem tudunk észlelni, mint a levegő változását, a föld gyenge rezgé-

sét, vagy természetes ellenségeiket, mikor még nem látják őket. Kedvetlenségükről vagy ijedelmükről tudjuk meg, hogy a közelükben van valami, ami a megérzésük tárgya és ami a maga saját létezésének a bizonyossága. Hasonlóképpen az állandó virrasztás és várás Krisztusra, – ami a prófétákban, apostolokban és a reáépült Egyházban nemzedékről nemzedékre megnyilvánul, – bizonyosság arra, hogy Ő nem álom vagy képzelődés, hanem valóság; más szóval, hogy él, hogy mindig élt – Ő, ki egykor a földön vándorolt, meghalt, eltűnt és megígérte, hogy újból eljön.

Waiting for Christ 1856. nov. 16.; Serm. on var. occ. 3.

Amint lehetséges Krisztus jövetelére várva virrasztani, ha a földies gondolkodás ellene szól is, ugyanúgy lehetséges földi kötelességekkel foglalkozni virrasztásunk ellenére is. Krisztus megmondotta, hogy amikor jön, ketten lesznek a mezőn, két asszony a malomban, „az egyik fölvetetik, a másik elhagyatik”. (Mt. 24:40) A jó és rossz egyformán foglalatoskodnak tehát és senkit se akadályozzon meg szívének szilárd Istenre irányulásában, ha földi dolgokkal foglala-

toskodva olyanokkal kerül össze, kiknek szíve a világhoz nőtt. Sőt még nagy terveket is szőhetünk, új vállalkozásokba bocsátkozhatunk, nagy munkákba foghatunk, amiket éppen csak meg tudunk kezdeni; gondoskodhatunk a jövőről és vállalkozásainkban egész évszázadokra számíthatunk – és mégis virrasztathatunk Krisztusra várva. Így kell valójában előre haladnunk s „kort és időt az Ő Atyja hatalmában” hagynunk. Bár-mikor jön, gyorsan fog félbeszakítani mindent; és amennyire tudjuk, erőfeszítéseink és megkezdett dolgaink, ha nem jutottak is tovább, éppoly szükségszerűleg benne vannak Gondviselés tervében, miként a legnagyobb siker lehetne. Biztos, hogy hirtelen fogja a világ folyását befejezni, amikor jön. Félbe fogja szakítani kiválasztottjai terveit és fáradozásait, bármik legyenek is és meg fogja nekik adni, amire kötelességszerű gondoskodásuk törekedett és mégsem ért el. . . . Minden, amit teszünk, ha van továbbiakra időnk vagy kevesebbire telik az időből, – ha befejezett a munkánk vagy befejezetlen: kedves lesz, ha Érte tettük. Így nincs semmi ellentmondás benne: virrasztani és mégis dolgozni. Mert munkálkodhatunk anélkül, hogy szívünkkel munkánkon csüngnénk. Akkor vétkezünk, ha kezünk munkáját istenítjük, ha annyira

szeretjük, hogy nem tudnánk elviselni megváltásunkat tőle. Hitünknek a jele, ha el tudunk viselni sikertelenséget csalódottság nélkül.

Subjection of the reason and feelings to the revealed word, 1840. dec. 13; Par. and pl. serm. VI.: 18.

FELTÁMADÁSUNK KRISZTUSSAL

Szent lelkek a maguk saját útján járnak. Ők feltámadnak Krisztussal s olyanok, mint azok az emberek, akik a hegyet megmászva már a hegycsúcson pihennek. Lábaik alatt minden zsi-vaj és zsibongás, köd és sötétség, de fenn a hegyormon csend van, oly nyugodt és derűs, oly tiszta és világos, oly ragyogó és mennyei, hogy úgy tűnik fel nekik, mintha odalent a világ zaja már nem is tombolna s árnyék és homály nem is lenne.

... Egyáltalában nem gondolom azonban, hogy vallásos lehetne valaki, aki kötelességeit a világban elhanyagolja. De a vallásos ember belső és igazi élete túl van azon a határon, amit mások látnak, vagyis mint az Írás mondja: „Az ő életük el van rejtve Krisztussal az Istenben”

(Kol. 3:3). Krisztus bizonyára maga is működik állandóan, miként Atyja működik s azt akarja, hogy mi is „dolgozzunk, míg nappal van.” Mind e mellett azonban mégis igaz, hogy az Atya és Fiú láthatatlanok, hogy kifejezhetetlen kölcsönös egységben élnek s hogy semmiféle függőségben sincsenek e föld halandó dolgaitól. És így a mi korlátolt határaink között nekünk is az Ő isteni példája szerint kell élnünk, közösségben Vele, mintha a hegynek a csúcsán lennénk, miközben mégis teljesítjük kötelességeinket azzal a bűnös és istentfelejtett világgal szemben, mely a lábaink alatt fekszik.

... Krisztus felemelkedett a magasba, nekünk fel kell emelkednünk Vele. Elment a szemünk elől és nekünk követnünk kell Őt. Az Atyához ment, rajta kell lennünk nekünk is, hogy új „életünk rejtve legyen Krisztussal az Istenben”. ...

A mi megdicsőült Megváltónk minden tanítványának kötelessége és kiváltsága tehát Vele együtt felmagasztaltnak és átszellemültnek lenni: gondolataival, indítékaival, törekvéseivel, kívánságaival, hajlamaival, imáival, dicséreteivel és könyörgéseivel a mennyben élni, ha még a testben időzik is. Olyannak látszani, mint más emberek, más emberekhez hasonlóan szeré-

nyeknek lenni, elmerülni a tolongó tömegben, sőt talán, mint más emberek, megvetettnek és elnyomottnak is lenni, de a világ által nem ismert adományként a Legfőbbel mégis titkos összeköttetésben lenni, Krisztussal az Istenben rejtett életet élni. . . . Az Emberfia egész földi idején csak külsőleges cselekedeteivel volt itt, lélekben a mennyben volt . . . a szentekkel és angyalokkal, az Atyjával, ki szeretett fiának nyilvánította és a Szentlélekkel, ki reá szállott. Ő volt „az Emberfia, ki mennyben vagyon” és „volt ennivalója, melyről mások nem tudtak” (Jn. 3:13; 4:32).

És ilyennek kell a magunk mértéke szerint nekünk is lennünk, a látszat és a valóság szerint is, ha az Övéi vagyunk. „A mi egyességünk legyen az Atyával és az ő Fiával, Jézus Krisztussal” (I. Jn. 1:3), de ami ezt a világot illeti, kis jelentőségűek lehetünk. „Nem ismer minket a világ, mert nem ismeri Őt” (I. Jn. 3:1) . . . Senki sem tud vallásos fejlődésünkről, Istenhez fordulásainkról, a kegyelemben való növekedésünkről, haladásunkról valamit, csak az Isten maga, ki titkosan az oka mindezeknek.

. . . Krisztus „meghalt, mi több, fel is támadt, az Isten jobbán van s közben is jár értünk” (Róm. 8:34). Csodálatos dolgok tör-

téntek, míg a világ látszólagosan a szokott útját járta... Az emberek a hegy lábánál vonultak és nem törődtek azzal, ami az ormon történt. Nem fogták fel, hogy egy másik, csodálatos, a világgal ellentétes világrend fejlődött tovább a világ fátyla alatt. Így volt akkor, így van most. A világ nem látja Isten szentjeinek titkos egységét, imáikat, hálaadásaikat, közbenjárásaikat, ők azonban mégis élvezik a szentek kegyelmi adományait: a tudást, örömet és erőt, amit nem tudnak megérteni vagy leírni, és ha tudnák sem akarnák. „Milyen nagy, Uram, kegyességed, melyet azoknak tartogatsz, kik félnek téged, melyet azoknak megmutatsz, kik hozzád menekednek; szeme láttán az embereknek.” (Zsolt. 30:20) Aggodalomban vannak? „Megoltalmazod őket arcodnak oltalmában emberek ármánya előtt, elrejtetted őket sátorodban marakodó nyelvek előtt. (Zsolt. 30:21) Csalódnak? „Örömet adtál szívembe nékem, nagyobbat, mint bornak, bűzának bőségében.” (Zsolt. 4:8) Lenézik őket a szerencsések? „Kiknek fiai – mondja egy másik zsoltár – dúslakodnak és kicsinyeikre hagyják, amijök megmarad. De én igazságban látom meg képedet és arcoddal lakom jól, mikor felébredek.” (Zsolt. 16:14–15) Kétségbe esnek? A zsoltáros megvigasztalja őket: „De én mindig

veled leszek: megragadtad jobbkezemet; tanácsoddal nekem utat mutatsz s a dicsőségbe majdan befogadsz. Mert mim van nekem kívüled az égben? s ha veled vagyok, nem kell a föld nékem. Testem, szívem bár szétenyésszen: Isten az én szívem sziklája és mindörökre osztályrészem." (Zsolt. 72 : 23-26) Veszedelemben vannak? „A Fölségesnek lakozol oltalmában, és a Mindenhatónak nyugoszol árnyékában: ... ezrek hulljanak bár oldaladon és tízezrek jobboldon." (Zsolt. 90 : 1, 7) Így megelégedettek tartózkodás nélkül minden szükség ellenére, megtalálják a bőséget Abban, kiből élünk nyugszik. Mert „házad kövérén őket hízlalod, gyönyörűséged patakából itatod. Mivel az élet kútforrása tenálád, világodnál látunk világosságot." (Zsolt. 35 : 9-10) Így azután ki tudnak tömni a dicséretben: „Áldást mondj, én lelkem az Úrnak! én egész bensőm az ő szent nevének. ... Ő megbocsátja minden vétked, és meggyógyítja minden gyengeséged. Megváltja pusztulástól életed, kegyelemmel és irgalommal koszorúz tégedet. Javakkal jóllakítja életed: s mint a sasé, megújul ifjúságod." (Zsolt. 102 : 1, 3-5)

Rising with Christ, 1836 v. 1837; Par and pl. serm. VI.: 15.

KRISZTUS NYÁJA

Krisztus kisdéd nyájához tartozni annyit jelent, mint: ... teljesen átítatódni jelenlétével, mint életünkkel, erőnkkel, érdemünkkel, reményünkkel, koronánkkal; csodálatos módon tagjaivá válni, eszközeivé, látható alakjává, illetőleg szentségi jelévé az Isten egyetlen, láthatatlan, mindig jelenvaló Fiának, ki titokzatos módon megismétli mindnyájunkban földi életének minden tényét: születését, bemutatását, bűntőlétét, megkísértését, harcait, győzelmeit, fájdalmai, haláltusáját, kínszenvedését, halálát, feltámadását és mennybemenetelét; – Ő minden mindenben – bennünk oly kevés az erő, oly kevés a jeles tulajdon vagy érdem, mint a víz a keresztségben vagy a kenyér és bor az eucharisziában, de erősek vagyunk az Úrban és hatalma erejében.

Fasting a source of trial, 1838 márc. 4.; Par. and pl. serm. VI.: 1.

Akiket Krisztus megment azok, akik maguk is törekednek önmagukat megmenteni, de ama remény nélkül, hogy a maguk erejéből sikerül-

hetne; akik iparkodnak mindent megtenni, de emellett megvallják, hogy semmiség, amit tesznek; akik telve vannak szeretettel és telve félelemmel; akik a legszentebbek és mégis a legnagyobb bűnösöknek vallják magukat; akik igyekeznek mindig tetszeni Neki, és mégis úgy érzik, hogy sohasem tudnak; akiknek élete tele van jó cselekedetekkel, de a töredelem cselekedeteivel. A természetes ember számára mindez ellentmondásnak tűnik fel, de nem azok szemében, akiket Krisztus megvilágosított. Ők annál jobban megértik, mennél jobban megvilágosultak, hogy lehetséges üdvösségüket munkálni és azt mégis Krisztus értük végzett munkájának tekinteni, félelemmel és remegéssel gondolni az ítéletre és mégis örvendezni mindenkor az Úrban, remélve és esdve újrajövetelét.

The lapse of time. 1832 jan. 1.; Uo. VII.: 1.

SZENTEK KÖZÖSSÉGE

Jellemző sajátossága a keresztény lelkületnek a függés. A világ fiai mennél tevékenyebbek és vállalkozóbb szelleműek, természetesen büszkélkednek függetlenségükkel és kevélykednek vele, hogy senkivel szemben sincsenek kötelezettségeik. De a kereszténység jelessége, hogy buzgó és éber legyen, hogy munkálkodjék, kitartson és lelkében mégis alárendeltnek érezze magát, hogy készségesen szolgáljon és örvendezzen azon, hogy alárendelt helyen is megelégedettnek érezheti magát, hogy szeressen alacsony sorban élni. Ha az Egyházban Isten fia is, szívesen tekinti magát Krisztus „szolgájának” és „rabjának”, s boldognak érzi magát, ha megcségyenülésnek van kitéve. Így természetes lelki hajlandósága, hogy őszinte szívvel keresse és kövesse a szentek nyomdokait, hirdesse a dicsőségét a múlt nagy embercinek, kik csodákat műveltek az Egyházban s kiknek szava még él, hogy féltékenyen őrizze tiszteletüket és ezenfelül nagy kiváltságnak is tekintse, hogy ugyanabban a hitben bízik, ami egykor nekik is hagyományuk volt, hogy szorgosan kövesse őket a keskeny úton, miként ők is

kövétték Krisztust. Az ilyen emberek fülében édes zeneként hatnak az Írás e szavai: „Így szól az Úr: Álljatok az utakra és nézzétek, kérdezősködjétek a régi ösvényekről: melyik a jó út, és azon járjatok, és majd nyugalmat találtok lelketeknek!” (Jer. 6 : 16)

Steadfastness in the old paths. 1830. márc. 21; Par. and pl., serm. VII.: 18.

Mi őrzi meg (Isten kegyelmével) a hitünket, amikor igyekszünk ragaszkodni az ősi igazsághoz és elhagyatottnak tűnünk?... Mi fogja belső nyugalunkat és békénket megőrizni, amikor azzal vádolnak, hogy „zavarjuk Izraelt” és „bajt jövendölünk?” Mi egyéb, mint minden korok minden szentjeinek látványa, kiknek nyomdokait követjük? Mi egyéb, mint a szívünkbe és emlékeinkbe rejtelmesen belevésődött Krisztuskép? A tisztaság és igazság ősi idői nem múltak el! Még mindig jelenben vannak! Nem vagyunk magányosak, ha annak is látszunk. Kevesen érthetnek meg minket vagy adhatnak nekünk igazat most ez életben, de él az Istenben az első időnek az a sokasága, mely úgy hitt, tanított és imádkozott, mint mi s elmúlt tetteik és mostani kiáltásaik felhangzanak az

oltártól. Lelkesítenek a példájukkal, felvidámítanak társaságukkal. Ott vannak jobbnak és balnak felől a vértanúk, hitvallók s a többi nagy és kicsi, kik ugyanazt a Credot vallották, ugyanazokat a titkokat ünnepelték és ugyanazt az evangéliumot hirdették, mint mi. . . . Az igazak lelkei végülis világosan látják meg az igazságot. Emberi hozzáadások, intézmények, rendelkezések nem mennek át velük a láthatatlan állapotba. Ezek eloszlanak a testtel. Göröghon és Róma, Anglia és Franciaország nem hagyják rajta bélyegüket a lelkeken, akik ugyanazon egy keresztséggel tisztultak meg, ugyanazzal a Testtel táplálkoztak, ugyanazon hit által alakultak. Ellenfelek azonnal egyetértenek haláluk után egymással, ha a Szentlélekben éltek s az ő útján jártak. Békesség egyesíti és tölti meg a templomot, viszályok és tökéletlenségek megszűnnek. Ezért jó a láthatatlan világba helyezkednünk, „jó ott lennünk” és sátort építenünk azoknak, kik „szeplőtelen nyelven” szólnak és „egy értelemmel szolgálnak az Úrnak” . . . Szemléljük épülésünkre csendesen őket, bátorítsuk általuk hitünket, élesszük türelmünket, meneküljünk az önmagunk körül forgó gondolatoktól.

The intermediate state, 1835. nov. 1. Uo. III: 25

A KÖZBENJÁRÁS KIVÁLTSAGA

Krisztus kétségtelenül nem valami közönséges okból halt meg, hanem azért, hogy felemelje a föld porából való embert „az égi hajlékokba”. . . . Azért halt meg, hogy újjáteremtse a maga saját képmására, olyanná tegye, akiben gyönyörűségét és kedvét lelheti, hogy „az isteni természet részesévé” (II. Pét. 1 : 4) tegye. Azért halt meg, hogy megadja neki a minden mást magában foglaló és maga után vonó kiváltságot, a közbenjárás kiváltságát és ezzel Önmagához egészen hasonlóvá tegye. Ez, hangsúlyozom, a keresztény különleges kiváltsága; és ha nem él vele, akkor kétségtelenül nem emelkedett fel a teremtetett lények közötti valóságos helyzetének a magaslatára. Ne mondd, hogy Ádám fia és alá kell vetnie magát a jövőendő ítéletnek; tudom ezt, de ezenkívül még valami az ember. Mennyire haladt előre e magasabbrendű létben, mennyire lankad még korábbi állapotában, egyéni titka az Istennel. Bizonyos értelemben azonban mégis minden keresztény mindkét állapotban, az egyikben és a másikban is van: önmagában tekintve állandóan bocsánatért könyörög és bűneit vallja, de Krisztusban

tekintve „megnyílt neki az út a kegyelemhez, amelyben állunk, és dicsekszik az Isten dicsőségének reménysége alapján.” (Róm. 5:2) Helyzetében tekintve „az elsőszülöttek egyházában, kik össze vannak írva a mennyben” (Zsid. 12 : 23), az eredeti bűnt eltörlő keresztséggel, és minden újabb büntetést mellőző feloldozással, egyenes lélekkel és feddhetetlenül állva az Isten színe előtt, elfogadva a Szeretett Fiúban, az igazság öltönyébe burkolva, olajjal fölkenve, koronával a fején, királyi és papi öltözetben, mint az örökkévalóság örököse, kegyelemmel és jócselekedetekkel telten, feddhetetlenül viselkedve az Úr minden parancsa szerint . . . : nyilvánvalóan alkalmas rá, hogy közbenjárjon. Krisztus mintaképére és bőségében teremtetett, – az ami Krisztus. Krisztus közbenjár az égben, ő közbenjár lenn . . .

. . . A közbenjárás kiváltsága az összes tiszta lelkiismeretű és az Egyházzal tökéletes közösségben élő keresztényeknek adott megbízatás. A rejtett dolgokat, hogy mi az egyes valódi előhaladása a szentségben és mi a tényleges hatalma a láthatatlan világban, ráhagyjuk az Istenre. Csak két dolog tartozik ránk: hogy éljünk ez adományunkkal és egyre méltóbbá és méltóbbá tegyük magunkat rá. A rest és haszon-

talán szolga keszkenőbe rejtette Ura talentumát. Ne essünk e bűnbe egyik legnagyobb adományunkkal kapcsolatban! Szóval és tettel csak keveseket tudunk tanítani és kevesekre hatni. Imáinkkal jót tehetünk az egész világnak, és minden egyénnek, hatalmasnak és szegénynek, barátnak, idegennek és ellenségnek.

Intercession, 1833. febr. 22.; Par. and. pl. serm. III.: 24.

ÚTBAN A MENNYEI SÍON FELÉ

Ne elégedjünk meg önmagunkkal; ne lássuk saját céljainkban a boldogságunkat, ne tegyük e világot az otthonunkká, ne barátaink között érezzük magunkat otthon; tekintsünk egy boldogabb ország felé: a menny felé. Őt keressük, ki egyedül tud elvezetni minket ebbe a boldogabb országba. A mennyt kell az otthonunknak tekintenünk, cz életet pedig zarándoklásnak. Tekintsük magunkat úttalan pusztaságban lévő juhoknak, melyek bizonyosan elvesznének, bizonyosan a farkas zsákmányává lennének, ha nem követnék a pásztort. Amíg szorosan Hozzá csat-

lakozunk és szeme előtt maradunk: biztonságban vagyunk . . .

Boldogok, akik Neki szentelik éltük virágkorát, lelki és testi erejüket, boldogok, akik ifjúságukban fordulnak Hozzá, ki életét áldozta értük, . . . boldogok, kik elhatározták magukat, hogy – jöjjön jó, jöjjön rossz, jöjjön napfény, jöjjön vihar, jöjjön megbecsülés, jöjjön megsegnyítés, – Urukéi és Mesterükéi, Királyukéi és Istenükéi lesznek! . . . Dáviddal fogják vallani: „Ha járok is setétlő völgyeken, nem félek semmi bajtól, mert te vagy ott velem. A te védőhusángod, a te pásztorbotod: vigasztalás nekem.” (Zsolt. 22: 4)

The shepherd of our souls, 1843. ápr. 30; Par. and pl. serm. VIII: 16.

A földnek el kell tűnnie a szemünk elől és szembe kell néznünk előre azzal a nagy, ünnepelesen komoly igazsággal, mit sohasem értünk meg teljesen addig, míg az Isten ítélőszéke előtt nem állunk, hogy csak két dolog létezik a számkra az egész világon: az Isten és mi magunk. Mások együttérzése, a barátságos hang, a vidám szemek, a mosolygó tekintet, a megdobbanó szív, mik jelen életünknek értékei,

mind el fognak tűnni előttünk, amikor Krisztus ítélni jön. Akkor mindenki magára fog gondolni. Minden szem Őt fogja nézni. Minden szív Vele fog eltelni. Szólni fog minden egyeshöz és mindenki maga fog számot adni magáról. Önuralom, lemondás, ima, elmélkedés, összeszedettség, vezeklés által könnyebbé tesszük némiképp most magunknak e rettenetes órát. Ha előre gondolunk rá, reméljük, hogy enyhítjük a rémületet elérkezésekor. Amennyiben most megalázzuk magunkat, reméljük, hogy elkerüljük a megalázást akkor. Amennyiben megvalljuk most a mulasztásainkat, reméljük, hogy elhárítjuk annak a napnak a leleplezéseit. Amennyiben ítélkezünk magunk felett most, reméljük, hogy megkimél az ítélet, melyet semmi könyörület sem enyhít. Az Istennel való találkozásra most készülünk elő; mintegy visszavonulunk halottas szobánkba és rendbehozzuk a házunkat. „Gondolj Teremtődre ifjúságod napjain, mielőtt elkövetkeznek a nyomorúságos napok, s eljönnek az esztendőök, melyekről azt mondod: Nincsenek kedvem szerint! Amikor a házak őrei reszketnek, s az erőteljes férfiak meginognak, mikor bezárulnak az utcára nyíló ajtók, s az énekes leányzók mindannyian elhalálnak, . . . mielőtt el nem szakad az ezüstoffal,

s el nem reped az aranyedény, mielőtt össze nem zúzódik a vödör a forrásnál, s el nem törik a kerék a kútnál." (Préd. 12 : 1, 3, 4, 6) Elhagyjuk a föld javait, mielőtt azok elhagynak minket.

Ne riadjunk vissza e szükséges munkálkodástól, ne tűrjük legyőzetésünk tünyasággal vagy érzéki életmóddal. Ne legyünk . . . türelmetlenek, ne féljünk mintegy felhőbe lépni. Emlékezzünk rá, hogy az Ő felhője ez, mely beárnyékoz minket. Nem földies szomorúság vagy szenvedés ez, ami halált okoz, hanem az istenfélő szomorúság fénylő felhője, mi „állhatatos megtérést szerez az üdvösségre.” (II. Kor. 7: 10) Az Isten keze ez rajtunk; „alázzuk meg tehát magunkat az Isten hatalmas keze alatt, hogy felmagasztaljon minket a látogatásnak idején.” (I. Pét. 5:6)

Our Lord's last supper and his first, 1843. febr. 26.;
Serm. on Subj. of the Day: 3.

Szemléld magadat nem úgy, mint tennenmagadban, hanem miként az Örökkévaló Istenben vagy. Borulj le csodálkozva a körülted és benned fel és alá oly csodálatos módon áramló nagyszerűségeken, hogy beléolvadsz úgy szólván

az Isten országába, mintha semmi mást nem kellene tenned, csak nézned és táplálkoznod e nagy látománnyal. . . . A világ minden ránk mért csapása, mit a test kényszerűen megérez, szomorúság, fájdalom, gond, gyász: nem tudják megzavarni az Isteni Felségre meredő hit szeménck nyugalmit és mélységét. Engedelmességünk minden kényszerű gondossága, a hibázás miatti aggodalom, az önmehtagadás kínja, az éberség, a buzgalom, az önfenyítés, melyek megkiváncsoltatnak tőlünk, oly kevésbé zavarják a hit e látomását, mintha nem mi, hanem mások gyakorolnák azokat. Lelkünk csodálatos alkattánál fogva két vagy három személyünk van egyszerre, tudunk sírni, miközben mosolygunk és dolgozni, miközben elmélkedünk.

The state of grace, 1836 nov. 6; Par and pl. serm. IV.: 9.

Az Isten minden rendelése, az Isten minden útja velünk, minden ítélete, könyörülete, intelme, segítsége végső értelmében békességre és nyugalomra tör. Erre az egyre törekszik minden itteni nyugtalanságunk és örömünk, minden aggodalmunk, félelmünk, kétségünk, nehézségünk, reménységünk, nekibátorodásunk, csapá-

sunk, vesztésünk, sikerünk. Karácsony, húsvét, pünkösd után a Szentháromság ünnepe és a következő hetek jönnek és ehhez hasonlóan: a lelkünk szellemi újjászületése érdekében kifejtett fáradalmas küzdelem után, megpróbáltatás és kísértés után, fájdalom és kín után, a világnak való naponkénti meghalás után, naponkénti föltámadás és megszentelődés után végül jön „az a nyugalom, mely az Isten népének van fenntartva”. Az élet láza után, elfáradás és betegség után, harc és csüggedés után, lankadság és kedvetlenség után, küzdelem és győzelmeskedés után, e nyugtalan, beteges állapot minden bolyongása és válsága után jön végül a halál, – jön végül az Isten ragyogó trónja, jön végül az Ő boldogító színe-látása.

Peace in believing, 1839 május 26; Uo. VI.: 25.

„Még nem tűnt ki, hogy mik leszünk. Tudjuk azonban, hogy amikor meg fog jelenni, hasonlókká leszünk hozzá, mert látni fogjuk őt, amint van. És mindaz, aki czen reménységgel van iránta, megszenteli magát, amint ő is szent.” (I. Jn. 3: 2–3) Az a mi boldogságunk, hogy hasonlókká válunk a tökéletesen szent, a minden kegyelemmel teljes, a hosszantűrő és könyörületes Istenhez, aki megteremtett és meg-

váltott bennünket, akinek a színe előtt tökéletes nyugalom és béke van, akit összhangban magasztalnak a szeráfok, nyugalommal szemlélnék a cherubok, csendben szolgálnak az angyalok és háladatosan imád az Egyház. Minden rend, nyugalom, szeretet és szentség a mennyben. Nincs ott aggodalom, nincs becsvágy, nincs méltatlankodás, nincs elégedetlenség, nincs elkeseredés, nincs bánkódás, nincs zajongás. „Tökéletes békében őrzöd meg azt, akinek a szíve Rád hagyatkozott, mert bízik Benned. Bízatom az Úrban örökkön-örökké, az Úrban, az örökké erős Istenben.” (Iz. 26: 3-4*)

The weapons of saints, 1837 okt. 29; Uo. VI.: 22.

Ha kegyelmed által elérem, hogy az égben nézhessek. nem fogok semmi mást látni, mint csak Téged, mert mindent, amit látok, Benned fogok látni és azokat látva Téged látni. Amint már idelent a földön is úgy van, hogy világosság nélkül nem látom a dolgokat s „látni” őket annyit jelent, mint a belőlük kiáradó sugarakat látni, így van ez abban az örök városban, „mert Istennek fényessége világítja meg azt, és szövétneke a Bárány – Claritas Dei illuminavit eam, et lucerna eius est Agnus”. (Jel. 21 23.)

Med. and Dev.

* A héber szöveg szerint. (A fordító.)

NEWMAN MŰVEI MAGYAR NYELVEN:

- Nagypéntek. Elmélkedések és imádságok. Fordította Szunyogh X. Ferenc. (Megjelent a Szalézi Művek „A lelkiélet kiskönyvei” c. sorozatában, 1944-ben.)
- A Szűzanya hónapja. Szunyogh X. Ferenc fordítása. (Megjelent ugyanott 1945-ben.)
- Elmélkedések. Szunyogh X. Ferenc bevezetésével. Bpest, Szent István Társulat, 1946.
- Callista. Rajz a III. századból. Először megjelent Tóth János nyitraegyházmegyei pap fordításában, Bpest, 1883. Újból a jelen kötet fordítójának munkájából, Bpest, 1948, a Szent István Társulat kiadásában.
- A keresztény lélek. (A jelen kötet harmadik része.) Pécs, 1957.

Ez önállóan megjelent köteteken kívül a *Korunk* Szava 1936 június 1-i számában jelent meg egy kis közlemény Newman kardinális a gentleman ideáljáról címmel s Just Béla közölt a *Vigília* 1940 januári számában három lapnyi fordítást Gondolatok címmel. Több imát közöl Newmantól Sik Sándor: Dicsőség! Békesség! (Bpest, 1940) c. imakönyvében.

A keresztény lélek c. részen kívül, amely most két kisebb részlettel bővült, a jelen kötet egyes fejezetei megjelentek már a *Vigília* 1949, 1950, 1951 és 1953-i évfolyamaiban, illetőleg az *Új Ember* 1945 szept. 30-i, valamint a *Szív* 1950 márc. 11-i és 25-i, júl. 1-i és 1951 márc. 17-i számában. Valamennyi korábban megjelent részlet fordítása simításon esett át.

A NEWMANNEL FOGLALKOZÓ MAGYAR NYELVŰ IRODALOM

De Madaune: A katolicizmus újjászületése Angolországban a XIX. században. (Megjelent a budapesti növendékpapság Munkálatai 62. köteteként, Bpest, 1899.)

Timkó Jordán: Newman bíboros. (Katolikus Szemle, 1922. ápr.)

Piribauer Károly: Newman. (Korunk Szava, 1936. május 1.)

Cserháti József: Newman kardinális az egyetem reformjáról. (Korunk Szava, 1938. okt. 15.)

– – Newman bíboros küldetése és a modern Európa lelkiisége. (Magyar Kultúra, XXVII. évf. 8–9. sz., 1940. ápr. 20. és máj. 5.)

Gálffy László S. J.: Newman búcsúbeszéde az anglikán egyházhoz. (Magyar Kultúra, 1943. máj. 5.)

– – A katolikus Newman és az angol protestánsok. (Uo. 1943. július 5–20.)

– – Newman realizmusa. (Uo. 1943. szept. 20.)

Olajos Előd: Newman. (Pannonhalmi Szemle, 1943. XVIII. évf. 4. sz.)

– – Newman és Manning. (Uo. 1944. XIX. évf. 3. sz.)

Lékö Béla: Newman útja az Egyházhoz. (Vigília, XIII. évf. 2. sz., 1948. febr.)

Sik Sándor: Newman. Az ember és az imádkozó. (Vigília, XX. évf. 7. sz., 1955. július.)

N. N.: Egy katolikus centenarium Angliában. Newman megtérésének száz éve. (Új Ember, 1945. nov. 25.)

N. N.: Newman életének emberi mélységei. (Új Ember, 1955. jan. 9.)

TARTALOM

Newman — — — — —	5
------------------	---

ISTENTŐL-ISTENIG

A HIT VILÁGA

Isten léte — — — — —	21
Isten eszméje és a lelkiismeret — — — — —	25
Isten végtelensége — — — — —	30
Isten megtestesülésének titka — — — — —	36
Isten a világban — — — — —	43
Isten felismerése az emlékezetben — — — — —	55
A lélek vágya Isten után — — — — —	64
Hív az Isten! — — — — —	77
A hitkészség. A lelkiismeret jelentősége — — — — —	88
Hit és kétség — — — — —	98
Hit és egyéni vélemény — — — — —	103
Hit és racionalizmus — — — — —	111
Vallásos és vallástalan lelkület — — — — —	113
Szent kiváltságaink megértésének nehézsége — — — — —	115
Hit és szeretet — — — — —	118
A megigazulás — — — — —	124
A keresztt oktalansága — — — — —	131
A keresztt tanítása — — — — —	135
A rossz nem tudása — — — — —	138
A gyermekded lelkület — — — — —	145
Ismeretlenségben — — — — —	150
Istenfélelem — — — — —	157
A közösség törvénye — — — — —	166
Titkok világa — — — — —	168

Ítélet — Másvilág	— — — — —	173
A láthatatlan világ	— — — — —	179

KERESZTÉNYSEG — EGYHÁZ

Kinyilatkoztatás — Az Ószövetség beteljesülése	—	191
Újszövetség	— — — — —	210
Az ó- és újszövetségi hit és a pogány vallások	—	218
Az apostolok hirdetik Krisztust	— — — — —	221
A feltámadás tanúi	— — — — —	228
Az apostoli keresztyén	— — — — —	232
Szentek országa	— — — — —	246
Az „élő kövek” temploma	— — — — —	254
A látható egyház buzdítás a hitre	— — — — —	262
Az Egyház az elhagyatottak otthona	— — — — —	278
Az Egyház a történelemben	— — — — —	287
Katolicizmus	— — — — —	301
Az Egyház egysége	— — — — —	305
Krisztus országa tagjainak kísértése	— — — — —	314
Az igazság és hamisság küzdelme az Egyházban	— — — — —	318
Ellenségünk a világ	— — — — —	322
Szentek láncolata	— — — — —	328
Az elrejtőzött Krisztus	— — — — —	332
Krisztus az egyetlen főpap	— — — — —	335
Krisztus kiáradása a szentségekben	— — — — —	337
Krisztus láthatatlan jelenléte	— — — — —	340
Az eucharisztikus jelenlét	— — — — —	344
A szentmiseáldozat	— — — — —	346
A szentáldozásról	— — — — —	349
A szentek ünnepei	— — — — —	355
Az utolsó idők	— — — — —	358

A KERESZTÉNY LÉLEK

A keresztény élete és munkája e világban — —	367
Mi bűnösök... — — — — —	393
Kockáztatunk-e valamit Krisztusért? — — —	418
A gyarlóság vétkei — — — — —	421
Visszaerttenésünk Krisztus jövetelétől — —	424
Keresztény töredelmesség — — — — —	432
Felszabadító tudat — — — — —	438
A lelkiismeret bizonyossága — — — — —	442
Hagyatkozunk az Istenre! — — — — —	448
Szenvedés és önsanyargatás — — — — —	456
Bölcsesség és ártatlanság — — — — —	460
Feltűnés nélküli hitvallás — — — — —	466
Az emberi élet nagysága és kicsinysége — —	475
A Szentírás az élet szomorúságának tükré — —	482
A szentek fegyverzete — — — — —	486
Sikertelenség és megnyugvás — — — — —	495
Rokoni és baráti szeretet — — — — —	497
Keresztény buzgalom — — — — —	509
Keresztény tisztelet — — — — —	514
Keresztény felemelkedettség — — — — —	519
Az áhitatos lélek — — — — —	524
Lelki nyugalom — — — — —	534
Értelmünk és érzelmeink igába hajtása — —	543
Elkülönültségünk — — — — —	550
Virrasszatok! — — — — —	552
Feltámadásunk Krisztussal — — — — —	560
Krisztus nyája — — — — —	565
Szentek közössége — — — — —	567
A közbenjárás kiváltsága — — — — —	570
Útban a mennyei Sión felé — — — — —	572
<i>Newman művei magyar nyelven</i> — — — — —	579
<i>A Newmannal foglalkozó magyar nyelvű irodalom</i>	580

30,- Ft